

AIKUISLUKIOSTA MONIMUOTOKOULUKSI

90 vuotta kulttuurityötä, osa 2

Kehityslinjoja ja kokemuksia

2002–2017





AIKUISLUKIOSTA MONIMUOTOKOULUKSI

90 vuotta kulttuurityötä, osa 2

Kehityslinjoja ja kokemuksia

2002–2017

ISBN 978-952-93-9508-8

Kustantaja Iltakoulujen liitto IKLO ry 2017

Painopaikka Premedia Helsinki

Graafinen suunnittelu Heli Tiensuu / EvenBetter graphic design

Kannen kuva: Helsingin aikuislukion tuoreita ylioppilaita keväällä 2016. Hans von Schantz

Toimituskunnan terveiset lukijalle.....	4
Katsaus aikuislukioiden toimintamuutoksiin vuosina 2002-2017	
Aikuislukio koulutuksen kehittämisen kulmakiviä	6
Etälukio, verkostot ja verkko-opetus	14
Aikuislukioita koskeva lainsäädäntö	
Aikuisten lukio koulutus	22
Aikuisten perusopetus	25
Opetussuunnitelmatyöstä	
Aikuisten lukio koulutus osana lukio koulutuksen muutoksia	29
Aikuisten perusopetus – marginaalista integroitumisväyläksi.....	34
Virtaa ylioppilastutkintoon	44
Maahanmuuttajien aikuislukio 2002-2017	
Maahanmuuttajaopetuksen tarve kasvaa	49
Maahanmuuttajien aikuislukio – näkymiä tulevaisuuteen	56
Aikuislukiot vankiloissa	
Vankilaopetuskin muuttuu.....	58
Vankilaopetus lähellä ja etäällä.....	63
Vankilaopetus opinto-ohjaajan silmin.....	65
Aikuislukioiden järjestöt	
Iltakoulujen liitto IKLO ry.....	68
Iltakoulujen opettajien yhdistys AIO ry	76
Iltakoulujen rehtoreiden yhdistys AiRe ry	80
Opiskelijoiden puheenvuorot: Missä olisin ilman aikuislukiota?	84
Muutos on jatkuvaa.....	100
Aikuislukiot tilastojen valossa	106
Koulujen puheenvuorot.....	111
Työryhmä	158
Kirjoittajat.....	158
Sponsorit.....	158



Tuula Torasvirta

Itsenäinen Suomi oli vasta seitsemänvuotias, kun helsinkiläisessä kerrostalossa oli opinha-
luisten aikuisten jono, joka ulottui viidennestä
kerroksesta Yrjönkadulle saakka. Yrjö ja Hilma
Jahnssonin toimet koulutusmahdollisuuksia
vailla olevien auttamiseksi johtivat siihen,
että Helsingin Suomalaiseen Yhteislyseoon
perustettiin 1.12.1927 jo valmiiksi toimiva
kuusiluokkainen suomenkielinen iltalinja,
maailman ensimmäinen iltaoppikoulu. Näistä
historiallisista alkuajoista ja seuraavista 75:stä
kulttuurityön vuodesta kertoo juhluvuoden
2002 julkaisu Iltaoppikoulusta aikuislukioksi.
Aikuislukioiden täyttäessä 90 vuotta päätim-
me täydentää kuvan kertomalla, mitä edelli-
sen jälkeen on tapahtunut ja miltä Suomen
aikuislukiokentässä nyt näyttää. Tämän päivän
julkaisumme on myös digitaalisena, luettavissa
sivuilla www.iltakoulujenliitto.fi.



Toimituskunta koostui enimmäkseen eläkkeelle
siirtyneistä aikuislukiokonkareista, joilla oli
vielä muutoksia muistissa ja yhteyksiä jäljel-
lä. Erja Vihervaara, Pekka Karkela ja minä
edustimme iltarehtoreita ja Irmeli Palomäki
aikuislukioiden opettajia. Kaikki neljä olimme
olleet vuosia myös iltakoulujen järjestöissä vai-
kuttamassa, mukana opetushallinnon työryh-
missä, suunnittelemassa ja kommentoimassa.
Joukon täydensi tehokkaasti edelleen aikuis-
lukiossa opettava ja järjestötyössä vaikuttanut
Helmi-Paula Pulkkinen.

Asiantuntijatekstejä pyysimme ja saimme
aikuislukion pitkäaikaisilta ystävilta, Opetus-
hallituksen johtaja Jorma Kauppiselta, opetus-
neuvos Liisa Jääskeläiseltä, opetusneuvos Leena
Nissilältä sekä ylioppilastutkintolautakunnan
pääsihteeri Kaisa Vähähyyppältä. Heille osoi-
tamme lämpimät kiitokset, samoin kokemuksi-
aan jakaneille opiskelijoille, muille kirjoittajille
sekä tukijoille. Julkaisun mahdollisti Ilta-
koulujen liitolta IKLO ry:ltä, Yrjö Jahnssonin
säätiöltä sekä Turun Opiskelijain tukisäätiöltä
saatu rahoitus.

Toimituskunnan työ on ollut antoisaa. Kokoonnuimme aluksi kotipihallani lämpimänä kevät-päivänä 2.5.2016 suunnittelemaan ja muistelemaan menneitä. Elämme edelleen jännittäviä aikoja. Koulutuksen trendit ovat muuttuneet, opetussuunnitelmia on sorvattu, ylioppilastutkintoa uudistettu, kouluja lakkautettu ja sulautettu yhteen. Väestörakenne on muuttunut. Toimintaympäristön muutos on jatkuvaa.

Digitalisaatio ja sähköiset oppimisympäristöt ovat mullistaneet opettajan työn. Aikuislukiot ovat olleet edelleen pedagogisen uudistuksen tienraivaajia sekä nähneet uudet koulutustarpeet. Koulutukseen jonottavat opinhaluiset aikuiset tulevat eri ryhmistä kuin ennen, mutta eteenpäin menon motiivi on tuttu, ja monet kysyvät: Missä olisin ilman aikuislukiota?



Toimituskunta teki työtä ankarissa olosuhteissa. Vasemmalta Irmeli Palomäki, Erja Vihervaara, Pekka Karkela, Helmi-Paula Pulkkinen ja Tuula Torasvirta.



Erja Vihervaara

Aikuislukioskoulutuksen kehittämisen kulmakiviä

Aikavälillä 2002–2017 on tehty monia aikuisten yleissivistävää koulutusta koskevia uudistuksia sekä opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmissä esityksiä lukion kehittämisen toimenpite-ehdotuksiksi. Aikuislukioiden – ja linjojen tehtävä on ollut murroksessa koko tarkasteltavan aikavälin, sillä vaikuttavina yhteiskunnallisina muutoksina ovat olleet koulutustason nousu, väestön ikääntyminen, työelämän haasteiden muuttuminen, maahanmuuttajien määrän lisääntyminen, digitalisaatio ja erilaiset syrjäytymisen riskit. Aikuislukioiden määrä on vähentynyt ja asema muutenkin monella tavoin muuttunut. Tilannetta kuvaa osuvasti rehtori Tarja Boen kirjoittama räppi:

*Aikuiskasvatus meidän on asia,
ihan oikea aarrerasia.
Tule meille, tietoa maista,
koe oikea laajakaista.
On Suomi köyhä, siksi jää,
jos ei tiedolla täyty pää.*

*Kansarukka loukossa itkee,
hallitus kaikki rahat kitkee.
Lyötyä lyödään olan takaa,
sivistys kohta ojassa makaa.
Aikuiset tarvii paljon oppia.
Kuka tästä ottaa koppia?*

Yleissivistävän koulutuksen alalla aikuislukiot ovat pieni yhteisö. Ehkäpä juuri siksi ne ovat tehneet paljon yhteistyötä keskenään. On ollut ilo havaita, että vuosien saatossa päättävät tahot kuten opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus ovat ottaneet aikuislukiot huomioon ja pyytäneet Iltakoulujen liitolta (IKLO), Iltakoulujen rehtoriyhdistykseltä (IRY/AIRE) ja Iltakoulujen opettajayhdistykseltä (IOY/AIO) lausuntoja sekä nimenneet niiden toimihenkilöitä työryhmiin. Olemme osaltamme pystyneet vaikuttamaan meitä koskevaan koulutuspolitiikkaan.

Työryhmiä

Vuonna 2001 hallitus asetti Parlamentaarisen aikuiskoulutuskomitean (PAT) selvittämään aikuiskoulutuksen tavoitteita, kysynnän ja tarjonnan yhteensovittamista sekä rahoitusta. Selvityksen pääasiallinen kohde oli ammatillinen koulutus, mutta työryhmään kutsuttiin myös IKLO:n edustaja Ilppo Salonen. Osaltaan selvitys vaikutti myös aikuislukioihin, sillä ehdotusten lähtökohtana oli elinikäisen oppimisen periaatteelle sekä oppivalle organisaatiolle rakentuva aikuiskoulutus. Asiakirjaan saatiin myös kirjattua tärkeä tavoite aikuislukioiden ai-neopiskelun valtionosuuden aikaansaamisesta.¹

¹ Parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän mietintö 3:2002, Opetusministeriö



AILUKEn työryhmä, edessä Ilppo Salonen (IRY) ja Heikki Blom (OKM), vas. takana Irmeli Palomäki (IOY), Lieselotte Eskelinen (Kuntaliitto), Erja Vihervaara (IKLO), Liisa Jääskeläinen (OPH), Kimmo Koskinen (OPH), Heikki Ravanti (TEM) ja Tuula Torasvirta (IKLO).

Opetusministeri asetti vuonna 2005 työryhmän valmistelemaan Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kehittämisohjelmaehdotusta vuosiksi 2007–2012². Työ kulki nimellä AILUKE. Aikuislukioita työryhmässä edustivat Irmeli Palomäki, Ilppo Salonen, Tuula Torasvirta sekä Erja Vihervaara. AILUKE -työryhmä jätti mietinnön ministeri Antti Kalliomäelle 24.11.2006.

Työryhmän päätavoite oli, että aikuisille annettavaa opetusta kehitetään yleissivistävänä opetuksena ja että opetus tarjoaa monipuoliset edellytykset perus- jatko- ja täydennyskoulutukseen sekä opiskelijan itsensä elinikäiseen kehittämiseen. Tämä tavoite on saavutettu, vaikkakin edelleen aikuislukioiden tehtävä yleissivistävänä koulutusmuotona on murroksessa.

Vuonna 2008 ministeriö asetti työryhmän pohtimaan lukiokoulutuksen kehittämisen toimenpide-ehdotuksia³. Aikuislukioita edusti työryhmässä Erja Vihervaara. Aikuislukioiden kannalta positiivista oli se, että työryhmän mielestä aikuisopiskelun omaleimaisuus oli turvattava aikuisille tarkoitetulla tuntijaolla ja opetussuunnitelman perusteilla. Näin on tapahtunutkin. Lähtökohtana muutenkin oli,

että lukiokoulutusta kehitetään omana koulutusmuotona, ns. duaalimallina erillään toisen asteen ammatillisesta peruskoulutuksesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 9.6.2016 työryhmän, jonka tehtävä oli selvittää ylioppilastutkinnon keskeisiä kehittämistarpeita sekä tehdä ehdotukset kehittämistoimenpiteiksi. IKLOa työryhmässä edusti Tarja Boe. Työryhmä luovutti *Gaudeamus igitur – ylioppilastutkinnon kehittäminen* -esityksensä⁴ opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasoselle 18.4.2017. Työryhmä ehdottaa, että vastaisuudessa suoritettaisiin joko kaksi reaaliaineen koetta tai yksi reaaliaineen koe ja yksi vieraan kielen koe. Kokeiden kestoja esitetään lyhennettäväksi neljään tuntiin ja äidinkielen koe muutettaisiin kaksipäiväisestä yksipäiväiseksi. Suullinen kielitaidon koe tulisi osaksi vieraiden kielten ja toisen kotimaisen kielen kokeita. Työryhmä ehdottaa myös luopumista nykyisestä käytännöstä, jossa kokeet erotellaan sitovasti pakollisiin ja ylimääräisiin jo ilmoittautumisen yhteydessä. Valmistavassa arvostelussa opettajien tulisi korjata pääosin oman oppilaitoksen koesuorituksia, mutta myös pieni määrä muiden oppilaitosten koesuorituksia. Ehdotukset ovat tätä kirjoitettaessa lausuntokierroksella.

² Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kehittämisohjelmaehdotus vuosiksi 2007–2012. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:33

³ Lukiokoulutuksen kehittämisen toimenpide-ehdotuksia valmistelevan työryhmän muistio. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:4

⁴ http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79746/OKM16_2017.pdf

Opetussuunnitelma- ja tuntijako-uudistukset

Lukion 1993 annettu tuntijako ja siihen liittyneet perusteet olivat varsin radikaalit. Yhdessä luokattoman toimintamuodon kanssa ne antoivat opiskelijalle uudenlaisen mahdollisuuden ja vastuun opintojen suunnittelussa ja suorittamisessa. Myös koulutuksen järjestäjän mahdollisuudet profiloida opetustarjontaa lisääntyivät. Opettajat saivat aikaisempaa enemmän mahdollisuuksia toteuttaa opetuksellisia tavoitteita ja sisältöjä.

Vuoden 2002 tuntijako hieman kavensi valinnaisuutta, mikä aikuislukioväelle ei välttämättä ollut mieleen. Lukion perusrakenne säilyi entisellään, mutta opetussuunnitelman perusteet (2003) laajenivat ja tarkentuivat merkittävästi aikaisemmasta lähinnä koulutuksen yhtenäisen laadun ja opiskelijan oikeusturvan takaamiseksi. Uusi OPS otettiin käyttöön lukuvuonna 2004–2005.

Seuraava tuntijakouudistus opetussuunnitelman perusteineen oli ajankohtainen 2010-luvulla. Sitä varten oli syytä selvittää lukiokoulutuksen tilanne sekä kehittämistarpeet. OKM:n lukiokoulutuksen kehittämisen toimenpide-ehdotuksia työstäneen työryhmän yhtenä ehdotuksena oli nykyistä huomattavasti valinnaisempi tuntijako, jossa oppiaineet ryhmiteltäisiin kokonaisuuksiin. Yleissivistyksen tuli kuitenkin olla edelleen monipuolista ja edistää niin tietoja ja taitoja kuin valmiuksiakin. Työryhmän mielestä kurssien lukumäärä (75/44) tuli säilyttää. Opetussuunnitelman perusteissa lukiokoulutukseen tuli lisätä tieto- ja viestintäteknologian käyttöä sekä toimintatapoja, jotka lisäävät opiskelijoiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä tukevat heidän hyvinvointiaan.

Työryhmän ehdotukset saivat ristiriitaisen vastaanoton. Julkisuudessa eniten kiinnosti tuleva tuntijako. Kynnyskysymyksiä olivat toinen kotimainen kieli, terveystieto sekä uskonto. Uskonnon ja terveystiedon asema on turvattu lailla, eikä opetusministeriö halun-

nut lähteä purkamaan lakeja. Näin ne jäivät tuntijakoon pakollisiksi aineiksi. Myöskään keskustelua toisen kotimaisen kielen asemasta ei haluttu ministeriön taholta avata. Sen sijaan työryhmän ehdotus, että toinen kotimainen kieli tulee lukiossa alkavaksi ja erityisesti maahanmuuttajille mahdolliseksi, toteutui opetussuunnitelman perusteissa 2015. Ehdotus reaaliaineiden vapaammasta valintamahdollisuudesta aiheutti erityisesti historian opettajien taholta suurta huolta ja kritiikkiä. Lopulta aikuislukioiden tuntijako koki vain pieniä muutoksia. Työryhmän ehdotuksista on toteutunut kaksi merkittävää asiaa: lukiokoulutukseen valmistava koulutus eli LUVA (alkoi 1.8. 2013) sekä sähköiset ylioppilaskokeet (alkoivat syksyllä 2016).

Opetussuunnitelmatyöstä kirjoittavat tarkemmin johtaja Jorma Kauppinen s. 29 ja opetusneuvos Liisa Jääskeläinen sivulla 34. Sähköisistä ylioppilaskirjoituksista kirjoittaa pääsihteeri Kaisa Vähähyyppä s. 44.

Lukiokoulutukseen valmistava koulutusmuoto eli LUVA

Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen (LUVA) opetussuunnitelmatyö käynnistyi vuonna 2012. Aikuislukioita työryhmässä edusti Erja Vihervaara. Opetussuunnitelman mukaista koulutusta alettiin järjestää lukuvuoden 2013 alussa.

Lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen tarkoitus on, että opiskelijan kielitaito opetuskielessä kehittyi vastaamaan lukiokoulutuksen vaatimuksia. Lisäksi tarkoituksena on vahvistaa opiskelijan kotoutumista Suomeen, suomalaisen opiskelukulttuurin tuntemusta ja mahdollisuuksien mukaan opiskelijan oman äidinkielen ja muiden kielten osaamista. Tavoitteena on syventää erityisesti eri tiedonalojen käsitteiden, ajattelutapojen ja ilmaisun hallintaa.

Lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö,

1. joka on maahanmuuttaja tai vieraskielinen,
2. joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan oppimäärän taikka jolla katsotaan muutoin olevan vastaavat tiedot ja taidot;
3. jolla ei ole riittäviä kielellisiä valmiuksia suoriutua lukio-opinnoista suomen tai ruotsin kielellä;
4. jonka tavoitteena on jatkaa opiskelua lukiossa lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen jälkeen; ja
5. joka ei ole suorittanut perusopetuksen jälkeen muuta tutkintoa.⁵

Lukiokoulutukseen valmistava koulutus niveltyy osaksi lukion toimintaa ja toimintakulttuuria. LUVA:ssa on oma tuntijako. Opinnot painottuvat suomen/ruotsin kielen opiskeluun sekä kulttuuri- ja opiskelutaitojen opiskeluun. Tavoitteena on opiskella erityisesti yleisluontoisia eli geneerisiä taitoja. Koulutuksen laajuus on yksi vuosi ja kurssien määrä vähintään 25. Koulutuksen aikana voi valita mm. lukion kurseja ja/tai kerrata perusasteen oppimääriä.

Näinä ensimmäisinä vuosina LUVA:ssa on opiskellut vuosittain vähän alle 200 maahanmuuttajaa, useimmat aikuislukioissa ja -linjoilla.

Turun iltalukion Luva-ryhmässä 2016–2017 opettivat samanaikaisesti suomen kieltä sekä S2-opettaja että opinto-ohjaaja. Kurssikokeen sijasta tehtiin lehti, jossa kukin opiskelija kertoi itsestään ja harrastuksistaan. Tässä on ote 16-vuotiaan, Romaniasta Bukarestista kotoisin olevan Alex Herean jutusta *Judo elämässäni*:

”Aloin judon harrastamisen lapsuudessani, kun minun valmentaja oli kysynyt koulusta, kuka haluaa tulla harrastamaan. Eka kerta matolla oli hauskaa, olin 10-vuotias silloin mutta tiesin että judo on se laji, jota haluan harrastaa. Kun olin 12 ja tulin Suomeen halusin paljon että harrastan judoa myös Suomessa. Turun Judoseura on se seura, jossa nyt, melkein 7 vuoden jälkeen, saan mustan vyön tänä vuonna ja olen huippujudoka maajoukkueessa. Judo on tärkeä juttu elämässäni ja en halua koskaan lopettaa.”



Alex Herea

Lukuvuosina 2014–2016 Iltakoulujen liitto sai Opetushallitukselta rahoitusta VALUVA-hankkeelle eli *Valtakunnalliseen lukiokoulutuksen valmistavan koulutusmuodon* kehittämiseen. Hankerahoituksella verkostoiduttiin, tuotettiin materiaalia, kokeiltiin eri opetusmenetelmiä sekä pohdittiin sitä, miten tunnistaa ja käsitellä maahanmuuttajien oppimisvaikeuksia. Opetusmenetelmien avainsanoja ovat olleet kielitietoinen opetus, monimuoto-opetus sekä samanaikaisopetus. Loppuseminaari pidettiin Helsingissä 4.11.2016. Seminaarin otsikkona oli *Lukutaidolla tulevaisuuteen*.

⁵ Yliopistolain (558/2009) 37 §:n 1 mom.



Valuva-hankkeen seminaari Tampereella keväällä 2016. Meneillään X-breikki.

Hankkeen tuotoksia on iltakoulujen liiton kotisivuilla www.iltakoulujenliitto.fi sekä Facebookin sivulla Lukioon valmistava koulutus.

Muutoksia ylioppilastutkinnoissa vuosina 2002–2017

Ylioppilastutkintoa on jatkuvasti kehitelty. Aikavälin suurin rakennemuutos on vuoden 2016 syksyllä alkanut ylioppilaskirjoitusten sähköistyminen, jonka aiheuttamista toimintaympäristön muutoksista kirjoittaa tarkemmin ylioppilastutkintolautakunnan pääsihteeri Kaisa Vähähyyppä luvussa *Virtaa ylioppilastutkintoon*.

Reaalikokeesta ainereali

Ylioppilastutkinnoissa tapahtui muutos vuonna 2006 kun reaalikoe uudistui reaaliaineen kokeeksi. Vuosina 1921–2005 ylioppilaskirjoituksiin kuullut niin kutsuttu vanha reaalikoe, jossa kaikkien reaaliaineiden tietämys mitattiin samassa koetilanteessa, sai väistyä. Kevään 2006 uudistuksessa reaalikoe muutettiin ainerealiksi, jossa kirjoitetaan vain yhden reaaliaineen koe reaalikoepäivää kohti. Reaalikoepäiviä on tutkintokertana kaksi. Oppiaineet on jaoteltu näille kahdelle päivälle. Jako perustuu todennäköisiin suosikkipareihin eri reaaliaineissa: esimerkiksi historian ja yhteiskuntaopin kokeet ovat eri päivinä, niin

että molemmat on mahdollista kirjoittaa. Ensimmäisenä päivänä ovat psykologian, filosofian, historian, fysiikan ja biologian kokeet. Viikon kuluttua toisena ainereaalikoepäivänä ovat uskonnon, elämäntutkimustiedon, yhteiskuntaopin, terveystiedon, kemian ja maantieteen kokeet.

Ainereali asetti erityisesti pienet lukiot hankalaan asemaan, varsinkin kun uusi tuntijako oli lisännyt pakollisten kurssien

määrää. Myös monet opiskelijat kokivat, että ainereaalissa vaaditaan enemmän osaamista ja valmiuksia kuin ennen. Monella oli myös vaikeuksia valita juuri se oikea reaaliaine, johon keskittyä.

Äidinkieleen kaksi erilaista koetta

Vuodesta 2007 alkaen äidinkielen koe on ollut kaksiosainen. Siihen ovat kuuluneet tekstitaidon koe ja esseekoe. Kokeet järjestetään eri koepäivinä, ja äidinkielen arvosana määräytyy näissä kokeissa saadun painotetun pistesumman perusteella.

Matematiikkaa ilman laskinta

Syksystä 2015 alkaen sekä pitkän että lyhyen matematiikan kokeessa on ollut kaksi osaa: A-osa ja B-osa, joista A-osassa ei saa käyttää laskinta.

Rakennekokeilusta pysyvä

Opetusministeriön päätöksellä järjestettiin vuodesta 1995 ylioppilastutkinnon kokeilu, jossa tutkinnon rakenne oli normaalitutkintoa hiukan valinnaisempi. Tutkinnon rakenteeseen kuului neljä pakollista koetta sekä kokelaan valinnan mukaan ylimääräisiä kokeita. Tämä mahdollisti sen, että toisen kotimaisen kielen saattoi kokonaan jättää pois tutkinnoista. Muutos oli aikuislukiolaisten mieleen. Rakennekokeilun mukaisesti tutkintoa suorittavat kokelaat osallistuivat ylioppilaskirjoituksiin ensi kerran keväällä 1996. Uudistettu rakenne

antoi opiskelijoille paremmat mahdollisuudet osoittaa erityisosaamistaan. Kokeiltu tutkinnon rakenne vahvistettiin koskemaan kaikkia lukiolaisia 2005.

Sähköiset kokeet – nykyaikaa!

Syksyllä 2016 olivat ensimmäiset sähköiset kokeet saksassa, maantieteessä ja filosofiassa. Keväällä 2017 olivat vuorossa ranska, yhteiskuntaoppi ja psykologia. Sähköisyys ja tietokoneen käyttö mahdollistivat entistä laajemman lähdemateriaalin käytön koetehtävissä, mikä lisäsi tehtävien autenttisuutta. Esimerkiksi tehtävien aineistoina voitiin käyttää audiovisuaalista aineistoa, muokattavia ja liikuteltavia karttoja sekä artikkelitietokantoja. Kielissä ei enää tarvittu erillistä kuullun ymmärtämisen koetta. Reaalikokeissa tehtävien kysymysmuodoilla tähdättiin tietynlaiseen osaamisen tasoon (ns. Krathwohl-Andersonin taksonomia).

Tulevaisuudessa tavoitteena on adaptiivisten kokeiden laatiminen myös kieliin: opiskelijan ei enää tarvitse valita kielen tasoa etukäteen, vaan samalla kokeella voidaan mitata eri oppimäärien hallintaa. Kieliin on tulossa myös suullinen koe, jonka arviointia kehittävät Aalto-yliopisto ja Helsingin yliopisto. Nähtäväksi jää, koska kokeet suoritetaan avoimessa ympäristössä, lisätäänkö myös reaaliaineen kokeisiin suullinen osuus, mahdollistetaanko tutkinnon suorittaminen englannin kielellä, tehdäänkö kokeita ryhmänä, saadaanko tehtävänannot myös kuunneltavaan muotoon ja niin edelleen.

Uudistuksia arvioinnissa

Gaussin käyrää ja suhteellista arviointia on käytetty arvioinnissa 1960-luvulta lähtien. Malli toimii hyvin vain niissä aineissa, joita kirjoittavat lähes kaikki. Koska nykyään opiskelijat hajauttavat ylioppilaskirjoituksia ja valinnaisuutta on paljon, eivät Gaussin käyrän mukaan tehdyt arvioinnit ole keskenään vertailukelpoisia. Aikavälillä 2014–2017 tapahtui suuri muutos, kun ylioppilastutkintolautakunta päätti parantaa arvosanojen vertailtavuutta ja käyttää

pisterajojen määrittelyssä standardoitujen yhteispisteiden keskiarvoa (SYK). Gaussin käyrä on edelleen käytössä, mutta sitä ei käytetä ainekohtaisesti, vaan kaikkien aineiden koko vuoden muodostamaan joukkoon: kevään tutkintoon otetaan mukaan tarkasteluun edellinen syksy ja syksyn tutkintoon otetaan mukaan edellinen kevät. Näin arvosanojen vertailtavuutta⁶ on voitu parantaa ja käyttää paremmin hyödyksi korkeakouluvalinnoissa. Muutoksella on haluttu myös kannustaa opiskelijoita kirjoittamaan vaikeina pidettyjä aineita.

Toinen suuri uudistus oli kokelaiden tasa-arvoista kohtelua lisäävä anonyymi arviointi, joka alkoi syksyllä 2016 sähköisten kokeiden myötä.

Aineopiskelu

Lukiokoulutuksen rahoituksen piiriin saatiin monen vuoden taistelun jälkeen 1.1.2009 alkaen eräin rajoituksin myös aineopinnot. Aineopintojen rahoitus koski aineopiskelijoiden suorittamia lukion pakollisia kursseja ja syventävinä opintoina tarjottuja valtakunnallisia kursseja, jotka on suoritettu aikuisille annettavan opetuksen tuntijaon mukaisesti. Rahoitus ei koskenut toisessa oppilaitoksessa päätoimisesti opintojaan suorittavia eikä kahta tutkintoa suorittavia opiskelijoita.

Aineopiskelun rahoituksesta maksettiin kuitenkin hinta, sillä samalla lukion koko oppimäärää suorittava yli 18-vuotiaana aloittaneen lukiolaisen yksikköhinta laskettiin 58 prosenttiin. Asiasta kerrotaan lisää luvussa *Aikuisten lukiokoulutuksen lainsäädäntö*, s. 22.

Aikuiset maahanmuuttajat

Maahanmuuttajien opetus on ollut hyvin kirjavaa ja epätasalaatuista. Opetusta ovat tarjonneet monenlaiset tahot ja hankkeet. Kattavaa selvitystä aikuisten maahanmuuttajien koulutuspoluista ja mahdollisuuksista ei ollut tehty, joten Opetushallitus teetti sen vuonna 2012

⁶ https://www.ylioppilastutkinto.fi/images/sivuston_tiedostot/Kehittaminen/arvosanojen_vertailtavuus_fi.pdf

Turun iltalukiassa, Eiran aikuislukiossa sekä Turun kristillisellä opistolla. Aikuislukioita edustivat Aila Haapaniemi Eiran aikuislukioista ja Erja Vihervaara Turun iltalukiosta. Työryhmä esitti kehittämisehdotuksia perusopetuksen valmistavaan opetukseen, perusopetukseen ja lisäopetukseen sekä lukiokoulutukseen⁷.

Työryhmä (2012) esitti mm. seuraavaa: Aikuisten valmistavan opetuksen keston tulisi olla 770 tuntia. Aikuisilla tulisi olla oma lisäopetus (10-luokka, lukiostartti tms.), jonka kesto olisi niin ikään 770 tuntia. Ehdotettiin kahden tilastointipäivän poistamista, sillä aikuislukioiden opiskelijamäärät muuttuvat viikoittain elleivät jopa päivittäin. Monet maahanmuuttajat eivät ole opiskelleet lukioon tullessaan toista kotimaista kieltä, ja lukio-opintojen rinnalla perusasteen ruotsin/suomen kielen aloittaminen katsottiin liian hankalaksi. Siksi työryhmä ehdotti lukiossa toisen kotimaisen kielen (B3) opiskelumahdollisuutta. Tämä onkin mahdollista uusien (2016) opetussuunnitelmien ja tuntijaon mukaan.

Myös ylioppilastutkintoon ehdotettiin seuraavia muutoksia: Yo-tutkinnossa tulisi olla mahdollisuus korvata jokin nykyisen kokeen valinnaisista pakollisista aineista joko lisäaaliaineella tai toisella pitkällä kielellä. Tehtävien tulisi olla selkokielisiä ja yksikielisiä. Esimerkiksi kaikkien kielten kokeiden tehtävänäntojen tulisi olla kohdekielellä. Matematiikassa tehtävästä suoriutuminen ei saisi olla kiinni sanastosta. Uskonnon tilalle esitettiin etiikkaa niin perusopetuksessa kuin lukiossakin. Tärkeänä selvityksen arvoisena pidettiin sitä, että aikuisten maahanmuuttajien kotoutuskoulutus integroidaan osaksi yleistä koulutusjärjestelmää.

⁷ Aikuiset maahanmuuttajat perusopetukseen valmistavassa opetuksessa, perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Selvitys lukuvuodesta 2010–2011. Opetushallituksen raportit ja selvitykset 2012:4



Abshir odottamassa oppitunnin alkua.

Aikuislukioiden perusopetuksen tuntijako ja opetussuunnitelman perusteet olivat vuosiluokille 7-9. Suuri tarve ja tavoite oli saada opetussuunnitelman perusteet myös perusopetuksen vuosiluokille 1-6. Tämä tavoite toteutui vuonna 2010. Opetussuunnitelmatyössä oli mukana Ilppo Salonen.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetusta varten ei määritelty omaa erillistä tuntijakoa eikä opintojen laajuutta. Tavoitteena oli, että alkuvaihe antaa opiskelijalle sellaiset tiedot ja taidot, että hänellä on mahdollisuus jatkaa opintojaan varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa. Opetuksen järjestäjä sai päättää ja kuvata opetussuunnitelmassa, mikä on perusopetuksen alkuvaiheen opetustarjonta. Alkuvaiheen opintoja varten kullekin opiskelijalle tuli laatia henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.

Iltakoulujen liitto ry ja Suomen Kansanopisto-yhdistys ry tekivät keväällä 2017 Opetushallituksen toimeksiannosta *Aikuisille suunnatun perusopetuksen ja aikuisille suunnatun perusopetukseen valmistavan opetuksen nykytila*⁸ -selvityksen. Selvitys ajoittui murrosvaiheeseen, jolloin aikuisten perusopetusta uudistetaan kokonaisvaltaisesti lainsäädännön, rahoituksen ja opetussuunnitelmien perusteiden osalta. Kurssiperusteinen rahoitus astui voimaan 1.1.2017. Muutoksia tulee lisäksi perusopetuslakiin ja -asetukseen, ja samalla laaditaan uusi tuntijako. Säädosmuutokset tulevat voimaan vuoden 2018 alussa. Keskeistä on luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen siirtyminen osaksi aikuisten perusopetusta. Ohjaus siirtyy työ- ja elinkeinohallinnolta opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen.

Aikuisten perusopetuksessa on kaksi vaihetta: alkuvaihe ja päättövaihe. Alkuvaiheeseen voi

sisältyä lukutaitovaihe, mikäli opiskelijan luku- ja kirjoitustaito on puutteellinen tai se puuttuu kokonaan. Tällä mallilla haetaan yhtenäistä opintopolkua, joka vastaa paremmin opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin. Alkuvaiheen opetus kootaan samoihin opetussuunnitelman perusteisiin kuin päättövaihe (ennen luokat 7-9).

Perusopetukseen valmistava opetus rajataan vuoden 2018 alusta lähtien esi- ja perusopetusikäisille. Vuoden 2018 alusta lukien valmistavan opetuksen rahoitus ei koske enää oppivelvollisuusiän ylittäneitä, vaan sekin rajataan vain esiopetus- ja oppivelvollisuusi-
käisille. Lisäksi aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon opetus rahoitukseen siirretään työ- ja elinkeinohallinnolta opetus- ja kulttuuriministeriön ohjaukseen.



Ylioppilaskirjoitusten valvontaa Turun iltalukiossa.

⁸ Heidi Vasa ja Erja Vihervaara: Aikuisille suunnatun perusopetuksen ja perusopetukseen valmistavan opetuksen nykytila. Selvitys lukuvuodesta 2016–2017. OPH: Raportit ja selvitykset 2017:5
http://oph.fi/julkaisut/2017/aikuisille_suunnatun_perusopetuksen_ja_perusopetukseen_valmistavan_opetuksen_nykytila



Erja Vihervaara

Etälukio 1997–2004

Etälukioprojekti oli opetusministeriön kansallinen kehittämishanke, jota rahoitettiin osittain Euroopan sosiaalirahaston rahoituksella. Opetushallitus vastasi etälukioprojektin valtakunnallisesta toimeenpanosta ja koordinoinnista yhteistyössä lääninhallitusten, maakuntien liittojen ja kuntien kanssa. Etälukioprojektin tavoitteena oli laajentaa ja monipuolistaa aikuisille suunnattua koulutustarjontaa etäopetusmenetelmän avulla, jotta laadukkaat lukio-opinnot voitaisiin suorittaa joustavasti ja tasapuolisesti maan eri osissa. Etälukio avasi modernia tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntävän uuden koulutusväylän aikuisväestölle. Se paransi ja parantaa edelleen lukiokoulutuksen saavutettavuutta ja laatua koko maassa.

Opetushallituksen pääjohtaja Jukka Sarjala kirjoitti Etälukioprojektin loppuraportissa⁹ seuraavasti: Etälukion perusidea oli sama, jolle Hilma ja Yrjö Jahnsson rakensivat iltakoulunsa 1920-luvulla: tavoitteena oli antaa mahdollisuus niille, jotka ”toimessa ollen sivistystahtonsa kannustamina halusivat kehittää itseään”.

Etälukiotoiminta rakentui melko nopeasti lukioiden verkostoyhteistyön pohjalle, minkä vuoksi pienetkin lukiot saattoivat tarjota ja ostaa virtuaalisia koulutuspalveluita. Etäopetuksessa matkat menettivät merkitystään. Opetushallitus yhdessä Yleisradion sekä TV1:n kanssa organisoivat etälukion sisältötuotannon: radio- ja tv-ohjelmat sekä verkko-oppimateriaalit.

⁹ Tellervo Renko ja Kimmo Koskinen: Etälukioprojekti, Loppuraportti vuosilta 2000–2004. OPH, YLE, ESR



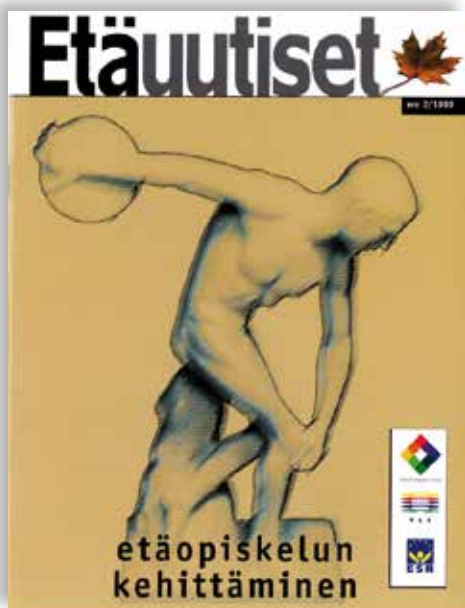
Opetushallituksessa etälukioprojektin koordinointi oli opetusneuvos Tellervo Renkon ja ylitarkastaja Kimmo Koskisen harteilla.

Etälukion ensimmäinen eli pilottivaihe toteutettiin vuosina 1997–1999. Toisen vaiheen eli vuosien 2000–2004 kehittämistoimintaa toteutettiin kymmenessä alueellisessa etälukioverkostossa. Etälukiotoiminnan kehittämiseen ja etälukio-opetuksen järjestämiseen osallistui toisen vaiheen alussa noin 70 lukiota. Tämän jälkeen etälukiotoimintaan osallistuvien lukioiden ja etäopiskelijoiden määrä kasvoi muutamassa vuodessa selvästi. Etälukiosta toimitettiin sekä Etälukion käsikirja (toim. Koskinen-Renko-Vihervaara)¹⁰ että Etälukion opinto-opas (toim. Niemi-Vihervaara).¹¹

¹⁰ Etälukion käsikirja 2002. Ohjeita ja malleja etäopetuksen aloittamiseen ja käytännön työhön, toim. Kimmo Koskinen, Tellervo Renko ja Erja Vihervaara

¹¹ Etälukion opinto-opas. Ohjeita etäopiskelun aloittamiseen. Anna-Mari Niemi ja Erja Vihervaara http://www02.oph.fi/etalukio/opas/etalukion_opinto-opas.pdf

Etälukiotoiminta vakiintui nopeasti osaksi aikuislukioiden normaalia toimintaa. Opetusta toteutettiin varsinaisen valtionosuusrahoituksen turvin. Opetusmuodon käyttöönotto vaati tosin laite- ja verkkohankintoja sekä panostusta opettajien ja opinto-ohjaajien täydennyskoulutukseen.



Etäopiskelu synnytti käsitteen monimuoto-opiskelu, sillä monet opiskelijoista suorittivat osan kurseista etäopintoina eli etänä ja osan lähiopetuksena. Etälukion toisen vaiheen jälkeen etäopetus sai väistyä verkko-opetuksen tieltä. Opiskelijat eivät saapuneet etäkurssiin kuuluville muutamille lähitunneille, joten katsottiin parhaimmaksi luopua niistä. Enää ei myöskään laskettu erikseen lähiopiskelijoita ja etäopiskelijoita, vaan puhuttiin vain opiskelijoista. Ei ole merkitystä sillä, miten ja millä keinoin lukion suorittaa. Oppimistuloksissakaan ei ole havaittu eroja. Aikuislukiolle ja -linjoille siirtyminen sähköisiin ylioppilaskirjoituksiin on etä- ja verkko-opetuksen takia luontevaa.

YLE-uutisten haastattelussa lokakuussa 2016 ylitarkastaja Kimmo Koskinen Opetushallituksesta sanoi näin: ”Etäopetus ei ole enää kakkosvaihtoehto, vaan se on varteenotettava mahdollisuus perinteisen kontaktiopetuksen rinnalla. Laadukasta

etäopetusta on mahdollista saada aina perusopetuksesta aikuiskoulutukseen asti. Esimerkiksi Kaiuussa etäopiskelu on ollut aikuislukiolle elinehto. Kun uusia opiskelijoita saatiin kerättyä vähän laajemmin maakunnasta, oppilaitos pystyttiin pitämään elinvoimaisena. Uskon, että varsinkin hieman varttuneemmilla - ainakin toisen asteen koulutuksessa ja aikuiskoulutuksessa - verkko-kursien hyödyntäminen eri puolilta maailmaa tulee lisääntymään. Kansainvälisyys tuo etäopiskeluun ihan uuden ulottuvuuden.”

Tuloksia etälukiosta

Tanja Kirjavainen arvioi etälukiotoimintaa 2000-2004 raportissa ”Ideasta käytännöksi - etälukiotoiminnan arviointi”¹². Tulosten mukaan erityisesti työstä johtuvat syyt olivat lähes puolella etäopiskelijoista syynä opiskeluun nimenomaan etälukiossa. Perhesyyt olivat toinen yleinen syy etälukiossa opiskeluun. Tulokset viittasivat vahvasti siihen, että etälukio oli paikannut selvän aukon koulutuksen kentässä ja oli siten avannut mahdollisuuden tietyn aikuisryhmän lukio-opinnoille. Etälukio olikin ollut monelle aikuisopiskelijalle ainoa mahdollinen opiskeluvaihtoehto sen tarjoaman joustavuuden vuoksi.

Projektin etälukioiden opiskelijamäärä nousi nopeasti projektin käynnistyttyä jälkeen noin 2 500 etäopiskelijaan, minkä jälkeen opiskelijamäärän kasvu tasaantui vähitellen. Projektin päättyessä vuonna 2004 projektioppilaitoksissa oli 3 100 ja koko maassa oli noin 4 000 etälukio-opiskelijaa. Oppilaitosten välillä oli suuria eroja opiskelijamäärissä. Etäopiskelijoista noin 74 % oli naisia. Opiskelijoista oli tutkintotavoitteisia lähes 80 prosenttia. Erillisiä aineopintoja suoritti siten vain noin viidennes, mikä on vähemmän kuin aikuislukioiden perinteisessä kontaktiopetuksessa. Alle 30-vuotiaiden etäopiskelijoiden osuus kasvoi projektin aikana vajaasta 40 %:sta noin 50 %:iin. Opiskelijoiden keski-ikä oli noin 37 vuotta. Etäopiskelijoista

¹² <http://www02.oph.fi/etalukio/projekti.html>

noin 40 % asui muualla kuin etälukionsa sijaintikunnassa.

Etälukio-opiskelijat menestyivät lukio-opinnoissaan hyvin. Heidän kurssisuorituksensa ja ylioppilaskirjoitustuloksensa olivat keskimäärin vähintään samaa tasoa kuin perinteisessä lähiopetuksessa opiskelevien aikuislukiolaisten. Erityisesti äidinkiessä ja lyhyessä matematiikassa etäopiskelijoiden tulokset olivat keskimääräistä aikuislukiotasoa parempia. Ainoastaan ruotsin ja englannin kielten osalta etälukiolaisten opintomenestys oli hieman keskimääräistä huonompaa. Ks. taulukko alla.



Etälukiolaiset suorittivat lukio-opintonsa tavallisesti noin kolmessa vuodessa. Etälukion kurssisuorituksia kertyi projektissa lukuvuositain yhteensä noin 15 000. Etälukio-opiskelun ongelmana oli kuitenkin erityisesti alkuvaiheessa varsin suuri opiskelun keskeyttäminen, sillä noin kolmannes aloittaneista etälukiolaisista keskeytti opiskelunsa, osa kuitenkin vain tilapäisesti elämäntilanteen vaihdellessa. Keskeyttämistä pyrittiin projektin aikana vähentämään mm. opiskelun ainekohtaista ohjausta ja opinto-ohjausta tehostamalla. Etäylioppilaita valmistui etälukioprojektin oppilaitoksista v. 2004 loppuun mennessä yhteensä runsaat 1 000.

Etälukioverkostot

Etälukiohankkeen päätyttyä vuonna 2004 syntyi monia yhteistyöverkostoja, jotka toimivat edelleenkin. Näistä mainittakoon Isoverkosto (nykyisin Isoverstas), Länsi-Suomen läänin etälukioverkosto LSE (nykyisin Länsi-Suomen aikuislukio) sekä eLukio Pohjois-Pohjanmaalla. Näiden lisäksi syntyi monia pienempiä verkostoja.

Erja Vihervaara

Länsi-Suomen etälukioverkosto LSE

Länsi-Suomen läänin etälukioverkosto LSE perustettiin heti valtakunnallisen etälukiohankkeen päättyessä vuonna 2004. Etälukiosta saatuja hyviä kokemuksia haluttiin jatkaa ja samalla turvata erityisesti pienten aikuislukioiden elinvoimaisuus. Toiminnan päätarkoituksena on alusta alkaen ollut etäopetusmenetelmien kehittäminen, vertaistuki sekä yhteisen verkkotarjottimen luominen. Alkuun lähdettiin reaaliaineiden kursseista, mutta pian toiminta laajeni koskemaan kaikkien aineiden verkko-kursseja. Periaatteena oli ja on edelleen, että jokainen oppilaitos antaa tarjottimelle vähintään kaksi verkkokurssia. Yhdessä on sovittu kursijako päällekkäisyyksien välttämiseksi. Koska jokainen oppilaitos antaa kursseja saman määrän, ei rahaa liikutella oppilaitokselta toiselle. Tutkintotavoitteisten opiskelijoiden opiskelu LSE:n oppilaitoksissa on maksutonta. Henkilökunnan yhteinen vertaistukikoulutustilaisuus on järjestetty vähintään kerran vuodessa.

Länsi-Suomen verkosto on tuottanut aikuislukioiden yhteistyönä kolme Opetushallituksen rahoittamaa raporttia, jotka liittyivät arviointiin ja digitaaliseen muutokseen. Ensimmäinen oli *Lunntaa luvalla – Opi oikeasti* (2008)¹³.



¹³ <https://issuu.com/eviherva>

Tarkoituksena oli ensinnäkin selvittää, millaisia koemuotoja aikuislukioissa käytetään ja toiseksi, voiko koemuotoja kehittämällä ja monipuolistamalla vaikuttaa oppimisen laatuun. Lunttaa luvalla sai jatkoa: *Koe oppimisympäristönä ilmestyi 2010 sekä Aktiivisesti verkossa 2012*. Verkosto toimii tällä hetkellä nimellä Länsi-Suomen aikuislukio. Siihen kuuluvat Jyväskylän aikuislukio, Kaarinan lukion aikuislinja,

Kokkolan aikuislukio, Pirkanmaan aikuislukio, Porin aikuislukio, Tampereen aikuislukio, Turun iltalukio, Vaasan lyseon lukion aikuislinja sekä Valkeakoskelta Tietotien aikuislukio. Verkoston koordinaattorina toimi vuodet 2004–2013 Erja Vihervaara ja vuodesta 2014 alkaen Anne-Maj Eskelinen.



Länsi-Suomen läänin etäverkoston rehtoreita jokavuotisessa tapaamisessa Tampereella vuonna 2008. Vas. Jaana Leppä, Eila Saarelainen, Erja Vihervaara, Tarja Boe, Anne-Maj Eskelinen. Edessä vas. Pertti Kohtala ja Panu Kela.



Panu Kela

eLukio – verkko-opetusta suurella sydämellä

eLukio on Pohjois-Pohjanmaalla toimiva 22 itsenäisen lukion verkosto, joka tarjoaa lukio-opintoja netin välityksellä. eLukio käynnistyi etälukio-hankkeen pohjalta parikymmentä vuotta sitten. Tuolloin toiminnan lähtökohtana oli mahdollistaa haja-asutusalueen aikuisväestön lukio-opinnot ja ottaa huomioon työelämän tarpeet.

eLukio-toimintaan lähti mukaan tuolloin innokas joukko rehtoreita ja opettajia, jotka halusivat yhdessä kehittää etäopetusta. Alusta alkaen rehtorit muodostivat johtoryhmän, joka on luotsannut eLukion toimintaa eteenpäin yhdessä koordinaattorin kanssa. Innokkaat opettajat ovat toimineet aineryhminä ja kehittäneet eLukion opetusta, josta he ovat samalla saaneet hyötyä omaan päiväopetukseensa. Opettajien tiivis yhteistyö ja toisilleen antama vertaistuki on ollut vuosien ajan yksi eLukion kantava voima ja vahvuus. Yhteisenä tavoitteena on ollut kehittää etäopetusta ja sitä kautta mahdollistaa kasvavan opiskelijajoukon opinnot. Vuosien aikana eLukion opiskelijarakenne on muuttunut siten, että yhä useampi eLukiossa opiskeleva opiskelija on päivälukiolainen, joka täydentää oman lukionsa kurssitarjotinta eLukion kursseilla. eLukion merkitys mukana olevien lukioiden kurssivalikoimalle on merkittävä. eLukio tarjoaa vuodessa yli 260 kurssia, joista erityisesti kielten valikoima on laaja.

eLukio on mahdollisuus jokaiselle nuorelle, aikuiselle ja seniorille hyödyntää verkko-opintojen mahdollisuuksia ja suorittaa lukio-opintoja verkossa. Opettajien joustavuus ja kehitystyö kurssien monimuotoistamisessa takaa sen, että jokaisella on mahdollisuus tavoitella unelmaansa valkolakista.



Lukiossa käytetään verkkokokousjärjestelmää niin opetuksessa kuin kokouksissakin. Kuvassa verkkokokouksessa on eLukion koordinaattori Ellen Nissinen.



Leila Rahkonen-Navia

Etälukioverkostosta Isoverstaaksi

Iisalmen, Kuopion ja Varkauden aikuislinjat aloittivat v. 1997–1999 etälukiotoiminnan ja muodostivat Savon etälukioverkon. Pilottina alkanut toiminta laajeni Itä-Suomen virtuaaliverkko/etälukioverkko 2000–2003 –hankkeen myötä kaikkiin itäsuomalaisiin aikuislukioihin ja Paltamon viestintälukioon. Itäsuomalaisten aikuislukioiden yhteistyöllä luotiin arvokasta pohjaa myös laajemmalle verkostoyhteistyölle.

Itäsuomalainen oppimisverkosto (ISOverkosto) -hanke alkoi v. 2004–2007. Mukana oli aluksi 33 oppilaitosta. Saavutettua osaamista ja toimintamalleja jalostettiin ja jaettiin koko toiselle asteelle. Koordinaattori Leena Suonio ja taloussihteeri Eila Kaijärvi-Pekkola kiersivät kunnissa vakuuttaen kuulijansa ideoita. Uusia jäseniä liittyi yhteistyöverkoston Etelä- ja Pohjois-Savon sekä Pohjois-Karjalan maakunnista. Hankkeen tavoitteina olivat pienten lukioiden toimintaedellytysten tukeminen, itäsuomalaisen opetusverkoston ja kehittäjäyhteisön kokoaminen, yksilöllisten, joustavien ja alueellisesti kattavien koulutuspalvelujen turvaaminen sekä uuden opettajuuden tukeminen muuttuvassa toimintakulttuurissa. Itäsuomalaiset aikuislukiot perustivat Itä-Suomen etälukioverkon, joka toimii verkko-opetuksen resurssikeskuksena jakaen osaamistaan ja toteuttaen verkoston tukipalveluita yhdessä muun verkoston kanssa.

ISOverkosto-hankkeen aikana rakennettiin pysyvä verkostomalli kehittäjäyhteisölle sekä kehitettiin työkaluja ja väyliä osaamisen ja palvelujen jakamiseen verkostossa. Yhteisöllisesti kehitetyt verkko-opetuspalvelut tuotteistettiin ja avattiin valtakunnallisiksi ISOverstaas-palveluiksi. Valtakunnallinen verkko-opetuksen kehittäjäyhteisö, ISOverstaas, aloitti toimintansa 1.1.2008. Sen toiminta-ajatuksena oli kehittää, tuottaa, jakaa ja ylläpitää verkko-opetuspalveluja. Verkostossa aloitti 58 toisen asteen oppilaitosta, joista seitsemän ammatillista oppilaitosta. Verkoston laajeneminen oli nopeaa, ja v. 2012 se oli laajentunut jo yhdeksän maakunnan alueelle. Jäsenoppilaitoksia oli 73, joista yhdeksän ammatillista oppilaitosta.

Nykyään Isoverstaas on vahva valtakunnallinen kehittäjäyhteisö, joka tarjoaa jäsenilleen kanavia, työvälineitä ja sisältöjä verkko-oppimisen kehittämiseen ja opetustarjontaan. Kehittäjäyhteisö on tulevaisuudessa tarvittavan verkko-oppimisen osaamisen varmistaja. Jäsenoppilaitokset ovat ammatillisia oppilaitoksia, lukioita ja vapaan sivistystyön oppilaitoksia. Verkostotyön punaisena lankana on luottamuksellinen kumppanuus, joka rohkaisee uudistumaan, jakamaan ja osallistumaan. Kehittäjäyhteisön tärkein voimavara on osaaminen, jonka vahvistamiseen ja jakamiseen on etsitty uusia keinoja. On kuitenkin tärkeä muistaa, että verkostoyhteistyössä voi hyötyä ainoastaan osallistumalla.

”Ne, jotka haluavat kulkea nopeasti, kulkevat yksin. Ne, jotka haluavat mennä pitkälle, kulkevat yhdessä.” (Kenialainen sananlasku)



Pohjois-Savon etälukioverkko –hankkeen päätösseminaarissa Iisalmessa marraskuussa 2003. Eturivissä Iso-verstaan ”äidit” Leena Suonio (eturivi ensimmäinen oikealta) sekä Eila Kaijärvi-Pekkola (toinen rivi toinen oikealta). Rahoittajatahoa edustavat Tellervo Renko (toinen rivi 3. oikealta) ja Kimmo Koskinen (takarivissä 1. oikealta).

Vuonna 2002 aikuislukioiden 75-vuotisjuhlien kunniaksi julkaistu historiikki (Iltaoppikoulusta aikuislukioksi - 75 vuotta kulttuurityötä 1927-2002, ISBN 952-91-4977-8) sisältää Olavi Junnilan ja Voitto Leivon kirjoittaman kattavan artikkelin iltakouluja koskevan lainsäädännön historiasta ja kehityksestä ulottuen aina vuosituhannen vaihteeseen. Tässä artikkelissa kuvataan tuoreimpia lainsäädännön kehityksen käännteitä alkaen koulutuksen lainsäädännön suuresta kokonaisuudistuksesta vuonna 1999. Ensin tarkastellaan aikuisten lukiokoulutuksen järjestämiseen liittyviä säädöksiä ja lopuksi aikuisten perusopetuksen säädöspohjaa.



Ilppo Salonen

Aikuisten lukiokoulutus

Lukiolaki

1990-luvun puolivälissä Suomessa alettiin valmistella koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistusta. Tavoitteena oli koota pirstaleinen ja hajanainen eri koulumuotoja koskeva lainsäädäntö muutamaksi keskeiseksi laiksi. Aikuislukiot menettivät tässä uudistuksessa oman vuodelta 1994 peräisin olleen ja aikuislukioiden toimintaa erinomaisesti palvelleeseen aikuislukiolain 439/1994. Uusi lukiolaki 629/1998 astui voimaan 1.1.1999 ja siinä säädettiin sekä nuorten että aikuisten lukiokoulutuksesta samoin kuin uudessa lukioasetuksessa 810/1998.

Uusi lukiolaki toi taito- ja taideaineet aikuislukioon. Lain 7 §:n mukaan ”Taito- ja taideaineet sekä liikunta ja terveystieto ovat vapaaehtoisia

niille opiskelijoille, jotka 18 vuotta täytettyään aloittavat lukiokoulutuksen.” Vaikka uutta tuntijakoa ei uuden lukiolain perusteella annettu, muutettiin kuitenkin vuodelta 1994 peräisin olevan aikuislukion tuntijaon 873/1994 3 § seuraavasti (1203/1998): ”Opiskelijan, joka on aloittanut lukio-opintonsa alle 18-vuotiaana, tulee opiskella 2 §:ssä säädettyjen kurssien lisäksi vähintään kaksi kurssia liikuntaa ja terveystietoa sekä kaksi kurssia kuvataidetta tai musiikkia taikka yksi kurssi kumpaan viimeksi mainittua ainetta.”

Uutta oli myös ns. erityisen syyn käsite. Opetusministeriön päätöksessä 1202/1998 lukion opiskelijaksi ottamisen perusteista säädettiin sen 3 §:ssä, että ”Koulutuksen järjestäjä päättää aikuisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen

ottamisen perusteista. Alle 18-vuotias hakija saadaan ottaa tässä momentissa tarkoitettuun koulutukseen kuitenkin ainoastaan hakijaan liittyvästä erityisestä syystä.” Erityisen syyn käsite on vuosien saatossa aiheuttanut paljon pohdintaa ja tulkintoja aikuislukioden keskuudessa. Mitään viranomaisohjeistusta tai -tulkintaa asiasta ei ole annettu, mutta yleisesti kyseessä on tulkittu olevan sosiaaliset, terveydelliset tai työssäkäyntiin liittyvät syyt.

Terveystieto lisättiin lukion oppimäärään muutamalla lukiolain 7 § lailla 454/2001.

Säädökset maahanmuuttajille ja vieraskielisille tarkoitettuun lukiokoulutukseen valmistavasta koulutuksesta kirjattiin lukiolakiin muutoksella 1044/2013. Valmistava koulutus säädettiin laajuudeltaan yhden lukuvuoden opintokokonaisuudeksi niin nuorille kuin aikuisillekin tarkoitettussa koulutuksessa.

Taito- ja taideaineasiassa ympyrä sulkeutui 1.1.2017, kun lukiolain 7 §:n muutos 1499/2016 astui voimaan. Sen mukaan ”Taito- ja taideaineet sekä terveystieto ovat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka suorittavat lukiokoulutuksen aikuisille säädetyyn oppimäärän mukaan.” Näiltä osin on siis palattu vuotta 1999 edeltäneeseen tilanteeseen.

Tuntijako ja opetussuunnitelman perusteet

Kuten edellä todettiin, lukiolain yhteydessä vuonna 1999 ei annettu uutta lukion tuntijakoa. Aikuislukion osalta voimaan jäi oleellisilta osiltaan vuoden 1994 tuntijako 873/1994, mikä oli aikuislukioden näkökulmasta myönteinen seikka. Ongelmana nimittäin oli, että lukiolain tuntijakoa ja opetussuunnitelman perusteita koskevaan 10 §:ään jäi aikuislukioväen kovista ponnisteluista ja lobbauksesta huolimatta ilmaisu: ”Tässä pykälässä tarkoitettut päätökset tehdään tarvittaessa erikseen nuorille ja aikuisille annettavaa opetusta varten.” Aikuislukioväki olisi luonnollisesti halunnut, että tuossa lauseessa ei lainkaan olisi ollut tarvittaessa-sanaa. Näin ollen aikuislukion oma tuntijako ei ole

mikään itsestäänselvyys, vaan sen säätäminen on kullakin tuntijakokierroksella aina erikseen varmistettava. Luonnollisesti myös vuodesta 1994 voimassa olleet aikuislukion opetussuunnitelman valtakunnalliset perusteet jäivät uuden lukiolain säätämisen yhteydessä voimaan.

Uusi tuntijakoasetus 955/2002 astui voimaan 1.1.2003. Sen aikuisille annettavan opetuksen erityisiä tavoitteita koskevaan 6 §:ään saatiin lause: ”Aikuisille annettavassa opetuksessa tulee antaa tutkintotavoitteisen opetuksen lisäksi suoritustavoitteisesti opiskelevien aineopiskelijoiden sekä muiden erityisryhmien opetusta, joissa otetaan huomioon aikuisopiskelun erityispiirteet.” Tämä seikka osoittautui myöhemmin ratkaisevaksi aineopiskelun valtiosuusratkaisun kannalta. Itse tuntijakoon sisältyneet muutokset olivat paljolti valmistautumista ylioppilastutkinnon ainerealin käyttöönottoon keväällä 2006.

Uuteen tuntijakoasetukseen perustuvat aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet annettiin vuonna 2004 (yhteinen asiakirja aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden kanssa). Perusteita täydennettiin suullisen kielitaidon kurssien osalta vuonna 2009.

Seuraava tuntijakoasetus 942/2014 astui voimaan 1.12.2014. Aikuisopiskelijoille annettavan opetuksen erityisiä piirteitä käsittelevässä 6 §:ssä todetaan: ”Tutkintotavoitteisen koulutuksen ohella opetuksessa voidaan ottaa huomioon yhtä tai useampaa lukion oppimäärään kuuluvaa oppiainetta suorittavat opiskelijat sekä muut erityisryhmät.” Ilmaisu on siten huomattavasti vähemmän velvoittava kuin edellisessä tuntijakoasetuksessa. Itse aikuislukion tuntijako koki lähinnä kosmeettisia muutoksia.

Vuoden 2014 tuntijakoasetuksen 12 §:ssä säädetään ensimmäistä kertaa myös maahanmuuttajille ja vieraskielisille tarkoitettuun lukion valmistavan koulutuksen tuntijaosta. Se on sama niin nuorille kuin aikuisillekin järjestettävässä koulutuksessa ja laajuudeltaan 25 kurssia.

Asetukseen 942/2014 perustuvat opetussuunnitelmien valtakunnalliset perusteet on julkaistu vuonna 2015 ja otettu käyttöön viimeistään 1.8.2016.

Rahoitus

Osana koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudesta vuonna 1999 päivitettiin luonnollisesti myös opetustoimen rahoitusta koskeva lainsäädäntö. Sekä laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 625/1998 että asetus opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 806/1998 tulivat voimaan 1.1.1999. Lukion yksikköhintoja säätelvässä rahoituslain 18 § 5 momentissa määrättiin: ”Jos opiskelija on aloittanut opintonsa 18 vuotta täytettyään, yksikköhinta on 60 prosenttia asianomaiselle koulutuksen järjestäjälle opiskelijaa kohden määrätystä yksikköhinnasta.” Siten aikuislukion opiskelijoiden perusteella määräytyvä valtionrahoitus sidottiin lukiokoulutuksen aloittamisikään.

Tämän seurauksena aikuislukiossa oli kahdenlaisia valtionrahoitukseen oikeuttavia opiskelijoita: alle 18-vuotiaina opintonsa aloittaneita sekä yli 18-vuotiaina opintonsa aloittaneita ja vastaavat valtionosuusprosentit 100 % ja 60 % keskimääräisestä lukiokoulutuksen yksikköhinnasta. Ratkaisu oli hieman yllättävä, olihan se poikkeuksellisen edullinen niiden koulutuksen järjestäjien osalta, joiden aikuislukiossa oli paljon alle 18-vuotiaina aloittaneita opiskelijoita.

Vuoden 2010 alussa tapahtui aikuislukion rahoitukseen liittyvä merkittävä muutos, kun osa aikuislukion aineopiskelusta saatiin vihdoin valtionosuuden piiriin. Asetuksen 1766/2009 20 §:ssä säädetään siitä, miten lukion aineopiskelijoiden kurssisuoritukset muunnetaan valtionosuuteen oikeuttavaksi opiskelijamääräksi. Aikuislukioväki oli tavoitellut tätä muutosta aina 1990-luvun lopulta lähtien.

Taito- ja taideaineiden muututtua aikuisten lukiokoulutuksessa vapaaehtoisiksi vuoden 2017 alusta tehtiin vastaava muutos myös rahoituslakiin. Lailla 1502/2016 muutettiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 24 §

niin, että aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa tai lukiokoulutukseen valmistavassa koulutuksessa opiskelevien osalta yksikköhinta on 65 prosenttia asianomaiselle koulutuksen järjestäjälle opiskelijaa kohden määrätystä yksikköhinnasta. Siten rahoitus on riippumaton lukio-opintojen aloittamisesta. Valitettavasti vain 65 % yksikköhinta koskee myös aikuisille tarkoitettua lukioon valmistavaa koulutusta, vaikka oppimäärän laajuus on sama 25 kurssia kuin nuorille tarkoitettussa valmistavassa koulutuksessa, jossa yksikköhinta on 121 %.

Ylioppilastutkinto

Vuodesta 1994 voimassa ollut ylioppilastutkintoasetus 1000/1994 sääteli ylioppilastutkinnon järjestämistä aina vuoteen 2005 asti. Tuolloin säädettiin sekä laki ylioppilastutkinnon järjestämisestä 672/2005 että valtioneuvoston asetus ylioppilastutkinnosta 915/2005. Niissä vakiinnutettiin vuodesta 1996 käynnissä olleen rakennekokeilun mukainen aiempaa valinnaisempi tutkinnon malli. Samassa yhteydessä vakiinnutettiin myös ainereaali eli yksittäisten reaaliaineiden kokeet.

Ylioppilastutkinnon sähköiset kokeet mahdollistettiin lailla 280/2016, jolla muutettiin ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain 1 § 2 momentti seuraavasti: ”Ylioppilastutkinto suoritetaan suomeksi tai ruotsiksi. Ylioppilastutkintoon kuuluvat kokeet ovat kirjallisia tai sähköisiä. Niihin voi kuulua suullisia tehtäviä.”





Mauri Ronimus

Aikuisten perusopetus

Perusopetuslaki 628/1998 (46 §) ja perusopetusasetus 852/1998 (8 §) annettiin osana koululainsäädännön kokonaisuudistusta ja ne tulivat voimaan 1.1.1999. Näissä säädettiin sekä nuorten että aikuisten perusopetuksesta. Aiemmin aikuislukioiden järjestämisestä perusopetuksesta oli säädetty Aikuislukiolaissa 439/1994 ja -asetuksessa 660/1994, jotka olivat aikuislukion toiminnalliselta kannalta hyvin joustavia. Viittauksia muuhun lainsäädäntöön ei juuri ollut. Uuden perusopetuslain 46 §:n sisältämät lukuisat viittaukset muuta perusopetusta sääteleviin pykäliin aiheuttivat toiminnallisia hankaluuksia.

Maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavasta opetuksesta säädettiin ensimmäisen kerran laissa peruskoululain muuttamisesta (1448/1994): "... järjestää peruskouluopetukseen valmistavaa opetusta oppivelvollisuusikäisille tai oppivelvollisuusikään tuleville maahanmuuttajille." Valmistava opetus oli siten tarkoitettu nuorille.

Perusopetuslain 628/1998 myötä valmistavan koulutuksen järjestäminen myös aikuisille mahdollistui: se oli tarkoitettu maahanmuuttajataustaisille oppilaille, joiden suomen tai ruotsin kielen taito ei ole riittävän hyvä perusopetuksen ryhmässä opiskelukseen. Lain 9 § 3 momentissa maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuudeksi säädettiin puolen vuoden oppimäärä. Puolen vuoden mittainen opetus osoittautui kuitenkin opiske-

lijoille riittämättömäksi heidän tarvitsemiensa perusvalmiuksien ja kielitaidon hankkimiseen, ja valmistavan opetuksen tuntimäärä kaksinkertaistettiin yhden vuoden laajuiseksi oppimääräksi vuoden 2009 alusta lailla perusopetuslain 9 §:n 3 momentin muuttamisesta 1037/2008. Samalla tehtiin tarvittavat muutokset opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 625/1998 17 §:ään ja vastaavan asetuksen 806/1998 14 §:ään.

Vuonna 2016 toteutettiin pitkään valmisteltu aikuisten perusopetuksen kokonaisuudistus. Perusopetuslain 46 §:ään lain 1507/2016 myötä tehtyjen muutosten seurauksena aikuisten perusopetuksen rakenne uudistuu vuoden 2018 alusta kokonaisuudessaan.

Lakimuutoksella pyritään oppivelvollisuusikäisten yrittäjien antamaan tosiasialliset mahdollisuudet perusopetuksen oppimäärän suorittamiseen ja myös mahdollistamaan kokopäiväinen ja tehokas opiskelu.

Nykyinen aikuisten perusopetuksen jako perusopetuksen alkuvaiheen ja varsinaisen perusopetuksen välillä poistuu perusopetuslain 46 §:n muutoksen 1507/2016 ja perusopetusasetuksen 8 §:n muutoksen 136/2017 myötä 1.1.2018. Jatkossa aikuisten perusopetus sisältää alku- ja päättövaiheen sekä alkuvaiheeseen liittyvän opiskelijan tarpeen mukaan järjestettävän luku- ja kirjoitustaitovaiheen. Alkuvaiheeseen

yhdistyy nykyinen aikuisten perusopetuksen alkuvaihe ja aikuisten perusopetuksen valmistava opetus sekä aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutus. Päättövaihe vastaa nykyistä varsinaista aikuisten perusopetusta.

Muutoksen myötä aikuisille tarkoitettu perusopetukseen valmistava opetus päättyy vuoden 2017 lopussa, se rajataan jatkossa esi- ja perusopetusikäisille. Samalla lakkaa erillinen luku- ja kirjoitustaidon koulutus työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla ja siirtyy osaksi aikuisten perusopetusta.

Perusopetuslain 46 § säättää jatkossa nykyistä selkeämmin opintojen henkilökohtaistamisesta ja todetun osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta sekä vahvistaa henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman merkitystä opintojen kulun ja keston kannalta. Opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan voi sisältyä opiskelujaksoja muissa oppilaitoksissa sekä työelämään tutustumista.

Aikuisten perusopetuksen kestolle ei aiemmassa lainsäädännössä ollut rajoituksia. Lakimuutoksen 46 §:n 8 momentti rajaa aikuisten perusopetuksen lukutaitovaiheen sekä alku- ja päättövaiheen kattavan oppimäärän jatkossa laajuudeltaan yhteensä enintään nelivuotiseksi. Päätoimisesti opiskellen opinnot tulee suorittaa kuitenkin enintään viidessä vuodessa.

Lakimuutoksen yhteydessä muutetaan teknisesti myös perusopetuslain 1 § 3 momentti: muille kuin oppivelvollisille järjestettävää perusopetusta kutsutaan jatkossa oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetuksiksi.

Tuntijako ja opetussuunnitelman perusteet

Perusopetuslain uudistamisen yhteydessä ei vuonna 1998 annettu uutta peruskoulun tuntijakoa. Aikuisten perusopetuksen osalta jäi voimaan vuoden 1994 tuntijako 873/1994, johon tehtiin Opetusministeriön päätöksellä 1203/1998 yhteiskunnallisten ja luonnontieteellisten aineiden ryhmään kuuluvia aineita koskeva tarkennus.

Uusi perusopetuksen tuntijakoasetus 1435/2001 astui voimaan 1.8.2002. Siinä säädettiin perusopetuksen, lisäopetuksen ja maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista.

Aikuisille tarkoitettujen perusopetuksen opinnot muodostuivat asetuksen mukaan eri oppiaineiden ja aineryhmien pakollisista ja valinnaisista kursseista. Mainitussa asetuksessa määriteltiin oppiaineittain ja aineryhmittäin pakollisten kurssien vähimmäismäärät, valinnaisina tarjottavien valtakunnallisten kurssien vähimmäismäärät ja koko oppimäärään sisältyvien opiskeltavien kurssien vähimmäismäärä.

Aikuisille annettavan opetuksen erityisiksi tavoitteiksi kirjattiin asetuksen 5 §:ään opiskelijoiden mahdollisuus ”heidän elämäkokemuksensa, olosuhteet ja ikä huomioon ottaen saavuttaa perusopetuksen tiedot ja taidot sekä jatko-opintovalmiudet”. Maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavan opetuksen osalta tavoitteeksi kirjattiin ”antaa oppilaille tarvittavat valmiudet suomen tai ruotsin kielessä ja tarpeelliset muut valmiudet esiopetukseen tai perusopetukseen siirtymistä varten sekä edistää oppilaiden tasa-painoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan”. Lisätavoitteena oli tukea ja edistää oppilaiden oman äidinkielen hallintaa ja oman kulttuurin tuntemusta.

Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2004 annettiin yhtenä yhtenäisenä perusteasiakirjana 27.2.2004, otettaviksi käyttöön viimeistään 1.8.2006. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa korostui maahanmuuttajien koulutuksen merkitys. Käyttöön otettiin myös yleiseen eurooppalaiseen viitekehukseen perustuva kielitaidon tasojen kuvausasteikko.

Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteita 2004 täydennettiin vuonna 2010 määräyksellä (14/011/2010) aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetussuunnitelman perusteista. Perusteasiakirja en-

nakoi vuoden 2016 suurta uudistusta aikuisten perusopetuksessa: alkuvaiheen opinnot ovat pääasiassa perusopetuksen alimpia vuosiluokkia (1–6) varten tehty sovellus aikuisille, tarkoitettu antamaan opiskelijalle valmiudet varsinaisiin aikuisten perusopetuksen opintoihin. Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetusta varten ei määritelty omaa erillistä tuntijakoa tai opintojen laajuutta, vaan niistä päätetään kunkin opiskelijan kohdalla erikseen hänen tarpeidensa edellyttämällä tavalla.

Asetukseen 422/2012 perustuvat aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (19/011/2015) julkaistiin pienen viiveen jälkeen vuonna 2015 ja ne otettiin käyttöön 1.8.2016. Perusteasiakirja kattaa aikuisten perusopetuksen kokonaisuudessaan, yhdistäen aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen ja varsinaisen perusopetuksen erilliset perustemääräykset.

Opetushallitus täydensi vuonna 2014 aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteita oppilas- ja opiskelija-huoltolakia (1287/2013) koskevalla määräyksellä (18/11/2014), jonka mukaisesti ko. lakia alettiin soveltaa 1.8.2014 alkaen perusopetuksen koko oppimäärää aikuisten perusopetuksen perusteiden mukaan opiskeleviin, mm. opiskelijoille tarjottavan opiskeluhuollon sekä oppilaitoskohtaisten opiskeluhuoltosuunnitelmien osalta.

Rahoitus

Koulutuksen lainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä vuonna 1999 päivitettiin myös opetustoimen rahoitusta koskeva lainsäädäntö. Sekä laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 625/1998 että asetus opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 806/1998 tulivat voimaan 1.1.1999.

Perusopetuksen yksikköhintoja säätelevässä rahoituslain 17 § 7 momentissa määrättiin yksikkö hinnaksi 18 vuotta täyttäneiden oppilaiden osalta 60 prosenttia asianomaiselle opetuksen järjestäjälle oppilasta kohden määrätystä yksikköhinnasta. Maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaiden osalta yksikkö hinnaksi määrättiin

pykälän 9 momentissa asianomaiselle opetuksen järjestäjälle oppilasta kohden määrätty yksikköhinta kaksinkertaisena.

Asetuksen 806/1998 14 § 1 momentissa säädettiin koulutuksen järjestäjille myönnetyn perusopetuksen rahoituksen laskemisesta ja tarkistamisesta.

Vuoden 2010 alussa tapahtuneen rahoituslakiuudistuksen 1705/2009 myötä saatiin aineopiskelu myös aikuisten perusopetuksen osalta valtionosuuden piiriin (13 § 3 momentti). Asetuksen 1766/2009 18 §:ssä säädetään perusopetuksen aineopiskelijoiden kurssisuoritusten muuntamisesta valtionosuuteen oikeuttavaksi opiskelijamääräksi.

Vuoden 2016 kokonaisuudistuksessa aikuisten perusopetuksen rahoitus muuttui täydellisesti lain 1486/2016 myötä. Muutokset opiskelijamääriin laskentapäivinä perustuvasta rahoituksesta suoritusperusteiseen rahoitukseen tulevat voimaan jo vuoden 2017 alusta eli vuotta ennen aikuisten perusopetuksen rakenteeseen tehtäviä muutoksia.

Vuoden 2017 alusta aikuisten perusopetuksen rahoitus ei enää rahoituslakiin tehtävän muutoksen 1486/2016 myötä muodostu laskentapäivien opiskelijamäärien perusteella vaan kertyy peruskoulun alku- ja päättövaiheen sekä mahdollisen lukutaitovaiheen osalta opiskelijoiden tekemistä kurssisuorituksista, joista rahoitus myönnetään laskennallisen kurssihinnan mukaisesti, aluksi koulutuksen järjestäjän esittämän arvion perusteella.

Rahoituksen perustuminen vuosittaisen laskentapäivän asemesta suoritettuihin kurseihin kohdentaa rahoitusta tarkemmin koulutuksen järjestäjille. Eräänä keskeisenä uudistustarpeena ja syynä tehtyyn muutokseen oli se, että aiemmin voimassa ollut yhden laskentapäivän järjestelmä ei kannustanut koulutuksen järjestäjiä ottamaan uusia opiskelijoita kesken lukuvuotta tähän sisältyvän taloudellisen riskin vuoksi, mikä hidasti uusien opiskelijoiden pääsyä koulutukseen. Uuden rahoitusmallin myötä muuttuviin opiskelijamääriin voidaan reagoida nopeammin.

Lakimuutoksessa rahoituslakiin on kirjattu uusi pykälä 48 a §, jolla säädetään perusopetuksen rahoituksen perusteena käytettävistä uusista suoritteista.

48 a § 3 momentissa säädetään aikuisille tarkoitetun, vuoden 2017 lopussa päättyvän, perusopetukseen valmistavan opetuksen rahoituksesta. Vuoden 2017 siirtymävaiheen aikana aikuisille tarkoitetun valmistavan opetuksen rahoitus perustuu laskentapäivän opiskelijamäärän asemesta koulutuksen järjestäjän arvioon läsnäolokuukausien määrästä (30 päivän pituinen ajanjakso, jonka ajan opiskelija on ollut koulutuksen järjestäjän opiskelijana). Yhden opiskelijan osalta rahoituksen perusteeksi hyväksytään enintään yhdeksän läsnäolokuukautta, mikä vastaa nykyistä yhden vuoden opiskelua koskevaa rahoitusta. Arvioon perustuva rahoitus tarkistetaan toteutuneiden läsnäolokuukausien määrän mukaiseksi vuonna 2019.

Aikuisten varsinaisen perusopetuksen rahoituksen laskemisesta suoritettujen kurssien perusteella säädetään pykälän 4 momentissa. Vuoden 2017 ja 2018 siirtymävaiheen osalta myönnettävä rahoitus perustuu koulutuksen järjestäjien arvioon kurssimäärästä, joka suhteutetaan aiempien vuosien opiskelijamääriin. Kurssimääräarvioon perustuva rahoitus tarkistetaan toteutuneiden suoritusten määrän mukaiseksi varainhoitovuotta seuraavaa vuotta seuraavana vuonna.

Aineopiskeluna suoritettujen perusopetuksen kurssien rahoitus säilyy uudistuksessa budjettiperusteisena. 48 a § 5 momentin mukaan perusopetuksen aineopetuksen rahoitus lasketaan varainhoitovuotta edeltävänä lukuvuonna suoritettujen perusopetuksen oppimäärään kuuluvien kurssien määrän mukaan.

Opintojen tehokkaan etenemisen edistämiseksi opiskeluaikoja on rajoitettu ja rahoituslain 48 a § 6 momenttiin on säädetty rahoitukseen oikeuttavien kurssien opiskelijakohtaisesta enimmäismäärästä, joka on enintään 100 kurssia niillä, jotka tarvitsevat perusopetuksen koko alku- ja päättövaiheen opetuksen, mutta eivät luku- ja kirjoitustaito-opetusta. Opiskelijoille, jotka suorittavat

myös luku- ja kirjoitustaitovaiheen, kurssien enimmäismäärä on 130 kurssia.

Määräaikaisiksi tarkoitetut pykälät 48 b § ja 48 c § ovat uusia ja niissä säädetään rahoituksen laskemisesta siirtymävaiheen aikana. Pykälien 2 momentin mukaan ministeriö voi vuosina 2017 ja 2018 muuttaa arviota varainhoitovuoden suoritettujen kurssien määrästä koulutuksen järjestäjän hakemuksesta.

Suoritettuihin kursseihin perustuvaan rahoitukseen siirtyminen on suuri muutos aiempaan laskentapäiviin perustuvaan rahoitukseen ja jää osin nähtäväksi, mitkä sen vaikutukset ovat aikuisten perusopetusta tarjoaville koulutuksen järjestäjille. Suoritusperusteisen rahoituksen voi otaksua vastaavan varsin hyvin aikuisten perusopetuksen opiskelijoiden vaihteleviin oppimistarpeisiin. Esitetyt uudistukset ottavat huomioon oppijoiden tarpeen saada erilaajuista koulutusta, kuten luku- ja kirjoitustaidon opetusta tarvitsevien oppimistarpeen. Rahoitus ottaa huomioon myös koulutuksen järjestäjien vaihtelevat mahdollisuudet tarjota opetusta, sillä se mahdollistaa myös iltaisin ja työn ohessa tarjottavat sivutoimiset opinnot.

Siirtymäkauden jälkeen rahoitustaso saattaa varsinkin suurempien koulutuksen järjestäjien osalta olla riittävä, mikä voi helpottaa niiden osalta tämän koulutuksen tuntuvaakin lisäämistä tarvittaessa. Jos perusopetusta on järjestetty pääasiassa kantasuomalaisille, joilta useimmiten puuttuu vain osa perusopetuksen oppimäärästä, kurssisuorituksia kertyy vähän ja myös rahoitus jää pieneksi. Tällöin on vaara, että perusopetusta ei voida järjestää, jolloin tämän kohderyhmän opiskelumahdollisuudet heikkenevät.

Aikuisten perusopetuksen rakenteiden uudistus tuo tämän opetuksen piiriin aiempaa enemmän tukea vaativia ja syrjäytymisvaarassa olevia opiskelijoita. Luku- ja kirjoitustaidon opetusta ja tukea tarvitsevat opiskelijat tarvitsevat pienempiä opetusryhmiä kuin paremmilla perusvalmiuksilla tulevat. Tästä syystä voi rahoituksen tasoa olla tarpeellista arvioida myöhemmin.



Jorma Kauppinen

Aikuisten lukiokoulutus osana lukiokoulutuksen muutoksia

Siirryin kentän toimijasta Opetushallitukseen Lukioyksikön päälliköksi helmikuun alussa 2001. Edessä olivat 2000-luvun alun tuntijako- ja opetussuunnitelmauudistukset, joissa tarvittiin mukana tuoretta tietoa ja kokemusta kentältä. Silloinen opetusministeriö (nykyisin opetus- ja kulttuuriministeriö) asetti työryhmän pohtimaan lukiokoulutuksen valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa, ja minut nimettiin tuon työryhmän toiseksi sihteeriksi. Työryhmä pohti hyvässä hengessä lukiokoulutuksen kehittämisen tarpeita sekä muotoili esitykseensä valtakunnalliset tavoitepykälät ja tuntijakoesitykset nuorten ja aikuisten lukiokoulutusta varten. Työryhmän työn painopiste oli ymmärrettävästi nuorten lukiokoulutuksen puolella ja aikuisten tavoitepykälää ja tuntijakoa pohdittiin aika vähän.

Vuosituhanne alun opetussuunnitelmauudistus

Kun 1990-luvun tuntijako- ja opetussuunnitelmauudistuksessa oli aikuislukioilla ollut oma opetusministeriön päätös aikuislukion tuntijaosta, niin nyt ajateltiin koko lukiokoulutusta kokonaisuutena ja samaan asetukseen kirjoitettiin tavoitteet ja tuntijako sekä nuorille että aikuisille. Valtioneuvoston asetusta valmistellut työryhmä totesi tuolloin, että oppiaineiden tuoman tiedon lisäksi 2000-luvulla korostuvat tie-

don lisäksi yhä enemmän keskeiset oppimis- ja muut valmiudet, jotka määritellään tarkemmin yleisinä valtakunnallisina tavoitteina. Yleisivistyksen vahvistamiseksi lisättiin pakollisia ja syventäviä kursseja ja haluttiin siirtyä valtakunnallisesti määritellymmän valinnaisuuden suuntaan. Uuden asetuksen valtakunnalliset tavoitteet koskivat myös aikuisten lukiokoulutusta, mutta niiden lisäksi oli oma tavoitepykälä aikuisten lukiokoulutukselle. Sen mukaan aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen tulee antaa tutkintotavoitteisen koulutuksen lisäksi suoritustavoitteisesti opiskelevien aineopiskelijoiden sekä muiden erityisryhmien koulutusta. Aikuisopiskelijan tulisi omaksua yleisivistävän tiedon lisäksi opiskelu-, kieli- ja viestintätaitoja sekä tietoteknisiä taitoja sekä jatko-opintoja että työelämässä menestymistä varten. Samoin todettiin, että opetuksen tulisi kehittää elinikäisen oppimisen valmiuksia sekä tukea aikuisten persoonallisuuden kasvua. Tässä on mainittuna pääosa tavoitepykälän sisällöstä – aika ajankohdasta edelleen.

Tuntijaon osalta muutokset eivät olleet kovin suuria, mutta ne seurasivat osaltaan nuorten puolelle tehtyjä muutoksia. Aikuisille annettavassa lukiokoulutuksessa pidettiin ennaltaan minimituntimäärä eli se säilyi edelleen 44 kurssissa. Ensimmäinen muutos oli, että äidinkieleen ja kirjallisuuteen lisättiin yksi

pakollinen kurssi. 1994 tuntijakopäätöksessä muiden oppiaineiden tuntimäärät oli annettu kokonaistuntimääränä oppiaineryhmittäin, mutta 2002 tuntijaossa oppiaineryhmien sisällä jaettiin valtakunnallisessa tuntijaossa kaikille oppiaineille vähintään yksi pakollinen kurssi. Aikuisten tuntijaossa syventävät valtakunnalliset kurssit jäivät edelleen oppiaineryhmän yhteisiksi ja paikallisessa opetussuunnitelmassa jaettavaksi.

Opetussuunnitelman perusteet päätettiin Opetushallituksessa laatia yhteiseksi asiakirjaksi, joka sisältää sekä aikuisten perusopetuksen että lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet. Muistini mukaan keskustelimme, pitäisikö niiden olla erillisiä asiakirjoja, mutta aikuislukioiden kentältä tullut toive sekä oma ajatukse- ni johti sitten tehtyyn päätökseen. Ajattelimme, että kun pääosa opetuksesta oli aikuislukioissa, niin niiden paikallista työtä helpottaisi yksi, yhteinen perusteasiakirja.

Opetussuunnitelman perustetyötä koordinoi työryhmä, jota aluksi johti opetusneuvos Marja-Leena Loukola, mutta sisäisten tehtävien järjestelyiden jälkeen taisin vetää ryhmän loppukauden työn ja opetusneuvos Liisa Jääskeläinen toimi työryhmän sihteerinä. Keskeisinä jäseninä mukana olivat ainakin Matti Lauro- nen, Marja-Liisa Mäkinen, Irmeli Palomäki, Crister Simons, Leena Suonio ja Tuula Toras- virta. Toivottavasti muistini ei tee tepposia ja jonkun nimi unohtuu. Ryhmä oli äärimmäisen innokas ja osaava ja työ eteni hyvin. Tämän ryhmän lisäksi oppiaineitten osalta peruste- tekstejä valmisteltiin useissa jaoksissa ja itse esimerkiksi vedin historian ja yhteiskuntaopin jaoksen. Lausuntokierros perusteluonnoksesta oli joulukuussa 2003 ja lausunnot pyydettiin IRY:ltä, IOY:ltä ja IKLO:lta ja ne olivat pää- osin myönteisiä. Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen uudet opetussuunnitelman perusteet hyväksyttiin Opetushallituksen johtokunnassa ja määräys annettiin 27.2.2004. Uusiin perusteisiin pohjautuvat uudet opetus- suunnitelmat otettiin sitten käyttöön 1.8.2005 alkaen asteittain.

Aikuisten lukiokoulutuksen uudet opetus- suunnitelman perusteet olivat sovellus uusista nuorten lukiokoulutuksen ops-perusteista 2003 sekä uusista perusopetuksen ops-perusteista 2004. Opetushallituksen johtokunnan esit- telymuistion mukaan valmistelussa pyrittiin erityisesti ottamaan huomioon aikuisopiskeli- joiden opiskelutilanteiden moninaisuus ja tästä seuraava opetussuunnitelman joustavuuden tarve, näkemään voimavarana aikuisten eri- tyislaatu oppijoina ja heidän nuoria suurempi elämäkokemuksensa, kannustamaan etä-, virtuaali- ja verkko-opiskelumahdollisuu- sien lisäämiseen sekä ottamaan huomioon maahanmuuttajien osuuden todennäköinen lisääntyminen aikuisten perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa tulevana vuosina. Jälkikä- teen ajateltuna tuo maahanmuuttajien määrän todennäköisen lisääntyminen oli oikeaan osoit- tautunutta ennakointia.

Työryhmiä lukiokoulutusta kehittämässä

Kesäkuussa 2005 opetusministeriö asetti työ- ryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella ehdo- tus aikuisten lukiokoulutuksen kehittämisoh- jelmaksi. Työryhmää veti opetusneuvos Heikki Blom OKM:stä ja sen sihteerinä toimivat meiltä OPH:sta ylitarkastaja (myöh. opetusneu- vos) Liisa Jääskeläinen ja ylitarkastaja Kimmo Koskinen. Jäseninä minun lisäksi olivat Arja Mäkeläinen, Heikki Ravanti, Erja Vihervaara, Tuula Torasvirta, Ilppo Salonen ja Irmeli Palo- mäki. Lisäksi työryhmän pysyvinä asiantunti- joina toimivat Olavi Arra OAJ:sta ja Lieselotte Eskelinen Kuntaliitosta. Tämäkin työryhmä oli erittäin asiantunteva ja hyvin toimiva joukko, jonka esitys aikuisten perusopetuksen ja lu- kiokoulutuksen kehittämisohjelmaksi vuosille 2007-2012 valmistui marraskuussa 2006. Työryhmä päätti käsitellä myös perusopetusta, koska se ja lukiokoulutus nivELYvät toisiinsa tiiviinä jatkumona. Työryhmä käsiteli muun muassa opinto-ohjauksen kehittämistä, etäope- tuksen kehittämistä, erityisryhmien koulutusta,

tuntijakoja ja ops-perusteita sekä osaamisen tunnistamista ja tunnustamista.

Seuraava tärkeä valtakunnallinen työryhmä, joka pohti lukiokoulutuksen kehittämistä oli opetus- ja kulttuuriministeriön asettama lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmä, joka asetettiin elokuussa 2008 ja joka jätti esityksensä marraskuussa 2010. Työryhmän puheenjohtajana toimi hallitusneuvos (sittemmin ylijohtaja) Eeva-Riitta Pirhonen ja sihteerinä OKM:stä ylitarkastaja Anna Mikander ja OPH:sta ylitarkastaja Kimmo Koskinen. Aikuisten lukiokoulutuksen osaamista allekirjoittaneen lisäksi edusti ainakin rehtori Erja Vihervaara. Työryhmän työ keskittyi nuorten lukiokoulutuksen kehittämishaasteisiin, mutta työryhmän esityksissä aikuisten lukiokoulutuskin huomioidaan esimerkiksi toteamalla, että aikuisopiskelun omaleimaisuus on turvattava omalla tuntijaolla ja opetussuunnitelman perusteilla, olisi selvitettävä aikuisten tutkintotavoitteisten opiskelijoiden opintotuen ja koulumatkatuen saamisen edellytyksiä sekä rahoitusjärjestelmän tulisi ottaa huomioon nuorten ja aikuisten erilaiset kustannukset. Tämä työryhmä esitti, että käynnistetään maahanmuuttajien lukio-koulutukseen valmistava koulutus, josta onkin sittemmin tullut tärkeä osa aikuisten yleissivistävän koulutuksen jatkumoa.

Lukioon valmistavan koulutuksen suunnittelu lähtikin nopeasti käyntiin, sillä asia mainittiin koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa sekä myös valtion kotouttamisohjelmassa ja hallituksen periaatepäätöksessä valtion kotouttamisohjelmasta. Tavoitteeksi asetettiin vuoden mittaisen koulutuksen käynnistäminen syksyllä 2014. Tämän uuden koulutusmuodon tehtävänä on lisätä maahanmuuttajien ja vieraskielisten mahdollisuuksia päästä lukiokoulutukseen ja menestyä lukio-opinnoissaan. Säädosmuutosten ollessa vielä valmistelussa Opetushallitus käynnisti uusien opetussuunnitelman perusteiden valmistelun tammikuussa 2013. Työryhmää veti opetusneuvos Leena Nissilä ja aikuisten lukiokoulutuksen tuntemusta ryhmässä edusti ansiokkaasti

rehtori Erja Vihervaara sekä meiltä virastosta opetusneuvos Liisa Jääskeläinen. LUVA:n opetussuunnitelman perusteet esittelin 31.1.2014 viraston pääjohtajana tuolloin toimineelle Aulis Pitkälälle, ja näin perusteet hyväksyttiin paikallista opetussuunnitelmatyötä varten ja koulutus pääsi alkamaan syksyllä 2014. Aikuisten lukiokoulutusta järjestävistä oppilaitoksista osa huomasi heti tässä tärkeän mahdollisuuden vieraskielisille ja maahanmuuttajille avata lukiokoulutuksen ovia ja siellä menestymistä tulevia jatko-opintoja varten. Hyvä yhteistyö ja uuteen asiaan motivoitunut kenttä mahdollisti lukioon valmistavan koulutuksen nopean valmistelun ja käyttöönoton. Nämä uudet LUVA:n opetussuunnitelman perusteet on jo ehditty uudistaakin syksyllä 2015, sillä niissä oli otettava huomioon lukiokoulutukseen 2012-15 suunnitellut ja tehdyt muutokset.

Tavoitteet ja tuntijako kohti 2020-lukua

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2011-2016 linjattiin, että lukiokoulutuksen tavoitteita ja tuntijakoa koskeva asetus sekä lukion opetussuunnitelman perusteet uudistetaan siten, että niiden käyttöönotto olisi elokuussa 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä asetettiin joulukuussa 2012 puheenjohtajanaan johtaja (sittemmin ylijohtaja) Eeva-Riitta Pirhonen ja sihteerinään opetusneuvos Heikki Blom ja hallitusneuvos Janne Öberg ministeriöstä. Aikuisten lukiokoulutuksen osaamista ryhmässä edusti jälleen kerran rehtori Erja Vihervaara. Työryhmä jätti esityksensä joulukuussa 2013 vuoden työskentelyn jälkeen. Työryhmän työn painopiste oli jälleen tietenkin nuorten lukio-koulutuksen puolella, ja sen esitysten jälkeen huomion keskusteluissa veivät nuorten tuntijakovaihtoehdot, joita ryhmältä tuli kolme. Seurauksena oli laaja julkinen keskustelu siitä, mitä on yleissivistys ja mitkä opinnot kuuluvat pakollisina lukiokoulutukseen.

Lausuntokierroksen jälkeen edessä oli poliittisen keskustelun aika, jossa yhteinen näkemys löytyi marraskuussa 2014. Uuden valtioneu-

voston asetuksen (942/2014) henki oli korostaa saavutettavia taitoja ja vahvistaa yleissivistystä. Uutta tuntijaon puolella oli mm. matematiikan yhteinen kurssi sekä teemaopinnot, joita tuli kolme kurssia tuntijakoon valtakunnallisina syventävinä kursseina. Oppiaineiden kursseihin tehtiin joitakin muutoksia.

Vaikka asetuksesta päättämiseen meni kohtuullisen pitkä aika, niin valtioneuvosto päätti pitää kiinni aikaisemmin asetetusta aikataulusta aloittaa uudistuksen toteuttaminen elokuussa 2016. Tämä tiesi valtakunnallisen ja paikallisen opetussuunnitelmaprosessin kannalta nopeutettua aikataulua. Opetushallitus joutui päättämään aikataulusyistä siihen, että se päivittää lukiokoulutuksen ops-perusteita eikä voinut tehdä suurempaa uudistusta ja perustaa eri työryhmiä tekemään valmistelua. Päivitysprosessi hoidettiin virkamiesvalmistelulla, kuulemisilla ja lausuntokierroksella – onneksi kentän toimijat ymmärsivät miksi näin jouduttiin menettelemään. Tiiviillä kansallisten perusteiden valmisteluaikataululla haluttiin turvata paikalliselle opetussuunnitelmatyölle aikaa.

Yhdessä nuorten lukiokoulutuksen perusteiden kanssa valmisteltiin aikuisten lukiokoulutuksen

opetussuunnitelman perusteita, jotka Opetushallitus hyväksyi joulukuussa 2015. Kun käyttöönotto uusille paikallisille opetussuunnitelmille oli jo elokuussa 2016, myös paikalliselle ops-työlle jäi aika niukka aikataulu. Aikuisten perusteluonnoksesta pyydettiin lausunnot 35 eri taholta ja koko opetussuunnitelman perustetyötä linjannut puheenjohtamani ohjausryhmä käsitteli ne myös. Ohjausryhmässä aikuisluokiokenttää edusti asiantuntevasti rehtori Tarja Boe. Keskeisiä suuntaviivoja opetussuunnitelman perustetyössä olivat laaja-alainen yleissivistys lukiokoulutuksessa, pedagogiikka ja oppiminen lukiossa, lukion toimintakulttuuri sekä opiskelijan ohjaus ja tuki. Tavoitteena oli myös antaa selkeä perusta paikalliselle opetussuunnitelmatyölle. Uutta digiaikakaudella oli se, että uudet perusteet julkaistiin digitaalisessa ePeruste-palvelussa helpottamaan niiden perusteella tehtävää paikallista työtä.

Quo vadis – aikuislukio?

Nyt elämme vuotta 2017 ja on hyvä kysyä: Quo vadis aikuisten lukiokoulutus? On ollut vaiheita, että jotkut ovat ajatelleet, että kyseessä on koulutusmuoto, joka kulkee hitaasti kohti auringonlaskua – toisin sanoin opiskelijamäärä hiljalleen hiipuu. Itse uskon, että aikuislukioi-



Yliopistomaista opiskelua Eiran aikuislukiossa

den halu ja kyky uudistua ja tarttua uusiin asioihin on vahva voimavara, jolla koulutusta voidaan kehittää edelleenkin. On hyvä muistaa, että edelleenkin on ihmisiä, jotka eivät ole voineet suorittaa lukio-opintoja ollenkaan tai joilla ne ovat kesken, ja ajatus toisesta mahdollisuudesta on tärkeää olla olemassa. Maahanmuuttajataustaisten henkilöiden joukossa nämä tarpeet tulevat olemaan jatkossakin tulevaisuutta. Eli työtä siltä osin riittänee.

Aikuisten lukiokoulutuksen profilia olisi hyvä pitää korkealla, sillä suomalaisessa koulutuskeskustelussa aikuiskoulutus tarkoittaa hyvin usein vain ammatillista aikuiskoulutusta, ja yleissivistävä aikuiskoulutus unohtuu. Laadukas, joustava toiminta sekä kyky uudistua ovat paras tae tulevaisuuteen, mutta näkyvyyden säilyttämistä tai jopa lisäämistä ei saisi unohtaa. Ja on hyvä muistaa, että monet lukiokoulutukseen uusina tulleet ajatukset tai toimintatavat ovat kehittyneet aikaisemmin jo aikuisten lukiokoulutuksen puolella. Nyt elämme kokeilujen ja uudistumisen aikaa, säädösten ja opetussuunnitelman perusteiden raameissa on mahdollista pohtia ja kokeilla uusia asioita tulevaisuutta varten.

Lähteitä

- Lukiolaki (629/1998) 21.8.1998
Lukioasetus (810/1998) 6.11.1998
Valtioneuvoston asetus lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (955/2002) 14.11.2002
Valtioneuvoston asetus lukiolaissa tarkoitettujen koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (942/2014) 13.11.2014
Opetushallitus 1994: Aikuislukion opetussuunnitelman perusteet 1994
Opetushallitus 2004: Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2004
Opetushallitus 2015: Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2015
Lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmien muistioita 2002:9. Helsinki: Opetusministeriö.
Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kehittämishjelma – ehdotus vuosiksi 2007-2012. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:33
Lukiokoulutuksen kehittämisen toimenpide-ehdotuksia valmistelevan työryhmän muistio. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:14

Kirjoittaja

Jorma Kauppinen toimii Opetushallituksessa Yleissivistävä koulutus ja varhaiskasvatus –osaston johtajana. Hän on aikaisemmin työskennellyt Opetushallituksessa mm. Lukioyksikön päällikkönä ja sitä ennen rehtorina sekä nuorten että aikuisten lukiokoulutuksessa. Vuosien 2001–2004 opetussuunnitelman perusteiden uudistamiskierroksella hän toimi vastuuhenkilönä lukiokoulutuksen sekä aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen osalta. 2012–2015 opetussuunnitelmauudistuksissa Kauppinen toimi puheenjohtajana sekä perusopetuksen että lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perustetyötä koordinoineissa ohjausryhmissä.



Liisa Jääskeläinen

Aikuisten perusopetus – marginaalista integroitumisväyläksi

Peruskoulujärjestelmän alkuvaiheessa aikuisten perusopetus rakennettiin erityisesti kansakoulunsa, oppikoulunsa tai peruskoulunsa keskeyttäneitä varten. Silloisen käsitteistön mukaan koulutusjärjestelmän “umpiperät” tahdottiin avata. Tätä kirjoitettaessa voimassa oleva tuntijako on ainakin 1990-luvun alusta.

Peruskoulun tiukka inklusiopolitiikka monipuolisine tukitoimineen, 10-luokkineen ja muine joustavine järjestelyineen on vähentänyt peruskoulupudokkaiden osuuden hyvin pieneksi. Vuonna 1980 aikuisten perusopetuksen opiskelijamäärä oli noin 5400, vuonna 1990 se oli noin 3500 ja vuonna 2000 noin 1400. Pienimmillään opiskelijamäärä oli vuonna 2006, jolloin se oli 850. Vuoteen 2010 asti aikuisten perusopetuksen opiskelijoiksi tilastoitiin 18 vuotta täyttäneet, mutta tuosta vuodesta lähtien kaikki ei-oppivelvolliset eli 17 vuotta täyttäneet. Tilastointimuutoksen ja ennen kaikkea maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrän lisääntymisen vuoksi opiskelijamäärä on alkanut kasvaa viime vuosina. Uudet tulijat tarvitsevat työllistymisensä, yleisten kansalaistaitojen kehittämisenä ja kotoutumisensa tueksi myös yleissivistävää perusopetusta. Viimeisimmän tiedon eli vuoden 2016 tiedon mukaan aikuisten perusopetuksessa oli yli 2800 opiskelijaa.

Aikuisten perusopetusta on ohjannut pitkään perusopetusta koskevien säädösten lisäksi perinne. Pitkään tuntijako kattoi oppivelvollisten yläasteen opetuksen lisäksi vieraiden kielten opetuksen A-oppimäärän mukaan ja yhteiskunnallisten aineiden opetuksen viidenneltä luokalta lähtien. Taide- ja taitoaineiden opetus ei ollut pakollista. Perusopetusryhmät toimivat useimmiten aikuislukioissa. Myös lähes 30 kansanopistolla on ollut tarkastelukaudella lupa aikuisten perusopetuksen järjestämiseen.

Lainsäätäjän kielellä ja tarkkaan ottaen tässä pitäisi kirjoittaa oppivelvollisuusiän ylittäneistä oppilaista. Vakiintuneen käytännön mukaan kirjoitan kuitenkin aikuisista perusopetuksen opiskelijoista luottaen siihen, että lukija tietää tähän koulutettavaryhmään kuuluvan myös alle 18-vuotiaita. Aikuisten perusopetus on tarkoitettu kaikille, joilla ei peruskouluikäisinä ole ollut mahdollisuutta tai kypsyä peruskoulun päättötodistuksen hankintaan.

Olen osallistunut kolmeen kierrokseen yleissivistävän opetuksen opetussuunnitelman perusteiden uusimista eli 90-luvun alussa, 2000-luvun alussa sekä 2010-luvulla. Aikuisten perusteiden laatimisessa olen ollut mukana kahdella viimeisellä kierroksella eli vuoden 2004 uudistuksesta eläköitymiseeni kesällä 2016. Kerron tänä ajanjaksona tehdyis-

tä uudistuksista tässä artikkelissa. Lopussa täydennän artikkelia uusimmilla linjanvedoilla aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen osalta. Otan vapauden myös muistella ja ottaa vähän kantaakin.

Opetussuunnitelmauudistus 2004

Vuosituhanne vaihteen molemmiin puolin tutkimustietoa ja palautetta kerättiin runsaasti oppivelvollisten perusopetuksesta ja nuorten lukiokoulutuksesta. PISA-tulokset olivat alkaneet nostaa Suomen koulutuspoliittista kiinnostavuutta kansainvälisesti. Aikuislukioissa alkujaan kehitetty lukion jaksojärjestelmä ja kurssimuotoisuus kiinnosti Kiinaa myöten. Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 1990-luvun puolivälistä olivat olleet hyvin yleisluonteiset. Yhtenä selkeänä tavoitteena oli 2000-luvun alun uudistuksessa yksityiskohtaistaa perusteita ja lisätä täten perusteiden ohjauvuutta paikallisten opetussuunnitelmien ja oppimateriaalien laadinnassa.

Oppivelvollisten perusopetukseen kohdistui suuri kiinnostus. Aikuisten perusopetus oli marginaalia; tuntijakotyöryhmä ei tuottanut yhtään muutosta aikuisten perusopetuksen erityisiin tavoitteisiin eikä tuntijakoon. Aikuisille annettavan perusopetuksen erityiseksi tavoitteeksi asetettiin ”oppilaan elämäkokemus, olosuhteet ja ikä huomioon ottaen tarjota mahdollisuus saavuttaa perusopetuksen tiedot ja taidot sekä jatko-opintovalmiudet”.

Olin 2000-luvun alussa työssä Opetushallituksen lukioyksikössä. Yksikön vetäjänä oli Jorma Kauppinen. Kuuluin hänen vetämäänsä epäviralliseen työryhmään, joka valmisteli nuorten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman yleisiä osia, vastasi ainekohtaisenkin opetussuunnitelmatyön yleisohjeistuksesta, aikatauluista sekä toimeenpanon tukitoimien suunnittelusta. Olennaista työssämme oli myös varmistaa perusteasiakirjojen virheettömyys ja oikeakielisyys.

Useita lukion opetussuunnitelman uudistamisryhmiä asetettiin 18.10.2001. Yhtenä näistä oli Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen työryhmä. Jorma Kauppinen pyysi minua ryhmän sihteeriksi, mihin mieluusti suostuinkin. Tämä koulutettavaryhmä oli minulle siinä vaiheessa hyvin vieras, mutta koulutuspoliittisesti kiinnostava. Muinaiselta akateemiselta koulutukseltani olen koulutuspolitiikkaan erikoistunut valtiotieteiden maisteri; ajatus mahdollisuudesta tukea toisen mahdollisuuden tarjoamista mitä moninaisimmille koulutettaville tuntui komealta. Jorma Kauppinen kertoo omassa artikkelissaan ryhmämme kokoonpanosta. Myöhemmin ryhmään liittyi myös Olavi Arra OAJ:stä.

Ajatus tosi mielenkiintoisesta työstä vahvistui työryhmän kokouksissa. Työ eteni hyvin, keskustelut olivat vilkkaita ja tekstiä syntyi. Työryhmän sihteerinä ilahdutti ja rohkaisi, kun Oulun aikuislukion rehtori Matti Launonen kerran sanoi: ”Me vain puhutaan ja seuraavaan kertaan Liisa on kirjoittanut tekstin.”

Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2004 laadittiin molemmille koulutusmuodoille yhteisenä perusteasiakirjana. Siinä noudatettiin vanhaa käytäntöä. Yhteisiä lukuja olivat samoina vuosina vahvistettujen oppivelvollisten perusopetuksen perusteita ja nuorten lukiokoulutuksen perusteita mukailen

Luku 1. Opetussuunnitelma (1.1.

Opetussuunnitelman laatiminen, 1.2 Opetussuunnitelman sisältö)

Luku 2. Opetuksen järjestämisen lähtökohdat (2.1 Arvoperusta, 2.2 Tehtävä, 2.3 Opintojen rakenne)

Luku 3. Opetuksen toteuttaminen (3.1 Oppimiskäsitys, 3.2 Opiskeluympäristöt ja työtavat, 3.3 Toimintakulttuuri)

Luku 4. Opetuksen tukeminen Oppimistavoitteita ja opetuksen keskeisiä sisältöjä käsittelevän luvun 5 ensimmäiset alaluvut.

Olin ollut nuorten perusteiden teossa tekstivas-
tuussa luvuista 1, 2.1, 2.2, 3.3 sekä luvuista 5.1
(Opetuksen yleiset tavoitteet) ja 5.2 (Eh-
täminen ja aihekokonaisuudet). Aikuisten
perusteiden valmistelussa pyrittiin tiivistämään
nuorten perusteita sekä tuoman esiin aikuispe-
dagogista näkemystä. Monet nuorten perus-
teiden valmistelussa tehdyt ratkaisut siirtyivät
aikuisten perusteisiin, mutta tarvittiin myös
omia ratkaisuja sekä ”aikuistamista”. Tästä
esimerkkinä vaikkapa luettelo asioista, joiden
tulee sisältyä opetussuunnitelmaan. Vain hyvin
perustellut poikkeamat verrattuna nuorten pe-
rusteisiin hyväksyttiin. Tästä esimerkkinä voin
mainita aikuisten toimintakulttuuria koskevan
tekstin, jonka mukaan ”oppilaitokset ovat oppi-
via organisaatioita”. Tämän asian ohjausryhmä
oli poistattanut (!) nuorten perusteluonnokses-
ta, mutta koska parlamentaarinen aikuiskou-
lutustyöryhmä oli edellyttänyt linjauksissaan
vuonna 2002, että kaikki aikuisten oppilaitok-
set ovat oppivia organisaatioita, saatiin tämä
nyt täysin itsestäänselvyydeltä tuntuva asia
aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen
perusteisiin.

Muistan, miten innostuneesti työryhmä
keskusteli aikuisten perusopetuksen ja lukio-
koulutuksen erityispiirteistä. Totesimme muun
muassa, että koulutettavaryhmän monikult-
tuurisuus tarvitsee erityistä huomiota. Työ-
ryhmän jäsenistä ainakin Tuula Torasvirta oli
tästä tematiikasta hyvin perillä. Opiskelijoiden
omalle kulttuurille ja kielelle tulee jättää tilaa.
Koulutuspolitiikan kielellä sanottuna haluttiin
välttää sulauttamis- eli assimilaatiopolitiikkaa
ja edistää monikulttuurisuutta. Aihekokonai-
suuden ”Kulttuuri-identiteetti ja monikulttuu-
risuus” viimeiseksi lauseeksi muotoutui pitkän
keskustelun jälkeen: ”Maahanmuuttajaopiskeli-
joita ja muita kulttuuritaiustaltaan enemmistö-
stä poikkeavia opiskelijoita tulee tukea heidän
kasvussaan omaan ja suomalaiseen kulttuu-
ri-identiteettiin.” – Ajat muuttuvat; ajatus
yhtenäisestä suomalaisesta kulttuuri-identite-
etistä ei olisi enää mennyt läpi viimeisimmässä
opetussuunnitelmauudistuksessa!

Oppiainekohtaisia perusteita varten oli omat
työryhmät Opetushallituksen asiantuntijoiden
johdolla. Oppiainekohtaiset tekstit kirjoitettiin
selvästi erikseen perusopetusta ja lukiokoulu-
tusta vasten. Tavoitteet määriteltiin opiskelijan
osaamisena. Työtapojen kuvaamista vältettiin
tarkkaan korostaen opettajien ammatillista
itsenäisyyttä. Tästä keskusteltiin kuitenkin
kovasti ja usein työtapoja koskevat vaatimukset
ikään kuin piilotettiin osaamisen kuvauksiin
luottaen siihen, että lukija ymmärtää erilaisten
osaamisten ”tuottamisen” tarvitsevan erilaisia
työtapoja. Etälukiohankkeen ja muun muassa
Itä-Suomen laajan kehittämishankkeen innoit-
tamana tietotekninen opetus (vai mikäköhän
sen nimi silloin oli?) nostettiin vahvasti esiin.
Olivathan monet aikuislukiot toimineet tieto-
tekniikan opetuskäytön edistämisessä - kuten
monessa muussakin asiassa - pioneereina.

Aikuisille oppiaineiden oppimäärät kurssitet-
tiin perusopetuksessakin. Tuntijaossa erityistä
pohdintaa aiheutti vieraiden kielten tuntimäärä
(14 pakollista ja 6 valinnaista) erityissäädöksi-
neen. Ratkaisuksi perusteiden laadinnassa tuli
se, että kaikki vieraiden kielten kurssit luoki-
teltiin kategoriaan ”pakolliset ja valinnaiset
kurssit”.



*Maahanmuuttajaopiskelijoita aikuislukiossa.
Kuvaaja Maare Fjällström*

Opiskelijan oppimisen arviointi (luku 6) kirjoitettiin selkeästi erikseen perusopetusta ja lukiokoulutusta varten. Pitkään pohdittiin, kirjoitetaanko ”opiskelijan arviointi” asetustekstin mukaan vaiko ”opiskelijan oppimisen arviointi”, mihin pedagogisesti perustellen päädyttiin. Arviointia koskevia ohjeita yksityiskohtaistettiin opiskelijan oikeusturvaan ja valtakunnallisten käytäntöjen yhtenäistämiseen vedoten. Työryhmän ulkopuolelta Mäkelänrinteen aikuislukion rehtori Ilppo Salonen osallistui keskeisesti tämän luvun valmisteluun.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen perusteet 2010

Aloitteestani Opetushallitus sai opetus- ja kulttuuriministeriön koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan kohdan, jonka mukaan laaditaan aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kehittämisohjelma. Tämä asia kirjattiin myös Opetushallituksen tulosopimukseen. Asetettiin työryhmä, jonka puheenjohtajana toimi opetusneuvos Heikki Blom opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Olin työryhmän sihteeri yhdessä erityisasiantuntija Kimmo Koskisen kanssa. Työryhmän tarkempi kokoonpano sisältyy Jorma Kauppisen artikkeliin. Syntyi julkaisu nimeltä Ehdotus aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kehittämisohjelmaksi vuosille 2007 - 2012. Tästä ohjelmasta ei koskaan tehty ministeriössä päätöstä, mutta monet sen ehdotukset toteutuivat vuosien myötä. Yhtenä ehdotuksena oli laatia opetussuunnitelman perusteet aikuisten perusopetuksen alkuvaihetta varten. Tämä tehtävä tulikin aikanaan Opetushallituksen tulosopimukseen.

Muistan hyvin, miten olin pudota tuoilta, kun Heikki Blom ministeriöstä sanoi puhelimesta, ettei alkuvaihetta varten tarvita tuntijakoa. Yritin selvittää ministeriön ja täsmällisyydestään kuulun kollegani Maija-Liisa Ojalankin arkistosta, milloin vuonna 2010 voimassa ollut tuntijakopäätös oli aikoinaan tehty ja olisiko siihen kuulunut muistio, jossa olisi jotain lisäopastetta alkuvaihetta varten. Mitään ei löytynyt.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen perusteiden laadintaa varten asetettiin 14.5.2009 työryhmä, jonka puheenjohtajaksi tulin - ja myös sihteeriksi. Työryhmän jäseniksi nimettiin opetusneuvos Eija Kartovaara Opetushallituksesta, opetusneuvos Leena Nissilä Opetushallituksesta, opetusneuvos Pirjo Sinko Opetushallituksesta, erityisopettaja Ilona Kuukka Itäkeskuksen aikuislukioista, koulutuskoordinaattori Elisa Vuorenmaa Keski-Uudenmaan aikuislukioista ja rehtori Ilppo Salonen Mäkelänrinteen aikuislukioista. Myöhemmin ruotsinkieliseksi asiantuntijaksi nimettiin erityisasiantuntija Kristian Smedlund. Ilona Kuukka ei jatkanut perustetyössä työn loppuun asti. Alkuvaiheen - tätäkin sanaa väännettiin pitkään - perusteet annettiin täydennyksenä vuoden 2004 Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen perusteisiin. Alkuvaiheen rinnalla jatkoi ”varsinainen aikuisten perusopetus”, mitä ilmaisua tässä vaiheessa käytimme ”lähinnä vuosiluokkia 7 - 9 vastaavasta oppivelvollisten perusopetuksesta”.

Työryhmässä ja Opetushallituksen sisäisessä valmistelussa päädyttiin siihen, että koska tuntijakoa ei ollut eikä tulisi ja koska opiskelijoiden lähtöosaamiset vaihtelivat suuresti, jokaista opiskelijaa varten laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma. Opiskelusuunnitelman laadintaa ohjeistettiin perusteissa suhteellisen yksityiskohtaisesti. Keskeisenä tavoitteena oli selvittää opiskelijan tarpeet ja tavoitteet sekä aikaisemmat opinnot tai muutoin hankittu osaaminen. Opiskelijan motivointia ja aikuisuuden kunnioittamista korostettiin. Oman pohdintansa aiheutti se, että yhteiskunnallinen opetus (historia ja yhteiskuntaoppi) olivat perinteen mukaan kuuluneet ”varsinaiseen aikuisten perusopetukseen”. Nyt vuoden 2010 perusteet kannustivat kuitenkin sisällyttämään aikuisten perusopetuksen alkuvaiheeseen yhteiskunnallista opetusta, jotta koulutettavilla olisi mahdollisuus rohkaistua yhteisöllisyyteen, osallisuuteen ja aktiiviseen kansalaisuuteen. Täten aikuisten perusopetuksen alkuvaihe osaltaan ehkäisisi syrjäytymistä.

Erityisesti pohdittiin, millä käsitteellä ja miten oppiaineittainen alkuvaiheen päättötaso kuvattaisiin. Mikä olisi riittävä taso, jotta opintoja olisi mahdollisuus jatkaa “varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa”? Puntaroiitiin käsitteitä “riittävä osaaminen” ja “osaaminen”. Silloisen yksikköni esimies Irmeli Halinen oli suureksi avuksi käsitteen selkeyttämisessä; päädyttiin ilmaisuun “osaaminen aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä”, jottei syntyisi - tai ei ainakaan tuettaisi - minimitasoon tyytymisen kulttuuria. Muistan, miten hauskaa Ilppo Salosesta oli päästä pohtimaan alkuvaiheen matematiikan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä ja kuvailemaan “osaamista aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen päättyessä” - mukavaa vaihtelua suuren aikuislukion rehtorille. Arviointia ja todistuksia pohdittiin tarkkaan. Tälläkin kertaa Eija Kartovaaran arviointiosaaminen oli korvaamatonta. Esitys valmistui aikataulun mukaisesti 30.11.2009 ja perusteet annettiin 1.3.2010.

Perusteasiakirjan nimeksi tuli *Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetussuunnitelman perusteet 2010. Täydennys Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteisiin 2004*. Taidatko sen jämptimmin sanoa? Vieläkin harmittaa, että silloinen Opetushallituksen pääjohtaja tahtoi perustejulkaisun ulkoasun noudattavan Opetushallituksen juuri muuttumassa olevia uusia graafisia ohjeita, vaikka se kuului 2000-luvun alun opetussuunnitelmaperheeseen. Onneksi kansikuvaan saatiin Turun iltalukiosta ihan oikeita perusopetuksessa olevia opiskelijoita.

Opetussuunnitelmauudistus 2015

Poliittisten erimielisyyksien vuoksi valtioneuvoston päätös peruskoulun tuntijaosta ja perusopetuksen valtakunnallisista tavoitteista lykkäytyi ennakoidusta melkein kaksi vuotta. Päätös syntyi 28.6.2012. Opetuksen kehittäjän kannalta syntyi hieno tilanne ja ilmapiiri, jossa uudistuksia oikein odotettiin. Muodostettiin lähes 30 työryhmää. Itse kuuluin oppivelvollisten yleisiä tavoitteita valmistelemaan ryhmään

ja koordinaatioryhmään, joita Irmeli Halinen puheenjohti. Ohjausryhmän puheenjohtajana oli Jorma Kauppinen.

Aikuisten perusopetuksen tuntijakoon ei nytkään tullut muutoksia, mutta pieniä tekstitydennyksiä asetukseen saatiin. Ne ovat seuraavassa erityistavoitetekstissä tummennettuina vihjaten siitä, mihin suuntaan uudistusta haluttiin viedä: “Aikuisille annettavan perusopetuksen erityisenä tavoitteena on oppilaan osaaminen, elämäkokemukset, olosuhteet, ikä sekä kieli- ja kulttuuritausta huomioon ottaen tarjota mahdollisuus saavuttaa perusopetuksen tiedot ja taidot sekä parantaa oppimaan oppimisen taitoja ja jatko-opintovalmiuksia.”

Aikuisten perusopetuksen työryhmä asetettiin viimeisenä, mutta valmista piti olla samaan aikaan kuin muillakin. Minut nimettiin työryhmän puheenjohtajaksi. Sen jäseniksi kutsuttiin rehtori Tarja Boe Jyväskylän aikuislukioista, apulaisrehtori Päivikki Halla-aho Oulun aikuislukioista, ylitarkastaja Kimmo Koskinen Opetushallituksesta, apulaisrehtori Sari Liski Eiran aikuislukioista ja vs. rehtori (myöhemmin rehtori) Niina Peltonen Helsingin aikuislukioista. Työryhmän sihteerinä toimi Opetushallituksesta opetusneuvos Anu Halvari, jonka tietotekninen osaaminen oli kultaa työn sujumisen kannalta.

Vuoden 2015 opetussuunnitelman perusteiden uudistamisessa työryhmän jäsenet joutuivat tositoimeen. Jokainen kirjoitti luonnoksia. Tämän johtamisotteen olin oppinut Leena Nissilältä, joka oli ollut puheenjohtajana, kun valmistelimme tosi tiukalla aikataululla lukioon valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteita. Aikataulun lisäksi perustelin itselleni tätä myös sillä, että aikuisten perusopetuksen erityisyys tulee paremmin esiin, kun sen asiantuntijat ovat alusta lähtien kirjoittamassa “siemenpapereita”. Kovimman urakan taisivat kantaa Sari Liski ja Niina Peltonen. Opetusneuvos Pirjo Koivula teki suuren työn oppimisen tukea koskevien lukujen valmistelussa; piti antaa tukea opetussuunnitelman laatijoille ja

toteuttajille, mutta ei saanut normittaa liikaa. Opetushallituksen oppiaineasiantuntijat vastasivat oppiainekohtaisista osuuksista, mutta jokaiseen ryhmään hankittiin kentän asiantuntija tai kaksikin. Taas kerran järjestöväki oli korvaamattomana apuna.

Jo heti alkuun työryhmä valmisteli esityksen perusteiden valmistelua ohjaavista periaatteista. Näiksi ohjausryhmä päätti (toivottavasti muistan oikein):

- Aikuisten perusopetuksen perusteet laaditaan omaksi asiakirjaksi.
- Ne ovat sovellus oppivelvollisten perusteista.
- Perusteissa korostetaan aikuispedagogiikkaa (aikuinen oppijana, työorientaatio).
- Oppiaineiden oppimäärät kurssitetaan. Perusteiden tulee mahdollistaa joustavat opetusjärjestelyt oppilaitoksissa.

Laaja-alaisen osaamisen ”aikuistamista” pohdittiin tarkkaan: Aikuisten ajattelun ja oppimisen oppimiseen kuuluu toisinaan myös poisoppiminen. Kulttuurisen osaamisen kartuttamisessa auttaa myös huumorintaju. Aikuisten arjen sekä työ- ja perhe-elämän näkökulmia oppimisen motivoijina ja tiedon lähteenä korostettiin.

Paikallisten päätösten tekoa ohjattiin luvuittain kuten oppivelvollistenkin perusteissa, ei kuitenkaan yhtä yksityiskohtaisesti. Arviointiluvussa etsittiin tiukkaa tasapainoa vertailtavuuden ja kannustavuuden välimaastosta. Korostettiin opiskelijan oikeutta osoittaa osaamistaan monin tavoin. Todistuksia koskevat yksityiskohdat kirjoitettiin erityisen nokonuukaan. Koko ajan pidettiin mielessä opiskelijoiden ja oppilaitosten moninaisuus; joustaville ratkaisuille tahdottiin tehdä tilaa lepsuilematta ohjaavuudessa. Perusteisiin kirjoitettiin ensimmäistä kertaa vankilaopetuksesta oma luku yhteistyössä rikosseuraamuslaitoksen kanssa. Päivikki Halla-ahon kokemuksesta ja asiantuntemuksesta oli tässä suuri apu. Opetus aikuisten perusopetuksen alkuvaiheessa ja varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa kirjoitettiin omiksi

pääluvuikseen. Yhteiskunnallisen opetuksen tekstiä jouduttiin pohtimaan tarkkaan, koska yhteiskunnallista opetusta oli aikaistettu oppivelvollisten tuntijaossa.

Opetussuunnitelmatyössä prosessin avoimuus on onnistumisen kannalta välttämätöntä. Järjestimme informaatiota, keskusteluita ja lausuntokierroksen. Juhannuksen 2014 aikoina julkaistuja luonnoksia ei juurikaan kommentoitu, mutta työryhmämme ymmärsi sen hyvin. Lomansa oli jokainen ansainnut. Syyskauden loppurutistuksen jälkeen työryhmän esityksestä saadut lausunnot olivat kuitenkin kannustavia ja auttoivat viimeistelemään joitakin yksityiskohtia. Toimeenpanon tukipäivänä 23.1.2015 Opetushallituksessa selostettiin uudistuksen keskeisiä kohtia puheenvuoroin ja opetussuunnitelmakaraokella pöytäkunnittain sekä keskusteltiin ryhmittäin laaja-alaisen osaamisen merkityksestä ja viemisestä oppiaineisiin. Onneksi sain tälläkin kertaa Eija Kauppiselta tukiovetusta siitä, miten ajattelun ja oppimisen laaja-alaista osaamista voidaan jäsentää tiedon ja kognitiivisten prosessien ulottuvuuksittain. Minulle jäi toimeenpanon tukipäivästä iloinen mieli ja turvallinen olo, että paikallinen aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmatyö kyllä hoituu!

Oppivelvollisten perusopetuksen perusteet annettiin 22.1.2014. Tasa-arvolain täydennys 30.12.2014 toi kaikille perusopetuslain piirissä oleville oppilaitoksille tasa-arvosuunnitelman laadintaveloitteen. Koska sukupuolten tasa-arvon edistäminen kuului toimenkuvaani, seurasin tätä asiaa erityisen tarkkaan ja olin valmistelemassa sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tekstejä jo oppivelvollisten perusteisiin. Aikuisten perusopetuksen perusteista päätettiin Opetushallituksessa 4.5.2015, joten tasa-arvosuunnitelman laadintaveloitteesta muistuttaminen ehdittiin ottaa mukaan aikuisten perusteasiakirjaan. Viimeisenä suurehkona työnäni Opetushallituksessa olin puheenjohtajana työryhmässä, joka valmisteli oppaan sukupuolten tasa-arvon edistämisestä perusopetuksessa. Oppaan nimi on Tasa-arvotyö on taitolaji. Siitä

syntyi muheva julkinen keskustelu. Oppaassa on erillinen luku sukupuolten tasa-arvon edistämisestä aikuisten perusopetuksessa. Melkoinen lisähaaste sekin!

Jo vuoden 2015 opetussuunnitelmauudistuksen aikana tuli ilmeiseksi, että todennäköisesti alkuvaiheen rakenne ja tavoitteet uudistetaan perusteellisesti ja pikaisesti. Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen toimeenpano vuoden 2015 perusteiden mukaan oli jäämässä vain kahdeksi vuodeksi. Tilanteesta hyvin informoitu kenttäväki vaikutti jopa tyytyväiseltä, mistä vähän yllätyinkin. Ainakaan minun korviini jupinaa ei tullut. Uusimmasta vaiheesta sekä sen valmistelusta ja syistä tämän jatkojännärin seuraavassa luvussa.

Kohti integroitua aikuisten perusopetuksen alkuvaihetta

Aikuisten perusopetuksen alkuvaihetta tai osaa siitä oli tarpeen mukaan järjestetty jo ennen alkuvaiheen perusteiden laadintaa. Jonkin verran aikuiset maahanmuuttajat olivat osallistuneet myös perusopetukseen valmistavaan opetukseen, vaikkei sitä oltukaan räätälöity erikseen aikuisille. Tiesimme Opetushallituksessa myös joidenkin romanien tarvinneen ja saaneen aikuisten perusopetusta. Kun maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä lisääntyi, heidän koulutustarpeitaan varten oli alettu järjestää luku- ja kirjoitustaidon koulutusta sekä kotouttamiskoulutusta, jotka molemmat perustuivat ensin Opetushallituksen suosituksiin ja myöhemmin Opetushallituksen antamiin opetussuunnitelman perusteisiin.

Aikuisten maahanmuuttajien yleissivistävien perustaitojen opetuksen tilanne oli siis kirjava ja siitä tarvittiin lisätietoja. Rehtori Erja Vihervaara Turun iltalukiosta - IKLOn pitkäaikainen puheenjohtaja - teki aloitteen erillisselvityksen tekemisestä. Opetushallitus hyväksyi määrärahan erillisselvityksen tekemistä varten. Erja Vihervaaran johdolla toiminut ryhmä, johon kuuluivat Liisa Jääskeläinen Opetushallituksesta, opinto-ohjaaja Aila Haapaniemi Eiran aikuislukiosta ja pedagoginen rehtori Juha

Kaivola Turun kristillisestä opistosta, tilasi perusteellisen selvityksen tilanteesta Laura Jauhotalta koskien lukuvuotta 2010–2011 eli siis heti aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen perusteiden antamisen jälkeen. Selvityksen nimeksi tuli *Aikuiset maahanmuuttajat perusopetuksessa, perusopetukseen valmistavassa opetuksessa ja lukiokoulutuksessa*.

Selvityksen pohjaksi tehtyyn kyselyyn vastanneissa oppilaitoksissa oli tilastointipäivänä 20.9.2010 aikuisia opiskelijoita

- perusopetukseen valmistavassa opetuksessa 255, joista vieraskielisiä 100 %, 7 oppilaitoksessa
- perusopetuksen alkuvaiheen opetuksessa 41, joista vieraskielisiä 100 %, 2 oppilaitoksessa
- varsinaisessa perusopetuksessa 946, joista vieraskielisiä 80 %, 16 oppilaitoksessa
- perusopetuksen lisäopetuksessa 266, joista vieraskielisiä 15 %, 10 oppilaitoksessa.

Selvitys antoi tärkeitä perustietoja meneillään olevissa uudistuksissa.

Selvityksen ohjausryhmä valmisteli useita kehittämisehdotuksia, joita viimeisteltiin tulosten esittämiseminaarissa 22.10.2011 ja loppu hiottiin Opetushallituksen johtoryhmässä pääjohtaja Timo Lankisen johdolla. Toivon, että aikuisten perusopetuksen kehittämisestä vastaavat tahot ja henkilöt lukevat nämä ehdotukset uudestaan huolellisesti harkiten. Kehittämissuunnitelmissa todettiin muun muassa, että "aikuisten maahanmuuttajien koulutuspolun alkuvaihe kehitetään eri-ikäisille ja erikielitasoisille maahanmuuttajille sellaiseksi, että se auttaa opiskelijaa pääsemään opinnoissaan liikkeelle lähtötasonsa mukaisesti ja etenemään niissä nykyistä systemaattisemmin".

Opetushallitus teki laajassa sidosryhmäyhteistyössä selvityksen aikuisten romanien koulutustaustoista lukuvuonna 2013 - 2014. Vastauksia sähköiseen Survette -kyselyyn saatiin sitkeistä yrityksistä huolimatta vain 322, vaikka



Ilppo Salonen esittelee alkuvaiheen OPS-perusteita Riihimäen koulutuspäivillä marraskuussa 2010. Kuvaaja Anzhelika Bursa

romaniväestöön kuuluu lähes 10 000 henkilöä. Vastaajista 7 henkilöä ilmaisi tahtonsa päästä aikuisten perusopetukseen. Koska kuitenkin romaniväestöstä viimeisimpien tilastojen mukaan edelleenkin vain reilut 80 % suorittaa peruskoulunsa loppuun, aikuisten romanien perusopetuksen tarve on huomattavasti suurempi. Vanhemmissa ikäluokissa ja erityisesti miesten keskuudessa koulutustarvetta on paljon. Tilanne on parantunut huomattavasti kahdessa sukupolvessa, mutta muutos on ollut hidas.

Maahanmuuttajien yleissivistäviä koulutustarpeita pohdittiin erityisesti. Aikuisten perusopetuksen rakenteellisen korjauksen käynnistämiseksi tarvittiin opetus- ja kulttuuriministeriön uudelleenorganisointuminen ennen kuin todella alkoi syntyä koulutuspoliittista näkyä ja tahtoa rakenteen korjaamiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 21.10.2013 johtaja Kirsi Kangaspunnan johdolla toimivan työryhmän, jonka tavoitteena oli selvittää ”oppivelvollisuusiän ylittäneiden maahanmuuttajien mahdollisuutta peruskoulun oppimäärän suorittamiseksi. Työryhmän tehtävänä oli laatia Osallisena Suomessa -hankkeen kokemusten ja aikaisempien aiheeseen liittyvien selvitysten pohjalta ehdotukset pysyviksi järjestämis- ja rahoituskeinoiksi oppivelvollisuusiän ylittäneiden maahanmuuttajien peruskoulun suorittamiseen.” Opetushallituksesta työryhmään kuuluivat Leena Nissilä ja Liisa Jääskeläinen. Työryhmän

kokoamat tiedot ja ehdotukset koottiin muistioon *Aikuisten maahanmuuttajien perusopetus - Kehittämisehdotukset*. Keskeisenä ehdotuksena oli luoda aikuisten perusopetuksen alkuvaiheeksi uusi integroitu, modulaarinen kokonaisuus. Tämä tehtäisiin yhdistämällä aikuisten perusopetuksen alkuvaihe ja (aikuisten) perusopetukseen valmistava opetus sekä aikuisten maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon koulutus. Uudistetun alkuvaiheen tavoitteena on, että opiskelijat hankkivat sellaisen osaamistason kussakin aikuisten perusopetuksen tuntijaon mukaisessa oppiaineessa, että se mahdollistaa opintojen aloittamisen varsinaisessa aikuisten perusopetuksessa ja että he saavuttavat suomen/ruotsin kielen tavoitetason A2.2. Perusteluna tälle rakenneuudistukselle oli se, että alkuvaiheen koulutuspoliittinen tehtävä oli muuttunut sen luomisvaiheesta perusteellisesti. Koska koulutettavat eivät ole enää pääosaltaan kansa-, perus- tai oppikoulunsa keskeyttäneitä kantasuomalaisia, vaan mitä moninaisinta ryhmä, tarvitaan rakenteellinen korjaus, selkeä koulutuspoliittinen muutos.

Vuonna 2015 Suomeen hakeutui 32 400 turvapaikan hakijaa. Aikuisten perusopetuksen muutosesitys ajoittui siis paremmin kuin kukaan olisi osannut ennustaa sitä pohdittaessa. Tätä kirjoitettaessa oleskeluluvan saamisprosessit ovat osittain kesken. Osa oleskeluluvan saaneista tai saavista tarvitsee uudistuvaa aikuisten perusopetusta luku- ja kirjoitustaidosta lähtien. Poliittinen valmistelu lähti liikkeelle opetus- ja kulttuuriministeriössä Annika Bussmanin johdolla. Laki perusopetuslain 1 ja 46 pykälän muuttamisesta annettiin 29.12.2016. Sen toimeenpano alkaa 1.1.2018. Perusopetuslain 46 pykälään tuli laaja lisäys koskien aikuisten perusopetusta. Laki puhuu oppivelvollisuusiän ylittäneistä. Tämän artikkelin alussa olevin varauksin käytän kuitenkin edelleen käsitettä aikuisten perusopetus.

Lakimuutoksen mukaan aikuisten perusopetus jakautuu alku- ja päättövaiheeksi. (Hyvästi varsinaisen aikuisten perusopetus!) Luku- ja kirjoitustaidon koulutus, nykyinen aikuisten perusopetuksen alkuvaihe ja perusopetukseen

valmistava opetus siltä osin kuin sitä on järjestetty oppivelvollisuusiän ylittäneille, yhdistyvät aikuisten perusopetuksen alkuvaiheeksi.

Luku- ja kirjoitustaidon opetus sisällytetään osaksi perusopetuksen alkuvaihetta. Tähän asti työvoimakoulutuksena järjestetty luku- ja kirjoitustaidon koulutus siirtyy vuonna 2018 osaksi aikuisten perusopetusta. Se on tarkoitettu opiskelijoille, jotka tarvitsevat luku- ja kirjoitustaidon alkeita sekä numeerisia perusvalmiuksia.

Laissa säädetään entistäkin selkeämmin opintojen henkilökohtaistamisesta ja todetun osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta sekä vahvistetaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman merkitystä. Laissa säädetään nykyistä tarkemmin myös mahdollisuudesta sisällyttää perusopetuksen opintoihin työelämään tutustumista ja valinnaisia ammatillisia opintoja.

Laki luettelee oppiaineet erikseen alkuvaihetta ja päättövaihetta varten sekä säättää, että sekä alkuvaiheelle että päättövaiheelle säädetään oma tuntijako. Alkuvaiheen oppiaineita ovat äidinkieli ja kirjallisuus, vieras kieli, toinen kotimainen kieli, matematiikka, yhteiskuntatietous ja kulttuurin tuntemus, ympäristö- ja luonnontieto sekä terveystieto. Päättövaiheen oppiaineita ovat äidinkieli ja kirjallisuus, vieras kieli, toinen kotimainen kieli, matematiikka, uskonto tai elämäkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, biologia, maantieto sekä fysiikka ja kemia. Opintoihin tulee sisältyä terveystietoa, ellei se ole kuulunut opiskelijan aiempiin opintoihin. Henkilökohtaisesti pidän hyvänä LUVA -tuntijaon mukaisia interaktiivisia oppiaineita alkuvaiheessa sekä terveystiedon nostamista. Minua harmittaa, ettei kieliohjelman keventämiseen puututtu radikaalimmin, nyt kun vihdoin lukioon saatiin 20 vuoden panttaamisen jälkeen lukiossa alkavan ruotsin oppimäärä. En myöskään pidä viisaana, ettei aikuisten perusopetukseen saatu ihan reilusti yhteistä katsomusainetta, jonka nimi voisi olla vaikkapa katsomustieto. Opiskelijoista noin 90 % on maahanmuuttajia ja noin 80 % muslimeja. Nämä osuudet todennäköisesti kasvavat lähivuosina. Islamista on siis tulossa aikuisten

perusopetuksen yleisin katsomusaine. Mielestäni oli ollut paljon parempi, jos olisi päätetty yhteisestä katsomusaineesta kuten jo Timo Lankisen pääjohtajakaudella esitettiin. Miten arvokasta olisikaan, jos kaikkiin katsomuksiin kuuluvat oppisivat keskustelemaan yhdessä hyvästä elämästä ja sen edellytyksistä. Ehkä järki voittaa 10 vuoden kuluttua!

Myös kunnan peruspalveluiden valtiosuudesta annettua lakia muutettiin. Aikuisten perusopetus siirrettiin kokonaisuudessaan valtiorahoitteiseksi. Erinomainen asia! Tätä kirjoitettaessa tuntijakoasetusta ei ole vielä annettu, mutta perusteiden valmistelu lakimuutoksen pohjalta on jo vireillä, jotta paikallisellekin opetussuunnitelmatyölle jäisi aikaa. Aikuisten perusopetuksen vuoden 2015 opetussuunnitelman perusteista monta osaa jäänee entiselleen, mutta ainakin luku 8 eli alkuvaiheen kuvaus menee täysin uusiksi.

Opetussuunnitelma on kulttuuritilise

Opetussuunnitelmatyö on aikalaisanalyysiä ja hyvien ratkaisujen kokoamista yhdessä. Osanottajia arvostava perusteiden valmisteluprosessi kokoaa viisautta ja sitouttaa toimijoita. Jokainen perusteasiakirja on kulttuuritilise; siihen on suodatettu koulutettavaryhmän ja sen tarpeiden tuntemus, yhteisesti hyväksi todetut oppimistavoitteet, arvokkaina pidetyt osaamiset, aikalaiskäsite oppimisesta sekä käsityksiä hyvästä tulevaisuudesta.

Vuosina 2004 - 2015 aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ovat uusiutuneet kaksi kertaa, alkuvaiheen perusteet on laadittu kahteen kertaan ja niiden radikaali muutos on meneillään. Suurimmaksi koulutettavaryhmäksi ovat nousseet maahanmuuttajat, mutta ryhmään kuuluu myös kantasuomalaisia romanit mukaan lukien, vankeja ja muita aikuisia, joilla ei ole ollut mahdollisuutta tai kypsyyttä peruskoulun päättötodistuksen hankintaan oppivelvollisuusikäisinä. Koulutettavaryhmä on monenlaistunut entisestään, mutta aikuisen perusopetuksen päätehtävä on edelleen yleissivistyksen perustan rakentaminen tai ainakin sen vakauttaminen. Monelle aikuisten

perusopetus ei kuitenkaan enää ole toinen mahdollisuus, second chance, vaan se ihka ensimmäinen.

Aikuisten perusopetuksen kehittämiseen on kaikkina näinä vuosina, joina olen Opetushallituksessa tätä työtä tehnyt, suhtauduttu erittäin myönteisesti. Johtaja Jorma Kauppinen on oman työhistoriansa vuoksi tuntenut hyvin aikuisten lukiokoulutuksen ja sen keskeiset toimijat. Seuraajakseni Opetushallitukseen nimettiin Teijo Koljonen, jonka kanssa saimme tehdä vuoden verran työtä yhdessä. Loistojuttu! Nyt näin eläkkeellä ajattelen kiittolisena kaikkia niitä kentän, sidosryhmien sekä Opetushallituksen ja ministeriön asiantuntijoita, jotka epäroimattä antoivat työpanostaan, tietoaan ja aikaansa aikuisten perusopetuksen kehittämiseen. Erityistä vankkuutta työhön on antanut yhteistyö järjestöväen kanssa. Se on ollut tarpeellista, vilkasta ja tuloksia tuovaa. Aina olemme yhdessä löytäneet työryhmiin osaavia jäseniä, puheenvuorojen käyttäjiä ja luennoitsijoita. On löytynyt artikkeleiden kirjoittajia, kommentoijia, kuulemisten osanottajia ja palautteenantajia.

Aikuisten perusopetuksen perustetyössä minua on usein harmittanut tietoperustan ohuus. Olisikin arvokasta, että ennen kuin aikuisten perusopetus ja lukiokoulutus saavuttavat kunnioitettavan sadan vuoden iän, sitä tutkittaisiin kunnolla. Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opiskelijat, rehtorit ja opettajat,

Opiskelijoita Eiran aikuislukiassa.



moniammatilliset ryhmät ja opetuksen järjestäjät ansaitsevat tulla paremmin nähtyiksi ja kuulluiksi. Innovaatiot esiin!

Yhdessä eteenpäin!

Lähteet

Jauhola, L. Aikuiset maahanmuuttajat perusopetukseen valmistavassa opetuksessa, perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Selvitys lukuvuodesta 2010 - 2011. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2012:4.

Jääskeläinen, L. Hautakorpi, J. Onwen-Huma, H. Niittymäki, H. Pirttijärvi, A. Lempinen M. Kajander, V. Tasa-arvo työ on taitolaji. Opas sukupuolten tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa. Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2015:5.

Laki perusopetuslain 1 ja 46 pykälän muuttamisesta. 29.12.2016.

Opetushallitus 2004. Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2004.

Opetushallitus 2009. Työryhmän asettaminen täydentämään aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteita alimpien vuosiluokkien osuudella. 14.5.2009/15/041/2009.

Opetushallitus 2001. Lukion opetussuunnitelman perusteiden uudistaminen/Opetussuunnitelmaryhmien asettaminen. 18.10.2001/50/041/2001.

Opetushallitus 2010. Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetussuunnitelman perusteet 2010. Täydennys Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteisiin 2004. Määräykset ja ohjeet 2010:1.

Opetushallitus 2013. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita valmisteleavan työryhmän asettaminen. 30.8.2013/35/041/2012.

Opetushallitus 2015. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmanperusteet 2015. Määräykset ja ohjeet 2015:37.

Opetusministeriö 2006. Ehdotus aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kehittämisohjelmaksi vuosille 2007 - 2012. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:33.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Aikuisten maahanmuuttajien perusopetus. Kehittämisehdotukset. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:23.

Rajala, S. ja Blomerus, S. Katsaus aikuisten romanien koulutustaustoihin. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2015:8.

Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitettujen opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta. 422/2012.

Kirjoittaja

Liisa Jääskeläinen, VTM, opetusneuvos Opetushallituksesta. Eläkkeellä 1.8.2016 lähtien.

Aikuisten perusopetus ja lukiokoulutus kuuluivat Jääskeläisen toimenkuvaan vuodesta 2004 eläköitymiseen asti.



Kaisa Vähähyppä

Ylioppilastutkinnon digitalisointi

Tämä on lyhyt tarina siitä, miten ylioppilastutkinnon sähköistäminen - digitalisointi sai alkunsa ja missä ollaan nyt. Ehkä tarinan lopussa kurkistetaan myös hiukan tulevaan.

Tämän kirjoituksen otsikolla Digabi-hanke lähti liikkeelle vuonna 2013. Ensin puhuttiin epämääräisesti ylioppilastutkinnon sähköistämisestä, kunnes hanke sai nimen. Nimi on pikkuhiljaa poistumassa käytöstä, se on tehtävänsä tehnyt. Sähköistämisestä on tullut luonteva osa ylioppilastutkintoa, josta tätä kirjoittaessani alkukeväästä 2017 osa tutkinnon kokeista tehdään paperilla, osa tietokoneella. Samalla sähköistämisen sijaan siirrytään puhumaan trendikkäästi digitalisoinnista.

Mikään uusi idea tietokoneen käyttäminen ylioppilastutkinnossa ei ollut aloittaessani loppusyksystä 2012 työn ylioppilastutkintolautakunnan pääsihteerinä. Asia oli ollut esillä monissa puheissa ja itsekin olin ollut asiaa monen muun mukana vaatimassa aiemmissa työtehtävissäni. Lukion kehittämistä pohtinut opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä oli esittänyt sähköistämistä virallisesti vuonna 2010. Raportin aikataulu oli kunnianhimoinen, vuonna 2014 piti olla valmista. Tositoimiin päästiin 2012 ensin pienimuotoisella esiselvityksellä, sitten varsinaiseen työhön keväällä 2013 projektiryhmän aloittaessa työnsä. Eräs isoimpia alkuvaiheen päätöksiä oli aikataulus. Lukioissa työskenteleville piti saada



Paperikokeet sensoreita odottamassa.

selkeä aikataulu, jonka mukaan edetään. Näin jokainen voi ennakoida asioita omassa työssään ja omassa hajauttamissuunnitelmassaan. Toki se edellytti sitä, että uskoi aikatauluun yhtä vahvasti kuin me YTL:ssa uskoimme. Aine aineelta eteneminen tuntui luontevalta, koska se tarjosi myös lukioille mahdollisuuden tehdä valmisteluja askeleittain. Ensimmäiset digikokeet olivat listalla sellaisissa aineissa, joita tilastojen mukaan syksyn tutkinnossa kirjoitetaan varsin vähän ja jotka toisaalta olivat keskenään erilaisia. Viimeisiksi aineiksi valikoituvat ne, joissa ennakoitiin olevan eniten haasteita kirjoittamistavan suhteen.

Ylioppilastutkinto Suomessa on instituutio ja toiminut hyvin ja luotettavasti paperikokeina. Miksi ihmeessä lähdetäisiin myllertämään toimivaa järjestelmää noin perinpohjin?

Paperikoe todella toimii varsin hyvin ja tutkintoinstrumentti on viritetty erittäin virtaviivaiseksi sekä aikataulutuksen että muiden



Sähköisten kokeiden aikataulu.

prosessien osalta. Maailma ympärillämme kuitenkin muuttuu, ylioppilastutkintokaan ei voi säilyä ennallaan ympärillä olevan yhteiskunnan muuttuessa. Ylioppilastutkinnon virallinen lakisääteinen tehtävä on tutkia, ovatko opiskelijat omaksuneet lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttaneet lukiokoulutuksen tavoitteiden mukaisen riittävän kypsyyden. Lisäksi ylioppilastutkinto on keskeinen väylä korkeakouluihin ja sen pitäisi pystyä antamaan korkeakouluille riittävästi tietoa opiskelijarekrytointeja varten.

Lukion opetussuunnitelma määrittää siis tutkinnon kokeiden sisällöt. Tämä unohtuu helposti tarkasteltaessa yksittäisiä tehtäviä ja niiden soveltuvuutta, näistä asioistahan mielteitä riittää. Opetussuunnitelmien perusteissa on ollut varsin vahva painotus tieto- ja viestintätekniikan, tuttavallisemmin tv:t:n, opetuskäyttöön jo vuodesta 2003.

Käytäntö lukioissa ei ole läheskään aina vastannut opetussuunnitelmien ajatusta ja ainakin yksi syyllinen tähän on ollut ylioppilastutkinto, jonka voidaan sanoa toimineen tulppana opettajien TVT:n käytölle. Opetuksen digitalisointi ja paperikoe päättökokeena ei ole toimiva yhdistelmä. Paperikokeella ei myöskään voi mitata läheskään kaikkia niitä asioita, joita sen pitäisi. Uudet opetussuunnitelmat otettiin käyttöön syksyllä 2016 ja niissä TVT näkyi entistä voimallisemmin. Jotain oli siis tehtävä.

Digitalisointia ei kuitenkaan tulisi nähdä pakkona, joka tehdään kun se pitää tehdä. Tutkinnon digitalisointi on mahdollisuus ottaa lukioissakin käyttöön uusia menetelmiä joutumatta pohtimaan, miten tämä esitetään paperisessa päättökokeessa. Osaamista opettajilla on, mutta edelleen tarvitaan lisää koulutusta, tukea ja omaa kouluttautumista. Kaikkia asioita ei opita kursseilla, rohkea kokeileminen on myös tehokas tapa ottaa uusia asioita haltuun. Kokeilun ei tarvitse olla iso, pienenkin asian testaaminen edistää asiaa eikä vie välttämättä aikaa muutamaa minuuttia enempää.

Näin suuri muutos aiheuttaa monessa myös ahdistusta: osaanko, pystynkö, ehdinkö, miten opiskelijani pärjäävät, jos teen asiat eri tavalla kuin aiemmin jne. Jokainen varmasti osaa ja pystyy, kunhan luottaa itseensä ja on valmis oppimaan uutta. Sama koskee yhtä lailla opettajia kuin opiskelijoitakin.

Paljon on puhuttu siitä, että ylioppilastutkinto ohjaa liikaa lukioiden työskentelyä. Joissakin tapauksissa ohjauvaikutus on myönteinen, kuten nähdään tietotekniikan haltuunotossa. Siinä tutkinnon digitalisointi on toiminut selkeänä katalyyttinä. Tutkinnon vaikutus on ollut myös toisenlainen: prepataan vanhoja ylioppilaskoetehtäviä lukion alusta alkaen ja muut asiat ja taitojen harjoittaminen jäävät preppauksen varjoon. Paperikokeiden aikana preppaus on toki helppo ja turvallinen tapa tukea opiskelijoiden valmistautumista päättö-

kokeeseen. Paperikokeet myös jäävät lukioihin ja vuosien saatossa niistä kehittyi opettajalle ehkä liiankin tärkeä tuki. Digikokeet muuttavat tilanteen tältäkin osin. Kokeet eivät jää lukioon, eikä niitä voi käyttää sellaisenaan harjoittelemaan. Preppaus perinteiseen tapaan ei siis enää onnistu. Lautakunta ei tee mallikokeita, jotta ei olisi omalta osaltaan tukemassa vain tutkintoon preppaamista. Uusi tilanne antaa tilaa opettajan omalle luovuudelle opetus suunnitelman toteuttamiseksi. Moni saattaa joutua tässä tilanteessa mukavuusalueensa ulkopuolelle, mutta joskus se siirtymä olisi kuitenkin tehtävä. Toivottavasti jossain vaiheessa päästäisiin eroon lukioiden ns. rankinglistoista, sillä ne omalta osaltaan ohjaavat preppaamiseen ja tutkintoon valmistautumiseen.

Suomen Lukiolaisten Liitto julkaisi joitakin vuosia sitten selvityksen abiturienttien jatko-opintoihin ohjauksesta. Julkaisun nimi oli ”*Jännän äärellä*”. Digitalisointi vie meidät kaikki jännän äärelle.

Tutkinnon digitalisointi on tuonut mukanaan monenmoista. Pisteytys reaaliaineen, matematiikan ja äidinkielen kokeissa on muuttumassa asteittain, nyt pitäisi oppia pois kuuden pisteen tehtävistä ja miettiä pisteytystä esimerkiksi kahdenkymmenen tai kolmenkymmenen pisteen tehtäviin. Reaalikokeiden rakenne on sidottu Krathwohl-Andersonin taksonomiaan tavalla, jossa tehtävien kysymysmuodot antavat viitteitä siitä, mihin osaamisen tasoon tehtävällä pyritään.

Entä sitten tekniikka?

Digikokeet edellyttävät tietokoneita kaikille tutkinnon ajaksi. Olisi ollut taloudellisesti kohtuutonta vaatia, että koulutuksen järjestäjät hankkisivat kaikille lukiolaisille tietokoneet ja tarvittavan määrän varakoneita. Yksi vaihtoehto olisi ollut se, että tutkintoa varten olisi hankittu erikseen edulliset tietokoneet, jotka olisivat käytössä vain kaksi kertaa vuodessa. Tässä ratkaisussa opiskelua ja opetus suunnitelman toteuttamista varten koneet olisi hankitta-



Tikut valmiina lähtöön kouluille

va muuta kautta: käytettävä opiskelijoiden omia tai hankittava lukioille lisää laitteita.

Päädymme siihen, että opiskelijat saavat käyttää omia tai lainattuja koneita ja lukioilla on riittävä määrä varakoneita. Näin jokaisella on mahdollisimman tuttu laite käytössään tutkinnon kokeissa. Tällä ratkaisumallilla koneiden kirjo lukioissa on valtava ja kaikille pitää saada yhdenvertainen tilanne koetta varten. Koneen hinta tai laatu ei saa ratkaista kokeessa menestymistä.

Alkuvaiheessa yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi valikoitui malli, jossa kaikki koneet käynnistetään muistitikulta samalta YTL:n tekemältä käyttöjärjestelmältä. Ratkaisu ei ole erityisen helppo kenenkään kannalta, mutta tarjoaa tässä vaiheessa kohtuullisen hyvän mallin yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi. Vaihtoehtoisia ratkaisuja etsitään koko ajan, käynnistimme jopa kilpailun muiden ratkaisuvaihtoehtojen

löytämiseksi, mutta vielä ei ole täydellistä viisasten kiveä löytynyt. Etsintä jatkuu, kaikki sekä lukioissa että YTL:ssä haluavat varmasti-kin muistitikuista eroon jollakin aikavälillä.

Tutkinnon digitalisointia varten tarvittiin koejärjestelmä. Lisäksi tiedossa oli, että pelkästään koejärjestelmä ei riitä, myös käytössä oleva ylioppilastutkintorekisteri oli tullut elinkaarensa päähän. Pelkästään toinen näistä olisi sellaisenaan mittava tietojärjestelmähanke. Koejärjestelmän osalta olimme optimisteja ja arvelimme, että sellaisiahan voisi löytyä jos ei nyt aivan kaupan hyllyltä, niin kuitenkin jostakin moinen olisi ostettavissa. Ei ollut joten päätettiin tehdä itse.

Julkisten IT-projektien maine ei ole erityisen hyvä. Niitä syytetään usein budjetin ylittymisestä, aikataulun pitkittymisestä ja lopputuloksen epäkäytännöllisyydestä. Näitä karikoita välttääksemme päätimme alusta asti, että digitaalinen ylioppilastutkinto toteutettaisiin ketterän kehityksen ohjelmistotuotantomenetelmillä. Emme siis tilanneet valmiista koejärjestelmää, vaan kehitystiimin, joka tuottaa koejärjestelmän työskennellen yhdessä lautakunnan väen kanssa lautakunnan tiloissa. Tiedossa toki oli, että ketterä kehitys vaatisi enemmän panostusta myös asiakkaalta eli meiltä. Emme voineet vain istua ja odottaa että koejärjestelmä putkahtaisi sopivan ajan kypsyttyään ulos ohjelmistoyrityksen uunista juuri sellaisena kuin olimme sen kyenneet määrittelemään vuosia aikaisemmin. Meidät on haastettu päivittäin pohtimaan, mitä tarvitaan ja miten se tehtäisiin, olisiko vaihtoehtoisia tapoja, kannattaako ylipäätään joka asiaa toteuttaa tietoteknisesti ja erityisesti missä järjestyksessä toiminnallisuuksia tehdään.

Paljon on tehty, mutta paljon on vielä tehtävääkin. Ajassa elävä koejärjestelmä, erilaisia tehtävätyyppejä, arvostelujärjestelmä monivaiheisine arvosteluineen, ylioppilastutkintorekisteri, koepöytäkirjoja, optiset lomakkeet, matematiikan editori, tietojen siirto, tietoturva, muistitikkulogistiikka, kokeita ja varakokeita

jne. Lista on lähes loputon, isoja, keskiuuria ja pieniä asioita, joita laitetaan järjestykseen.

Koejärjestelmää pohdittaessa selvisi nopeasti, että tarvitaan väline, jolla lukioissa työskentelevät voisivat käydä harjoittelemassa tulevaa ylioppilaskoejärjestelmää. Demoympäristöä tai videoharjoittelua tehokkaampi tapa ottaa asia haltuun on tehdä samanlaisessa ympäristössä aito kurssikoe. Näin syntyi Abitti, jolla on tätä kirjoittaessani tehty jo yli puoli miljoonaa koesuoritusta. Kokemusta siis on ja kokemuksista opitaan päivittäin saadessamme tietoa ja palautetta lukioista.

Maailmanhistorian ensimmäiset suomalaiset digitaaliset ylioppilastutkinnon kokeet järjes-



Sähköisen koetilanteen varustusta.

tettiin syksyllä 2016 filosofiassa, maantieteessä ja saksan kielessä. Pari kenraaliharjoitusta oli toteutettu hyvällä menestyksellä, mutta nyt oli tositoimi. Jännitys oli valtava ainakin YTL:ssä ja todennäköisesti myös lukioissa. Kokonaisuutena kaikki meni hyvin, vaikka pieniä teknisiä ongelmia ratkottiinkin. Meille tulleiden puhe- luiden määrä oli paljon odotettua pienempi. Kaikki koesuoritukset saapuivat ajallaan arvos- teltaviksi lautakuntaan ja tuloksetkin saatiin ajoissa lukioihin. Nyt jännitetään jo kevään 2017 tutkintoa. Silloin digikokeisiin osallistuvia

on selvästi syksyä enemmän ja järjestelmäkin on taas hiukkasen muuttunut.

Muutos tulee olemaan pysyvää. Koejärjestelmän ei ole tarkoituskaan tulla valmiiksi. Sen pitää elää mahdollisten tulevien rakennemuutosten mukana ja pystyä vastaamaan myös uusiin teknisiin mahdollisuuksiin. Tämän tarinan julkaisuvaiheessa tiedetään jo, millaisia ideoita ylioppilastutkinnon kehittämistä pohitiva työryhmä on saanut aikaan, nyt niitä voi vain arvailla. Todennäköistä on, että sieltä tulee muutostarpeita järjestelmiin ehkä nopeallakin aikataululla. Teknisiä innovaatioita syntyy kaiken aikaa, VR (virtuaalitodellisuus), AR (lisäketodellisuus), simulaatiot, suullinen koe jne. tekevät tuloaan myös tutkintoon. Paljon muita mahdollisuuksia odottaa nurkan takana. Lisäksi korkeakouluvalintojen tarpeisiin pitää pystyä vastaamaan ja pitää tarjota korkeakouluille entistä enemmän tietoa opiskelijavalintojen tueksi.



160 vuotta käytössä ollut kirjoitustilanne. Kuvassa tosin kyseessä on opettajainkokous Eiran aikuislukiassa.

Tarvitaanko ylioppilastutkintoa?

Kannattaako kaikki edellä kuvattu työ, vai olisiko yksinkertaisempaa vain lakkauttaa ylioppilastutkinto? Vastaus kysymykseen on helppo: lakkauttaminen olisi ilman muuta yksinkertaisempaa kuin tutkinnon kehittäminen näin mittavasti, kuin nyt ollaan tekemässä. Kokonaan toinen juttu on se, mitä hyötyä tai haittaa lakkauttamisesta olisi. Naapurimme Ruotsi lakkautti oman ylioppilastutkintonsa kymmeniä vuosia sitten, ja siellä on huomattu, että kerran lakkautetun järjestelmän saaminen takaisin on hankalaa, vaikka tarve olisikin tiedostettu.

Ylioppilastutkinto on Suomessa vielä tällä hetkellä riippumaton valtakunnallinen koe. Se asettaa jokaisen kokelaan yhdenvertaiseen asemaan ja mahdollistaa täten tutkinnon arvosanojen entistä laajemman käytön opiskelijavalinnoissa. Lukion päättötodistuksen arvosanat vaihtelevat huomattavasti. Samalla osaamisella arvosanojen ero voi olla useita numeroita. Päättötodistusrvosanojen käyttö korkeakouluvalinnoissa asettaisi kokelaat hyvin eriarvoiseen asemaan. Tässä vaiheessa ei ole järkevää lakkauttaa toimivaa instrumenttia vaan järkevää on virittää siitä entistä ehmpi. Kukaan tuskin tietää, millainen maailma on pitkän ajan kuluttua - onko silloin vielä ylioppilastutkintoa tai edes lukiota nykymuodossaan. Jännän äärellä!

Kirjoittaja

Kaisa Vähähyyppä toimi ylioppilastutkintolautakunnan pääsihteerinä syksyyn 2017 asti ja vastasi ylioppilastutkinnon toimeenpanosta. Aikaisemmalla työurallaan hän on katsonut opetus- ja kulttuurialaa eri näkökulmista. Hän toimi pitkään matematiikan ja tietotekniikan opettajana ja järjesti myöhemmin koulutus suunnittelijana täydennys- ja jatkokoulusta opettajille. Hallintovirkamiehen työssä hän toimi digitaalisten oppimisympäristöjen parissa yksikön päällikkönä Opetushallituksessa. Väliin mahtuu vuosia Tiedekeskus Heurekassa näyttelyjen ja yritys yhteistyön kehittäjänä sekä Tekniikan museon museonjohtajana.



Helmi-Paula Pulkkinen

Maahanmuuttajaopetuksen tarve kasvaa

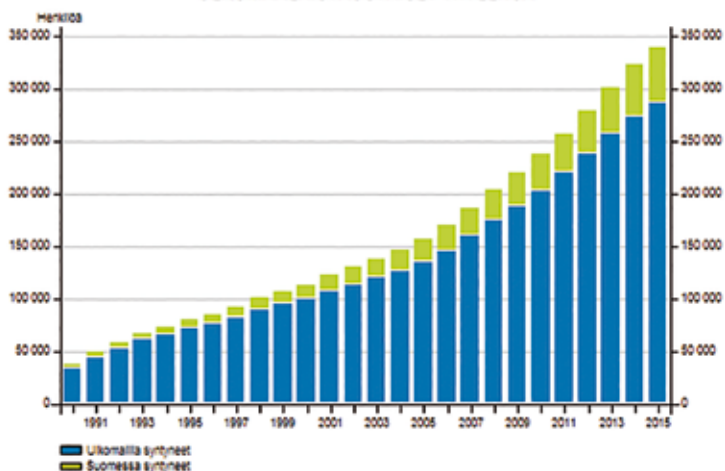
Aikuislukiot lähtivät jo 1980-luvun lopulla vastaamaan maahanmuuton koulutustarpeisiin. Kemissä ja Käpylän iltaoppikoulussa Helsingissä opetettiin vietnamilaispakolaisia. Käpylän iltaoppikoulu järjesti inkeriläisille paluumuuttajille mittavan koulutuksen 1993–1995. Kehiteltiin suomen kielen kursseja ulkomaalaisille, ja eri projektien ja kehittämissankkeiden avulla etsittiin malleja maahanmuuttajien yleissivistävien opintojen järjestämiseksi.¹

Ulkomaalaistaustaisten määrä on kasvanut tasaisesti kahden viime vuosikymmenen aikana. Vuonna 2015 ulkomaalaistaustaisten määrä oli 339 900. Heistä ensimmäisen polven ulkomaalaistaustaisia oli 286 800 (84 %) ja toisen polven 53 100 (16 %).

2000-luvun kuluessa ulkomaalaistaustaisen väestön määrä on yli kolminkertaistunut. Muuttunut tilanne näkyy sekä lainsäädännössä että opetus suunnitelmassa. Ensimmäinen maahanmuuttajien kotouttamista koskeva laki

¹Torasvirta, Tuula, Maahanmuuttajien koulutus. Iltaoppikoulusta aikuislukiksi, 2002

Väestö syntyperän ja taustamaan mukaan 1990-2015
ULKOMAALAISTAUSTAIST YHTEENSÄ



Maahanmuuton kehitys 2000-luvulla.

Lähde: Tilastokeskus

Tilastokeskus / Väestörakenne

säädettiin vuonna 1999.² 1990-luvun muuttajat olivat lähinnä paluumuuttajia, pakolaisia ja turvapaikanhakijoita sekä perhesyistä muutaneita. 2000-luvulla Suomeen on enenevässä määrin muutettu työn ja opiskelun vuoksi. Työperusteinen maahanmuutto nousi painokkaasti esille hallituksen maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa 2006. Nykyinen kotoutumislaki tuli voimaan vuonna 2011 ja laajensi lain soveltamisalaa koskemaan kaikkia maahanmuuttajia, jotka ovat kotoutumistoimien tarpeessa.

²Laki maahanmuutosta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta, 493/1999.

Vuoden 1994 aikuisten opetussuunnitelman perusteissa ”mitään erillistä suomen kielen opetusta ’toisena kielenä’ ei suomenkielisessä aikuislukiossa ole”.³ Vuoden 2004 opetussuunnitelmien perusteisiin laadittiin sisällöt perusopetuksen ja lukiokoulutuksen suomi toisena kielenä -kursseiksi äidinkieli ja kirjallisuus -oppimäärän alle.⁴ Vuonna 2010 aikuisten opetussuunnitelman perusteita täydennettiin perusopetuksen alkuvaiheen opetussuunnitelman perusteilla. Oli huomattu, että kaikkien tarvitsevien valmiudet eivät riitä perusopetuksen päättövaiheen opiskeluun. Alkuvaiheen opetuksen erityisenä tehtävänä korostettiin yhdenvertaisuuden edistämistä ja syrjäytymisen ehkäisyä, ja tärkeänä kohderyhmänä nähtiin vähän koulutetut aikuiset maahanmuuttajat.⁵ Vuoden 2015 opetussuunnitelmien perusteet nostavat esiin käsitteet kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus. Aikuisten perusopetusta suunniteltaessa on otettu huomioon, että suurin osa opiskelijoista on maahanmuuttajia. Perusteet sisältävät sekä alkuvaiheen että varsinaisen aikuisten perusopetuksen.⁶



**Kuva: Tutustumiskäynnillä Eduskunnassa.
Kuvaaja Maare Fjällström**

³Torasvirta 2002

⁴Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Opetushallitus

⁵Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetussuunnitelman perusteet 2010. Opetushallitus.

⁶Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2015, Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015. Opetushallitus

Useissa tutkimuksissa ja selvityksissä 2000-luvulla ilmeni huoli siitä, että maahanmuuttajajanoista ja -aikuisista suhteellisen harvat jatkavat perusopinnot jälkeen lukioon.⁷ Alkuvuodesta 2014 hyväksyttiin perusteet maahanmuuttajien ja vieraskielisten lukioon valmistavalle lukuvuoden mittaiselle koulutukselle, ja LUVA-opetus käynnistyi jo syksyllä 2014 useissa aikuislukioissa.

Tavoitteena tutkinto – aikuisten maahanmuuttajien perusopetus

Tutkintotavoitteista, erityisesti maahanmuuttajille suunnattua perusopetusta ryhdyttiin järjestämään 2000-luvun alusta lähtien useissa aikuislukioissa.

Rehtori Usko Saraneva muistelee maahanmuuttajaopetuksen käynnistymistä Riihimäen aikuislukiossa:

“Aikuislukion maahanmuuttajien opetus käynnistyi vähitellen. Yksittäisiä maahanmuuttajia alkoi tulla jo 1990-luvun lopulla kyselemään mahdollisuutta opiskella aikuislukiossa suomea ja myös muita aineita.

Aluksi kyselijät ohjattiin tavallisille lukiokursseille ja suomen äidinkielen ja kirjallisuuden opintojen pariin. Pian kuitenkin huomattiin, että maahanmuuttajaopiskelijat joutuivat opinnoissaan vaikeuksiin puutteellisen suomen kielen taidon vuoksi. Opettajatkin olivat tietysti ihmeissään, kun ryhmiin ilmestyi suomen kieltä puutteellisesti ymmärtäviä opiskelijoita. Lukuvuoden 2001 alussa käynnistettiin erilliset kurssit suomi toisena kielenä -oppiaineissa iltaopetuksena. Kurssit olivat alusta alkaen hyvin suosittuja.

⁷Mm. Ikonen, Kristiina ja Jääskeläinen, Liisa, Maahanmuuttajien opiskelu lukiossa, Opetushallitus 2006, Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kehittämissuunnitelma vuodelle 2007 – 2012, Opetusministeriö 2006, Maahanmuuttajien koulutus Suomessa –tilannekatsaus, Opetushallitus 2011, Jauhola, Laura, Aikuiset Maahanmuuttajat perusopetukseen valmistavassa opetuksessa, perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa, Opetushallitus 2012

Aikuislukioiden keskuudessa oli valtakunnallisestikin havaittu maahanmuuttajaopiskelijoiden määrän lisääntyminen, ja erilaisissa yhteisissä palavereissa pohdittiin, miten tämän opiskelijaryhmän tarpeisiin voitaisiin parhaiten vastata. Tarkastelun alle otettiin aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelma tuntijakoineen. Se tarjosi erinomaiset mahdollisuudet räätälöidä muille kuin oppivelvollisille tarkoitettu opetussuunnitelma maahanmuuttajien tehokkaaseen suomen kielen opiskeluun ja kotoutumisen edistämiseen.

Koulutuksen rahoitus ylläpitäjälle hoitui normaalin opiskelijakohtaisen valtionosuusrahoituksen varassa. Opiskelijoiden opintosiaalisia etuja aikuislukio-opiskelussa on niukasti, mutta työhallinto tuki kotoutumiskoulutuksessa olevia taloudellisesti. Aikuislukion maahanmuuttajien perusopetus voitiin hyväksyä kotoutumiskoulutuksen rinnasteiseksi koulutukseksi, jolloin opiskelijat saivat kotoutumiskoulutuksen päivärahan. Tämä edellytti kuitenkin työvoimatoimiston erillistä opiskelijakohtaista päätöstä.”⁸

Eiran aikuislukio oli edelläkävijä ja merkittävä opetuksen kehittäjä. Riihimäellä aloitettiin maahanmuuttajien peruskoulu syksyllä 2003, samoin Keravalla. 2000-luvun puolivälistä lähtien joukkoon ovat liittyneet Oulu (2007), Rovaniemi (2007), Kemi (2009), Kotka (2009), Kouvolaa (2010), Espoo (2011) ja Tampere (2013). Kuopion aikuislukio aloitti maahanmuuttajien perusopetuksen syksyllä 2016, ja opetus on mahdollisesti käynnistymässä vuonna 2017 Linnankosken lukion aikuislinjalla Porvoossa sekä Kokkolan aikuislukiossa. Turun iltalukiossa, Helsingin aikuislukiossa ja Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa on ollut maahanmuuttajia perusopetuksessa suomenkielisten rinnalla 2000-luvun alkupuolelta lähtien, ja painopiste on yhä enemmän siirtynyt maahanmuuttajiin.

Opetuksen järjestämisen pohjana on aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perus-

teet ja niiden vähimmäisvaatimus 44 kurssin suorittamisesta. Koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa on eroja. On kouluja, joissa luku- ja kirjoitustaito latinalaisin aakkosin ja matematiikan perusvalmiudet riittävät aloittamiseen, ja aluksi opetus painottuu suomen kieleen. Toisissa taas lähtötasona on jo A.1.3 – A.2.1.-tasoinen suomen kielen taito.

Joissakin kouluissa etusija on 17–25-vuotiailla. Maahanmuuttajaopiskelijoissa on paljon alle 18-vuotiaita, koska oppivelvollisuusiän ylittäneet nuoret usein siirretään entisestä oppilaitoksestaan aikuislukioon. Perusopetuksen kohdentaminen erityisesti nuorille näyttää olevan tavallisempaa Etelä-Suomen suurilla paikkakunnilla, joissa maahanmuuttajia mutta myös erilaisia koulutusvaihtoehtoja on enemmän. Kaikilla paikkakunnilla ei ole tarvetta karsintaan iän perusteella.

Koulujen ilmoittamien tietojen mukaan aikuislukioista ja –linjoilta perusopetuksen päättötodistuksia on jaettu maahanmuuttajille 2000-luvulla reilusti yli 2000.⁹

Perusopetuksen päättäneistä suurin osa sijoittuu ammatillisiin opintoihin. Eiran aikuislukion mukaan ”aiemmin oli vaikeaa saada opiskelupaikka yhteishaussa, mutta tilanne on parantunut viime vuosina”. Samansuuntaisia arvioita tuli useasta koulusta. Lukioon jatkavia on vähemmän, esimerkiksi Turun iltalukio luonnehtii lukioon jatkavien määräksi alle 10 %. Maahanmuuttajien peruskoulusta on kuitenkin ponnistettu korkeakoulututkintoon saakka.

Peruskoulun jälkeen jatko-opintoihin hakeudutaan aktiivisesti. Suosituimpia koulutusaloja ovat tällä hetkellä sosiaali- ja terveysala (lähihoitaja, hammastekniikka, lääkeala) ja tekniikan ja liikenteen ala (sähkö-, ajoneuvo- ja kuljetus-, rakennusala). Hakijat ovat sijoittuneet mm. myös liiketalouden (merkonomi) ja

⁸Saraneva, Usko, julkaisussa Eteenpäin Suomessa! Maahanmuuttajaopetusta Riihimäen aikuislukiossa 2003 – 2014. Riihimäen aikuislukio 2015.

⁹Suurimpina Eiran aikuislukio (853), seuraavina Töölön yhteiskoulun aikuislukio (noin 200), Riihimäen aikuislukio (181), Oulun aikuislukio (noin 150), Keravan aikuislukio (noin 150). Turun iltalukio ilmoittaa määräksi ”satoja”.

luonnontieteiden (datanomi) aloille. Vuosittain muutama opiskelijoistamme jatkaa LUVA- tai aikuislukio-opintojen parissa. Erityisesti 35–50-vuotiaiden keskuudessa on suosittua hakeutua lyhyempiin ammattitutkintoihin (mm. koulukäyntiavustaja, lastenhoitaja, puhdistus- ja kuljetuspalvelut, kiinteistöhuolto).
(Töölön yhteiskoulun aikuislukio)

Perusopetukseen valmistava opetus ja alkuvaiheen opetus, lukioon valmistava opetus (LUVA)

Useat koulut ovat tasoittaneet tietä peruskouluun perusopetukseen valmistavalla opetuksella tai muilla valmentavilla opinnoilla. Perusopetuksen alkuvaiheen opintoja on toteutettu vuoden 2010 jälkeen viidessä aikuislukiossa (Omnia – Espoon aikuislukio, Helsingin aikuislukio, Kemin lyseon lukio, Oulun aikuislukio ja Turun iltalukio), ja suunnitelmia alkuvaiheen käynnistämiseksi syksyllä 2017 tai lähivuosina on useissa oppilaitoksissa.

LUVA-opetusta on ollut vuodesta 2014 alkaen yhteensä 13 aikuislukiossa ja –linjalla. Opiskelijamäärät ovat olleet melko pieniä, Eiran aikuislukiossa lukuvuonna 2016–2017 37 opiskelijaa, Porissa, Oulussa, Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa, Turun iltalukiossa vuosittain 10–18 opiskelijaa, muissa - Helsingin aikuislukio, Joensuun lyseon lukion aikuislinja, Jyväskylän aikuislukio, Kouvolan aikuislukio, Lahden yhteiskoulun aikuislukio - alle 10. Kuopion ja Tampereen aikuislukioissa on ollut vaikeaa saada ryhmää kokoon, koska LUVA:ta on tarjolla myös muissa kouluissa.

Lähes kaikki LUVAa toteuttaneet pitävät kokemuksia hyvin myönteisinä ja arvioivat opiskelijoiden hyötynneen opetuksesta. LUVA:n ja sen hyötyjen tunnetuksi tekemistä tarvitaan kuitenkin lisää. Suunnitelmia käynnistää LUVA on useissa kouluissa.

LUVA-ryhmät ovat olleet riemastuttavan motivoituneita ja ahkeria. LUVA-opetus on rikastuttanut koko kouluyhteisöä tuottamalla kokemuksia monikulttuurisesta opiskelusta ja

opettamisesta, kulttuurienvälisestä ohjauksesta, kulttuurisensitiivisyydestä, selkkielisyydestä, kulttuurienvälisistä viestintätaidoista, samanai-kaisopetuksesta, verkosto-oppimisesta, vertais-oppimisesta muiden LUVA-opettajien kanssa ympäri Suomen. (Porin aikuislukio)

Suomea toisena kielenä aineopiskelijoille ja lukiolaisille

Useat aikuislukiot tarjoavat suomea toisena kielenä aineopintoina eri tasoilla. Kursseja tarvitsevat työssä olevat ja muissa oppilaitoksissa opiskelevat, yleiseen kielitutkintoon tähtäävät, vaihto-opiskelijat – taustoiltaan hyvin erilaiset ja eripituisia aikoja maassa asuneet.

Sähköpostihaastattelun mukaan 12 aikuislukiota ja –linjaa tarjoaa erillisiä suomen kielen kursseja alkeista keskitasolle (B.1 – B.2.). Eiran aikuislukiossa kurssit käynnistyivät jo 1980-luvun lopulla, Turun iltalukiossa 1990-luvun alussa ja useissa muissa 2000-luvun alkuvuosina. Erityisesti perustason kursseilla opiskelijamäärät ovat suuria. Koulukohtaisten kurssien kirjo ulottuu luku- ja kirjoitustaidon opetuksesta¹⁰ akateemisen suomen kursseihin¹¹. Aikuislukiot vastaavat tässäkin joustavasti paikkakuntaehtaisiin tarpeisiin.

Lukion opetussuunnitelman mukaisia kursseja (B.1 – B.2.2.) tarjotaan 18 haastatteluun osallistuneessa koulussa. Erillinen suomi toisena kielenä –ylioppilaskoe tuli tutkintoon vuonna 1996, ja edistyneimmät aikuislukiot aloittivat S2-lukio-opetuksen jo sitä ennakoiden: Oulun aikuislukio 1993, Eiran aikuislukio 1994, useat muut 2000-luvun alkuvuosina. Lukioskursseilla opiskelee sekä tutkintotavoitteisia että aineopiskelijoita, esimerkiksi Savonlinnan aikuislukion noin 30 vuotuisesta lukiotason S2-opiskelijasta lukuvuonna 2016–2017 on tutkintotavoitteisia kahdeksan.

¹⁰Helsingin aikuislukiossa noin 600 opiskelijaa vuodessa.

¹¹Turun iltalukiossa noin 100 opiskelijaa ja 10 kurssia vuosittain.

Koska pienemmillä paikkakunnilla lukiotason opiskelijoiden määrät eivät ole suuria, opetusta toteutetaan erilaisin joustavin järjestelyin. Esimerkiksi kursseja järjestetään lukuvuodessa 2–4 ja tarjonta vaihtelee vuosittain; kursseja pidetään verkkokursseina tai siten, että opettaja eriyttää opetusta eri kursseja suorittaville. Yleistä kuitenkin on, että pienehköistä opiskelijamäärästä huolimatta pakolliset ja mahdollisesti valtakunnalliset syventävät kurssit pyritään tarjoamaan S2-oppimäärän mukaisina. Usein aikuislukio kokoa S2-opiskelijoita myös seudun muista lukioista.

Yhteistyötä ja verkostoja

Tutkintotavoitteiset maahanmuuttajaopiskelijat tulevat aikuislukioihin monta eri tietä. Perusopintoihin tullaan usein TE-toimiston tai muun kotoutumistoimia hoitavan tahon ohjaamina. Viime aikoina myös vastaanottokeskusten osuus on kasvanut. Nuoria peruskoulun suorittajia tulee oppivelvollisuusien ylitettyään peruskoulujen valmistavista ryhmistä. Lukioon ja LUVA:an taas tullaan omasta peruskoulusta, jos sellainen on, tai peruskoulujen opinto-ohjaajien kautta. Aineopiskelijat hakeutuvat opiskelemaan useimmiten omaehtoisesti. Aineopiskelukin voidaan hyväksyä kotoutumissuunnitelmaan.

Yhteistyötä tehdään lähinnä TE-toimiston ja sitä kautta myös Kelan kanssa. Yhteistyö on lähes päivittäistä, mutta suurin osa ajoittuu lukukausien alkuun uusien opiskelijoiden aloittaessa opintojaan, jolloin kartoitetaan opiskelijoiden opintojen rahoittaminen ja mahdolliset etuudet. Opintojen alkaessa tehtyä opiskelusuunnitelmaa päivitetään opintojen kuluessa tarpeen mukaan yhteistyössä TE-toimiston kanssa. Ylipäätään moni opiskelija löytää koko peruskouluopinnot ja koulumme TE-toimiston tai vastaavien tahojen kautta. (Töölön yhteiskoulun aikuislukio)

Yhteistyö TE-toimistojen ja muiden yhteistyötahojen kanssa sujuu vaihtelevasti. Eiran aikuislukion kokemukset kuvaavat muillakin paikkakunnilla koettuja tilanteita: ”Omaeh-

toisen koulutuksen arvo ja erityisesti peruskouluohjelman ja –todistuksen arvo tunnustetaan ja opiskelua tuetaan. Haastetta on tuonut viime vuosina se, että Uudenmaan TE-toimistossa maahanmuuttaja-asiakkaita ei ole enää keskitetty tietyille virkailijoille, vaan opiskelijoita koskevia päätöksiä tekee suuri joukko ihmisiä, ja päätökset eivät aina noudata samaa linjaa.”

Aikuislukiot ovat osallistuneet lukuisiin maahanmuuttajaopetuksen kehittämishankkeisiin ja projekteihin. Viisi aikuislukiota toimii yleisten kielitutkintojen järjestäjänä.¹²

Ongelmia ja haasteita

Aikuislukiossa on totuttu opettamaan rinnakkain monenlaisia opiskelijoita, mutta maahanmuuttajien parissa taustojen ja opiskeluvalmiuksien kirjo saa uudet ulottuvuudet. Opiskelemaan tulee perustaidoiltaan yhä heikompia opiskelijoita, koska mahdollisuudet koulunkäyntiin ovat olleet lähtömaissa huonot. Toisaalta korkeakoulutetut maahanmuuttajat voivat joutua identiteettikriisiin: maahanmuutto nollaa aikaisemmin saavutetut asiat. Huoli kotimaan ja läheisten tilanteesta sekä epävarmuus omasta tulevaisuudesta erityisesti turvapaikanhakijoilla vaikuttaa keskittymiseen. Henkilökohtaista ohjausta, eriyttämistä ja pienempiä opetusryhmiä tarvittaisiin enemmän kuin mihin nyt on resursseja. Opettaja huolestuttaa myös oppimisvaikeuksien tunnistaminen: onko hitaan edistymisen syynä heikko kielitaito, lukivaikeus, sosiaaliset tai terveysongelmat tai yksinkertaisesti uusi kirjoitusjärjestelmä?

Työskentely maahanmuuttajaopetuksessa kysyy opettajilta uudenlaisia taitoja ja kielitietoisuutta. Erityisesti reaaliaineissa kielenkäyttöä ja opetustapoja täytyy muuttaa. Oppituntityöskentely on vaativampaa kuin ennen. Testien ja kokeiden laadintaa sekä arviointia joutuu pohtimaan uudella tavalla. Opettajilla on aito huoli tavoitteiden saavuttamisesta.

¹²Opetushallituksen luettelo yleisten kielitutkintojen järjestäjistä tammikuussa 2017

“Maahanmuuttajaopetuksessa henkilöstön sitoutuminen työhönsä on poikkeuksellisen vahvaa.” (Eiran aikuislukio)

Erilaiset toimintakulttuurit aiheuttavat toisinaan haasteita. Maahanmuuttajien opettaja saattaa törmätä erilaiseen aika- ja oppimiskäsitykseen: aikuinenkin voi pyrkiä arvosanoihin pänttäämällä tai luntaamalla, ennen kuin syvällisempi näkemys oppimisesta on avautunut. On syytä sovittaa eri kulttuurien tärkeät juhlapäivät yhteen koulun aikataulujen kanssa. Ohjauksessa voi törmätä vääriin odotuksiin suomalaisista koulutuspoluista ja eri ammattien vaatimuksista.

”Opiskelijoiden koulutus- ja kulttuuritaustojen yhteensovittaminen on parhaimmillaan voimavara, mutta toisinaan se luo haasteita, jotka ovat länsimaisille silmille näkymättömiä.” (Rovaniemen aikuislukio)

Uudenlaisia haasteita on myös luokkahuoneen ympärillä. Tieto ei aina kulje eri toimijoiden välillä parhaalla mahdollisella tavalla, kun opiskelijoita on esimerkiksi kiintiöpakolaisia tai vielä oleskelulupaa vailla olevia. Alaikäisten opiskelijoiden huoltajiin on pidettävä yhteyttä. Lisääntyvä tarve päiväopetukseen ja uusien ryhmien perustamiseen tuottaa tilaongelmia. Kelpo oppimateriaaleja selkokielisinä ei ole riittävästi. Eikä rahaakaan aina löydy kaikkeen tarpeelliseen.

Ongelmien ja haasteiden rinnalla kyselyni vastaajat korostavat kuitenkin, että maahanmuuttajat tuovat kouluun enemmän iloa ja onnistumisen kokemuksia kuin ongelmia ja haasteita. Tiedotteiden ja oppimateriaalien selkokielistämistä sekä ohjauksen ja opiskelun tukitoimien lisäämisestä ovat hyötynet muutkin opiskelijat. Opettajien kielitietoisuus ja arviointitaidot kehittyvät. Luodaan uudenlaisia toimintatapoja, kuten pariopettajuus. Maahanmuuttajaopiskelijat kehittävät koulun yhteisöllisyyttä osallistumalla aktiivisesti ja luovasti kouluyhteisön tapahtumiin.

Maahanmuuttajat muuttavat aikuislukiota

Maahanmuuttajien määrä eri kouluissa vaihtelee. Osuus voi olla suuri hyvinkin erilaisilla paikkakunnilla ja erikokoisissa oppilaitoksissa. Esimerkiksi Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa ja Rovaniemen aikuislukiossa maahanmuuttajia on puolet tai yli puolet koko koulun opiskelijoista. Helsingin aikuislukiossa luku- ja kirjoitustaidon opiskelijat ovat suurin ryhmä koulun opiskelijoista – noin 600 – ja enemmistö opettajista on S2-opettajia. Helsingin aikuislukion apulaisrehtori Katri Kotilainen toteaa, että nykyisellään aikuislukio-nimitys on harhaanjohtava.

Haastatteluun osallistuneet arvioivat yleisesti, että maahanmuuttajien osuus koulun opiskelijoista kasvaa edelleen. Useissa kouluissa on suunnitelmia perusopetuksen alkuvaiheen ja LUVA:n käynnistämistä lähitulevaisuudessa, samoin luku- ja kirjoitustaidon opettaminen yleistyy, kun se siirtyy osaksi aikuisten perusopetusta. Maahanmuuttajaopetus eri muodoissaan on keskeinen kehittämiskohde.

Omniassa on tehty viimeisen vuoden aikana paljon työtä maahanmuuttajakoulutuksen edistämiseksi, monella eri rintamalla. Aikuisten perusopetuksen paikkamäärää on lisätty, nuorten työpajoille on otettu ensimmäistä kertaa suurempia määriä maahanmuuttajanuoria, ammatillisen koulutuksen kielitaitotasovaatimuksia on alennettu, kotoutumiskoulutusta on kehitetty ammatillisempaan suuntaan yhteistyössä ELY-keskuksen ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Tavoitteena on, että maahanmuuttajien koulutuspolut tulisivat ehyemmiksi ja katkokset vähenisivät. (Espoon aikuislukio)

”Tuntuu että ollaan taas oikea koulu, jossa on innostuneita opiskelijoita, jotka haluavat oppia, ja opettaminen on mielekästä. Haasteisiin vastaaminen on motivoivaa: saa keksiä ja kehittää kaiken uusiksi. Aikuisten perusopetuksen uudistuminen muuttaa varmaan aika paljon meillä vanhoja rakenteita muutaman vuoden sisällä.” (Helsingin aikuislukio)

“Tulevaisuus näyttää vuoden 2017 alussa maahanmuuttajaopetuksessa jännittävän epävarmalta, mutta myös lupaavalta.” (Eiran aikuislukio)

Kouluja koskevat tiedot perustuvat marras-joulukuussa 2016 tekemäni sähköpostihaastatteluun, josta myös lainaukset ovat peräisin. Kiitokset kaikille vastanneille!



*Yhdessä asiat selviävät.
Kuvaaja Maare Fjällström*

Muut lähteet

Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kehittämisohjelmaehdotus vuosiksi 2007 – 2012. Opetusministeriö 2006.

Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetus-suunnitelman perusteet 2004. Opetushallitus.

Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetussuunnitelman perusteet 2010. Opetushallitus.

Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2015. Opetushallitus.

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015. Opetushallitus.

Eteenpäin Suomessa! Maahanmuuttajaopetusta Riihimäen aikuislukiossa 2003 – 2014. Toim. Maare Fjällström ja Helmi-Paula Pulkkinen. Riihimäen aikuislukio 2015.

Ikonen, Kristiina ja Jääskeläinen, Liisa, Maahanmuuttajien opiskelu lukiossa. Opetushallitus 2006.

Iltalukiossa aikuislukiossa. 75 vuotta kulttuuriryöstöä 1927 – 2002. Toim. Pertti Hallikainen et al.

Jauhola, Laura, Aikuiset maahanmuuttajat perusopetukseen valmistavassa opetuksessa, perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa. Opetushallitus 2012.

Laki maahanmuutosta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (493/1999). 9.4.1999.

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386.

Maahanmuuttajien koulutus Suomessa – tilannekatsaus. Raportit ja selvitykset 2011:3. Opetushallitus.

Yleiset kielitutkinnot. www.oph.fi/Tutkintopaikkojen_hakupalvelu. Tammikuu 2017.



Leena Nissilä

Maahanmuuttajien aikuislukio – näkymiä tulevaisuuteen

Vuonna 2015 Suomeen tuli yhteensä 32 400 turvapaikanhakijaa. Tulijoiden määrä laski vuonna 2016 ja Suomeen tuli 5657 turvapaikanhakijaa. Arviolta 30 % hakijoista saa oleskeluluvan. Turvapaikanhakijamäärän nopea kasvu aiheutti välittömiä tarpeita pohtia turvapaikanhakijatilanteesta ja kasvavasta maahanmuutosta aiheutuvat muutostarpeet koulutusjärjestelmälle. Eduskunta hyväksyi vuoden 2016 lopussa perusopetuslain muutoksen, joka koskee oppivelvollisuusiän ylittäneille annettavaa perusopetusta. Muutoksen myötä aikuisten perusopetuksen rakenne muuttuu vuoden 2018 alusta. Se tulee sisältämään kaksi vaihetta, alkuvaiheen ja päättövaiheen. Alkuvaiheeseen voi tarvittaessa sisältyä lukutaitovaihe niillä, joilta puuttuu luku- ja kirjoitustaito tai se on puutteellinen.

Kysymyksessä on kokonaisuudistus, joka pohjautuu Juha Sipilän hallituksen 3.5.2016 vahvistamaan kotouttamista koskevaan toimitasuunnitelmaan. Suunnitelman mukaan osalla oppivelvollisuusiän loppuvaiheessa maahan tulleista on hyvin puutteellinen koulutustausta, joten on odotettavissa, että oppivelvollisuusiän päättyessä perusopetuksen suorittaminen jää kesken. Nyt toteutuvaa aikuisten perusopetuksen kokonaisuudistusta koskevat linjaukset sisältyivät jo vuonna 2014 opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioon (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:23). Aikuisten perusopetuksen

kokonaisuudistus sisältää tuntijaon, rahoituksen ja opetussuunnitelman perusteiden uudistamisen.

Maahanmuuton lisääntymisen myötä aikuisten perusopetuksen ovat löytäneet tiensä muiden perinteisten kohderyhmien lisäksi ne perusopetuksen päättövaiheessa Suomeen muuttaneet nuoret, jotka eivät ole ehtineet saada perusopetuksen päättötodistusta valmiiksi oppivelvollisuuskäisinä. Lisäksi aikuisten perusopetuksessa opiskelee nykyään sellaisia maahanmuuttajataustaisia nuoria, jotka eivät osallistu oppivelvollisuuskäisille järjestettävään opetukseen ikänsä takia mutta jotka tarvitsevat perusopetuksen päättötodistusta ja opiskeluvalmiuksia jatkaakseen opintojaan toisella asteella. Yhä enenevässä määrin kohderyhmää ovat myös maahanmuuttajataustaiset aikuiset, jotka heikon peruskoulutuksensa takia tarvitsevat erityisesti perusopetuksen alkuvaiheessa annettavia taitoja, kuten luku- ja kirjoitustaitoa sekä matemaattisia valmiuksia.

Yhteensä perusopetuksen täydentämistarpeessa olevia, oppivelvollisuusiän ylittäneitä nuoria on viime vuosina ollut noin 2 500. Tällä hetkellä aikuisten perusopetuksessa olevista opiskelijoista yli 90 prosenttia on maahanmuuttajataustaisia. Opetus- ja kulttuuriministeriö on arvioinut, että aikuisten perusopetukseen osallistuvien opiskelijoiden määrä nousee merkittävästi lähivuosina. Vuonna 2016 ja sitä seuraavina vuosina sisäministeriön arvion

mukaan Suomeen saapuu noin 10 000 turvapaikanhakijaa vuosittain. Tällöin perusopetusta tarvitsevien henkilöiden määrän arvioidaan olevan 725 uutta opiskelijaa vuosittain. Tämä tarkoittaa oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetuksessa olevien opiskelijoiden määrän lähes kaksinkertaistumista nykytilanteeseen verrattuna vuonna 2017. Jos arviot seuraavina vuosina tulevista turvapaikanhakijoista toteutuvat, määrä tulee vielä muutaman vuoden kasvamaan, alenee sen jälkeen, mutta jää kuitenkin selvästi korkeammalle tasolle kuin nykytilanteessa.

Maahanmuuttajien, joilla on puutteita perusasteen opinnoissa, tulisi pystyä opiskelemaan kokopäiväisesti ja tehokkaasti. Toimintasuunnitelman tavoitteeksi hallitus päätti, että oppivelvollisuusiän ylittäneillä tulee olla tosiasialliset mahdollisuudet suorittaa perusopetuksen oppimäärä. Niinpä laissa on säädetty nykyistä selkeämmin opintojen henkilökohtaistamisesta ja todetun osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta sekä vahvistettu henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman merkitystä opintojen kulun ja keston kannalta. Opiskelijan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma rakennetaan sen mukaan, millaisia opintoja opiskelija tarvitsee, jotta hän pääsee opiskelutavoitteeseensa. Laissa on säädetty aiempaa selkeämmin myös mahdollisuudesta sisällyttää perusopetuksen opintoihin työelämään tutustumista ja valinnaisia ammatillisia opintoja. Myös kunnan

peruspalveluiden valtionosuuslakia on muutettu siten, että oppivelvollisuusiän ylittäneiden perusopetuksesta aiheutuvia käyttökustannuksia ei oteta huomioon valtion ja kuntien välisessä kustannustenjaon tarkistuksessa eikä valtionosuusprosentin määrittelyssä. Aikuisten perusopetus tulee siis jatkossa olemaan kokonaan valtion rahoittamaa.

Aikuisten perusopetuksen muutoksen myötä erillinen luku- ja kirjoitustaidon koulutus työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla lakkaa ja siirtyy osaksi aikuisten perusopetusta. Näin on otettu iso askel maahanmuuttajien aikuiskoulutuksen saamiseksi osaksi koulutusjärjestelmää. Kaikilla Suomessa asuvilla on jatkossa aito mahdollisuus suorittaa puuttuva perusopetus.

Opetushallitus vahvistaa uudet opetussuunnitelman perusteet keväällä 2017, minkä jälkeen alkaa paikallisten opetussuunnitelmien laadinta. Aikuisten perusopetuksen perusteet tulevat nyt olemaan ensimmäistä kertaa myös ePerusteet-palvelussa, jota voidaan hyödyntää myös paikallisten opetussuunnitelmien laadinnassa. Opetussuunnitelmauudistuksen toimeenpanon tukemiseksi tullaan tarvitsemaan sekä opettajien täydennyskoulutusta että uusia oppi- ja tukimateriaaleja. Opetushallitus tulee omalta osaltaan tukemaan aikuisten perusopetuksen järjestäjien verkostoitumista ja uusien opetussuunnitelmien toimeenpanoa.



*Luistelemassa.
Kuvaaja Maare Fjällström*

Kirjoittaja

Kirjoittaja on Vapaa sivistystyö ja kulttuuriryhmien koulutus -yksikön päällikkö Opetushallituksessa. Hän on toiminut aikuisten perusopetuksen uusia opetussuunnitelman perusteita laativan työryhmän (2016–2017) puheenjohtajana.



Helmi-Paula Pulkkinen

Vankilaopetuskin muuttuu

”Eräs opiskelija päätti noin viisi vuotta sitten Hämeenlinnan vankilassa ollessaan kerrata perusasteen opintojaan. Innostuttuaan opiskelusta hän aloitti vielä vankilassa ollessaan lukio-opinnot. Vapauduttuaan vankilasta opiskelija jatkoi opintojansa meidän aikuislinjalla ja valmistui meiltä erinomaisin arvosanoin. Koskaan minun urani aikana juhlaväki ei ole kuunnellut yhtä keskittyneesti ja herkässä mielentilassa ylioppilaan pitämää puhetta. Kun hän kertoi, kuinka suuri merkitys opinnoilla on ollut hänen elämänsä suunnalle, niin samalla hänen puheensa antoi myös perspektiiviä kaikille kuulijoille elämän eri puolista. Uskon että kyseinen puhe tulee säilymään monen kuulijan mielessä vielä pitkään.”

Erno Tossavainen, apulaisrehtori, Hämeenlinnan lyseon lukio/Lukioliikelaitos Tavastia.

Vankien koulutus on tutkimusten mukaan yksi vaikuttavimmista keinoista vähentää rikosten uusimista, toteaa Rikosseuraamuslaitoksen erityisasiantuntija Kati Sunimento. Tuoreen yhdysvaltalais tutkimuksen mukaan vankilaopetukseen osallistuneilla vangeilla on 43 % pienempi todennäköisyys rikoksenuusintaan kuin vangeilla, jotka eivät osallistuneet opetukseen. Suomessa on havaittu, että viiden vuoden seuranta-aikana uusintarikollisuus oli 20 % vähäisempää vangeilla, joiden rangaistusajan suunnitelmaan kirjattu koulutustavoite oli toteutunut. Työllistymisen lisäksi koulutuksella vaikutetaan vankien hyvinvointiin, sosiaali-

seen selviytymiseen ja itsetuntoon, Sunimento painottaa. Siten opiskelu parantaa sekä yksilön elämänlaatua että yhteiskunnan turvallisuutta. Lisäksi vankilaopetusta voi pitää taloudellisesti vaikuttavana. Jos vanki pystytään koulutuksen avulla integroimaan yhteiskuntaan, vankilaopetukseen käytetyt määrärahat saadaan moninkertaisesti takaisin. Sunimento havainnollistaa: noin 20 miljoonalla eurola voitaisiin tarjota koulutusta päivittäin yli puolelle kaikista Suomen vangeista. Summa maksaisi itsensä takaisin, jos heistä kymmenen saataisiin vuosittain koulutuksen avulla kiinnitettyä yhteiskuntaan; jokainen sen jälkeen olisi yhteiskunnalle säästöä.

Perusopetusta tarvittaisiin edelleen

Vankien koulutustaso on selvästi keskimääräistä alhaisempi. Noin 7 % vangeista ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää, kun koko väestön 16-vuotiaista peruskoulun päätötodistus puuttuu noin prosentilta.¹ Ylioppilastutkiminnon suorittaa nykyään noin puolet kaikista nuorista – vangeista ylioppilastutkinto oli vuonna 2006 tehdyn selvityksen mukaan noin 5 %:lla.²

¹Kati Sunimenton (2017) antama tieto, samoin Vankilaopetuksen strategia vuosille 2008–2012, Rikosseuraamusvirasto

²Vankilaopetuksen strategia vuosille 2008–2012

Koulutuksen osuus vankien toiminnoista on laskenut viime vuosien aikana. Suomessa vankien osallistuminen koulutukseen on muihin Pohjoismaihin verrattuna vähäistä. Tällä hetkellä noin 8 % vankeusvangeista opiskelee päivittäin, kun esimerkiksi Norjassa luku on yli 50 %. Vaikka koulutukseen osallistuvien vankien määrä on laskenut, lukiokoulutukseen osallistuneiden määrä on ollut viime vuosina hieman kasvussa. Vuosittain lähes 300 vankia osallistuu lukio-koulutukseen.³ Kymmenessä vuodessa siirtymä perusopetuksesta lukiokoulutukseen on ollut vankiloissakin selvä trendi. Vuonna 2005 perusopetukseen osallistui noin 380 vankia ja lukio-opintoja suoritti 150 vankia.⁴

Yhtenä syynä lukiokoulutuksen kasvuun on Itä-Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueella kehitetty video-opetusjärjestelmä, jonka avulla samassa opetusryhmässä voi olla opiskelijoita jopa kuudesta vankilasta. Lisäksi Itä-Pohjois-Suomessa on vuonna 2014 käynnistynyt sähköinen oppimisympäristötoiminta, ns. suljettu VankilaMoodle. Näitä toimintamuotoja toteuttaa Oulun aikuislukio, ja niitä esittelee tarkemmin Päivikki Halla-aho omassa artikkelissaan.

Kati Sunimento pitää perusopetuksen tilannetta vankiloissa huolestuttavana. Samaa huolta tuntevat vankilaopetuksessa työskentelevät. Perusopetuksen lähiopetusryhmiä ei enää toimi missään vankilassa. Perusopetusta tarjotaan etäopiskeluna, jonka onnistuminen edellyttää pitkäjänteisyyttä, keskittymiskykyä ja hyviä opiskelutaitoja. Vankien heikkoa koulutustasua taas selittää osaltaan se, että oppimisvaikeudet ovat vangeilla selvästi yleisempiä kuin väestöllä keskimäärin. Eri selvitysten mukaan keskimäärin kolmanneksella tutkituista vangeista on havaittu lukemiseen, kirjoittamiseen ja matemaattisiin valmiuksiin liittyviä ongelmia.⁵

³Kati Sunimon antama tieto

⁴Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kehittämisohjelmaehdotus vuosiksi 2007–2012. Opetusministeriö 2006

⁵Vankilaopetuksen strategia vuosille 2002–2012, s. 8–9

Suurin syy lähiopetuksen vähenemiseen liittyy rahoitukseen. Vankiloissa ryhmäkoot ovat pieniä vankien vaihtuvuuden, turvallisuuskysymysten ja oppimisvaikeuksien vuoksi. Lyhyet tuomiot ovat haaste opetuksen järjestämiselle. Yli 40 % vangeista suorittaa rangaistusta vankilassa korkeintaan kolmen kuukauden ajan. Sunimento toivoo rahoitusjärjestelmän paranevan vankilaopetuksen osalta lähivuosina, jotta kyettäisiin vastaamaan koulutustarpeeseen. Viestintäteknologian hyödyntäminen tulee myös uudistamaan vankilaopetuksen järjestämistä, mutta sähköiset oppimisympäristöt eivät voi korvata lähiopetusta.

Digiloikka vankilassa?

Vankeuslainsäädäntöön sisältyvän normaalisuusperiaatteen mukaan vapauden menetys on ainoa rangaistus, jota vankilassa suoritetaan. Tämän periaatteen mukaan vankilassa opiskeltaessa sisältöjen, toteutustapojen ja opiskeluympäristöjen tulisi olla mahdollisimman samankaltaiset kuin yleisessä koulutusjärjestelmässä. Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen uudet opetussuunnitelmat, joita vankilaopetuksessakin noudatetaan, painottavat tieto- ja viestintäteknologian käyttöä, ja sähköiset ylioppilaskirjoitukset edellyttävät harjaantumista digitaalisten materiaalien lukemiseen ja tietokoneella työskentelyyn. Vankeuslakia (2005) on päivitetty vuonna 2015 mm. internetin käytön osalta seuraavasti:

”Vangille voidaan antaa lupa internetin käyttöön toimeentuloon, työ-, koulutus-, oikeus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta tärkeästä syystä. Suljettussa vankilassa luvan myöntäminen edellyttää, että vangin pääsy muille kuin luvanmukaisille verkkosivustoille on asianmukaisesti estetty. Internetin käyttöä koskevan luvan myöntäminen edellyttää, ettei internetin käytöstä aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle.”⁶

⁶Vankeuslaki 29.3.2005/767, 10.4.2015/363

Päivi Ruohoniemi on pro gradu –työssään selvittänyt sähköisten ylioppilaskirjoitusten haasteita vankilaopetuksen kannalta.⁷ Keväällä 2016 valmistunut tutkimus tuo esiin, että opetussuunnitelmien uudistuminen ja sähköiset kokeet vaativat muuttamaan vankiloiden opiskelukäytäntöjä. Kaikilla lukio-opiskelijoilla pitää olla mahdollisuus opintojensa alusta alkaen käyttää tietokoneita ja erilaisia digitaalisia oppimateriaaleja. Näitä mahdollisuuksia ei vankiloissa juuri ollut Ruohoniemen tehdessä haastatteluja tutkimustaan varten, marraskuusta 2015 helmikuuhun 2016. Tarve on kuitenkin tiedostettu ja sähköistykseen tuomia haasteita on käsitelty laajasti vankilaopetuksen koulu- tuksissa ja seminaareissa. Vuoden 2016 aikana Rikosseuraamuslaitos hankki keskitetysti useita kymmeniä kannettavia tietokoneita vankiloihin yleissivistävää koulutusta varten. Sähköisiä ylioppilaskokeita on harjoiteltu ja toteutettukin myös vankiloissa. Ruohoniemi toteaa, että vankiloissa tarvitaan henkilökunnan lisäkoulutusta ja toimenkuvien tarkistuksia, jotta tietotekniikkaa käytävillä opiskelijavangeilla, myös etä- ja selliopiskelijoilla, on laitteiden lisäksi opastusta ja tukea käytettävissään. Teknistä tukea tarvitaan myös ylioppilaskirjoitusten ongelmatilanteiden varalta.⁸

Riihimäen vankilan opinto-ohjaaja Juuso Antikainen valottaa omassa artikkelissaan lähemmin sitä, miten korkean turvallisuustason suljetussa vankilassa on vastattu uusien opetussuunnitelmien ja sähköisten ylioppilaskirjoitusten haasteisiin.

Yleissivistävän opetuksen tarjonta eri vankiloissa 2002–2017

Vuonna 2002 vankiloissa toimivia aikuislukioita olivat Imatran aikuislukio (Konnunsuon keskusvankila), Kaurialan lukion aikuislinja (Hämeenlinnan keskusvankila), Keski-Uu-

denmaan aikuislukio (Keravan nuorisovankila), Mäkelänrinteen aikuislukio (Helsingin keskusvankila), Oulun aikuislukio (Oulun lääninvankila), Riihimäen aikuislukio (Riihimäen keskusvankila), Turun iltalukio (Turun keskusvankila ja Turun lääninvankila) ja Vaasan lyseon aikuislukio (Vaasan lääninvankila). Viidentoista vuoden aikana sekä vankila- että aikuislukioverkosto ovat muuttuneet. Nyt peruskoulu- ja lukio-opintoja on tarjolla 12 vankilassa, ja opiskelua järjestää seitsemän aikuislukiota ja –linjaa sekä yksi päivälukio, Pyhäselän lukio Joensuussa.⁹

Yleissivistävä vankilaopetus on päättynyt Konnunsuolla ja Keravalla. **Konnunsuon vankila** lakkautettiin 2011. Keski-Uudenmaan aikuislukio (aik. Keravan lukion iltalinja, vuodesta 2011 Keravan lukio ja aikuislukio) oli toiminut tuloksetkaasti vuodesta 1986 alkaen Keravan nuorisovankilassa. Vuosituhannen vaihteessa nuorisovankila muuttui **Keravan vankilaksi**. Rangaistukset vähenivät sovitteluratkaisujen yleistyessä ja perusopetuksen päättötodistus puuttui harvemmilta. Lukio-opetusta toteutettiin lähiovetustunnein tuettuna etäopiskeluna. Vuosina 2002–2008 toteutui vuosittain 20–36 kurssia, ja näinä vuosina 15 päättötodistuksen ja kahden ylioppilaan lisäksi monet korottivat arvosanojaan. ”Opiskelijoiden lähtötaso heikkeni samaa tahtia vankilan määrärahojen kanssa”, toteaa vankilaopetuksen parissa pitkään toiminut Tuula Torasvirta. Aikuislukion toiminta vankilassa loppui syksyllä 2008, ja sen jälkeen Keravan vankilassa on ollut tarjolla ainoastaan ammatillista koulutusta.

Hämeenlinnan vankilassa luokkaopetusta ryhmissä järjestettiin syksyyn 2013 asti. Syksystä 2013 eteenpäin opiskelu on ollut mahdollista vain etäopiskeluna. Opiskelun tueksi Hämeenlinnan lyseon lukion aikuislinja järjestää kullekin opiskelijalle 3–7 tukituntia kurssia kohti, ja opiskelijat voivat pitää yhteyttä opettajaan vankilan opinto-ohjaajan kautta. Vankilan

⁷Ruohoniemi, Päivi, Sähköiset ylioppilaskirjoitukset tulevat – onko vankila valmis? Mediakulttuurin pro gradu –tutkielma, Tampereen yliopisto 2016.

⁸Ruohoniemi, 2016

⁹Vankiloiden opetustarjonta 2016. Rikosseuraamuslaitos.

opinto-ohjaaja Merja Toivonen korostaa, että opiskelijat tarvitsevat ja myös pitävät tärkeänä opettajan tukea. Opiskelijamäärä viime vuosina on ollut noin viisi; tyypillistä on, että vangit suorittavat Hämeenlinnassa vain osan tuomiostaan ja tutkinnostaan. Parhaillaan tavoitteena on kehittää opiskelijoiden tietoteknisiä valmiuksia. Toinen ajankohtainen kehittämis-kohde on romanivankien ja erityisesti romanin naisvankien opetus, jota aikuislukio suunnittelee yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen, opetushallituksen, Hämeenlinnan vankilan ja Hämeenlinnan kaupungin kanssa.

Helsingin vankilassa opiskelijamäärä on vähentynyt. ”Vielä 2000-luvun alussa meillä oli lukio-opetuksen lisäksi kaksi peruskoulu-ryhmää, joista toinen aloitti syksyllä ja toinen tammikuussa, sitten siirryttiin yhteen ryhmään ja vuodesta 2009 alkaen ei peruskoulu-ryhmiä ole enää ollut”, kertoo vankilaopetuksesta vastaava Heidi Ekholm Helsingin aikuislukioista. Nyt yksittäisiä peruskoulun kurssien suorittajia on vuosittain muutamia. Selliopintoina kurssit eivät yleensä onnistu, ja perusasteen kurssit ja onkin mahdollista suorittaa räätälöityinä lukiokurssien yhteydessä. Lukio-opiskelijoita on kymmenkunta, ja ylioppilaskirjoituksiin osallistuu vuosittain muutama. Opetuksen järjestämistä vaikeuttavat lyhyet tuomiot: tuloksiin ei useinkaan päästä vankeusaikana. Jotkut jatkavat vapauduttuaan aikuislukion siviilipuolella – tosin aika harvat – ja jotkut palattuaan vankilaan seuraavalle tuomiolle. S2-opetusta on ollut silloin tällöin, viimeksi pari vuotta sitten.

Turun iltalukio on järjestänyt vangeille lukio- ja peruskouluopetusta vuodesta 1980 lähtien. Vuonna 2007 **Turun keskusvankila** siirtyi Kakolanmäeltä Saramäkeen valmistuneeseen moderniin 225-paikkaiseen rakennukseen. Nimeksi tuli **Turun vankila**. Vankila on suljettu ja edustaa nykyaikaista turvatasoa, mikä osaltaan vaikeuttaa opiskelua. Vangit saavat käyttää tietokonetta vain valvotusti opinto-ohjaajan läsnä ollessa. Internetiin pääsyä ei ole. Vuosina 2005–2016 kirjoilla on ollut 138 opiskelijaa,

joista 36 peruskoulua suorittavaa. Opiskelijamäärät vaihtelevat suuresti vuosittain. Luku- vuoden 2017 alussa opiskelijoita oli 24, joista 6 suoritti peruskoulua. Harva vanki suorittaa opinnot loppuun Turun vankilassa, sillä vankeja siirretään muualle. Turun vankilassa opetus hoituu etäopiskeluna. Opinto-ohjaajien opastuksella vangit voivat suorittaa peruskoulun, lukion ja aineopintoja. Opinto-ohjaajat tarjoavat tukea myös lukivaikeuksiin. Kurssiko- keet tehdään ja arvioidaan Turun iltalukiassa, mutta ne pidetään vankilassa. Ylioppilaskirjoitukset suoritetaan joko Turun iltalukiassa tai vankilassa. Vuonna 2016 kaksi vankia suoritti lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkin- non. Turun vankilan ensimmäiset lakkiaisjuh- lat järjestettiin vankilan kappelissa.

Valkeakosken Tietotien aikuislukio hoitaa perus- ja lukio-opetusta **Kylmäkosken vanki- lassa**. Lähiopetusta ryhmissä annetaan lähinnä äidinkielessä, englannissa ja matematiikassa, satunnaisesti muissa aineissa resurssien ja tar- peen mukaan. Vaikka lähiopetuksen tuntimää- rät ovat pieniä, toiminta on kuitenkin jatkuvaa. Lähiopetuksen rinnalla on opettajien ohjaamaa etäopetusta, ja verkko-opetus antaisi mahdolli- suudet opetuksen laajentamiseen, mutta sitä ei ole toistaiseksi voitu toteuttaa. Kylmäkoskella- kin opiskelijat usein siirtyvät kesken opintojen toisiin vankiloihin, avolaitoksiin tai vapautuvat. Perusopetuksen oppimääriä on saatu valmiiksi silloin tällöin; Noste-rahoitus muutamia vuosia sitten mahdollisti opetuksen lisäämisen ja hyvät tulokset valmistuneiden määrässä. Myös ylioppilaskirjoituksiin osallistujia on ollut muu- tamia.

Pyhäselän vankilassa opiskelemaan tulevat vangit istuvat pitkiä tuomioita. Lukio-opetus vankilassa toimii jatkuvasti ja vakinaisesti, ja Pyhäselän lukion opettajat kokevat opettamisen vankilassa antoisaksi. Opetus on lähiopetusta – joitakin kurssit suoritetaan itsenäisesti, mutta etäopetus koetaan vaikeaksi ja sitä ei ole viime vuosina ollut. Noin puolet 15 vuositaisesta opiskelijasta tähtää tutkintoon, ja ”joka kevät ja syksy joku valmistuu”, kertoo lukion rehtori

Jari Lemmetty. Pyhäselän lukio on järjestänyt aikuislukio-opetusta vankilassa yli kymmenen vuotta.

Vaasan vankilan ja Vaasan lyseon aikuislinjan yhteistyö alkoi 1990-luvun alussa ja painottui 1990-luvulla perusopetukseen. Toiminnassa oli välillä hiljainen kausi vankilan saneerauksen, henkilövaihdosten ja taloustilanteen vuoksi. Viime vuosina opiskelu on vilkastunut mm. vankilan erityisohjaajan ansiosta. Kirjoilla on vajaa kymmenen lukio-opiskelijaa. Suljetussa vankilassa opiskelu tapahtuu etäopiskeluna. Parhaiten ylioppilastutkintoon ovat yltäneet opiskelijat, joilla on ollut mahdollisuus osallistua aikuislinjan normaaliin opetukseen suorittaessaan tuomiotaan loppuun vankilan avo-osastolla.

Lähteitä

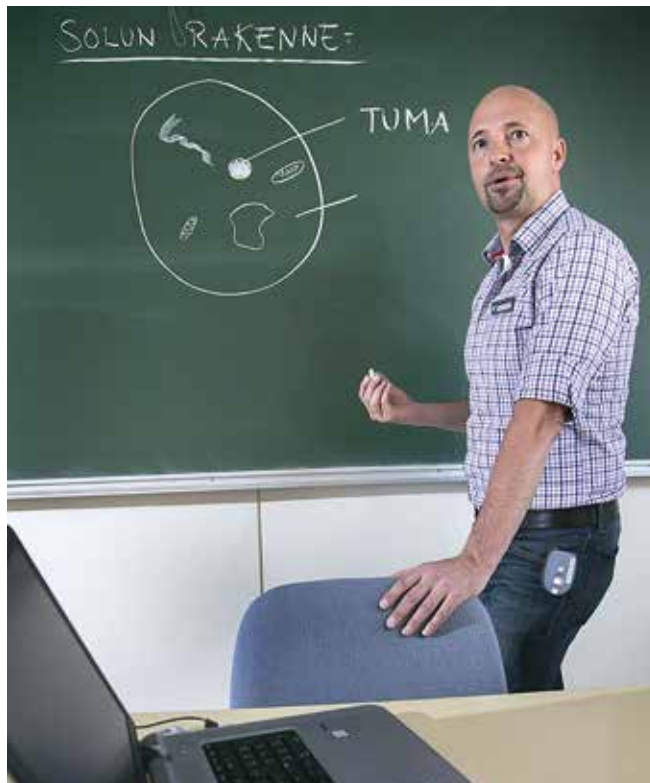
Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kehittämisohjelmaehdotus vuosiksi 2007 – 2012. Opetusministeriö 2006.

Ruohoniemi, Päivi, Sähköiset ylioppilaskirjoitukset tulevat – onko vankila valmis? Mediakulttuurin pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto 2016.

Vankeuslaki 29.3.2005/767, 10.4.2015/363.

Vankilaopetuksen strategia vuosille 2008 – 2012. Rikosseuraamusalan strategiat. Rikosseuraamusvirasto 2008.

Vankiloiden opetustarjonta 2016. Rikosseuraamuslaitos.



Riihimäen vankilan opinto-ohjaaja ja biologian opettaja Juuso Antikainen työssään. Kuvaaja: Mauri Ratilainen



Päivikki Halla-aho

Vankilaopetusta lähellä ja etäällä

Oulun aikuislukion vankilaopetuksen juuret yltävät 1970-luvulle. Oulun vankilassa opiskeltiin peruskoulun ja lukion kursseja perinteisellä tavalla luokissa aina 2000-luvun alkuun, jolloin vankiloiden toimintakulttuurin muuttuessa opiskelijamäärät Oulussa uhkasivat pienentyä ja tarvittiin uusia ratkaisuja. Oulun vankilasta tuli tutkintavankila, ja suurin osa opiskelevista vangeista siirtyi muihin vankiloihin varsin lyhyen opiskeluajan jälkeen. Lisäksi yleistyivät vankien siirrot suljetuista vankiloista avotoloihin rangaistusajan edetessä.

Perusopetuksen kysyntä väheni ja lukio-opetuksen kysyntä kasvoi. Pohjois- ja Itä-Suomen vankiloissa opiskelijamäärät olisivat useimmissa paikoissa olleet lisäksi niin pieniä, ettei laajaa lukio-opetusta olisi voinut tarjota kohtuullisin kustannuksin. Jotta opetus olisi voinut seurata opiskelijaa sijoituspaikasta toiseen, ryhdyttiin keväällä 2004 pitkäaikaisen vankilaopetuksen konkarimme lehtori Seppo Vaaraniemen johdolla kehittämään Suomen ensimmäistä videoneuvottelulla toteutettavaa vankilopetuskäytäntöä. ”Pohjois-Suomen virtuaalivankilakoulu” aloitti toimintansa syyslukukauden alussa 2005. Samalla sovittiin myös paikallisella

sopimuksella vankilaopetuksen palkkauksen perusteista video-opetuksessa.

Opetusta alettiin välittää Oulun vankilassa sijaitsevasta lähiopetusluokasta vaihteittain etäpisteisiin Pelsolle, Ylitorniolle, Sukevalle ja Kuopioon sekä viimeksi Mikkeliin, joka tuli mukaan vuonna 2016. Videolaitteet ovat matkan varrella parantuneet, ja opettajan koneelle saatiin myös internet-yhteys, joka paransi merkittävästi monipisteopetuksen opetusmateriaalitarjontaa. Hyvä yhteistyö etäopetuspisteiden henkilökunnan, erityisesti vankiloiden johdon ja opinto-ohjaajien kanssa, on ollut edellytys tämän opiskelumuodon kehittämiseksi ja jatkuvuudelle.

Opiskelijoiden yksilölliset opiskelutarpeet ja -tavoitteet vaihtelevat tutkintotavoitteisesta opiskelusta tai arvosanojen korottamisesta ammattitutkinnon osia korvaaviin tai harrastuksena opiskeltaviin yksittäisiin aineisiin. Niinpä vankilakohtaiset opiskelijamäärät monipistekursseilla vaihtelevat jaksoittain ja oppiaineittain. Sama opiskelija voi lisäksi vaihtaa paikkaa kesken kurssin, mutta mikäli siirto tapahtuu koulun video-opetuspisteiden välillä, opiskelija

voi lähes viiveettä siirtyä jatkamaan opintoja toisessa luokassa.

Opiskelijamäärä lukion alkupään kursseilla on yhteensä ollut 10–18 opiskelijaa oppiaineesta riippuen, edistyneemmillä kursseilla huomattavasti pienempi. Luokkamuotoisten kurssien kurssitarjonta on video-opetuksen myötä kasvaneista opiskelijamääristä huolimatta jopa laskenut jonkin verran, noin 30 kurssiin vuosittain. Vuotuinen opiskelijamäärä opetusverkostossa on ollut 40–60 opiskelijaa. Vuoden 2016 lopussa opiskelijamäärä jakaantui seuraavasti: Oulu 15, Sukeva 20, Mikkeli 14, Pelso 3, Kuopio 4 ja Ylitornio 2 opiskelijaa. Perusasteen opiskelijoita näistä oli 5. Vuosina 2002–2016 on suoritettu 14 ylioppilastutkintoa.

Vain osa vangeista voi osallistua luokkaopetukseen, ja ns. selliopiskelijoiden määrä on ollut 2000-luvulla merkittävä. Selliopiskelijoiden opiskelumahdollisuuksien parantamiseksi on etsitty erilaisia teknisiä ratkaisuja. 2000-luvun alussa Opetushallituksen Etälukio-materiaalia tallennettiin cd-levyille, joita voitiin käyttää itsenäisen opiskelun tukena vankiloiden osastoilla olevilta koneilta ilman internet-yhteyttä. Vankien sähköisen viestinnän työryhmä, jossa olivat mukana Rikosseuraamuslaitos, Oikeushallinnon tietotekniikkakeskus ja Fujitsu, aloitti 2009 vankien käyttöön tarkoitetun internet-yhteyksien kehittämisen. Aiemmin avolaitoksissa kokeiltua järjestelmää päätettiin kehittää suljettuihin laitoksiin soveltuvaksi, vankien sähköisen asioinnin mahdollistavaa lainsäädäntömuutosta ennakoiden, ja sitä pilotoitiin vuonna 2014 Oulun aikuislukion tarjoamalla Moodle-oppimateriaalilla suljetussa inter-

net-ympäristössä Oulussa, Kuopiossa ja Sukevalla. VankilaMoodle-kurssit ovat vakiintuneet osaksi kaikkien Oulun aikuislukion opetuspienien kurssitarjontaa. Kurssitarjonnassa oli v. 2016 lopussa 22 lukiokurssia sekä kertauskurssit perusasteen englantiin ja matematiikkaan. Käyttäjätunnuksia on vuosien 2014–2016 aikana tehty 79 opiskelijalle. Lukiokurssit on suunnattu selliopiskelijoiden ohella pidemmälle edenneille ja abiturienteille, joille ei ole tarjolla tarvittavia kursseja luokkaopetuksessa.

Yhtenä opetuksen kehittämiskohteenä on ollut romanivankien perusasteen opetus. Opetushallituksen erillishoidetuksella on annettu perusasteen päättötutkintoon tähtäävää tukiovetusta ja valmistettu v. 2015–2016 myös omaa opetusmateriaalia VankilaMoodleen opetuksen tueksi. Viime vuosina kiinnostus opintojen loppuunsaattamiseen on lisääntynyt.

Vankilaopetuksen kehittämiseen vauhtia ja ideoita on haettu yhdessä Oulun vankilan henkilökunnan kanssa osallistumalla vankilaopetukseen liittyviin Grundtvig-kumppanuusprojekteihin 2007–2014. Niiden avulla on kehitetty sähköisen asioinnin osaamista ja menetelmiä vankilaopetuksessa, tehty vankilaopettajien perehdyttämisopas ja koulutus suunnitelma ja perehdytty vapautumisvaiheessa olevien vankien tukiohjelmiin eri EU-maissa. Projekteissa on ollut mahdollisuus tavata kollegoja mm. Puolasta, Belgiasta, Portugalista, Ranskasta, Iso-Britanniasta, Norjasta, Saksasta ja Virosta sekä tutustua eri maiden vankilaopetuksen järjestelmiin ja vieraila vankilakouluissa.



Juuso Antikainen

Vankilaopetus opinto-ohjaajan silmin

Riihimäen vankilan koulutustarjonta

Riihimäen vankila on 223-paikkainen korkeimman turvallisuustason suljettu vankila, jonne sijoitetaan pääsääntöisesti yli kahden vuoden tuomiota suorittavia miesvankeja. Vangit ovat suurimmaksi osaksi kotoisin Etelä-Suomesta, mutta vankilaan voidaan sijoittaa korkea turvallisuustasoa tarvitsevia vankeja kaikilta Suomen rikosseuraamusalueilta. Riihimäen vankilaan sijoitetaan erityisesti järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluvia vankeja. Näiden vankien koulutustausta on yleensä muita vankeja korkeampi ja lisäksi kognitiiviset kyvyt ovat keskimääräistä paremmat. Vaikka luotettavia selvityksiä asiasta ei ole tehty, järjestäytyneen rikollisuuden vangeilla niin oppimiskuin keskittymisvaikeudetkin näyttävät olevan muita vankeja harvinaisempia. Tämän vuoksi opiskeluintoisia ja -kykyisiä vankiopiskelijoita on Riihimäen vankilassa perinteisesti riittänyt paljon, ja Riihimäen vankila onkin Suomen suurin vankilakoulutusyksikkö. Kaikki vankien koulutus tapahtuu vankilan muurien sisäpuolella.

Koulutusta tarjoaa kolme paikallista oppilaitosta: Riihimäen lukio ja aikuislukio vastaa yleissivistävästä koulutuksesta, Hyria koulutus Oy ammatillisesta koulutuksesta ja Riihimäen kansalaisopisto vapaan sivistystyön kursseista. Lisäksi vangeilla on mahdollisuus opiskella etäopintoi-

na esimerkiksi avointen yliopistojen kursseja ja avoimia ammattikorkeakouluopintoja.

Vankien opinnot järjestetään pääsääntöisesti normaalilla valtionosuusrahoituksella. Riihimäen vankilassa koulutuksen rahoitukseen osallistuu myös Riihimäen konepajakoulun Säätiö, joka tukee mm. erilaisten koneiden ja laitteiden hankintaa. Riihimäen vankilassa koulutukseen on panostettu viime vuosina merkittävästi. Koulu on muuttanut uusiin ja suurempiin tiloihin, joiden varustus on huomattavasti kohentunut. Luokkatilat on uudistettu mahdollistamaan uusien opetussuunnitelmien mukainen tieto- ja viestintäteknologian käyttö.

Opettajilla on internet vapaasti käytettävissään, ja sen sisältöä voidaan harkinnan mukaan heijastaa esim. valkokankaalle. Opetustiloissa on kaksi erilaista tietokonehuonetta: toinen on pöytäkoneilla varustettu ja toinen kannettaviin tietokoneisiin perustuva luokka. Vankien koneilta ei ole pääsyä internetiin, mutta näissäkin tiloissa opettajan internetin käyttö on mahdollista. Molempien tietokonehuoneiden koneet muodostavat oman sisäisen verkkonsa, josta ei ole pääsyä ulkomaailmaan. Luokissa voidaan kuitenkin käyttää kaikkia tavallisimpia ohjelmia ja alustoja ja esimerkiksi sähköisiä opetusmateriaaleja, mikäli ne eivät edellytä internetin on-line -tilaa. Tietotekniikan käyttö ei siis ole

laitteista kiinni – rajoitukset johtuvat opettajista ja joskus opiskelijoistakin.

Riihimäen vankilan yleissivistävässä koulutuksessa on kirjoilla lukuvuoden aikana keskimäärin noin 30 opiskelijaa: peruskoulun ja lukion suorittajia, yksittäisten aineiden aineopiskelijoita ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoita, jotka suorittavat lukiokursseja. Perusopetuksen kursseja opiskelevia on vähän, keskimäärin 1-2 vuodessa. Perusopetusta on tarjolla vain etäopintoina, ja peruskoulun päättötodistuksia voidaan kirjoittaa harvakseltaan: ehkä yksi kahdessa vuodessa. Jokainen suoritettu kurssi on kuitenkin merkityksellinen opiskelijan itsetunnon ja motivaation kannalta.

Valtaosa opiskelijoista tavoittelee koko aikuislukion oppimäärää ja ylioppilastutkintoa. Riihimäen vankilassa tarjotaan kaikki lukion oppiaineet ja pakolliset kurssit opettajajohtoisena lähiopetuksena ryhmälle. Opetusryhmän koko vaihtelee yleisimmin 5–10 opiskelijan välillä. Ylioppilaskirjoitukset järjestetään vankilassa kaksi kertaa vuodessa ja niihin osallistuu, tutkinnon yleensä hajauttaen, 3–6 opiskelijaa kirjoituskertaa kohden. Ylioppilaita vankilasta valmistuu vaihdellen; keskimäärin 2–4 ylioppilasta lukuvuotta kohden.¹ Aineopiskelijoista useimmat ovat ammatillisen koulutuksen opiskelijoita, jotka suorittavat yleissivistäviä aineita osana ammatillista perustutkintoa. Aineopiskelijoiden joukosta on ponnahtanut myös todellisia monitaitureita, jotka ovat ammattitutkinnon ohella innostuneet jatkamaan ylioppilaskirjoitukseen ja lukion päättötodistukseen saakka.

Suomi toisena kielenä (S2) -kursseiden opetus alkoi Riihimäen vankilassa vuonna 2006. Opetuksen tavoitteena on ollut mahdollistaa työtoimintaan osallistuminen sekä parantaa arjessa pärjäämistä ja työturvallisuutta. Ryhmässä on ollut 5–15 vankia. Kurssit ovat olleet hyvin kysytyjä ja suosittuja, ja niille hakeudutaan yleensä heti vankilaan tulon yhteydessä. Valittavasti kursseille eivät kuitenkaan ole voineet

¹Vankilasta valmistuneita ei tilastoida erikseen. Vuosina 2006 – 2016 vankilassa ylioppilastutkinnon suorittaneet laskettiin ja heitä oli 24, vuosikeskiarvo siis 2,4.



Opettajat Renja Kirsi ja Maare Fjällström matkalla työhön Riihimäen vankilan portilla. Kuvaaja: Helmi-Paula Pulkkinen.

osallistua kaikki ulkomaalaistaustaiset vangit, vaan käytännön järjestelyjen vuoksi vain työtoimintaan osallistuvat. Riihimäen vankilaan sijoitetut ulkomaalaistaustaiset vangit ovat yleensä kotoisin Suomen lähialueilta: Venäjältä, Virosta ja muista Baltian maista. Opiskelijoiden yhteinen kulttuuri- ja osin myös kielitausta on helpottanut kurssien opettamista ja opiskelijoiden kursseilla pärjäämistä.

Suomalainen vankilaopetus osana pohjoismaista vankilaopetusta

Vankilaopetukseen osallistuvat tahot kaikista Pohjoismaista ja viime vuosina myös Baltian maista ovat mukana pohjoismaisessa yhteistyössä. Toimintaa organisoii Nordiskt Nätverk för Vuxnas Lärande (NVL) ja sen vankilaopetuksen sektori (Fängelseundervisning). NVL ylläpitää yhteyksiä kaikkien toimintaan osallistuvien jäsenvaltioiden toimijoiden kesken välittämällä tietoa erilaisista toiminnoista, järjestää joka toinen vuosi Pohjoismaiset vankilaopetuspäivät ja osallistuu tutkimustyöhön. Edelliset Vankilaopetuspäivät olivat järjestyksessään 17., ja ne järjestettiin Reykjavikissa Islannissa syyskuussa 2016.

Pohjoismaisissa vertailuissa on havaittu suuria eroja vankilaopetuksen järjestelyissä eri maiden välillä. Suurin eroja selittävä tekijä on vankilaopetukseen käytettävissä oleva ja käytetty raha. Norjassa toiminta on kaikkein kattavinta ja laajinta. Suomi pärjää vertailuissa kuitenkin melko hyvin, ja monissa vertailuissa Ruotsi on jäänyt Suomen kehityksestä jälkeen. Esimerkiksi opinto-ohjaajia ei Ruotsin vankiloissa ole, vaan ohjauspalveluita tarjotaan keskitettynä puhelinpalveluna.

Suomen erityispiirre vankilaopetuksessa on ammatillisiin opintoihin lukeutuva Valma-koulutus. Alun perin nuorille peruskoulun päättäneille tarkoitettu koulutusmuoto osoitautui nopeasti vankilaympäristöön ja vangeille sopivaksi, ja Valma-koulutuksesta muodostui useiden vankiloiden koulutustarjontaan kuuluva koulutusmuoto. Valma-koulutus kestää puolesta vuodesta vuoteen (30 -60 op) ja sen aikana opiskellaan arkielämän taitoja, tutustutaan opiskelu- ja työelämään, parannetaan opiskeluvalmiuksia ja parhaimmillaan suoritetaan ammatillisen tutkinnon osia. Myös yleissivistävät opinnot kuuluvat Valma-koulutuksen sisältöihin. Valma-koulutuksen lisäksi erityisesti ammatillinen koulutus on Suomen vankiloissa järjestetty muita Pohjoismaita toimivammin. Eroja on toki myös toimintaympäristössä; esimerkiksi Suomen vankiloissa ulkomaalaistaustaisten vankien määrä on ollut muita Pohjoismaita huomattavasti vähäisempi, mikä on helpottanut vankilakoulutuksen järjestämistä. Erot Suomen ja muiden valtioiden välillä ovat kuitenkin tässä asiassa nopeasti kaventuneet.

Oma polkuni vankilaopoksi

Olen aloittanut työskentelyn Riihimäen vankilassa alun perin Riihimäen aikuislukion biologian, maantieteen ja terveystiedon opettajana vuonna 1998. Toimin osin samanaikaisesti myös Hämeenlinnan aikuislukion biologian, maantieteen ja terveystiedon opettajana Hämeenlinnan vankilassa. Siellä sain tutustua opetustyöhön niin naisvankien kuin romani-

vankienkin parissa. Opettaminen vankilassa on aina ollut mielekästä ja mielenkiintoista. Aikuisten ihmisten yksilölliset ja ainutkertaiset elämäkokemukset ovat rikastuttaneet oppitunneilla käytyjä keskusteluja ja paljastaneet sen, kuinka suuri merkitys opiskelulla voi olla niin vankilan arjessa kuin vankien tulevaisuuden muotoutumisessakin.

Riihimäen vankilan opinto-ohjaajaksi siirryin vuonna 2008. Olin tutustunut aiemman vankilan opinto-ohjaajan aikana vankilan koulutus-toimintaan suhteellisen laajasti ja olin valmis tarttumaan haasteeseen edellisen opinto-ohjaajan siirtyessä muihin tehtäviin. Yksi keskeinen syy oli toimenkuvan selkeä laajeneminen. Olin halukas avartamaan opetukseen ja koulutukseen liittyviä näkökulmia yleissivistävästä koulutuksesta myös valmentavaan ja ammatilliseen koulutukseen sekä korkeakouluopiskelijoiden ohjaukseen. Vankila tarjosi tähän loistavat puitteet, sillä tuskin minkään oppilaitoksen opinto-ohjaajana olisin voinut saada näin laajan toimenkuvan ja mahdollisuuden sekä kehittää itseäni että koko yhteisön - tässä tapauksessa vankilan - koulutustoimintaa.

Työ on ollut pääsääntöisesti sitä mitä odotin ja toivoin. Ainoa yllätys on ollut se, että työnkuva on ollut vieläkin laajempi kuin koskaan osasin toivoa. Vankilassa opinto-ohjaajan tehtäviin kuuluvat kaikki opetuksen järjestelyyn liittyvät asiat opiskelumateriaalien hankinnasta rahoituksen ja budjettien suunnitteluun, opettajien työaikojen järjestelyistä arjen rutiinien pyörittämiseen sekä tehtävät vankien yksilöllisten opintopolkujen suunnittelusta moniammatillisen tiimin jäsenenä toimimiseen. Koen olevani suomalaisen koulutusjärjestelmän monipuolisella näköalapaikalla, vaikka toiminkin vain yhden organisaation ja yhden yksikön sisällä.

Tarja Boe, Tuula Torasvirta ja Erja Vihervaara



Iltakoulujen liitto IKLO ry

Iltakoulujen liitto IKLO ry on iltakoulujen - nykyisten aikuislukioitten ja aikuislinjojen - ylläpitäjien yhdistys. Se on perustettu vuonna 1979. IKLO pyrkii kehittämään aikuislukioiden toimintaa ja vahvistamaan niiden asemaa. Siksi se on tiiviisti seurannut lainsäädännön ja rahoitusjärjestelmän uudistuksien vaikutuksia aikuislukioiden ja aikuislinjojen toimintaan sekä pyrkinyt saamaan aikaan tarpeellisiksi havaittuja muutoksia säännöksiin. Tämän työn yhteydessä on ylläpidetty ja parannettu toimivia yhteyksiä eri viranomaisiin. Yhteistyökumppaneita ovat monet tärkeät koulutuspoliittiset tahot, kuten opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, Kuntaliitto, Suomen Rehtorit ry, Opetusalan ammattijärjestö OAJ, Ylioppilastutkintolautakunta, Rikosseuraamuslaitos Rise, entinen CIMO (nykyisin OPH) sekä Suomen Liikemiesten Kauppaopisto.



Iltakoulujen liiton monivuotisen jäsenyhdistyksen Suomen Liikemiesten Kauppaopiston SKL:n 110-vuotisjuhlissa vas. IKLOssa pitkään vaikuttanut SKL:n edustaja Ritva Saastamoinen sekä Erja Vihervaara, Marja-Leena Ruha-Tuomola ja Tuula Torasvirta.



Iklolaisia ja ioyläisiä tutustumassa YLE:en vuonna 2002. Vas. Pekka Karkela, Päivikki Halla-aho, Erja Vihervaara, Ritva Saastamoinen ja Satu Keitaanpää.

IKLO:n hallituksessa on ollut koulutuksen järjestäjien lisäksi Iltakoulujen rehtorien yhdistys IRY:n (nykyisin AiRe) ja Iltakoulujen opettajien yhdistys IOY:n (nykyisin AIO) edustus, ja monia hankkeita on toteutettu yhteistyössä näiden järjestöjen kanssa. On järjestetty myös yhteisiä hallitusten kokouksia, seminaareja sekä yhteiskokouksia ja tutustumiskäyntejä. Lisäksi IKLO on osallistunut vuosittaisiin IOY:n koulutuspäiviin.

Aikuiskoulutuksen neuvottelukunnan AIKON:in jäsenenä IKLO on ollut edistämässä yhteistyötä muiden siihen kuuluvien järjestöjen kanssa. Yhteyshenkilöinä ovat olleet Ritva Saastamoinen ja Tuula Torasvirta. AIKON järjesti mm. yhdessä opetusministeriön ja työministeriön kanssa 6.10.2003 Finlandiatalossa Aikuisopiskelijan viikon päätapahtuman ”Aikuiskoulutuksella kilpailukykyä, elämänlaatua ja tasa-arvoa” -konferenssin.

Aikuisoppilaitosten rehtorien ja opettajien (ARO) seminaareihin ovat osallistuneet Marja-Liisa Mäkinen, Irmeli Palomäki ja Erja Vihervaara.



Kuvassa IKLO:n ja IRY:n hallitukset vuonna 2011. Vasemmalla Anne-Maj Eskelinen, Mauri Ronimus, Pekka Karkela, Tarja Boe, Erja Vihervaara, Ilppo Salonen, Marja-Leena Ruha-Tuomola, Kimmo Mikkola, Panu Kela ja Tuija Laukkanen

IKLO:n sihteeri Miiika Urpanen tarkkana.



Osallistuminen ja vaikuttaminen - monessa mukana

IKLO on pyrkinyt vaikuttamaan ottamalla kantaa erilaisin kirjelmin ja antamalla lausuntoja koulutukselle tärkeistä toimenpide-ehdotuksista. IKLO:n edustajat ovat tavanneet virkamiehiä, opetusministereitä ja kansanedustajia. Opetusministeriön järjestämiin aikuiskoulutusseminaareihin on osallistuttu aktiivisesti. Opetusministeriön Aikuiskoulutusneuvostossa IKLO:n edustajina ovat olleet joko varsinaisena tai varajäsenenä Ilppo Salonen ja Erja Vihervaara. CIMO:n aikuiskoulutuksen asiantuntijaryhmässä on ollut jäsenenä Irmeli Palomäki. Hallituksen jäsenet ovat vaikuttaneet monissa opetusministeriön ja Opetushallituksen työryhmissä.

IKLO:n ja IRY:n pitkäaikaisin haaste oli aineopiskelijoiden rahoituskysymys, joka kävi vuosien mitaan yhä polttavammaksi tutkintoon tähtävien opiskelijoiden vähentyessä. IRY:n aloittama kampanjointi jatkui koko aikuislukiokiöntän yhteisenä ponnisteluna. Vuosien mittaan IKLO:n, IRY:n ja IOY:n puheenjohtajat tapasivat jokaisen opetusministerin, kirjoitettiin muistioita ja käytettiin puheenvuoroja. Käytiin puhumassa asiasta eduskunnan sivistysvaliokunnassakin. Vuonna 2008 opetusministeriön valtiosuuksien muutoksia valmisteleavassa työryhmässä asia vauhdittui ja lopulta ratkesi.

Kysymys maahanmuuttajien koulutuksesta tuli ajankohtaiseksi 2000-luvun alussa. Ministeri Tuula Haataisen kanssa 27.11.2003 pidettyyn palaveriin osallistuivat Tuula Torasvirta ja Ilppo Salonen sekä OPM:stä Raija Meriläinen ja Matti Lahtinen. Työministeriön ja opetusministeriön perustamassa Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen yhteistyöryhmässä IKLO:n edustajana kuulemis-tilaisuudessa vuonna 2006 oli Helsingin aikuislukion rehtori Pirkko Majakangas.

Työministeriö ja opetusministeriö asettivat 1.11.2006 keskeisiä tahoja edustavan seurantaryhmän aktivoimaan ja koordinoimaan aikuisopiskelun tietopalvelujen, neuvonnan ja ohjauksen toimenpideohjelman ehdotusten jatkovalmistelun etenemistä. IKLO:n edustajana seuranta- ja koordinaatio-ryhmässä oli Tarja Boe.

Vuosina 2013–2017 suuri kysymys on ollut aikuislukioiden rahoitus. Lukiokoulutuksen rahoituksessa aikuislukioiden erityispiirteitä on pidettävä jatkuvasti esillä, että säälliset toimintaedellytykset voidaan turvata. IKLO on yhdessä AiRen kanssa (ent. IRY) osallistunut kuulemisiin, tehnyt lausuntoja, tavannut mm. OKM:n ja OPH:n virkamiehiä ja kansanedustajia. Opetus- ja kulttuuriministeri Krista Kiurun puheille päästiin talvella 2015. Vaikuttaminen päättäjiin jatkuu ja tulokset näkyvät toivottavasti seuraavassa lukiokoulutuksen rahoitusuudistuksessa.

IKLO on tehnyt lukuisia ehdotuksia lukiokoulutuksen ja ylioppilastutkinnon kehittämiseksi, mm. ehdottanut B3-ruotsin mahdollistamista suomenkielisille, yhteistä katsomusainetta uskonnon tilalle ja vain hylätyn aineen yo-kokeen suorittamista, jos tutkinnon suorittaminen on aloitettava alusta.

Pedagogista kehittämistä

IKLO sai hankerahaa 2014–2016 Opetushallitukselta Lukion valmistavan koulutuksen kehittämiseksi. Valuva-hankkeesta on kerrottu enemmän sivulla 13.

IKLO, IRY ja IOY käynnistivät syksyllä 2002 työn aikuislukiovision laatimiseksi. Strategia- ja visiotyön vetäjäksi nimitettiin Erja Vihervaara, ja työryhmään kuuluivat lisäksi Matti Lauronen, Tuula Torasvirta Ilppo Salonen sekä Irmeli Palomäki. IOY:n järjestämällä valtakunnallisilla aikuislukioiden koulutuspäivillä ja IKLO:n järjestämässä iltakoulujärjestöjen yhteisessä seminaarissa saatuja ideoita työstettiin ja kentältä koottiin palautetta. Valmis asiakirja esiteltiin koulutuspäivillä 29.–31.10.2004. Koulut ottivat vision hyvin vastaan. Sen tarkoitus oli olla toiminnallinen selkäranka koulujen toiminnan suunnittelussa.

Aikuislukiovisiota on tehty vuosille 2004–2008, 2009–2015 sekä 2016–2020. Asiakirja sisältää mm. swot-analyysin, jota tarkemmin analysoidaan luvussa *Muutos on jatkuvaa* s. 100. Aikuislukioiden visioasiakirja kartoittaa aikuislukioväen yhteisen näkemyksen mukaisesti aikuislukioiden nykytilaa sekä tulevaisuuden tahto- ja tavoitetilaa. Visio pohjautuu yleismaailmallisiin trendeihin, suomalaisesta koulutuspolitiikasta vastaavien tahojen visioihin sekä IKLO:n järjestämässä seminaareissa työstettyjen tiimitöiden tuotoksiin. Visiossa määritellään aikuislukioiden onnistumisen edellytykset eli kriittiset menestystekijät. Visioasiakirjaa on päivitetty säännöllisesti, sillä itsearviointin, ennakoinnin ja tulevaisuusajattelun avulla voidaan parhaiten kehittää aikuislukioita sekä taata niiden mahdollisuudet hoitaa tehtävänsä.

Aikuislukiovisio 2004–2008 -asiakirjassa vaikuttavuuden kriittisinä menestystekijöinä nähtiin markkinointi, aktiivinen tiedottaminen julkisuudessa sekä julkisuuskuvan tietoinen parantaminen. Yhteiskunnan medialisoituminen, informaation määrän kasvu ja lisääntyvä kilpailu huomiosta

panevat aikuislukiot miettimään, millä keinoin ne tekevät itseään tunnetuksi, millaisia mielikuvia ne haluavat herättää ja keneen ne haluavat vaikuttaa. Prosesseista tärkeimpänä pidettiin tunnettuuden lisäämistä. Visioasiakirjan pohjalta laadittiin mm. aikuislukioiden markkinointistrategia sekä aiemmin opitun tunnustamiseen liittyvä ohjeistus, joka on päivitetty 1.8.2016 voimaan tulleiden opetussuunnitelmien perusteiden mukaiseksi. Markkinointistrategiassa pohditaan markkinointia kolmesta näkökulmasta: valtakunnallisesta, alueellisesta ja koulukohtaisesta.

Vuonna 2010 valmistui aikuislukioiden toimintaan suunnattu Education for All eli saavutettavuusstrategia. Se tehtiin yhteistyönä IKLO:n, IRY:n sekä IOY:n kanssa. Sen tarkoituksena on parantaa opiskelun ja samalla palvelun saavutettavuutta aikuislukioissa ja -linjoilla. Saavutettavuusstrategia pureutuu erityisesti käytännön heikkoihin kohtiin, joihin haetaan parannuksia. Kokonaisvaltaisessa tarkastelussa otetaan huomioon rakennetun ympäristön esteettömyys, saavutettavuus eri aistien avulla, tiedon ja tiedotuksen saavutettavuus, taloudellinen saavutettavuus sekä sosiaalinen ja kulttuurinen saavutettavuus. Näihin kaikkiin vaikutetaan päätöksenteon ja avoimien asenteiden avulla. Saavutettavuusstrategian johtavana ajatuksena on ollut Henry Fordin ajatelma:

Jos on olemassa jokin erikoinen menestyksen salaisuus, niin se on kyky asettua toisen ihmisen asemaan ja katsoa asioita hänen kannaltaan yhtä hyvin kuin omalta kannaltaan.

Bring your own device eli BYOD-strategia valmistui sähköisten yo-kokeiden kynnyksellä 2015. Siihen koottiin asioita, joita aikuislukioissa tulisi huomioida niin opetuksessa kuin yo-kokeiden järjestämisessä ja joista voisi olla hyötyä oman koulutuksen järjestäjän valmistautumisessa digitaalisuuteen.

Tiedottamalla tunnetuksi

Tiedottaminen on ollut aktiivista. Aikuislukioiden historiikista tehtiin lehdistötiedote. Muita tiedotteita ja esitteitä on levitetty laajalti aikuislukioille, muille oppilaitoksille, kirjastoille, työvoimatoimistoille, kansanedustajille, Opetushallituksen käyttöön sekä eri ministeriöihin.



Markkinointikeinoja on monia.

Iltakoulusta aikuislukioiksi -historiikin julkistamisen yhteydessä Tuula Torasvirta ja Maria Salomaa vierailivat YLE:n Aamu-TV:ssä kertomassa aikuislukioiden 75-vuotistaipaleesta ja senhetkisestä tilanteesta. Historiikki julkistettiin Töölön yhteiskoulun 90-vuotisjuhlan sekä Töölön yhteiskoulun aikuislukion 75-vuotisjuhlassa 19.10.2002. Tampereella IOY-päivien yhteydessä 23.-24.11. järjestettiin aikuislukioiden oma 75-vuotisillanvietto.

Vuosina 1988 – 1995 aikuislukiot julkaisivat 2-3 kertaa vuodessa ilmestyvää *Opinsauna*-lehteä. Aikuislukioiden 75-vuotisen taipaleen juhluvuonna 2007 painettiin juhlanumero, jonka toimituskuntana oli IKLO:n hallitus ja rahoittajana Yrjö Jahnssonin säätiö. Päätoimittaja oli Tuula Torasvirta ja avustajina emeritusrehtorit Aimo Mäkelä, Pertti Hallikainen, Timo Larjontie ja Maria Salomaa. Opetusministeri Sari Sarkomaa tervehdys 80-vuotiaalle iltakoululle oli lehden etusivulla.

IKLO anoi ja sai NOSTE-ohjelmaa varten OPM:ltä 7000 euron määrärahan aikuislukioiden ”*Askel eteenpäin – Aikuislukio*” -esitteeseen, jota hyödynsi koulutustilaisuuksissaan mm. SAK. Myös työministeriö käytti sen tekstejä. Esitetyöryhmään kuuluivat Tuula Torasvirta, Ilppo Salonen, Pekka Karkela ja Ritva Saastamoinen. Esitteen käänsi ruotsiksi Torbjörn Winquist.

Lehtori Ville Pöntinen Raision aikuislukioista ylläpiti IKLO:n kotisivuja (www.iklo.fi) sekä toimitti IKLO:n julkaisemaa ajantasajulkaisua *Iltakoulut ja aikuislukiot* -esitettä. Vuodesta 2006 kotisivuja ylläpiti ja esitettä toimitti Eiran aikuislukion Teemu Karjalainen. Tietoteknisten yhteyksien lisäantyyessä paperisesta esitteestä luovuttiin vuonna 2010 ja IKLOlle luotiin logo sekä uudet kotisivut. Pedanettiin www.iltakoulujenliitto.fi. IKLO ryhtyi ylläpitämään pääkaupunkiseudun aikuislukioiden tekemää ja alun perin Opetushallituksen rahoittamaa sivua www.aikuislukiot.fi. Siellä on yleistä tietoa aikuislukioista ja käytössä mm. virtuaalinen opinto-ohjaaja. Näihin aikoihin ryhdyttiin käyttämään myös sosiaalisen median kanavia. Facebookissa on aikuislukioille suunnattuja ryhmiä, esim. Aikuislukiot ja Lukioon valmistava koulutus. Lisäksi jokaisella aikuislukiolla on omat www-sivunsa.

Vuonna 2005 ostettiin mainostilaa MTV3:n luokku.comista. IKLO:n kustantamaa aikuislukioiden yhteismainontaa on ollut mm. Helsingin Sanomien koulutusliitteessä sekä NYT-liitteessä 2006 ja Varusmies-lehdessä useampana vuotena.

Kansainvälistä yhteistyötä

Iltakoulujen liitto oli 2010-luvulle asti EAEA:n (European Association for the Education of Adults) jäsen. Yhteyshenkilöinä ovat toimineet Ritva Saastamoinen ja Tuula Torasvirta. EAEA:n vuosikokouksia ja niihin liittyneitä aikuiskoulutuskonferensseja on ollut monessa Euroopan maassa. EAEA:n yhteyksien lisäksi käynnistettiin yhteistyö Viron aikuislukioiden kanssa. IKLO:n, IRY:n ja IOY:n hallitukset kutsuttiin 5.1.2007 Viron johtokuntien koulutus- ja neuvottelupäivään, jossa verkostoituminen aloitettiin. Suomen ja Viron aikuislukioiden rehtorien ja opettajien yhteinen verkostoitumis- ja koulutuspäivä pidettiin Tallinna Täiskasvanute Gümnaasiumissa. Mukana oli myös Viron aikuiskoulutusjärjestö ANDRAS. Tilaisuudessa luotiin koulujen välisiä yhteistyösuhteita ja sovittiin vastavierailusta Tampereen koulutuspäiville syksyllä 2007.

Koulujen verkostoitumisen yhteyshenkilöinä olivat Tuula Torasvirta ja Tallinna Täiskasvanute Gümnaasiumin rehtori Heiki Kiidli. Vuoden 2008 jälkeen yhteistyö on jatkunut koulujen välisenä. Virolaisten koulujen opettajien ja rehtoreiden koulutustilaisuuteen Tallinnassa 4.1.2008 oli kutsuttu myös suomalaiset yhteistyökoulut. Mukana oli yhteensä 11 edustajaa kuudesta Suomen aikuislukioista. Yhteistyösopimuksia allekirjoitettiin, esiteltiin ja suunniteltiin. Ilppo Salonen piti esityksen

IRY:n toiminnasta ja tarkoituksesta ja esitteli IKLO:n, IOY:n ja IRY:n työnjaon. Viron aikuislukioväki oli perustamassa opettajien ja rehtoreiden järjestöjä Suomen mallin mukaan.

Kansainvälisyysuunnitelma tehtiin vuosille 2010-2013. Sen yhtenä tavoitteena oli järjestää Helsinkiin Itämeren maiden aikuislukiokonferenssi. Tavoite toteutui 13.4.2012, kun Helsinkiin saapui toistasataa opettajaa ja rehtoria Virossa, Saksasta, Tanskasta ja Venäjältä. Opettajien asemaa Itämeren maiden aikuislukioissa selvittivät Bengt Meyer Tanskasta, Ella Sved ja Anne Kaas Virossa, Olga Milovidova Venäjältä ja Anders Rusk Suomesta. Lisäksi Heike Kölln-Priesner kertoi aikuisten maahanmuuttajien koulutuksesta Saksassa, Maarika Kaasik muutoksista koulutuspolitiikassa Viron itsenäisyyden aikana ja Anne Vandsö Madsen sähköisistä ylioppilaskirjoituksista Tanskassa.



Itämeriseminaarin 2012 osallistujia, edessä puhumassa Mauri Ronimus.

Suomea edusti Pasi Sahlberg aiheenaan suomalaisten Pisa-menestys. Suomalaisen rehtorin työstä kertoi Kauko Hämäläinen.

Yhteyksiä Pohjoismaihin on pidetty Pohjoismaiden ministerineuvoston ja aikuisten oppimisen pohjoismaisen verkoston konferensseissa Oslossa 2012 (Tarja Boe ja Erja Vihervaara) ja Reykjavikissa 2014 (Tarja Boe, Anne-Maj Eskelinen ja Erja Vihervaara) sekä Tukholman Komvux-lukioiden kanssa, joihin koko IKLOn hallitus kävi tutustumassa vuonna 2009. Tukholmassa käytiin myös vuonna 2004.



Matka Tallinnaan tapaamaan Viron aikuislukioita tehtiin tammikuussa 2008.



Lokakuun 26.-27. päivinä 2007 IOY:n päivien yhteydessä vietettiin aikuislukioitten 80-vuotisjuhlia. Mukaan kutsuttiin myös eestiläiset aikuislukiot. Kuvassa virolaisia rehtoreita.

Toimijoita

IKLOn puheenjohtajina ovat toimineet vuosina 1979-2002 Touko Voutilainen, Pertti Hallikainen ja Hannu Vepsä, sen jälkeen Tuula Torasvirta (2002-2005), Erja Vihervaara (2005-2013) ja Tarja Boe (2013-). Vuosina 2002-2017 varapuheenjohtajina ovat olleet Ritva Saastamoinen, Tuula Torasvirta, Ilppo Salonen, Tarja Boe ja Sari Liski, sihteereinä Miika Urpanen, Irmeli Palomäki ja Anne-Maj Eskelinen, rahastonhoitajina Pekka Karkela ja Ari Meriläinen. Hallituksessa ovat lisäksi toimineet Tuomo Härkönen, Päivi Järvinen, Panu Kela, Pertti Laaksonen, Sami Peltonen, Helmi-Paula Pulkkinen, Pauliina Raittila, Mauri Ronimus, Marja-Leena Ruha-Tuomola ja Sirkka Nykänen.



Opetusneuvos, rehtori Pertti Laaksonen (Vaasan aikuislukio), lehtori Marja-Liisa Mäkinen (Tapiolan aikuislukio) ja lehtori Irmeli Palomäki (Itäkeskuksen aikuislukio).



Opetusneuvos, rehtori Matti Lauronen (Oulun aikuislukio) ja opetusneuvos, rehtori Antti Jokipii (Eiran aikuislukio).



Riikkamarja Autio

IOY:stä AIO: nimenmuutos kertoo työnkuvan laajenemisesta

Iltakoulujen opettajien yhdistys (IOY) on 2000-luvulla toteuttanut aktiivisesti keskeisintä tehtäväänsä: se on järjestänyt jäsenistölleen ajankohtaista koulutusta ja ajanut aikuislukioiden opettajien etuja. Työnkuva on jatkuvasti laajentunut. Sen vuoksi päivitettiin myös yhdistyksen nimi. Syyskokouksessa marraskuussa 2016 päätettiin vuodesta 1986 käytössä ollut nimi *Iltakoulujen opettajien yhdistys* muuttaa muotoon *Aikuislukioiden opettajat* (AIO). Tammikuussa 2017 käyttöön otettu nimi kertoo osaltaan koko aikuislukioiden työnkuvan muutoksesta. Opetustarjonta on 2000-luvulla laajentunut huomattavasti. Maahanmuuttajien määrän kasvaessa on perusopetuksen lisäksi laajentunut myös alkuvaiheen opetus. Aikuislukioissa ja lukioiden aikuislinjoilla tarjottava opetus ei enää rajoitu pelkästään ilta-aikaan.

Yhdistys on koko olemassaolonsa ajan ajanut aikuislukioiden opettajien asioita valtakunnallisesti. Sen toiminnassa onkin haluttu ottaa huomioon eri puolilla Suomea toimivien koulujen erityispiirteet. Yhdistykselle on ollut tärkeää, että hallituksessa on jäseniä ympäri maata. Myös yhdistyksen puheenjohtajiksi on vuorollaan valittu eri aikuislukioissa toimivia opettajia.

Aikuislukioväki oppii toisiltaan. Sen vuoksi opettajien tapaamiset ovat tärkeä osa yhdistyksen toimintaa. Koulutuspäiviä on järjestetty eri puolilla maata: viime vuosina pääkaupunkiseudun lisäksi Kouvolassa, Jyväskylässä, Riihimäellä, Lahdessa, Turussa, Kuopiossa ja Oulussa. Koulutusten tärkeää antia on kulloisenkin teeman lisäksi ollut nimenomaan paikallisuus.



Kuvassa IOYn päivillä vuonna 2012 ovat vas. Paula Sivén, Maare Fjällström, Riikkamarja Autio, Helmi-Paula Pulkkinen ja Satu Keitaanpää.



2008 IOY:n päiviä aloittelemassa puheenjohtaja Irmeli Palomäki.

Kevään neuvottelupäivien perinnettä on haluttu viime vuosina uudistaa. Aktiivinen yhdistys tarvitsee yhteistyökumppaneita. Aikaisemmin IOY:n itsenäisesti järjestämät kevään koulutuspäivät on kahtena viime vuonna järjestetty syksyn tapaan yhteistyössä koulujen kanssa. Keväällä 2015 oli yhteistyökumppanina Helsingin aikuislukio. Huhtikuussa 2016 päivät järjestettiin puolestaan yhteistyössä Järvenpään lukion aikuislinjan kanssa.

Eri koulujen lisäksi AIO on etsinyt kumppaneita lähellä sen toimintaa olevista hankkeista. Marraskuun 2016 koulutuspäivä järjestettiin Helsingin AKAVA-talossa yhteistyössä Iltakoulujen liiton kautta koordinoitun Valtakunnallisen lukioon valmistavan koulutuksen hankkeen (VALUVA) ja Historiaa maahanmuuttajille eli HiMa-projektin kanssa.

Opettajan työnkuvaa määrittelee jatkuva muutos. 2000-luvulla opetussuunnitelmia on uudistettu useampaan kertaan. Opetuksen sähköistyminen ja siirtyminen digiaikaan on vaikuttanut olennaisesti opettajan työhön. Lisäksi Suomeen muualta muuttaneiden opiskelijoiden määrä on lisääntynyt tasaisesti koko alkuvuosikymmenen. 2010-luvulla koulutuksissa on käsitelty pedagogisten kysymysten lisäksi työhyvinvointiin, työajan muutoksiin ja sen seurantaan liittyviä kysymyksiä. Koulutuksissa on niin ikään pohdittu aikuislukioiden identiteettiä muuttuvassa maailmassa.

Koulutusten lisäksi AIO on jatkanut yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. AIO on ollut mukana 2000-luvun opetussuunnitelmatyössä. Lisäksi se on tiedottanut eri tavoin sekä opetus- ja kulttuuriministeriötä että Opetushallitusta ajankohtaisista aikuislukioita koskevista kysymyksistä. OAJ:ssä AIO on vaikuttanut erilaisissa työryhmissä. AIO:lla on ollut varaedustaja Pedagogisten opetusjärjestöjen edustajistossa (POE). Lisäksi sillä on ollut kaksi edustajaa OAJ:n aikuiskoulutusryhmässä. AIO:lla on niin ikään ollut edustaja Aineenopettajaliiton hallituksessa. Edustajien tehtävänä on ollut tuoda esiin aikuislukioiden erityispiirteitä ja keskeistä osaamista.

AIO uudistuu edelleen. Yhdistys etsii jatkuvasti uusia keinoja pitää yhteyttä jäsenistöön ja järjestää jäsentensä työtä tukevaa koulutusta. AIO haluaa toimia yhteistyössä sen omaa työtä lähellä olevien toimijoiden kanssa. Aikuislukioiden opettajien työ muuttuu myös vastaisuudessa. Suurissa muutoksissa opettajien työn merkitys vain kasvaa. Moni saa mahdollisuuden aloittaa ja jatkaa opintojaan aikuislukioiden työn ansiosta. AIO:n tehtävä on tukea opettajia tässä haastavassa ja tärkeässä työssä.



Taloudenhoitaja Tuomo Härkönen mapittaa seminarimateriaalia v. 2002.



75-vuotisjuhlissa Keski-Uudenmaan aikuislukion apulaisrehtori Tapani Saarinen trubaduurina.

Itaoppikoulun äiti Hilma Jahnsson saapuu 75-vuotisjuhlaan maisteri Y. K. Laineen saattamana (Marja-Liisa Mäkinen ja Ilppo Salonen).

IOY:n (AIO:n) toimihenkilöt 2002–2017

Puheenjohtajat Irmeli Palomäki –2008, Paula Sivén 2009–2011, Helmi-Paula Pulkkinen 2012–2013, Riikkamarja Autio 2014–2016, Pauliina Raittila 2017

Varapuheenjohtajat Marja-Liisa Mäkinen –2004, Päivikki Halla-aho 2005–2008, Suvi Koivunen 2009–2012, Riikkamarja Autio 2013, Pauliina Raittila 2014–2016, Juho Kallio 2017

Sihteerit Mervi Moisala –2003, Katri Suominen 2004–2008, Kati Karas 2009, Satu Keitaanpää 2010–2016, Jaana Jakorinne 2017

Rahastonhoitajat/varainhoitajat Tuomo Härkönen –2014, Maare Fjällström 2015–2017

Tiedottajat Tuula Huhtala 2002, Päivikki Halla-aho 2003–2004, Mirka Veltheim 2005, Minna Helkearo 2006, Paula Sivén 2007–2008, Riikkamarja Autio 2009–2010, Sirpa Joki 2011–2014, Laura Hallanoro 2015–2016, Satu Mattila 2017



Irmeli Palomäki ja Katri Kotilainen Aikuiskoulutuspäivillä Hämeenlinnassa.

Ilppo Salonen, Tarja Boe ja Mauri Ronimus

Iltakoulujen Rehtorien Yhdistys IRY ry. – nykyisin Aikuislukioiden Rehtorit AiRe ry.

IRY perustettiin 7.3.1975 ja rekisteröitiin yhdistysrekisteriin 21.2.1979. IRY:n edeltäjä oli vuonna 1965 perustettu Iltaoppikoulujen rehtoreiden neuvottelukunta. Yhdistyksen nimi muutettiin Aikuislukioiden Rehtorit ry:ksi vuonna 2015.

AiRe on Suomen Rehtorit ry:n alueyhdistys eli AiRe:n jäsenet ovat SURE:n jäseniä ja ovat liittyyssään valinneet alueyhdistykseen AiRe:n. Jäsenmäärä on vuosien saatossa pyörinyt muutamassa kymmenessä. Esim. vuonna 2008 jäsenmaksunsa maksaneita IRY:ssä oli 29 henkilöä. Iltarehtoreiden palvelussuhteen ehtoihin liittyvä edunvalvonta (esim. palkkoihin liittyvät asiat) hoidetaan SURE:n ja OAJ:n kautta.

AiRe:n sääntöjen mukaan ”... yhdistyksen tarkoituksena on jäsentensä hallinnollisen ja pedagogisen ammattitaidon ja -tiedon lisääminen, ammatillisiin ja palkkauksellisiin asioihin ja etuihin sekä koulutuspoliittisiin ratkaisuihin vaikuttaminen.”

Yhdistyksen hallitus on kokoontunut vuosittain noin puoli tusinaa kertaa käsittelemään kulloinkin ajankohtaisia asioita. Hallituksen kokousten ohella AiRe on järjestänyt säännöllisesti koulutustilaisuuksia iltarehtoreille useinkin IOY ry:n (nyk. AIO ry) järjestämien koulutuspäivien yhteydessä.

2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä käsiteltävinä oli huomattava määrä aikuislukioihin ja aikuislukioiden rehtoreiden työhön merkittävällä tavalla vaikuttavia asioita:

Parlamentaarinen aikuiskoulutuskomitea (PAT) työskenteli vuosina 2001–2002. Komitea käsittelevarsin laaja-alaisesti suomalaista aikuiskoulutusjärjestelmää ja sen julkaisemaan mietintöön (OPM 2002:3) saatiin ensimmäistä kertaa kirjattua tavoite aikuislukioiden aineopiskelun valtionosuuden aikaansaamisesta. Kirjaus osoittautui erittäin tärkeäksi lähtölaukaukseksi tavoitteelle, joka sitten saavutettiin vihdoinkin vuonna 2008. IRY:n tuolloinen puheenjohtaja Ilppo Salonen oli mukana Parlamentaarisen aikuiskoulutuskomitean asiantuntijaryhmässä.

Merkittävä oli niin ikään vuosina 2001–2002 istunut opetusministeriön asettama lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmä, joka mm. esitti ehdotuksensa asetukseksi lukiokoulutuksen valtakunnallista tavoitteista ja tuntijaosta. Tärkeitä oli, että ehdotus sisälsi aikuisten lukiokoulutuksen erityiset tavoitteet sekä aikuislukion oman tuntijaon (OPM 2002:9).

Molemmat edellä mainitut asiat olivat esillä IRY:n rehtoritapaamisessa 22.11.2002 Tampereella.

Opetushallitus julkaisi alkuvuodesta 2004 aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen opetus-suunnitelman perusteet, joiden valmistelemiseen iltarehtorit ja -opettajat olivat aktiivisesti osallistuneet. IRY:ltä oli toivottu linjauksia koulujen ops-työn tueksi erityisesti arviointiin ja hyväksilukuun liittyen. Melkoinen litania IRY:n hallituksen linjaamia suosituksia annettiin jäsenkirjeessä toukokuussa 2004. Ops-asiaa käsiteltiin myös iltarehtorien tapaamisessa 29.10.2004 Lappeenrannassa.

Aikuislukioiden näkökulmasta kenties vuosikymmenen tärkein koulutuspoliittinen asiakirja oli ns. AILUKE-työryhmän mietintö. Opetusministeriö oli asettanut 15.6.2005 työryhmän, jonka tehtävänä oli tuottaa Aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen kehittämisselmaehdotus vuosiksi 2007–2012. Ehdotus julkaistiin 24.11.2006 (OPM 2006:33), ja se sisälsi merkittäviä aikuislukioiden kehittämiseen liittyviä ehdotuksia koskien mm. maahanmuuttajien koulutusta sekä perusopetuksen kehittämistä. IRY:n jäsenistä AILUKE-työryhmään kuuluivat Ilppo Salonen, Tuula Torasvirta ja Erja Vihervaara.

Vuosikymmenen loppupuolella lukiokoulutuksen kehittämistä pohti pitkään ja hartaasti opetus- ja kulttuuriministeriön 6.8.2008 asettama Lukiokoulutuksen kehittämisen toimenpide-ehdotuksia valmisteleva työryhmä. Se julkaisi 25.11.2010 muistionsa (OKM 2010:14), jossa mm. ehdotettiin maahanmuuttajille ja vieraskielisille tarkoitettua lukioon valmistavan koulutuksen käynnistämistä. IRY:n edustajana työryhmässä oli Erja Vihervaara.

Aikuisten perusopetuksen suuria 2010-luvulla tapahtuneita muutoksia ennakoivat Opetushallituksen alkuvuonna 2010 antama Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetussuunnitelman perusteet (OPH 2010:1). Ne laadittiin hyvin nopealla aikataululla vuoden 2009 aikana ja varsin suppealla OPH:n työryhmän kokoonpanolla. IRY:n edustajana työryhmässä oli Ilppo Salonen.

Kuluva vuosikymmen on ollut aikuislukioille merkittävien muutosten aikaa, kun aikuisten perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa ovat muuttuneet sekä opetussuunnitelmat, rahoitus että rakenteet.

Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelmia on viime vuosina uudistettu tiheään tahtiin. Opetushallituksen vuonna 2015 antamat nykyiset perusteet (OPH 2015:37) tulivat voimaan 1.8.2016, mutta aikuisten perusopetuksen rakenne on muuttumassa perusteellisesti jo vuoden 2018 alusta,



Rehtorit Tarja Boe ja Anne-Maj Eskelinen Aikuiskoulutusseminaarissa Hämeenlinnassa 2008.

jolloin uudet opetussuunnitelmat ja tuntijako otetaan käyttöön. Nykyisiä perusteita tekemässä oli useita AiRe:n rehtoreita. Viimeisin uudistus tehdään pienellä joukolla, jossa on myös mukana aikuislukioiden edustus. AiRe:n jäsenistä IKLO ry:n hallituksen varapuheenjohtajana toimiva Sari Liski on ollut perusopetuksen asiantuntijana molemmissa perustetyöryhmissä ja myös aikuisten perusopetuksen rahoitusmuutosta valmistelleessa ministeriön työryhmässä.

AiRe seurasi aktiivisesti lukiokoulutukseen valmistavan LUVA-koulutuksen lakivalmistelua ja antoi asiantuntijalausuntonsa tätä uutta koulutusta koskevasta lakiesityksestä syksyllä 2013. Opetushallitus julkaisi lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opetussuunnitelman perusteet keväällä 2014 (OPH 2014:1), ja koulutuksen järjestäjät ottivat ne käyttöön 1.8.2014.

Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet päivitettiin vuonna 2015 (OPH 2015:37) ja otettiin käyttöön 1.8.2016. AiRen rehtoreita osallistui myös tämän perustetyöryhmän tekemään työhön.



Vasemmalta Ilppo Salonen, Tuula Torasvirta, Anni Virnes ja Jorma Hämäläinen Tallinnassa.

Viime vuosina AiRe ry:n keskeisenä tehtävänä on ollut pyrkiä varmistamaan aikuislukioiden toimintaedellytykset maamme lukiojärjestelmän rahoitusuudistuksia suunniteltaessa ja myös takaamaan aikuisille tarjottavan lukiokoulutuksen säilyminen opiskelijoillemme toimivana väylänä työelämään ja jatko-opintoihin.

Viime vuosien rahoituslakiuudistusten yhteydessä yhdistyksen hallitus on toimittanut sekä OKM:lle että eduskunnalle runsaasti tilastotietoa aikuislukioiden toiminnasta, pyrkinyt lisäämään päättäjien ymmärrystä aikuislukioiden merkityksestä nuorten aikuisten syrjäytymisen ehkäisyssä ja maahanmuuttajien kotouttamisessa ja myös toimittamaan tarvittavat tiedot tarjoamamme koulutuksen erityispiirteistä, otettaviksi huomioon tehtävissä rahoitusmuutoksissa. Päättäjien tietämys on lisääntynyt, mutta se on näkynyt käytännössä vain osittain, mm. vuoden 2014 rahoituslakiesityksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä. Tällöin käsittelyssä ollut lakiesitys olisi toteutuessaan muuttanut lukiokoulutuksen rahoituksen osittain suoritusperusteiseksi, mikä olisi merkinnyt aikuislukioille ratkaisevaa toimintaedellytysten heikennystä.

Vuoden 2016 lopussa hyväksytty laki 1502/2016 muutti aikuisten lukiokoulutuksen rahoituksen riippumattomaksi lukio-opintojen aloittamisistä, mikä poisti aiemman eron alle ja yli 18-vuotiaana opintonsa aloittaneiden rahoituksessa. Muutos tarkoittaa koulutuksen järjestäjillemme vuoden 2018 alusta alle 18-vuotiaana lukiokoulutuksensa aloittaneiden aikuislukio-opiskelijoiden osalta selvää rahoituksen alenemista, vaikka samalla aikuisille tarjottavan lukiokoulutuksen yksikköhintaa hieman korotetaan. Aineopiskelurahoitus säilyy lakimuutoksessa entisellään, mutta lukiokoulutukseen valmistavan LUVA-koulutuksen rahoitusta ei aikuisille tarjottavan opetuksen osalta saatu samalle tasolle nuorten LUVA-koulutuksen kanssa, huolimatta AiRe:n asiassa tekemästä työstä.

Suomalaista koulutuspolitiikkaa on perinteisesti ohjattu valtioneuvoston hallituskausittain vahvistamalla Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmilla (KESU). Viimeksi kuluneiden parinkymmenen vuoden aikana sellaiset on hyväksytty vuosille 1999-2004, 2003-2008, 2007-2012, 2011-2016 sekä 2016-2020. Niiden sisältöön vaikuttaminen on luonnollisesti ollut tärkeä osa myös IRY/AiRe:n koulutuspoliittista edunvalvontatyötä. Aivan viime aikoina tosin KESU:n poliittinen painoarvo on vähentynyt.

IRY/AiRe on tuottanut runsaasti aikuislukioiden toimintaan liittyvää tilastotietoa tekemällä jäsenistölleen erilaisia kyselyjä, jotka koskevat koulujen toimintamuotoja, opiskelijamääriä ja esimerkiksi rehtorien palkkausta.

Toimijoita

Rehtoriyhdistyksen puheenjohtajina ovat olleet aikavälillä 2002–2017 Ilppo Salonen (2002–2010), Tarja Boe (2010–2014) ja Mauri Ronimus (2014–). Yhdistyksessä ovat vuosien varrella vaikuttaneet myös Antti Jokipii, Pekka Karkela, Maria Lammi, Riitta Liimatainen, Pirkko Majakangas, Kimmo Mikkola, Niina Peltonen, Marja-Leena Ruha-Tuomola, Tuula Torasvirta ja Erja Vihervaara.



*S2-lukiokurssilla Riihimäen aikuislukiossa.
Kuva: Helmi-Paula Pulkkinen.*

Opiskelijoiden puheenvuoroja

Mikä saa opiskelijan hakeutumaan aikuislukioon? Iltakoulut syntyivät purkamaan koulutuksen umpiperiä. 2000-luvun koulutusjärjestelmässä ei samanlaisina umpiperiä enää ole, mutta aikuislukion antamia mahdollisuuksia tarvitaan edelleen. Aikuislukio voi kääntää urapolun, auttaa alkuun uudessa maassa tai elämänvaiheessa, opettaa luottamaan itseensä ja muihin, antaa suuntansa hukanneelle nuorelle uuden mahdollisuuden, mahdollistaa edelleen elinikäisen oppimisen ja elämänlaadun kohentamisen ikään katsomatta.

Iltaoppineissa ainesta huipulle

Otsikon teksti oli vuonna 1993 Turun iltalukion penkkariauton kyljessä. Tekstin vieressä oli Mauno Koiviston muotokuvapiirros. Abiturientteja oli ihastuttanut samaisena vuonna Turun Sanomissa presidentti Koivistosta ollut haastattelu, jossa hän kertoi iltaopiskelustaan yksityisoppilaana. Mikä sen parempi esimerkki iltaopiskelijalle kuin tasavallan presidentti!



Koivisto suoritti yksityisesti niin keskikoulun kuin lukionkin. Hän pääsi ylioppilaaksi vuonna 1949. Kyseisenä vuonna Turun Suomalaisen Yhteiskoulun ylioppilaskirjoituksissa kirjoitti 119 omaa, 13 yksityisoppilasta ja 3 sotilaskirjoittajaa. Yksityisesti iltakursseilla lukeneista hyväksyttiin yhdeksän, heidän joukossaan tasavallan yhdeksäs presidentti Mauno Koivisto. Koivisto oli presidenttinä vuodet 1982-1994.

Yksityisopiskelun oli sotien jälkeen järjestänyt Turussa toiminut matematiikan yksityisopetusta antanut Edvard Romo, joka toimi myös Turun suomalaisen yhteiskoulun matematiikan tuntiopettajana. Puhuttiin Romon koulusta, jolla ei tosin ollut virallista asemaa. Yksityiset iltaopiskelijat luettiin Turun suomalaisen koulun opiskelijoiksi. Romon koulu lakkasi, kun valtionapua saava Turun iltaoppikoulu perustettiin 1.9.1964.

Presidentti Mauno Koivisto (25.11.1923-12.5.2017) oli erinomainen esimerkki elinikäisestä oppijasta, joka olosuhteiden takia ei voinut ajallaan käydä yhteiskunnan viitoittamaa koulutietä. Minne hän olisi päätynyt ilman iltakoulua?

Seuraavassa yhdeksän 2000-luvun aikuislukiolaista kertoo oman tarinansa.

Raili Alaluusua

Rovaniemen aikuislukio 1996–2003

Onneksi avasin oven

Avasin aikuislukion oven syksyllä 1996. Silloin oli elämässä hetki, että halusin löytää uusia asioita. Edellisistä opinnoista oli aikaa kolmisenkymmentä vuotta. Vuosien varrella olin osallistunut muutamiiin työntajan kurssituksiin.

Aloitin opiskelun harrastuksena ja varovasti totutteleamalla uuteen rytmiin. Otin ensimmäisellä jaksolla kaksi ainetta, englannin ja psykologian. Huomasin heti, että äidinkielen kielioppi oli huteralla pohjalla. Seuraavalla jaksolla tuli äidinkieli mukaan ja toinenkin aine, ettei olisi jäänyt hyppyntia. Seuraavassa jaksossa jälleen uusi aine mukaan, kun se oli sopivasti kurssitartottimessa. Päivärytmi muotoutui aika nopeasti, onneksi työpaikkani ja aikuislukio olivat lähietäisyydellä. Työpäivän jälkeen kahviossa lämmitin ruoan ja istahdin hetken, vaihdoin opiskelijan rooliin. Reppu selkään ja koululle! Tuntien jälkeen kävelin kotiin, kello oli ehtinyt jo yhdeksään. Oli iltakahvin aika ja kotitehtävät odottivat.

Silloin ajattelin suorittaa peruskoulun, koska aikoinaan keskikouluun jäi pyrkimättä huonojen kulkuyhteyksien vuoksi. Kansliassa asioidessani sain kannustusta ja lisää opintosuunnitelmaa: ”Samassahan tulee lukiokursseja.” Ajatus lukiosta alkoi elää ja samalla toive valkolakista, nuoruuden haaveesta.



Kirjoittajapiiri Lyskan Leidit koolla, Raili kolmas oikealta.

Aikuislukiossa viihtyi, siellä oli hyvä, toverillinen ilmapiiri. Vaikka kurseilla oli eri-ikäisiä opiskelijoita, kaikki olivat yhtä ryhmää ja ikävuodet katosivat. Meillä oli oppimisen halu. Mieleeni muistuu tuntien hauskoja sattumuksia ja osuvia murjaisuja. Väliajalla tutustui toisiin opiskelijoihin käytävän porinapiireissä. Ne olivat antoisia hetkiä.

Opettajat olivat aivan ihania. He osasivat opettaa, kannustaa ja innostaa, olivat vaativia ja lempeitä. Huomasin, että ahkera läsnäolo tunneilla auttoi valtavasti kotitehtävissä ja antoi aikaa muihin huollettaviin asioihin. Olinkin paikalla melkein aina, joskus juoksujalkaa kiiruhtaen. Muutama ilta vain jäi kurssimatkan vuoksi väliin. Koulukaverit välittivät heti tiedon kotitehtävistä ja tunneilla käsitellyistä asioista. Se oli hieno tunne, kun huomasi yhteishengen voiman: ”kaveria ei jätetä”.

Opiskeluvuodet olivat antoisia ja nautin niistä. Opin uusia asioita, sain tietoa, rohkeutta ja itseluottamusta. Ilahduin huomattavasti, että varttuneemmallakin iällä voi omaksua uutta ja kokea oppimisen iloa. Oli mahtava tunne, kun sain ratkaistua kiperän matematiikan tehtävän yön tunteina. Saunakin oli jo ehtinyt mennä kylmäksi! Ajan niukkuus vaati suunnitelmallisuutta ja sinnikkyyttä, että sain hoidettua työn, opiskelun ja muut huollettavat asiat. Sain pidettyä kalenterini kunnossa, vaikka joskus se vaati kekseliäisyyttä.

Esimieheni kannusti opiskeluun vapaa-ajalla. Pidin tarkasti huolen, että työajalla tein töitä ja vasta kellokortin leimauksen jälkeen kahviossa kaivoin repusta kirjoja. Oli paras toimia sääntöjen mukaan, koska tunsin toisten tuen ja kiinnostuksen, toiset olivat vaiti. Esimieheni huomasi myös myönteisen kehityksen. Tuloskeskustelujen palaute ja pisteet paranivat opiskelujen edetessä. Se antoi voimaa selviytyä muutosvaiheessa olevassa työyhteisössä. Organisaatiouudistuksia oli useampia, mutta pääsin jatkoon! Aikuislukio antoi eväitä, että selvisin muuttuneessa työyhteisössä ja sen uusissa haasteissa. Tunsin, että minua arvostivat esimiehet ja työtoverit. Jäin eläkkeelle 65-vuotiaana 45 palvelusvuoden jälkeen.

Aikuislukio toi myös uusia ihmisiä elämäni. Meitä oli ryhmä varttuneempia naisia, me tutustuimme kurseilla ja ystävästyimme. Opiskelun ja valkolakin jälkeen olemme löytäneet yhteisen harrastuksen, kirjoittamisen. Opettajamme opastaa ryhmäämme ja antaa palautteen tuotoksistamme. Tapaamme kuukausittain, silloin saamme palautteen ja uuden tehtävän. Olemme tehneet yhteisiä retkiä, myös ulkomaille, käyneet teatterissa ja pitäneet pikkujouluja. Ne ovat mukavia hetkiä.

Jos en olisi avannut aikuislukion ovea, olisi jäänyt kokematta upeita asioita ja oppimisen ilo, tiedon janokin olisi sammunut. Onneksi avasin oven!

Helena Nykänen

Kuopion aikuislukio 1999–2002

Haave todeksi aikuislukion avulla

Ollessani keskikoulun neljännellä luokalla isäni äkillinen kuolema muutti elämäni. Monestakin syystä lukioon lähteminen jäi. Haaveet ylioppilaaksi pääsemisestä ja ylioppilaslakista sekä niiden tuomista elämän mahdollisuuksista jäivät harmittamaan ja mieltä painamaan. Sain kyllä hyvän ammatin ja hyvät työpaikat. Päivääkään minun ei ole tarvinnut olla työttömänä. Sitten, syyskesällä 1999 havahduin: ”Olen aikuislukion aloitusinfossa!”. Aloitin seurakunnan talouspäällikön viran ohella aikuislukio-opinnot.

Opinnot suoritin opinto-ohjelman mukaisesti. Tämän mahdollisti hyvin suunniteltu ajankäyttö ja ennen kaikkea kannustava opettajakunta Kuopion aikuislukiossa. On mukava ollut tavata heistä muutamia sattumoisin ja lämmöllä muistella opiskeluaita. Kirjoitin ylioppilaaksi keväällä 2002. Niinpä haave ylioppilastutkinnosta ja -lakista olivat toteutuneet, enää ei se asia ollut harmituslistalla.



Imu opiskeluun oli jäänyt päälle. Syksyllä 2002 aloitin monimuoto-opiskelijana Pieksämäen Diakissa sosionomi-diakonialinjalla, työn ohessa. Syksyllä 2003 kävin pääsykokeissa Pieksämäen Diakiin ja aloitin varsinaisena opiskelijana 2004 alussa. Opintoni siellä jäivät kuitenkin kesken, kun uudet opiskelukuviot veivät mennessään. Opinnot Diakissa eivät suinkaan ole menneet hukkaan, koska nykyisessä työssäni tarvitsen Diakissa opittuja asioita lähes päivittäin.

Keväällä 2004 ilmoittauduin silloisen Joensuun yliopiston teologisen tiedekunnan pääsykokeisiin. Tulin valituksi ja aloitin opiskelun Joensuussa syksyllä 2004. Teologian maisterin tutkintotodistuksen kävin niaamassa 24.3.2009. Pappisvihkimyksen sain keväällä 2010 ja toimin Iisalmessa papiston vuosilomien sijaisena kesän ajan, jolloin olin Varpaisjärven seurakunnan talouspäällikön virasta virkavapaalla. Syksyllä 2010 palasin takaisin talouspäällikön virkaani. Viran lakattua toimin Ylä-Savon seu-

rakuntayhtymän rekisteripäällikkönä, kunnes sain tuomiokapitulilta virkamääräyksen Sonkajärven seurakunnan vt. kirkkoherraksi, ja vuoden 2016 alussa aloitin vakinaisena kirkkoherrana.

Missä olisin ilman aikuislukiota? En ainakaan tässä, missä nyt olen - tuskin kuitenkaan hunningolla. Ihmeellinen on ollut tämä opiskelupolku, ihan uskomaton, kun näin jälkikäteen muistelen. Olen kokenut tämän johdatuksena. Olen tästä kaikesta kiitollinen kaikille polun varrella tapaamilleni kannustaville ihmisille, opettajille ja ennen kaikkea puolisololleni huolenpidosta. Kuopion aikuislukio oli tärkeä ja välttämätön perusta kaikelle. Suosittelen aikuislukiota kaikille, jotka miettivät lukio-opintoja aikuisiällä – se kannattaa!

Yusuf Musawi

Riihimäen aikuislukion perusopetus 2007–2008

Elämässäni on ollut ikäviä ja onnellisia asioita

Olen syntynyt Afganistanissa 21.3.1990. Elämäni on ollut monivaiheinen eli on tapahtunut sekä ikäviä että onnellisia asioita. Silloin kun synnyin, kotimaassani oli sota ja minun perheeni oli huonossa asemassa. Näiden tapahtumien myötä menetin isäni talebanien sodassa. Sen takia perheeni päätti muuttaa rauhalliseen maahan voidaksemme elää.

Kahdeksanvuotiaana tulin Iraniin ja minulle alkoi uusi elämänvaihe. Iranissa meidän tilanne parani sekä taloudellisesti että koulutuksellisesti. Iranissa kävin ensimmäistä kertaa koulussa. Opiskelin siellä kuusi vuotta, mutta sielläkin meidän tilanne paheni vuosien aikana. Tästä syystä äitini pyysi apua YK:n edustustolta Iranissa.



YK:n viranomaiset haastattelivat meitä ja kertoivat, että meidät hyväksyttiin ja lähetettiin Suomeen pakolaisina. Ensin ihmettelimme, missä Suomi on, koska aikaisemmin emme tienneet mitään Suomesta emmekä Euroopastakaan.

Tulin Suomeen perheeni kanssa vuonna 2005. Alussa meillä oli vaikeuksia sopeutua tänne, koska täällä kaikki oli erilaista: kulttuuri, perhe-elämä, monet muut asiat. Suomessa menin aluksi kursseille, jossa meille opetettiin suomen kieltä. Tämä koulu sijaitsi Hyvinkäällä. Noin vuoden kuluttua menin suomalaisen peruskouluun seitsemännelle luokalle, mutta kun täytin 18 vuotta, minulle sanottiin, että en voi opiskella enää peruskoulussa.

Tästä syystä menin Riihimäen aikuislukion maahanmuuttajien peruskouluun, jossa minun isoveljenikin opiskeli. Opiskelin aikuislukion perusopetuksessa lukuvuonna 2007 - 2008 ja sain päättödistuksen. Mielestäni Riihimäen maahanmuuttajien peruskoulu auttoi minua paljon nimenomaan suomen kielen oppimisen kannalta.

Sen jälkeen menin lukioon. Kun astuin Hyvinkään Sveitsin lukioon, huomasin, että opiskelu oli erilaista verrattuna Riihimäen maahanmuuttajien peruskouluun. Suoritin lukion kurssit ja kirjoitin ylioppilastutkinnossa viisi ainetta hyväksytysti. Ne olivat pitkä matematiikka, englanti, suomi toisena kielenä, yhteiskuntaoppi ja pitkä kemia. Yhteenvetona lukion suorituksesta täytyy sanoa, että se meni kaiken kaikkiaan ihan tavoitteiden mukaisesti, mutta tietyissä tilanteissa suomen kieli hankaloitti opiskelua.

Valmistuin lukiosta vuonna 2011. Menin töihin saadakseni enemmän rahaa. Lukion jälkeen yritin hakea yliopistoon opiskelemaan joko kemiaa tai lääketiedettä, mutta en onnistunut kummassakaan, koska pääsykokeet olivat vaikeita minulle. Tämän takia unohdin yliopiston kokonaan ja yritin tällä kertaa ammattikorkeakoulua. Vuonna 2013 minut hyväksyttiin Seinäjoen ammattikorkeakouluun sähkö- ja automaatiotekniikan linjalle.

Ensimmäisenä vuotena opiskeltiin perusopintoja. Niitä aineita, joita opiskeltiin lukiossa tai ammatikoulussa, opiskeltiin täällä syvällisesti ja päivitettiin unohtuneita asioita uudelleen. Ensimmäisen vuoden jälkeen meidän oli valittava joko sähkö- tai koneautomaatiolinja. Periaatteessa molemmat linjat ovat samoja, mutta tietyt kurssit eroavat toisistaan. Minä valitsin koneautomaation. Tällä hetkellä kirjoitan opinnäytetyötäni ja tavoitteeni on valmistua tämän vuoden (2017) heinäkuuhun mennessä. Valmistuttuani haluaisin päästä oman alan töihin.

Sami Mäkelä

Riihimäen aikuislukio 2011–2013

Elämäni, nyt, 12.12.2016

Olen 28-vuotias nanotieteiden opiskelija Jyväskylästä. Opintoissa on menossa neljäs vuosi, ja mais-terivaihe on kovassa vauhdissa. Gradun työstäminen alkaa toden teolla tammikuussa, ja valmis-televaa hommaa on riittänyt pitkin alkutalvea. Olen onnekas ja kiitollinen, sillä saan työskennellä alalla, johon tunnen suurta intohimoa. Huonomminkin on mennyt.

Aika lailla tasan kymmenen vuotta sitten elämässäni oli huomattavasti synkempi sävy. Olin juuri – 18-vuotiaana - vapautunut lastensuojelun piiristä, ja sopeutuminen ympäröivään yhteisöön ei sujunut aivan ongelmitta. Muutaman kuukauden syrjäytyneen ajeltamisen jälkeen olin vankilassa odottamassa elinkautista vankeusrangaistusta. Oikeusprosessi kesti karvaa vaille kaksi vuotta ja oli jokseenkin raskasta aikaa - ja aikaahan vankilassa riittää.

Kolmisen vuotta meni melko nopeasti, mutta huolimatta pitkäjänteisyydestäni aloin tympääntyä lorvailuun. Pelkkä punttien kolistelu ei enää tyydyttänyt janoani, ja mielikuvitusköyhät vankilajutut alkoivat ottaa aivoon. Ajoittain pohdin siirtymistä kuusi jalkaa alemmalle sivistyksen tasolle, mutta päätin keksiä jotain rakentavampaa! Aloin pohtia mahdollisuutta saattaa kesken jääneitä ammat-tiopintoja valmiiksi.

Mahdollisuus tähän tarjoutuikin, ja aloitin Riihimäen vankilan ammattikoulussa ajoneuvoasenta-jan tutkintoon valmistavan linjan marraskuussa 2010. Ammattikoulun ohella päädyin - puolittain vahingossa - aikuislukion puolelle suorittamaan mm. äidinkielen ja matematiikan kurseja syksyllä 2011 - ja sille tielle jäin.

Lukiossa luonnontieteet olivat se juttu - The Thing! Kemia ja biologia olivat kieliä, joita ymmärsin. Ylioppilaaksi kirjoitin keväällä 2013 arvolausein A:sta L:ään. Samaisena keväänä hain Jyväskylän yliopistoon opiskelemaan liikuntatieteitä ja vaihtoehtoisesti biologiaa. Itsensä siteeraaminen on mahdollisesti törkeää, mutta minulla on tapana sanoa: "En osaa paljon mitään, mutta osaan vähän kaikkea." Tämä pätee niin urheiluun, rakkauteen kuin tieteseenkin. Siksi olen erittäin onnellinen, että - sattumien kautta - päädyin Jyväskylän yliopistoon, ja että pääsin nanotieteiden koulutusoh-jelmaan. Täällä ilmapiiri on erittäin kannustava, ja poikkitieteellisyys tuo työskentelyyn avartavaa twistiä.

Tällä hetkellä elämä hymyilee, vaikka kiirettä pitääkin. Vankeutta on jäljellä vielä 419 päivää, mutta pääsen kuutena päivänä viikossa käymään koululla klo 7 - 22. Matkat tahtuvat polkien. Mikään ei saa aivoja tehokkaammin hereille kuin 25 km:n aamulenkki jäätävässä sateessa - toisaalta se on ter-piä, elinehto. Kandidaatin tutkinnosta puuttuu vielä muutama kurssi, jotka ovat näillä näkymin paketissa huhtikuuhun mennessä. Verkot ovat vesillä myös yritystoimintaa silmällä pitäen: mikäli



rahoituskuviot selkiytyvät vuodenvaihteessa, alkaa analyysilaboratorion pystytys tammi-helmikuussa.

Toisinaan pysähdyn miettimään elämää taaksepäin ja pohdin: “mitä jos...”. Jos en olisikaan päätenyt 11 vuodeksi vankilaan, niin missä olisin? Jos en olisikaan jatkanut opintoja, niin mitä tekisin? Mitä syvemmin asiaa pohdin, sen selkeämmäksi vastaus käy: en olisi, en tekisi!

Tehtyä ei saa tekemättömäksi, ja mennyttä ei voi muuttaa. Sen sijaan se, mitä teemme tänään ja huomenna, ovat vaikutusvaltamme piirissä. Murhaajan stigma tulee kulkemaan mukana niin kauan kuin jalkani tätä palloa kuluttavat, mutta ilokseni olen saanut myös havaita, että sillä ei ole pienintäkään merkitystä. Vain sillä on väliä mitä teen nyt! Ei tarvitse olla paras kaikessa - tai oikeastaan missään - kunhan hoitaa hommansa niin hyvin kuin osaa omien kykyjensä puitteissa.

Olen viime vuosina pohtinut suomalaisuuden merkitystä itselleni ja kyseenalaistanut koko nationalistisen hölynpölyn mielekkyyttä. On silti todettava, että ilmiselvistä puutteista huolimatta on täällä paljon hyvääkin, esimerkiksi ilmainen koulutus. Missä muualla voit ryssiä elämäsi, ja vielä sen jälkeen hankkia kohtuullisen koulutuksen? Aloittaa alusta. - “Ja hyväntahtoinen aurinko katseli heitä” - that’s My Life!

Henna Jääsaari

Turun iltalukio 2012–2014

Kukin loistaa omalla tavallaan

Tieni lakkiaisiin oli kenties kuoppaisempi kuin keskivertolukiolaisella. Lukuisten opinto-ohjaajan huoneessa vietettyjen epätoivon hetkien ja tuskanhikisten, kuutta improbaturgia ennustavien unien jälkeen Turun iltalukion rehtori asetti valkolakin päähäni. Olin saavuttanut mahdottoman ja nujertanut monsterin, joksi ylioppilaskirjoitukset olivat päässäni muodostuneet. Itsekritiikkini läpituokeva ulottuvuus oli syrjäyttänyt kaikki positiiviset mielikuvat tulevaisuudestani, mutta lakkiaispäivänä onnistuin vapautumaan pääni sisäisestä vankilasta ja olemaan ylpeä itsestäni.

Suvaitsevaisuus on trendikästä, ja se saa aikaan kirjavaa keskustelua. Silti yhteiskunta ja yleinen asenneilmapiiri aivopesevät kansalaiset herkästi uskomaan, että korkea veroprocentti ja ansioluettelon lista saavutuksista ovat ihmisarvon mitta. Erilaisuutta pursuaa lukemattomia eri lajeja, mutta monesti parhaana olemista tunnutaan pidettävän ainoana hyväksyttävänä tapana olla poikkeava. On vaikeaa olla vertailematta itseään muihin, vaikka paras kilpailuasetelma saattaisi syntyä, jos tärkeimmäksi voitettavakseen asettaisi itsensä. Väite elämän helppoudesta lienee lumetta, mutta elämän ei silti tarvitse olla pelkkää suorittamista.

Turun iltalukiossa toteutin pitkäaikaisen haaveeni päästä ylioppilaaksi. Aloitin lukiotaipaleeni päivälukiassa, mutta henkisesti raskaan vaihto-oppilasvuoden jälkeen opiskelu ei tuntunutkaan enää mielekkäältä. Kokeilin muutamaa ammattikoululinjaa, mutta nekin jäivät jo muutamassa kuukaudessa kesken. Mielikuvissani toisen asteen tutkinnon suorittaminen olisi nostanut minut henkisen palkintokorokkeeni ykkössijalle, ja tuosta mielikuvasta saamani voiman ansiosta palasin aina koulun penkille.

Aikuislukio oli motivoiva oppimisympäristö: opiskelijat Turun iltalukiassa edustavat laajaa eri sukupolvien, persoonallisuuksien ja kulttuurien kirjoa. Keskiuerto-opiskelijan mallia olisi mahdoton muodostaa. Kaikenlaisista taustoista tulevat opiskelijat käyvät koululla hyvin vaihtelevista syistä. Joukkoon mahtuu kesken jääneitä päivälukio-opintojaan täydentäviä ihmisiä, kaksoistutkintolaisia ja niitä, jotka opiskelevat ensimmäistä kertaa elämässään. Osa käy lukiota harrastemielessä. Aikuislukiossa kaikki olivat niin selkeästi toisistaan eroavaisia, että lopulta siellä vallitsi vahva yhteenkuuluvuuden tunne.

Turun iltalukiossa, erilaisuuden ympäröimänä, pystyin pohtimaan ja suhteuttamaan omia tavoitteitani. Maailmassa on yli seitsemän miljardia ihmistä. Tästä perspektiivistä olisi turhauttavaa ajatella pyrkivänsä parhaaksi. Suomen koulujärjestelmä voisi kannustaa oppilaita iloitsemaan myös toisten opiskelijoiden onnistumisista. Aikuislukiossa kertautuivat keskinäiset erot monin eri tavoin. Eroista alkoi kasvaa hyvällä tavalla kannustavaa pohjaa johonkin samaan.

Me ihmiset olemme kaikki samoista geeneistä rakennettuja pienen hetken tähdenlentoja. Meidän tulisi nähdä, että olemme oman elämämme kirkkaimmat tähdet ja auttaa muita loistamaan omina taivaankappaleinaan. Telluksen tallajaat eivät pärjää ilman toisiaan. Kunhan vain yrittää parhaansa ja jatkaa yrittämistä, elämässä pääsee jo aika pitkälle. Onneksi Turun iltalukiassa työskentelee opinto-ohjaaja ja opettajia, jotka uskoivat minuun silloinkin, kun en itse siihen pystynyt.



Kun katson aikaa taaksepäin, voin kiittolisena toistaa lukion päättäjaisissä syksyllä 2014 pitämäni juhlapuheen kouluarkea kuvaavan osuuden. Sen sanoin haluan toivottaa kaikille nykyisille ja tuleville aikuislukion opiskelijoille nautinnollisia oppimisen, kasvamisen ja yhteisöllisyyden hetkiä. ”Tunneilla saa osallistua tai olla osallistumatta – kukin omalla tyylillään. Myös opettajat ovat värikästä väkeä. Osa on jo siirtynyt opetuksessaan hienoihin teknologisiin vempaimiin, osa suosii edelleen vanhaa kunnon liitutaulua. Lukiotaipaleemme ei välttämättä ole ollut yhtä juhlaa. Siihen on voinut mahtua hylättyjä kurssiarvosanoja tai myöhässä palautettuja kotiesseitä. Innostavan henkilökunnan ja opiskelijatovereiden ansiosta olemme saaneet nauraa ja iloita oppitunneilla samalla, kun päässämme on taas muutama aukko täydentynyt sivistyksellä.”

*Melanie Messner
Eiran aikuislukio 2012–2016*

Erilainen koulu

Olen 25-vuotias ja opiskelen germaanista filologiaa Helsingin yliopistossa. Tieni ylioppilastutkintoon ja yliopistoon oli pitkä ja monivaiheinen prosessi.

Lapsena meillä kaikilla on jonkinlainen mielikuva, mitä haluamme ja mitä emme halua tehdä elämässämme. Olin ujo lapsi, joka on mieluummin leikkinyt yksin tai auttanut isäänsä puutarhassa.

Olen aina halunnut auttaa rakentamaan parempaa maailmaa. Koska olin erilainen, ehkä vähän kypsempi kuin muut minun iässäni, minua kiusattiin peruskoulussa pahasti ja väkivaltaisesti. Opettajat



silloin eivät auttaneet eivätkä halunneet kuulla avunpyyntöjäni. Päädyin sairaalaan ja jouduin vaihtamaan luokkaa. Olin pettynyt opettajiin ja koulutusjärjestelmään. Ajattelin: en minä sovi siihen, en ikinä mene takaisin kouluun. Kokemus oli niin paha, että päätin jäädä niin kauas koulusta ja opettajista kuin mahdollista.

Muutamia kuukausia peruskoulusta valmistumisen jälkeen suunnitelmani oli valmis. Teen lyhyimmän koulutuksen, joka on saatavilla Itävallassa, ja aloitan työn mahdollisimman nopeasti. Näin tein, valmistuin kauppakoulusta ja aloitin urani asianajotoimiston sihteerinä. Kahden vuoden jälkeen huomasin, että oli tullut aika toteuttaa unelmani Suomeen muuttamisesta. Kun tulin tänne, aloin heti opiskella suomea. Motivaatio oli korkealla ja kielen opinnot sujuivat hyvin. Niin hyvin, että se pitkään haudattu oppimishaluni syttyi uudestaan. Huomasin, että haluan kehittää itseäni eteenpäin, haluan oppia uutta, haluan mennä yliopistoon. Silloin minulle kerrottiin, että tarvitsen ylioppilastutkinnon ennen yliopistoa, ja minun pitää ensin mennä aikuislukioon opiskelemaan kolme vuotta. Oppimishalu oli niin iso, että ilmoittauduin Eiran aikuislukioon pian sen jälkeen. Ensimmäinen koulupäivä Eirassa oli erittäin pelottava. Mitä jos kaikki tapahtuu uudestaan? Mitä jos opettajat eivät auta, kun tarvitsen apua? Olen edelleen erilainen, mitä jos jään taas ulkopuolelle? En jaksa mennä kaiken läpi uudestaan.

Mutta Eira oli erilainen kuin minä luulin. Opettajat huomasivat heti, että en puhu paljon, että pelkään. He ottivat minut aktiivisesti mukaan, kutsuivat minut avoimesti tervetulleeksi. He kuuluivat mitä halusin sanoa, he tulivat puhumaan kun näkivät, että seisoin yksin käytävällä. Siellä oli ja on edelleen niin monia erilaisia kansallisuuksia, kulttuureja ja tarinoita, että tunsin oloni heti kotoisaksi. Olen aina kokenut itseni maapallon asukkaaksi, ja tässä koulussa on koko maailma kotona. Olimme kaikki niin erilaisia, että meidän erilaisuus oli se, mitä meillä oli samaa. Me emme olleet itävaltalaisia, suomalaisia, somalialaisia, syyrialaisia tai japanilaisia. Olimme kaikki eiralaisia, opettajat ja koulun henkilökuntakin. Ihmiset, kuten minä, joilla oli pahoja kokemuksia ja kaikenlaisia tarinoita, istuivat luokassa ja oppivat matikkaa ja englantia yhdessä, meidän omalla tahdilla ja joustavasti.

Sellaisessa ympäristössä opin luottamaan opettajiin uudestaan. Opin luottamaan itseäni uudestaan. Eiran aikuislukio antoi minulle niin paljon, että halusin antaa jotain takaisin. Ujosta työstä tuli yhtäkkiä Eiran aikuislukion oppilaskunnan puheenjohtaja. Työskentelin opettajien kanssa kehittämällä projektia, joka auttaa opiskelijoita löytämään oman sisäisen motivaation ja vahvuuden. Ihailin joka päivä opettajien kykyä tukea kaikkia opiskelijoita, jotka ovat erilaisilla oppimistasoilla. Ja sitten huomasin, minustakin tulee opettaja. Se tyttö, joka oli vannonut pysyvänsä niin kaukana koulusta kuin mahdollista elämänsä loppuun asti, haluaa opettajaksi. Nämä opettajat muuttavat ihmisten elämää joka päivä, he antavat toivoa ja voimaa, inspiroivat omalla esimerkillään. Ymmärsin vihdoinkin, että minun tieni maailman parantamiseen ja ihmisten auttamiseen on opettajan tie.

Eira auttoi minua ymmärtämään, että erilaisuus ei ole mikään paha, se on hyvä. Meidän erilaisuutemme on meidän vahvuutemme. Erilaisuutemme on se, mitä meillä on samaa.

Eiran aikuislukion perustaja ja entinen rehtori Touko Voutilainen sanoi: ”Jotta koulu olisi kaikille samanlainen, sen tulee olla kaikille erilainen.”

Eirassa ja Eiran opettajien avulla en ole vain valmistunut ylioppilaaksi, vaan olen löytänyt oman vahvuuteni, motivaation ja tarkoituksen. Eiran jälkeen en ole sama ihminen kuin ennen. Olen Melanie 2.0 versio. Olen edelleen eiralainen. Tiedän mitä haluan ja minulla on inspiraatiota, rohkeutta ja loputon halu mennä eteenpäin ja auttaa ihmisiä ja rakentaa muiden kanssa parempaa maailmaa.

Juhani Tolvanen

Kuopion aikuislukio 2012–2015

Opiskelulla ei ole ikärajaa

Sairastuin vakavasti noin kymmenen vuotta sitten, minkä jälkeen minulle on tehty useita toimenpiteitä anestesiassa. Kolme niistä oli radikaaleja, ja niistä viimeisten jälkeen jouduin eläkkeelle, ennen aikojani.

Moni olisi luullut, että antaisin kokemani jälkeen jo periksi. Toki jouduin ”syviin vesiin” sairauteni kanssa. Olin työelämässä ollessani tottunut tavoitteelliseen toimintaan. Joka vuosi asetettiin uusi budjetti, nousujohteinen, joka piti saavuttaa, jotta yrityksen muut tavoitteet toteutuivat.

Olen siis omaksunut tuon tavoitteellisen elämisen tavan: päämääriä täytyy olla, ne motivoivat tekemään oikeita asioita. Mielestäni tarvitsemme jotain, mihin kurkottaa, riman jonka yli olisi hyvä päästä. Ei pidä aina mennä sieltä mistä aita on matalin, ja ainahan pien-tenkin tavoitteiden saavuttaminen kohentaa myös itsetuntoa.

Viimeisen leikkauksen toipilasaikana pohdin: tässäkö tämä sitten on, koko elämäni, pakkoeläkkeellä. Mietin, voisinko tehdä jotain sellaista, mikä olisi mielekästä ja kehittäisi minua. Kaikenlaisia harrastuksia oli mielessäni, taidemaalauksesta maratonjuoksuun, ja totesin, että kaikki on mahdollista, jos vain haluaa. Jostakin aivosopukoista nousi esiin opiskelu, joka oli jäänyt nuoruudessani hiukan huonolle tolalle, osin vanhempieni senaikaisen tilanteen vuoksi.

Lukio-opinnot on nykyisin mahdollista suorittaa myös etäopiskeluna, mikä sopi minulle hienosti sairastumiseni vuoksi. Opiskelin päivisin kotona vaimon ja pojan ollessa omilla tahoillaan, vaimo töissä, poika opiskelemassa. Pari kertaa viikossa kävin iltaisin koululla oppitunneilla kuuntelemas-
sa opetusta sekä suorittamassa jaksokokeita. Kahden vuoden aikana itseopiskelu tuli tutuksi. Toki opiskeluaikana myös sosiaalinen kanssakäyminen lisääntyi, muutamista opiskelukavereista sekä opettajista sain uusia tuttavuuksia. Heidän kanssaan käytyjen keskustelujen kautta opin paljon uusia asioita, oppiaineiden lisäksi.



Lukio-opiskelu kannatti monelta kantilta katsottuna. Aiemmin nuoruudessani suoritettut opinnot tukivat opiskeluani, ja niinpä lukioaineiden valinnassa ei ollut epäselvää miettiessäni ylioppilastutkinnon suorittamista. Lukioaineitahan voi opiskella myös tutkinnon jälkeenkin, ja ne voi myöhemmin pyytää lisäämään lukiotodistukseen. Askel kerrallaan, pienissä osissa asiat omaksui hyvin. Vanha kiinalainen sananlasku sanoo: ”Tuhatinkin mailin matka alkaa yhdellä askelella.”

Suoritettuani ylioppilastutkinnon aloin tietysti miettiä seuraavaa tavoitetta. Opiskeleminen oli jäänyt tavaksi tehdä jotain tavoitteellista, keinoksi korvata työelämän haasteet. Uuden oppiminen on hieno asia. Olikin aivan selvää, että alkaisin opiskella lisää, piti vain miettiä mitä.

Menin Avoimen yliopiston sivuille ja löysin sieltä opiskelutarjonnan, josta oli helppo löytää minulle sopivaa ja motivoivaa opiskelua. Avoimessa yliopistossa opiskelu on pitkälle samanlaista kuin etäopiskelu lukiossakin. Voi asettaa itselleen tavoitteet tutkintoon tähtäävästä opiskelusta, tai opiskella vain joitakin sivuaineita jotka kiinnostavat. Kaikki on mahdollista, se on vain itsestä ja motivaatiosta kiinni, tavoitteet voi asettaa itselleen sopiviksi. Ihminen voi oppia asioita koko elinkaarensa aikana, kognitiiviset taidot eivät katoa minnekään, muuttavat kyllä tapojansa. ”Oppia ikä kaikki” -lause pitää edelleenkin paikkansa. Opiskelulla ei ole ikärajaa ja se on kaikille oma elämäntilanne huomioiden aina mahdollista.

Robert Brotherus
Eiran aikuislukio 2015–2016

Kasvoin aikuiseksi aikuislukiossa



Tie ylioppilaaksi on ollut minulle huikea matka, johon sisältyy paljon oppimista monessa mielessä. En vaihtaisi pois päivääkään - tai no, ehkä muutaman.

Lukiossa opiskeleminen ja ylioppilaaksi valmistuminen on aikuiseksi kasvamista, henkistä kypsymistä ja nöyryyden harjoittamista. Jos olisin kuullut tuon virkkeen lukion ensimmäisellä tunnilla, olisin varmaan nauranut mielessäni ja tehnyt siitä jonkinlaisen pilaversion. Tuolloin, vuonna 2011 Sibelius-lukiossa opintojaan aloittavalla Robertilla ei ollut harmainta aavistustakaan siitä, mitä ylioppilaaksi tuleminen vaatii. Halusin vain kuulua porukkaan, tulla hyväksytyksi kouluyhteisöissä. Halusin sitä niin paljon, että keskitin kaiken voimani ja energiani sosiaalisen hyvinvoinnin luomiseen. Lukion kurssit olivat toissijaisia asioita. Jos minua ei kiusattaisi lukiossa, kaikki olisi hyvin.

Saavutin tavoitteeni. Löysin ympärilleni kaveriporukan, joka osallistui hauskanpitoon minun ehdoillani. Lukiolaisuus tarkoitti minulle kaikkea muuta kuin opiskelua. Oheistoiminta oli lukion päätarkoitus. Teemaviikot hassuine pukuineen, nasutukset, bileet ja päihteidenkäyttö olivat lemppiaineitani lukiossa, enkä ollut ainoa laatuani.

Lukio-opiskelu on ristiriidassa ihmisluonnon kanssa. 17-vuotias nuori on luotu kaikkeen muuhun kuin vapaaehtoiseen tavoitteelliseen opiskeluun, joka pitkälti määrittää hänen tulevaisuuden menestymismahdollisuutensa. Luonnollista tekemistä olisi itsenäistymisen opettelu, omien rajojen hakeminen ja testaaminen sekä sukuvietin heräämisestä nauttiminen. Ei siinä tuoksinassa ole voimia intensiiviseen opiskeluun. Ei ainakaan minulla ollut. Siinä on valittava nuoruuden elämisen ja pääntäämisen välillä. Jotkut hullut onnistuvat molemmissa. Tämä dilemma ilmenee lakitutustilaisuudessa laulettavan nuorten juomalaulun muodossa: ”Gaudeamus igitur...”

Ensimmäisen lukuvuoden jälkeen opiskelu alkoi todella ontumaan. Olin todella eksyksissä elämäni suhteen. Aina jakson vaihtuessa päätin skarpata ja menin ensimmäisille tunneille. Motivaationi oli kuin kanan lento, se kesti yhden tai kahden oppitunnin verran. Opintotaulukkoni alkoi täyttyä K-kirjaimesta - kurssi keskeytetty.

Vuoden 2014 lopussa olin ajautunut tilanteeseen, jota värjivät pelko, viha ja epätoivo. Olin epäonnistunut elämäni kaikilla osa-alueilla. Olin riippuvainen päihteistä, uhkapeleistä ja rahasta, olin velkaa joka suuntaan ja välit perheeseen olivat lähes kokonaan tyrehtyneet. Olin pettänyt kaikki, mukaan lukien itseni. Tämä tuska ajoi minut tekemään sen, mitä olin vuosia vältellyt: pyytämään apua. Myöntämään, etten pärjää yksin. Luovuttamaan omasta itsepäisestä rakennelmasta, joka oli ajanut minut nurkkaan. Sinä yönä kävelin äitini luokse ja kerroin itkien, että minulla on todella vaikeaa, ja että tarvitsen apua.

Siitä alkoi minun elämäni isoin muutosprosessi. Jouduin jättämään vanhat tapani ja kaverini. Lähdin kuukaudeksi maaseudulle rauhoittumaan ja pohtimaan kaikkea tapahtunutta. Heräsin todellisuuteen ja hätäannynin rästiin jääneiden velvollisuuksien määrästä. Olin suorittanut neljässä vuodessa alle puolet lukion oppimäärästä. Autokoulu oli pahasti kesken. Armeijaan olisi pitänyt lähteä viiden kuukauden päästä. Tartuin heti toimeen, mutta karu totuus tuli päin näköä. Olin aina asettanut itselleni niin korkeat tavoitteet, että minun oli helppo järkeillä luovuttaminen. Olin yrittämässä käydä 39 kurssia kolmessa jaksossa autokoulun kera ja lähteä sitten armeijaan. Enhän minä osannut edes tulla ajoissa kouluun! Miten kykenisin siihen, mihin kukaan muukaan ei pysty. Oli taas aika luopua harhoista ja pyytää apua. Ja kun en osaa auttaa itseäni, ei minulla silloin ole varaa määritellä sitä, miten minua autetaan. Minua kehoitettiin lykkäämään armeijaa ja vaihtamaan lukiota. Tein niin. Ilmoittauduin Eiran aikuislukioon opiskelijaksi ja tein opinto-ohjaajan kanssa ensimmäisen realistisen opintosuunnitelmani.

Suuret asenneongelmat kuten rasismi, välinpitämättömyys luonnosta ja suvaitsemattomuus johtuvat pitkälti sivistyksen puutteesta. Lukio on ratkaisu tähän maailmanlaajuiseen ja ajankohtaiseen ongelmaan. Kattavan yleissivistyksen opettaminen tarjoaa nuorille sen tietämyksen, jota tarvitaan asioiden objektiiviseen ja kriittiseen tarkastelemiseen. Ismeistä huuteleminen, tietämättä niiden oikeaa merkitystä ja historiaa, on vältettävissä humanististen tieteiden opiskelulla. Ilmastonmuutos ei ole enää myytti biologian ja maantiedon kurssien jälkeen. Meidän tulisi olla hyvin kiitollisia siitä, kuinka helposti, edullisesti ja laadukkaasti tämä mahdollisuus on tarjottu kaikille tasa-arvoisesti.

Lukuvuosi aikuislukiossa oli vaativa mutta upea kokemus. Suoritin 26 kurssia tasaisella nopeudella eli pidin opintosuunnitelmasta kiinni ensimmäistä kertaa. Koko lukio instituutiona sai uuden mer-

kityksen. Sain oppia paljon myös kurssien aihepiirien ulkopuolelta. Opin, että kurseja ei suoriteta selittelemällä opettajille vaan osallistumalla opetukseen tunteilla ja tekemällä kurssityöt ajallaan. Opin, ettei minun tarvitse hakea hyväksyntää muilta saadakseni olla olemassa. Opin mitä rehellisyys, ahkeruus ja nöyryys merkitsevät.

Haluan kiittää Eiran aikuislukiota siitä, millainen koulu se on. Se on koulu, joka on täynnä mahdollisuuksia sille, joka on halukas ottamaan vastuun oppimisestaan. Tätä ilmentävät monet erilaiset opiskelumuodot, jotka antavat oppilaalle paljon valinnanvaraa. Onneksi kuitenkin selittely ei ole vaihtoehtona. Selkeät, joustamattomat päivämäärärajat ja käytännöt ovat pelastaneet minut venkoilulta.

Aikuislukio merkitsee minulle toista mahdollisuutta. En olisi ikinä uskonut, että olen nyt tässä pisteessä. Olen ollut lähes kaksi vuotta selvin päin - ilman päihteitä, uhkapelejä ja tupakkaa. Sain vuosi sitten ajokortin. Minulla on hienoja ystäviä ja ihana tyttöystävä. Olen ylioppilas! Nyt on aika mennä eteenpäin. Kiitos, että sain kasvaa aikuiseksi aikuislukiossa.

Anette Holmström
Töölön yhteiskoulun aikuislukio

Uuden ylioppilaan puhe 4.12.2015

Arvoisa rehtori, hyvät opettajat ja juhlavieraat sekä tuoreet ylioppilaat ja perusopetuksesta valmistuvat.

Nyky maailmassa tuntuu olevan kiire joka paikassa. Kiire ulottuu jokapäiväisestä elämästä aina elämän suurimpiin valintoihin. Aloittaessani päivälukiossa noin kolme ja puoli vuotta sitten minusta tuntui, etten pysy tässä kiireessä mukana. Jotkut nauttivat ripeätahtisesta elämästä, mutta itselleni se ei millään sovi. Opin polku tuntui pikemminkin moottoritietä. Lukion suorittaminen tuntui mahdottomalta.

Yritin etsiä itselleni sopivaa ammattikoulualaa tai vaihtoehtoista tapaa suorittaa lukio – mitä tahansa, millä saisin toisen asteen koulutuksen suoritettua.



Kaikkiin näihin vaihtoehtoihin kuitenkin liittyi se sama kiire ja painostus, joka tuntui päivälukiosakin.

Vaihdoin Töölön yhteiskoulun aikuislukioon puolitoista vuotta sitten sillä asenteella, että tämä on minun viimeinen mahdollisuuteni. Aikuislukio mahdollisti minulle polkuni kulkemisen itselleni sopivaan tahtiin ja tuki minua joustavilla mahdollisuuksilla silloin, kun matkanteko tuntui vaikealta. Kurseja sai suorittaa itsenäisesti tenttimällä ja aikatauluissa joustettiin aina, kun oli sille tarvetta. Tiesin opiskellessani, että mikä tahansa ongelma eteeni tulisikaan, Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa pääsisin kyllä siitä yli.

Haluaisin kiittää saamastani tuesta ja neuvoista erityisesti opintosuhteeri Jutta Heikkistä, opinto-koordinaattori Petri Lomania ja koulukirjastonhoitaja ja opintoavustaja Pipsa Rantaa. Jutalta ja Petriltä sain kansliasta aina ystävällisiä ja innokkaita neuvoja. Pipsa kannusti minua aina käydessäni koulun kirjastossa ja palauttaessani tai lainatessani kirjoja. Hän kyseli, miten kokeet olivat menneet, kuunteli ja kertoi omia kokemuksiaan. Haluan myös kiittää kaikkia minua opettaneita opettajia. Olitte kaikki omilla tavoillanne innostavia ja hyviä opettajia ja teitte oppiaineestanne mielenkiintoista opiskeltavaa.

Olen oppinut lukioaikamani valtavasti niin koulussa kuin sen ulkopuolellakin. Olen nyt hurjasti lähempänä aikuisuutta kuin lukion aloittaessani. Opin Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa opettavien kiehtovien ja sivistävien aineiden lisäksi muun muassa sen, että vanha sanonta ”Minkä taakseen jättää, sen edestään löytää” pitää paikkansa enemmän kuin olisin toivonut. Viime vuonna keskeytin muutaman kurssin, pakko myöntää että joskus jopa laiskuudesta johtuen, ja nyt loppuvuodesta niiden kanssa meinasi tulla kiire. Nyt tiedän tulevaisuudessa paremmin.

Suurin osa päivälukion kanssani samaan aikaan aloittaneista valmistui jo tämän vuoden keväällä. Päivälukiossa suoritettava kurssimäärä on huimaavat 75. Täällä aikuislukiossa minä suoritin 50 kurssia. Koen suorittaneeni ylioppilastutkinnon omilla ehdoillani, käyttäen siihen sen verran aikaa ja voimavaroja kuin halusin ja pystyin, ja arvosanani olivat suurimmaksi osaksi hyviä. Oli kurseja suoritettuna sitten maksimi- tai minimimäärä ja olivat arvosanat sitten mitä tahansa, olemme nyt kaikki täällä ylioppilaita. Kuten isäpuoleni aina sanoo, tärkeintä on päästä eteenpäin. Hänen kanssaan samoilla linjoilla oli Konfutse sanoessaan: ”Kunniakkainta ei ole olla kaatumatta, vaan nousta joka kerta ylös.”

Olitpa siis minkä ikäinen tahansa ja halusitpa sitten kompuroida, ryömiä tai juosta kohti ylioppilastutkintoa, aikuislukio varmistaa sen, ettei se koskaan ole liian myöhäistä – ettei ylioppilastutkinnon, opiskelun ja sivistyksen ovi sulkeudu koskaan.

Lämpimät onnittelut kaikille vastavalmistuneille. Saamme kaikki olla ylpeitä itsestämme ja toisistamme.



Panu Kela

Aikuislukioiden nelikenttäanalyysien vertailu

Kaikella tavoitteellisella toiminnalla on vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Ellei heikkouksia tunnusteta tai niiden poistamiseen yritetä vaikuttaa, ne voivat edesauttaa uhkakuvien toteutumista. Vahvuuksista taas kasvaa mahdollisuuksia. Oppilaitoksen on oltava valmis haasteisiin ja tiedostettava tulevaisuuteen liittyvät odotukset. Nelikenttäanalyysi on yksinkertainen tapa saada tietoa koulun tilasta ja toimintaympäristöstä. Alla on esitetty vuosina 2008 ja 2015 tehdyt nelikenttäanalyysit rinnakkain. Nelikenttäanalyysit ovat analyysieihin osallistuneiden rehtoreiden ja opettajien näkemyksiä aikuislukioiden senhetkisestä tilasta.

Vertailusta todettua

Uusiksi vahvuuksiksi nähtiin mm. peruskoulututkinnon elpyminen maahanmuuttajaopiskelijoiden myötä. Vahvuus on myös se, että aikuislukioilla on perinteitä sähköisten oppimisympäristöjen kehittäjänä. Lisäksi IKLO voi vaikuttaa koulutuspolitiikkaan.

Uusia heikkouksia on mm. se, että lukiokoulutuksen rahoitusta on entisestään pienennetty. Tutkintotavoitteisten opiskelijoiden määrän väheneminen tekee aikuisten lukiokoulutuksesta monille koulutuksen järjestäjille liian kallista ja näin myös aikuisten perusopetuksen järjestämisen edellytykset heikkenevät. Uutena heikkoutena nähtiin myös se, että aineopettajat eivät tunne omakseen kokonaisvaltaista opetusta ja esim. kaikki ohjaa –ajattelua. Myös opinto-ohjauksen resurssointi on riittämätöntä, eikä opinto-ohjausta ole määritelty riittävästi virkaehtosopimuksissa.

Uudessa analyysissä ei enää nähty heikkoutena sitä, että aikuislukiot toimivat yleensä päiväkoulujen kyljessä, eikä oman olon tuntua tunneta.

Uusiksi mahdollisuuksiksi nähtiin aktiivinen yhteistoiminta. Sillä on mahdollisuus vaikuttaa valtakunnan aikuiskoulutuspolitiikkaan ja -pedagogiikkaan. Opetusministeriön aikuisten perusopetusta koskevat kehittämissuositukset vahvistavat toteutuessaan aikuislukioiden asemaa.

Lisäksi mahdollisuudeksi nähtiin maahanmuuttajien määrän nopea kasvu, mikä tuo uusia tehtäviä. Aikuislukioissa voidaan lisätä joustavia rakenteita ja käyttää entistä enemmän hyväksi osaamisen tunnustamista. Aikuislukioilla olisi mahdollisuus käyttää joustavuuttaan myös työpäivien ja työviikon rakenteen suunnittelussa sekä pedagogisissa ratkaisuissa, kuten oppiainekeskeisyyden vähentämisessä. Uudessa visiossa mahdollisuudeksi ei enää nähty opetusharjoittelua eikä osallistumista opettajien kouluttamiseen.

Uusi uhkakuva on rahoituksen yleinen niukkeneminen. Se vaikeuttaa aikuislukioiden toimintaa. Suorituksiin painottuva rahoitus ja opintoaikojen mahdollinen rajaaminen alkaa entistä enemmän ohjata ja määrittää sitä, keille opetusta tarjotaan ja keitä hyväksytään opiskelijoiksi. Uudessa visiossa ei enää pidetty uhkana sitä, että päivälukioiden mahdollisuus antaa aikuislukion tuntijaon mukaista opetusta heikentäisi aikuislukioiden asemaa. Uhkana ei myöskään nähty sitä, että hiljainen tieto katoaa ja perinteet katkeavat henkilökunnan uudistuessa ja opettajien jäädessä eläkkeelle.

Oheisessa taulukossa on vertailtu vuosien 2008 ja 2015 yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Suurimmat erot on merkitty punaisella.

Vahvuudet vuonna 2008	Vahvuudet vuonna 2015
<p>Opiskeluympäristö on joustava ja reagoi nopeasti muutoksiin. Toiminta on opiskelijälähtöistä ja pitää tärkeänä HOPSin tekemistä.</p> <p>Henkilöstö on innovatiivista, ennakkoluulotonta ja kehittämismyönteistä. Opetus, jota annetaan monimuotoisesti, on tehokasta ja ylläpitäjälle edullista. Opettajilla on osaamista erilaisten aikuisten kouluttamisessa. Henkilöstö on pätevää, pysyvää sekä palveluultista.</p> <p>Opiskelijoille aikuislukio on lenkki elinikäisessä oppimisessa ja syrjäytymisen ehkäisyssä tai sen katkaisussa. Aikuislukio luo tasa-arvoiset mahdollisuudet opintojen päivittämiseen ikään, sukupuoleen tai rotuun katsomatta. Opiskelu on tutkinto- ja suoritustavoitteista. Opiskelijoiden motivaatio on huippuluokkaa. Oma, nuorten tuntijaosta poikkeava tuntijako sekä kurssien monimuotoinen suoritustapa tekevät opiskelun työn ja perheen ohella mahdolliseksi.</p> <p>Aikuislukioilla on hyvä maine ja hyvät perinteet. Ne ovat yhteistyöhaluisia ja verkostoituneet keskenään. Niillä on halu selviytyä.</p>	<p>Opiskelukulttuuri on joustava ja muutoksiin reagoidaan nopeasti. Toiminta on opiskelijälähtöistä. HOPSin tekeminen on tärkeää.</p> <p>Henkilöstö on innovatiivista, ennakkoluulotonta ja kehittämismyönteistä. Henkilöstö on pätevää, pysyvää sekä palveluultista.</p> <p>Opetus, jota annetaan monimuotoisesti, on tehokasta ja ylläpitäjälle edullista. Opettajilla on osaamista erilaisten aikuisten kouluttamisessa.</p> <p>Opiskelijoille aikuislukio on lenkki elinikäisessä oppimisessa ja syrjäytymisen ehkäisyssä tai sen katkaisussa. Opiskelijoiden motivaatio on hyvä.</p> <p>Aikuislukio luo tasa-arvoiset mahdollisuudet opintojen päivittämiseen ikään, sukupuoleen tai kulttuuristaustaan katsomatta.</p> <p>Aikuislukioissa voi opiskella myös perusopetuksen päättötutkinnon.</p> <p>Opiskelu on tutkinto- ja suoritustavoitteista.</p> <p>Oma, nuorten tuntijaosta poikkeava tuntijako sekä kurssien monimuotoinen suoritustapa tekevät opiskelun työn ja perheen ohella mahdolliseksi.</p>

Aikuislukioilla on hyvä maine ja hyvät perinteet. Ne ovat yhteistyöhaluisia ja verkostoituneet keskenään. Niillä on halu selviytyä.

Aikuislukiolla on pitkät kehittämisperinteet ja kokemusta esimerkiksi sähköisten ympäristöjen kehittäjänä.

Aikuislukioita edustava Iltakoulujen liitto voi vaikuttaa koulutuspolitiikkaan.

Heikkoudet vuonna 2008

Nykyinen rahoituskäytäntö, aikuislukiolain puute sekä opintososiaalisten etuuksien puute heikentävät sekä aikuislukioiden että sen opiskelijoiden asemaa.

Aikuislukiot toimivat yleensä päiväkoulujen kyljessä, eikä oman olon tuntua tunneta. Usein on myös puute aikuismaisista tiloista.

Aikuislukioiden heikko tunnettuus ja riittämätön markkinointi heikentävät toimintaa. Aikuislukioiden vähäinen määrä, yksiköiden pienuus ja siten suppea kurssitarjoitus eivät edesauta tilannetta. Aikuislukiot ovat pieni ryhmä, joten oman asian esille tuominen on vaikeaa.

Aikuislukioille ei useinkaan ole mahdollisuutta saada oppilailleen erityispalveluita, esim. lukivaikeuden toteamiseen, psykologin tai kuraattorin palvelujen käyttämiseen. Opinto-ohjauksen virkaehtosopimuksen puute ja lukioresurssin puute vaikeuttavat tehokasta toimintaa.

Opiskelijoiden sitouttaminen, opiskelun keskeyttämiseen puuttuminen ja erilaisten opiskelijoiden käsittelyn hallinta ovat vaikeita. Opettajien täydennyskoulutusmahdollisuudet ovat rajalliset.

Aikuislukioille epäedulliset organisaatiouudistukset, esim. ainereaali eivät ota huomioon aikuislukion tuntijakoa.

Opiskelumateriaali ei aina vastaa aikuisen maailmaa, eikä tue esimerkiksi itseopiskelua. Aikuislukioiden suhteet elinkeinoelämään ja yrityksiin ovat vähäiset.

Heikkoudet vuonna 2015

Aikuisten tutkintojen rahoitus on pieni ja lukiokoulutuksen rahoitusta on entisestään pienennetty. Tutkintotavoitteisten opiskelijoiden määrän väheneminen tekee aikuisten lukiokoulutuksesta monille koulutuksen järjestäjille liian kallista ja näin myös aikuisten perusopetuksen järjestämisen edellytykset heikkenevät.

Opintososiaalisten etuuksien puute heikentää sekä aikuislukioiden että sen opiskelijoiden asemaa.

Aikuislukioiden heikko tunnettuus ja koulujen markkinointiresurssien puute heikentävät aikuislukioiden asemaa aikuiskoulutuskentässä. Lukionimitys ei kerro koko toiminnan kirjoa.

Aikuislukiot ovat pieni ryhmä, joten oman asian esille tuominen on vaikeaa.

Aikuislukioille ei useinkaan ole mahdollisuutta saada opiskelijoilleen erityispalveluita, esim. lukivaikeuden toteamiseen, psykologin tai kuraattorin palvelujen käyttämiseen, koska niihin ei ole lakisääteistä velvoitetta. Erityisopettajan palvelu- ja tarvittaisiin paljon nykyistä enemmän.

Opinto-ohjauksen asema ei ole riittävän vahva. Opinto-ohjaukseen ei ole resursoitu riittävästi eikä sitä ole määritelty riittävästi virkaehtosopimuksissa.

Opiskelijoiden sitouttaminen, opiskelun keskeyttämisen ehkäisy sekä erilaisten opiskelijoiden käsittelyn hallinta vaativat henkilöstöstä yhä enemmän.

Opettajien täydennyskoulutus ei useinkaan ota huomioon yleissivistävää aikuiskoulutusta. Opiskelumateriaali ei aina vastaa aikuisen maailmaa, eikä tue esimerkiksi itseopiskelua.

Aikuislukioiden suhteet elinkeinoelämään ja yrityksiin ovat vähäiset.

Toiminta on osin joustamatonta: kursistarjotin on jäykkä ja mahdollisuutta spontaaniuteen ei aina ole. Aikuislukioiden mahdollisuudet käyttää tiloja ovat monissa kouluissa rajalliset. Tietyt uudenlaiset ajattelutavat eivät ole menneet läpi aikuislukioissa: aineopettajat eivät tunne omakseen kokonaisvaltaista opetusta ja esim. kaikki ohjaa -ajattelua, vaan ollaan kiinni aineopettajakeskeisessä ajattelussa.

Aikuisten lukiokoulutuksen tuntijako ja ylioppilastutkinto erityisesti ainerealin osalta ovat yhteensopimattomia. Nykyinen perusopetuksen tuntijako ei sovi maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille.

Mahdollisuudet vuonna 2008

Verkostoituminen ja verkko toiminnan kehittäminen mahdollistavat pientenkin aikuislukioiden selviytymiseen.

Yhteistyöllä ja innovatiivisella toiminnalla kyetään vastaamaan nopeasti ja joustavasti ajan haasteisiin.

Työelämän ja elinkeinoelämän yhteyksien lisäämisellä sekä aineopiskelun tuotteistamisella voidaan saada uusia toimintamalleja ja uusia kohderyhmiä.

Joustavia rakenteita voidaan lisätä esimerkiksi lisäämällä yleissivistävää opetusta ammatilliseen opiskeluun.

Oppimisesteiden poistamiseen ja keskeyttämisen vähentämiseen voidaan vaikuttaa opintojen ohjauksella.

Erilaisten opiskelijoiden, kuten maahanmuuttajien, vammaisten ja heikkolahjaisten opiskelutarpeisiin voidaan vastata.

Mahdollisuudet vuonna 2015

Verkostoituminen ja verkko toiminnan kehittäminen mahdollistavat pientenkin aikuislukioiden selviytymisen. Yhteistyöllä ja innovatiivisella toiminnalla kyetään vastaamaan nopeasti ja joustavasti ajan haasteisiin. **Aktiivisella yhteistoiminnalla on mahdollisuus vaikuttaa valtakunnan aikuiskoulutuspolitiikkaan ja -pedagogiikkaan.**

Maahanmuuttajien määrän nopea kasvu tuo uusia tehtäviä ja opiskelijoita aikuislukioille. Aikuislukiolla on mahdollisuus tarjota luku- ja kirjoitustaidon opetusta, kotoutumiskoulutusta, kielikoulutusta, aikuisten perusopetusta, lukioon valmistavaa opetusta sekä lukio-opetusta koko ajan kasvavalle maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden joukolle. Opetusministeriön aikuisten perusopetusta koskevat kehittämissuhteet vahvistavat toteutuessaan aikuislukioiden asemaa.

Uusien opettajien kouluttamiseen voidaan vaikuttaa sallimalla opetusharjoittelu ja osallistumalla opettajien kouluttamiseen.

Voidaan lisätä joustavia rakenteita ja käyttää entistä enemmän hyväksi osaamisen tunnustamista.

Ammatillisen koulutuksen rahoituksen suistuessa voi tulla tarvetta lisätä yleissivistävää opetusta, esimerkiksi kieliopintoja, jotta valmiudet ja kelpoisuus jatko-opintoihin säilyvät. Aikuisten kaksioistutuksen lisääminen tarjoaa nopean tien ylioppilaaksi.

Opinto-ohjausta voidaan käyttää tehokkaammin oppimisesteiden poistamiseen ja keskeyttämisen vähentämiseen.

Aikuislukioilla on mahdollisuus kehittää yhteistyötä myös muiden oppilaitosten kanssa, kuten vapaan sivistystyön kanssa.

Aikuislukioilla olisi mahdollisuus käyttää joustavuuttaan myös työpäivien ja työviikon rakenteen suunnittelussa sekä pedagogisissa ratkaisuissa, kuten oppiainekeskeisyyden vähentämisessä. Aikuislukioiden houkuttelevuutta voi lisätä.

Työelämän ja elinkeinoelämän yhteyksien lisäämisellä sekä aineopiskelun tuotteistamisella voidaan saada uusia toimintamalleja ja uusia.

Uhat vuonna 2008

Päivälukioiden mahdollisuus antaa aikuislukion tuntijaon mukaista opetusta heikentää aikuislukioiden asemaa.

Aikuiskoulujen rehtorin tehtävät määrätään päiväkoulun rehtorille tai opetustoimen johtajalle.

Rahoitusjärjestelmän epävarmuus ja ylläpitäjien tietämättömyys aikuislukioiden toimenkuvasta vaikeuttavat toimintaa.

Yleissivistyksen arvostus laskee, koska ammatillisen ja vapaan sivistystyön koulutuksen vahva asema ja tunnettuus aiheuttavat sen, että ne ottavat hoitaakseen tehtävämme.

Uhat vuonna 2015

Rahoituksen yleinen niukkeneminen vaikeuttaa myös aikuislukioiden toimintaa. Suorituksiin painottuva rahoitus ja opintoaikojen mahdollinen rajaaminen alkaa entistä enemmän ohjata ja määrittää sitä, keille opetusta tarjotaan ja keitä hyväksytään opiskelijoiksi.

Aikuislukiot sulautetaan päivälukioihin ja aikuisten opetuksen erityisosaaminen katoaa. Päivälukioiden mahdollisuus antaa aikuislukion tuntijaon mukaista opetusta heikentää aikuislukioiden asemaa. Aikuislukion rehtorin tehtävät määrätään päiväkoulun rehtorille tai opetustoimen johtajalle. Varsinaisten aikuislukioiden opettajien määrä vähenee ja opettajien työ pirstaloituu.

Henkilöstön ikääntyessä uhkaavat virikkeettömyys ja jämähtämisvaara. Opettajien sitouttaminen esimerkiksi etäopetukseen on ontuvaa, koska erityisesti pienet lukiot joutuvat käyttämään sekalehtoreita.

Yleinen koulutustaso on noussut, ikäluokat pienenevät, joten varsinaiset opiskelijat vähenevät. Opiskelijoiden lähtötaso on myös heikentynyt. Uhkana on oppilaskato, ellei aineopiskelun rahoitus tuo tilanteeseen parannusta.

Lukiokoulutus ei houkuttele, koska rakenteelliset huonot ratkaisut eivät tue aikuismaista opiskelua (esim. tuntijaon pirstaleisuus).

Hiljainen tieto katoaa ja perinteet katkeavat henkilökunnan uudistuessa ja opettajien jäädessä eläkkeelle.

Päätöksentekijät ja ylläpitäjät eivät tunne aikuislukioiden toiminnan erityispiirteitä, kuten opintojen keskeyttämisen syitä. Opintojen keskeyttämistä pidetään vain negatiivisena asiana, vaikka se voi olla opiskelijan elämäntilanteen huomioiva perusteltu ratkaisu.

Ammatillisen ja vapaan sivistystyön koulutuksen vahva asema ja tunnettuus vaikeuttavat toimintaamme, koska osittain kilpailemme samoista opiskelijoista. Vapaa sivistystyö ja muut aikuisoppilaitokset, joissa on pienemmät opetuskustannukset, alkavat hoitaa yhä enemmän aikuisten perusopetusta.

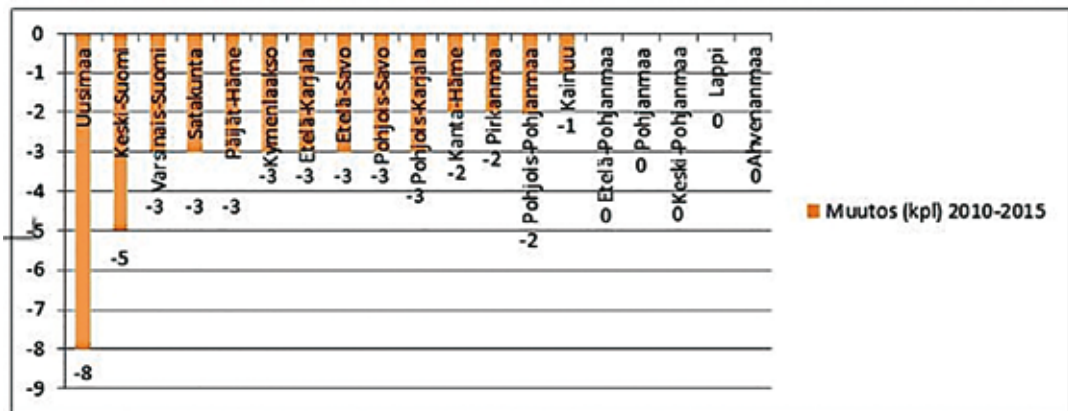
Kantaväestön yleinen koulutustaso on noussut ja ikäluokat pienenevät, joten varsinaiset tutkintotavoitteiset opiskelijat vähenevät. **Työelämän koventunut tahti estää aikuislukio-opiskelun.**



Pekka Karkela

Lukioiden määrä vähenee

Vuosien 2010-2015 välillä kaikkien lukioiden määrä laski 44 oppilaitoksella 394:stä 350:een, yhteensä siis 11,2 prosenttia. Varsinaisten aikuislukioiden määrä vuonna 2015 oli 20, mutta aikuisten opetussuunnitelman (AOPS) mukaan opettivat myös muut koulut. OPH:n tilaston mukaan AOPS oli vuonna 2015 käytössä viidessäkymmenessä koulussa¹. Aikuislukioita on yhdistetty mahdollisesti samassa koulurakennuksessa toimivaan nuorten lukioon. Joidenkin kohdalla koko toiminta on loppunut.



Lukioiden väheneminen maakunnittain

Tilasto peruskoulujen, lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten määrän vähenemisestä vuosina 2010–2015, löytyy OPH:n sivuilta. (OPH: verkkouutinen 22.9.2016)

YLE:n sivuilta löytyy otsikoita ja artikkeleita, jotka kuvastavat hyvin sitä tilannetta, mikä suurimmalla osalla aikuislukioista on tällä hetkellä.

¹OPH:n ja tilastokeskuksen tietokannat (Vipunen ja PX-Web).

”Oppilaat loppumassa aikuislukioista

Perinteiset aikuislukioiden tehtävät ovat vähentyneet viime vuosina. Kansan koulutustason nousemisen johdosta tarve aikuisten perus- ja lukiokoulutukselle on nykyään vähäinen. Esimerkiksi Kemissä perinteisen aikuislukion ykkösluokan alkaminen syksyllä on epävarmaa. Nykyään monien aikuislukioiden pääasiallista työskätkä on kouluttaa maahanmuuttajia.”

YLE 5.3.2012

”Imatra valmistee aikuislukion iltalinjan lopettamista” YLE 20.5.2016

”Aikuislukiot kulkevat eri suuntiin – Rauma lopettaa, Pori menestyy

Rauman aikuislukio lopettaa tämän lukuvuoden jälkeen. Porin aikuislukiossa riittää opiskelijoita eri puolelta Suomea.”

YLE 15.2.2016

Aikuislukioiden opiskelijamäärät

OPH:n tilastot on kerätty aikuislukioiden lukion oppimäärää noudattavien varsinaisten opiskelijoiden osalta. Taulukosta 1 käy selville suurimpien lukioiden opiskelijamäärä.

15 suurinta lukiota 2015	Kunta	Opiskelijoita	15 suurinta aikuislukiota 2015	Kunta	Opiskelijoita
Schildtin lukio	Jyväskylä	1 233	Eiran aikuislukio	Helsinki	1 201
Eiran aikuislukio	Helsinki	1 201	Tampereen aikuislukio	Tampere	624
Tikkurilan lukio	Vantaa	1 181	Espoon aikuislukio	Espoo	469
Jyväskylän lyseon lukio	Jyväskylä	1 155	Rovaniemen aikuislukio	Rovaniemi	456
Järvenpään lukio	Järvenpää	1 095	Töölön yhteiskoulun aikuislukio	Helsinki	428
Vaskivuoren lukio	Vantaa	1 016	Oulun aikuislukio	Oulu	365
Seinäjoen lukio	Seinäjoki	865	Turun iltalukio	Turku	332
Tampereen yhteiskoulun lukio	Tampere	858	Porin aikuislukio	Pori	246
Vaasan lyseon lukio	Vaasa	857	Jyväskylän aikuislukio	Jyväskylä	219
Sammon keskuslukio	Tampere	856	Helsingin aikuislukio	Helsinki	188
Lahden lyseo	Lahti	829	Vantaan aikuislukio	Vantaa	182
Helsingin medialukio	Helsinki	826	Kouvolan iltalukio	Kouvola	114
Mäkelänrinteen lukio	Helsinki	823	Valkeakosken Tietotien aikuislukio	Valkeakoski	74
Lohjan Yhteislyseon lukio	Lohja	784	Hämeenlinnan lyseon lukion aikuislukio	Hämeenlinna	71
Rauman lyseon lukio	Rauma	783	Riihimäen aikuislukio	Riihimäki	60

Suurimmat lukiot ja aikuislukiot v. 2015 varsinaisen opiskelijamäärän mukaan.

Aineopiskelijoita ja perusasteen opiskelijoita ei näissä luvuissa ole mukana eikä myöskään maahanmuuttajien opetusta. Siksi tätä kirjaa varten kysyttiin suoraan aikuislukiolta viimeisin opiskelijamäärä (tilanne 20.1.2017). Samalla kysyttiin myös oppilaitosten monimuotoisuudesta.

Kysymykset olivat:

1. Oppilaitoksen lukion ja perusasteen opiskelijamäärät (20.1.2017 eli tilastointipäivänä)
2. Aineopiskelijoiden määrä
3. Mitä muuta opetusta (opiskelijamäärät)
4. Kuinka monta eri äidinkieltä on opiskelijoilla
5. Kuinka monta kansallisuutta on opiskelijoissa
6. Yhteistyö eri oppilaitosverkkojen kanssa

Vastauksia saatiin 23 oppilaitokselta, eli tilastossa ei ole kaikkia aikuislukioita. Muutama iso aikuislukion opetus suunnitelmaa noudattava lukio puuttuu tilastosta.

Aikuislukioiden opiskelijatilanne 2016 - 2017

(tilanne 20.1.2017)

Oppilaitos	Lukio	Perusaste	Aineopiskelijat	Muut	Äidinkieliä
Eiran aikuislukio	903	295	1072	157*	64
Espoon aikuislukio	340	100	1089	90*	
Helsingin aikuislukio	177	140	727perus+1261lukio	202*	77
Hyvinkään yhteiskoulun aikuislinja	90	1	76	10*	8
Jyväskylän aikuislukio	212	4	66 pk + 273 luk	110*	31
Kaarinan lukion aikuislinja	76		132		17
Keravan aikuislukio	45	71	22perus+134lukio	14*	29
Klaukkalan aikuislukio	25	1	1		1
Kokkolan aikuislukio	106	7	300		7
Kotkan aikuislukio	97	44	157	152*	31
Lahden yhteiskoulun aikuislukio	264		256	9*	14
Lohjan lukion aikuislinja	63		101		8
Oulun aikuislukio	437	143	991	400*	48
Porin aikuislukio	249	1	251	12*	16
Riihimäen aikuislukio	63	53	10 pk + 164 luk		19
Salon lukion aikuislinja	81		204		6
Seinäjoen lukion aikuislinja	53	148	2		
Tampereen aikuislukio	573	48	298	334*	26
Turun iltalukio	467	212	920		37
Töölön aikuislukio	295	198	621	717+9*	48
Vaasan lyseon lukion aikuislinja	63	40	15		13
Valkeakosken tietotien aikuislukio	99		271		9
Vantaan aikuislukio	156		260	264*	23
yhteensä	4934	1506	9674		

Taulukko 2: Oppilaitosten antamat tiedot 20.1.2017

Kansallisuuksia Oppilaitosverkkoja

86		*LUVA+PK valmist
		* PK valmist
96		*kaksoistutkinto
4		*perusopetuksen lisäopetus
35	LSE	*päivälukiolaisia
18	LSE	
41	Lukioidenkehittämisverkko	*perusopetuksen lisäopetus
6	LSE	
41		*päivälukiolaisia
12	Päijät-Hämeen kehittämisverkostot OpinOvi ja Luku	*perusopetuksen lisäopetus
49	eLukio (Pohjois-Pohjanmaa)	*yliopiston ruotsin valmentava kurssi, myyntikoulutus
12	LSE	*LUVA opiskelijat
21		
6	TSE = Turun seudun etäengas	
24	LSE	*päivälukiolaisia+Tampereen seudun ammattiopisto
39	LSE + TSE	
48		*kaksoistutkinto+LUVA
9	LSE = Länsi-Suomen aikuislukiot	
9	LSE	
13		*kaksoistutkinto



Oppilaitosten vastauksista huomaa, että perinteisen tehtävän lisäksi on tullut uusia. Maahanmuuttajien määrän voimakas kasvu näkyy aikuisoppilaitosten opiskelijatilastoissa. Kansainvälisyys on tullut oppilaitosten arkeen. Tämä antaa uusia mahdollisuuksia korvata yhä vähenevää perusasteen ja lukion opiskelijoiden määrää.

Aikuislukioilla on edelleen tärkeä paikka suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Ne ovat olleet monessa asiassa edelläkävijöitä. Opiskelijamäärät ovat huolestuttaneet aiemminkin.

Yhdessä on kuitenkin keksitty ja kehitetty koulutusta (esim. luokaton lukio). Tällä kertaa haasteet ovat vielä kovemmat. Suomalainen peruskoulujärjestelmä tuottaa tulosta; aikuislukioiden varsinaisten opiskelijoiden määrä vähenee voimakkaasti. Uusi potentiaali on lisääntyvä maahanmuutto ja maahanmuuttajien kouluttaminen. Niillä markkinoilla pitää olla mukana. Aina on myös niitä opiskelijoita, jotka tarvitsevat toisen mahdollisuuden, jotkut jopa sen ensimmäisenkin.

Yleistä

Itsenäisiä aikuislukioita tai apulaisrehtorin johtamia aikuislinjoja oli vuoden 2017 IKLO:n tilastossa 34. Tähän julkaisuun kirjoitti toiminnastaan 23 koulua.

Eiran aikuislukio

Eiran aikuislukio on Touko Voutilaisen koulu-säätiön ylläpitämä yksityinen aikuislukio, joka toimii kahdessa toimipisteessä Etelä-Helsingissä.

Koulumme osalta uusi vuosituhat alkoi historiallisella toimipaikan vaihdoksella: Käpylän iltaoppikoulun kannatusyhdistys ry osti syksyllä 2000 koulun uudeksi toimitaloksi entisen Helsingin ranskalais-suomalaisen koulun kiinteistön Ullanlinnasta Laivurinkatu 3:sta. Mittavan remontointi- ja lisärakentamisen jälkeen rakennus otettiin käyttöön syksyllä 2001 ja samalla koulun nimi muutettiin Eiran aikuislukioksi.

Laivurinkadulle muuton jälkeiset vuodet ovat olleet koulun ydintoimintojen kehittämisen aikaa. Opiskelijamäärä on pysynyt tarkasteluvuosina suurena ja koulun vetovoimaisuuteen on vaikuttanut opetustarjonnan monipuolisuus ja joustavuus: Eirassa on lähiopetuksessa voinut jo 1990-luvulta lähtien tehdä aikuisten oppimäärän mukaisia lukio- ja peruskouluopintoja aamusta iltaan. Suuri kurssitarjonta, erittäin joustavat opiskelumahdollisuudet, järkevästi toteutettu kahden tutkinnon opintojen yhteistyö ja toimivat verkko-opetuksen käytännöt ovat olleet koulun vahvuus. Keskeinen sijainti kaupungin ytimessä ei myöskään ole ollut haitaksi koulutusta järjestettäessä.

Kuluneina vuosina Eira on panostanut voimakkaasti ohjaus- ja tukipalvelujen kehittämiseen. Tehokas henkilökohtainen ohjaus on merkittävästi alentanut opiskelijoiden opintojen keskeytymistä.

Opiskelijoidemme oppimisvalmiuksien kehittämisen ja myös syrjäytymisen ehkäisyn kannalta merkittävä hanke on ollut Opi oppimaan -projekti. Hankkeen myötä on eri oppiaineissa syntynyt huomattava määrä uusia tukikursseja ja opetusmenetelmiä, joiden avulla opiskelijoiden erilaisuus on paremmin voitu huomioida, sekä lukion että peruskoulun puolella.

Vuonna 1998 käynnistynyt etälukiotoiminta on kehittynyt monimuotoiseksi verkko-opetuksiksi, jossa opiskelijoilla on jaksoittain ollut valittavana koko aikuislukion kurssitarjotin. On syntynyt lukuisia uusia lähi- ja sähköistä opetusta yhdistäviä opetusmuotoja (mm. monimuoto-, kyläkoulu- ja omaan tahtiin -opetus sekä reaalin työpajat), jotka ovat mahdollistaneet opiskelijoillemme opiskelun täysin omaan tahtiin ja myös ajasta ja paikasta riippumatta. Nyt Eirassa on koulumme perustajan Touko Voutilaisen ajatus: ”Jotta koulu olisi kaikille samanlainen, sen tulee olla kaikille erilainen.”

Lukio-opetusta järjestettiin koulussamme englanniksi jo 1990-luvulta alkaen, ensin opetus-



ministeriön hyväksymänä koulutuskokeiluna ja nyt 2000-luvulla lukio-opintoina, joissa opiskelijoiden on ollut mahdollista tehdä lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon ohella yksittäisiä Cambridgen yliopiston AICE-tutkinnon kokeita tai koko AICE-tutkinto. Viime vuosina pääosin englanniksi tarjotusta opetuksesta on siirrytty Bilingual High School -malliin, jossa opetusta sekä tukimateriaalia annetaan sekä englanniksi että suomeksi. Vuonna 2016 päättyi mahdollisuus koko AICE-tutkinnon suorittamiseen. Kaksikielisesti tarjottavat High School -opinnot johtavat muun lukio-opetuksen tavoin lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen.

Koulun kokemukset pakolaisten kielikoulutuksesta, maahanmuuttajien työvoimapolitiittisen koulutuksen järjestämisestä ja yleisen kielitutkinnon kehittämisestä ovat synnyttäneet kouluun osaamista, jota viime vuosina on käytetty mm. kehitettäessä yhdessä ELY-keskuksen ja pääkaupunkiseudun aikuisoppilaitosten kanssa maahanmuuttajien taitotasotestausta (Testipiste-hanke) ja koulussamme hyvin hyödyllisiksi osoittautuneita kielitietoisien opetuksen ja samanaikaisopetuksen malleja, joiden käytänteitä olemme levittäneet muihin oppilaitoksiin.

Samalla kun pääkaupunkiseudun maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrä on lähivuosina kaksinkertaistumassa, on Eiran peruskouluopiskelijoiden lukumäärä nousut vuoden 2016 lopussa yli 700:aan (heistä aineopiskelijoita noin 240). Peruskoulun opiskelijamäärän voi pian odottaa ensimmäistä kertaa koulun historiassa ylittävän lukio-opiskelijoiden määrän.

Vuonna 2007 koulun ylläpitäjä muuttui säätiöksi. Eiran aikuislukion lukiokoulutuksen järjestämislupa siirtyi kannatusyhdistykseltä koulun perustajan, rehtori Touko Voutilaisen mukaan nimetylle koulusäätiölle ensiksi, vastaava järjestämisluvan muutos tapahtui perusopetuksen osalta vuonna 2008.

Rehtorit

1962–1973 *Touko Voutilainen*
 1973–1974 *Eino O. Virtanen (vt.)*
 1973–1977 *Touko Voutilainen*
 1977–1979 *Pekka Koistinen (vt.)*
 1979–1985 *Pertti Hallikainen*
 1985–1986 *Hannu Vepsä (vt.)*
 1986–1996 *Pertti Hallikainen*
 1996–2010 *Antti Jokipii*
 2010– *Mauri Ronimus*



Espoon aikuislukio

Tapiolan yhteiskoulun iltalinja aloitti toimintansa syksyllä 1969. Tapiolan yhteiskoulun rehtorina toimi Heikki Niemelä ja iltalinjan apulaisrehtoriksi valittiin Reino Nieminen (1969–73). Vuonna 1977 koulu liitettiin Espoon kaupungin koulujärjestelmään ja sen nimi muuttui Tapiolan lukion iltalinjaksi. Rehtoriksi tuli Liisa Tommila (1977–85). Syksystä 1985 lähtien opetusta annettiin aamuyhdeksästä alkaen uusissa tiloissa Itätuulenkuja 8:ssa. Rehtorina toimi Marjukka Rantanen (1985–2010). Koulu itsenäistyi ja nimeksi tuli syksyllä 1988 Tapiolan iltalukio. Opetushallitus hyväksyi 29.12.1994 aikuislukion opetussuunnitelman perusteet. Uuden lainsäädännön myötä koulun nimi muuttui Tapiolan aikuislukioksi syksyllä 1994.

Espoon toinen iltakoulu aloitti toimintansa syksyllä 1972 nimellä Viherlaakson yhteiskoulun iltalinja. Jouko Sammal oli iltalinjan ensimmäinen apulaisrehtori. Viherlaakson yhteiskoulun siirtyessä kaupungin omistukseen 1.7.1977 iltalinjasta tuli Viherlaakson lukion iltalinja ja rehtorina aloitti Kaija Teikari (1977–1990). Vuodesta 1989 rehtorin viransijaisena toimi Matti Asumaa ja hänet valittiin rehtoriksi 1991.

31.7.2005 Tapiolan aikuislukio ja Viherlaakson aikuislukio yhdistettiin ja toiminta jatkui Espoon aikuislukiona Tapiolassa Opintiellä ja Itätuulenkujailla sekä Viherlaaksossa. Viherlaakson aikuislukion rehtori Matti Asumaa jäi eläkkeelle samana vuonna. Aikuislukiolla oli yksi rehtori ja kaksi apulaisrehtoria. Syksyllä

2009 opetuslautakunta teki päätöksen, että Viherlaakson toimipiste lakkautetaan ja aikuislukio-opetus keskitetään Tapiolaan 1.8.2010 alkaen. Espoon aikuislukion rehtorina aloitti Matti Kauppila.

1.1.2017 alkaen kuntayhtymässä on yksi oppilaitos Omnia Koulutus. Espoon aikuislukio on Omnia Koulutuksen lukiokoulutusta järjestävä yksikkö ja kuuluu vapaan sivistystyön ja yleissivistävän koulutuksen toimialaan. Toimialarehtori on Anna-Maija Iskanius.

Aikuislukio on toiminut Espoossa ensin alkuun kahdessa osoitteessa (Viherlaakson aikuislukio Viherlaaksossa os. Lukionahde 1 ja Tapiolan aikuislukio Tapiolassa os. Opintie 1 ja v. 1986 alkaen Tapiolassa myös Itätuulentie 8). 1.8.2010 alkaen toimintaa oli enää Tapiolassa. Syksyllä 2016 aikuislukio pääsi muuttamaan uusiin (vanhaan rakennukseen remontoituihin) tiloihin Tapiolassa os. Itätuulentie 1.

Rehtorit

- 1969–1973 *Reino Nieminen*
(iltalinjan apulaisrehtori)
- 1973–1985 *Liisa Tommila*
- 1985–2010 *Marjukka Rantanen*
- 2010–2017 *Matti Kauppila*
- 2017– *Riikka-Maria Yli-Suomu*
(rehtori, Omnia koulutus, elinikäinen oppiminen)
- 2017– *Anna-Maija Iskanius* (toimialarehtori, vapaan sivistystyön ja yleissivistävän oppimisen toimiala)

Helsingin aikuislukio



Helsingin aikuislukio perustettiin 1.8.2005, kun Kustaa Vaasan ja Ressun aikuislukiot yhdistyivät. Mäkelänrinteen ja Itäkeskuksen aikuislukiot liittyivät 1.8.2009 Helsingin aikuislukioon. Näin Helsingin aikuislukioista tuli noin 2500 opiskelijan ja yli 70 työntekijän oppilaitos, jolla on kolme eri toimipistettä sekä monia muita opetuspaikkoja ympäri kaupunkia.

Lukiokoulutus

Lukioyhteistyötä on jatkettu Helsingin aikuislukiota edeltäneiden oppilaitosten pohjalta: Stadin ammattiopiston kaksoistutkinto-opiskelijat käyvät lukiokursseja Helsingin aikuislukiossa, ja opetamme lukion kurseja Helsingin vankilassa. Helsingin aikuislukio tarjoaa mahdollisuuden opiskella pitkän matematiikan, fysiikan ja kemian kaikki kurssit vuoden aikana. Valikoimissamme on myös suosittuja lukion matematiikan, fysiikan, kemian ja biologian kertauskurseja, jotka toimivat valmentavina kursseina korkeakouluihin pyrittäessä. Lisäksi kesäisin voi opiskella abikursseilla. Helsingin aikuislukion kielitarjonta on runsas: opiskella voi englantia, ruotsia, saksaa, venäjää, ranskaa, italiaa, espanjaa sekä suomea. Koulun alkuaikojen laajaan kielivalikoimaan kuului myös mm. thai-kieli, japani ja latina. Etä- ja verkkokurseja on ollut opiskelijoiden valittavana aina runsaasti ja TVT on muutenkin lukiossamme vahvasti läsnä.

Perusopetus ja maahanmuuttajille suunnattu koulutus

Maahanmuuttajien opetus on laajentunut ja monipuolistunut Helsingin aikuislukion

olemassaolon aikana paljon. Vuonna 2016 opiskelijoistamme yli puolet on muita kuin suomenkielisiä ja suomen kurseja on runsaasti luku- ja kirjoitustaidon kurseista (2008 alkaen) jatkokursseihin saakka. Aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opetus aloitettiin 2012 ja syksystä 2014 lähtien maahanmuuttajien on ollut mahdollista opiskella aikuisten perusopetukseen valmistavassa opetuksessa eli VALO:ssa. Samaan aikaan aloitettiin lukiokoulutukseen valmistava koulutus eli LUVA. Maahanmuuttajille suunnattu kymppiluokka toimi vuoteen 2014 saakka. Syksystä 2014 lähtien aikuisten perusopetusta on annettu myös yhteistyössä Stadin avoimen opiston kanssa Avoin suunta-ryhmässä, joka on tarkoitettu nuorille, joilta puuttuu peruskoulun päättötodistus. Yhteistyötä on tehty syksystä 2016 lähtien myös Stadin osaamiskeskuksen kanssa.

Perusopetuksessa uusia työtapoja ovat olleet mm. teemajaksot, joita on viime vuosina järjestetty 1–2 lukuvuosittain. Ne ovat olleet myös koeviikottomia jaksoja, joissa osaamista on osoitettu jakson aikana tehtävillä töillä. Lukuvuoden 2016–2017 ensimmäisellä jaksolla koko koulu kokeili koeviikotonta opetusta.

Rehtorit

2005	<i>Päivikki Korpinen</i>
2006	<i>Niina Peltonen</i>
2006–2008	<i>Pirkko Majakangas</i>
2008–2009	<i>Niina Peltonen</i>
2009–2013	<i>Ilppo Salonen</i>
2013–	<i>Niina Peltonen</i>

Hyvinkään yhteiskoulun lukion aikuislinja



Hyvinkään yhteiskoulun lukion aikuislinjan rehtori TM Jaakko Kivistö jäi eläkkeelle vuonna 2002 ja virkaan valittiin TM Kirsi Silvennoinen. Hän oli kuitenkin ensimmäisen virkavuotensa äitiyslomalla ja sijaisena toimi FM Mauno Korpelainen. Vuonna 2007, kun rehtori Kirsi Silvennoinen valittiin Hyvinkään yhteiskoulun lukion rehtoriksi, virat yhdistettiin ja apulaisrehtoriksi valittiin FM Jussi Sarkola. Oppilaitoksen molemmat rehtorit ovat siitä lähtien hoitaneet aikuislinjan hallintoa ja opinto-ohjausta.

Aikuislukiot ovat aina reagoineet nopeasti yhteiskunnan ja työelämän muutoksiin. Hyvinkään yhteiskoulun lukion aikuislinjan on 2000-luvulla yrittänyt koko ajan kehittää toimintaansa asiakkaiden tarpeiden mukaan. Opiskelijamäärä on vaihdellut 80-120 opiskelijan välillä riippuen erityisesti työmarkkinoiden tilanteesta ja opiskelupaikkojen tarjonnasta. Vuosien mittaan yhä useampi opiskelija on joko lukio-opinnot päivälukiossa keskeyttänyt tai ammatillisen tutkinnon perusteella ylioppilastutkintoon valmentautuva. Tilanne on tuonut haasteita iltaopintojen järjestämiseen. Jokainen opiskelija tarvitsee oman opintopolun ja aikataulun.

Opetuksen henkilökohtaistamiseen on etsitty keinoja Hyvinkäällä monin tavoin. Vuonna 2003 lähdettiin liikkeelle matematiikalla ja fysiikalla. Yksi ilta viikossa läpi lukuvuoden on varattu näille aineille. Opettaja ohjaa koko illan opiskelua ja jokainen etenee omaan tahtiinsa tai pienissä ryhmissä. Opetus sallii opiskeli-

jakohtaisen tarpeen huomioonottamisen niin etenemisnopeudessa kuin tuen määrässä. Myöhemmin on muissakin aineissa (lähinnä reaaliaineet ja ruotsi) otettu käyttöön ohjausiltoja ja opintopiirejä. Esimerkiksi psykologiassa ja kemiassa kootaan syksyllä opintopiiri, joka opettajan johdolla kokoontuu lukuvuoden ajan opiskelemaan syventäviä kursseja. Kursseja suoritetaan edelleen myös kurssimuotoisesti iltaopetuksena, päivälukion ryhmissä ja etäopintoina.

Monen vuoden tauon jälkeen aloitimme vuonna 2013 uudelleen aikuisten perusopetuksen yhteistyössä nuorisopajojen kanssa. Pientä ryhmää on vetänyt erityisopettaja ja se on koostunut opintopiirin tapaan apunaan etsivä nuorisotyö. Tavoitteena on saada jatko-opintokelpoisuus niille, joilla perusopetus on joskus jäänyt kesken.

Hyvinkään yhteiskoulussa tehdään paljon yhteistyötä koulumuotojen kesken. Aikuislukion ja päivälukion tarjottimet ja tukiovetus/ohjaus ovat tarjolla kaikille lukiolaisille, aineopiskelijoille ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoille. Tavoitteena on tarjota jokaiselle oma väylä kehittää itseään.

Rehtorit

1972–1991 *Eero Vilevaara*

1991–1995 *Pentti Halonen*

1995–2002 *Jaakko Kivistö*

2002–2003 *Mauno Korpelainen (vt.)*

2002–2007 *Kirsi Silvennoinen*

2007– *Jussi Sarkola (apulaisrehtori)*

Hämeenlinnan aikuislukioista Lyseon lukion aikuislinjaksi

Hämeenlinnan Aikuislukio oli muuttanut Kaurialan lukion tiloista Keskuskoululle Lukio-
kadulle vuonna 2001. Rehtorina oli aloittanut pari vuotta aikaisemmin Jarmo Vaara. Lukiossa järjestettiin ensimmäinen vanhempainilta 2002. Ilta oli mielenkiintoinen sillä vanhin opiskelijamme oli 80-vuotias. Samana vuonna järjestettiin ensimmäistä kertaa myös oma kurssi lukihäiriöisille. Tutorit aloittivat toimintansa ja ohjasivat apua tarvitsevia. Hämeenlinnan lyseon tiloihin siirryimme 2006.

Tallinnan suomalainen koulu ja opiskelijakunta Tallinnan suomalaisessa koulussa toimi vuodesta 2002 yli 10 vuotta etälukiomme, johon järjestimme opetusta videoneuvotteluna, ja kerran vuodessa kävimme Tallinnassa. Tallinnan opiskelijoita lakitettiin sekä Tallinnassa että Hämeenlinnassa.

Koulussamme järjestettiin opiskelijakunnan organisoima infotilaisuus uusille opiskelijoille, pikkujoulu ja teatterivierailu. Pikkujoulussa valittiin vuoden tonttu ja enkeli, myöhemmin myös koulun kuningas ja kuningatar. Opiskelijakunta toimi ahkerasti vaikka hallitus ja puheenjohtajat vaihtuivat. He järjestivät arpajaisia ja muita tempauksia. Opiskelijakunnan toiminta loppui keväällä 2012, ja sen jälkeen opettajat ovat organisoineet infotilaisuuden, pikkujoulun ja kevätkahvituksen.

Mamu-opetus ja oma lehti

Maahanmuuttajakoulutus alkoi 2006 ja lukioon palkattiin maahanmuuttajakoordinaattori

järjestämään mamujen peruskoulua. Maahanmuuttajat toivat lauluesityksillään väriä sekä syksyn että kesään ylioppilasjuhliin. Koulutus siirtyi Ammattiopistolle 2014. Meillä on ollut suomi toisena kielenä -kursseja ja Hämeenlinnan alueen lukiolaisten erityisopetusta.

Koulumme vuodesta 1985 ilmestynyt Iltalinkki julkaistiin juhlanumerona vuonna 2005. Äidinkielenopettaja Hilja Mörsärin aloittamaa lehteä jatkoi niin ikään äidinkielenopettaja Hely Lappäkoski. Lehti sisälsi opiskelijoiden kirjoituksia sekä suomeksi että muilla kielillä. Vuonna 2010 äidinkielenopettaja Tarja Suhonen tuli päätoimittajaksi ja lehti ilmestyi viimeisen kerran toukokuussa 2014.

Räätälöityä opetusta eri ryhmille

Toiminta on ollut aina monipuolista. Aikuislukio on järjestänyt vankilaopetusta peruskoululaisille lähikursseina ja lukiolaisille etäkursseina muutamalla tukitunnilla. Meillä on ollut kursseja myös romaneille ja ulkomaalaisille. Videoneuvotteluopetuksen lisäksi meillä on ollut verkkokurssitarjotin Moodle-ympäristössä yli 10 vuoden ajan. Samoin maksupalvelutoimintaa, esim. yhtiöiden henkilöstölle ja puolustusvoimille kielikursseja. Aikuislukio on järjestänyt yleisiä kielitutkintoja ja ollut mukana nuorten osallisuushankkeessa. Kielen opiskelua, mm. italiaa ja espanjaa, on järjestetty yhteistyössä Vanajaveden Opiston kanssa. Meillä on myös LUJA-opiskelijoita, joka suorittavat sekä ylioppilastutkinnon että ammattitutkinnon.

Siirryimme Lukioliikelaitos Tavastian alaisuuteen Lyseon lukion aikuislinjaksi ja vuonna 2014 aikuislinja sai uuden rehtorin Pieta Tukkimäki-Hildénin. Kaikki opettajat opettavat sekä päivällä että illalla. Illan työaika on pääsääntöisesti klo 17-20. Toiminta on painottuu verkkoon. Opiskelijat suorittavat meillä koko lukion tai joitakin aineita, esimerkiksi korottaessaan lukion päättötodistuksen arvosanoja jatko-opintoja varten. Pyrimme kartoittamaan

luki-häiriöt ja tukemaan opiskelijoitamme. Sähköiset kokeet ja läppäriin käyttö tunti-työskentelyssä ovat aikuislinjan arkea. Meillä tehdään ylioppilaita – edelleen.

Rehtorit

1970–1999 *Pertti Seppälä*

1999–2014 *Jarmo Vaara*

2014– *Pieta Tukkimäki-Hildén*

Itäkeskuksen aikuislukio

Itäkeskuksen aikuislukio liittyi 1.8.2009 Helsingin aikuislukioon [katso lisää kohdasta Helsingin aikuislukio].

Rehtorit

1980–2003 *Voitto Leivo*

2003–2005 *Riitta Liimatainen*

2005–2009 *Lasse Paajanen*



Jyväskylän aikuislukio

Toimintaympäristön muutokset

Lukiokoulutuksen muutokset alkoivat Jyväskylässä vuoden 2009 alusta, jolloin Jyväskylän kaupunki, Jyväskylän maalaiskunta ja Korpiolahden kunta yhdistyivät. Jyväskylän lukiomäärä lisääntyi neljällä ja alkoi uuden lukioverkon rakentaminen. Vaajakosken ja Palokan lukiot yhdistyivät Sepän lukioksi 1.8.2010, Korpiolahden ja Tikkakosken lukiot lakkautettiin 2010-luvulla.

Jyväskylän lukioiden hallinto siirtyi 1.8.2010 Jyväskylän kaupungilta Jyväskylän koulutus-
kuntayhtymään, joka on 12 keskisuomalaisen kunnan omistama koulutuksen järjestäjä.

Lukiokoulutus on etsinyt omia toimintamuotojaan isossa ammatillisen koulutuksen kuntayhtymässä AO-logon alla. Jyväskylän aikuislukio on kaikissa käänneissä jatkanut yhteistyötä ammatillisen koulutuksen kanssa, vaikka varsinaiset kahden tutkinnon opinnot siirrettiin syksyllä 2001 Palokan ja Muuramen lukioiden koordinoitavaksi.

Jyväskylän aikuislukion 40-vuotista toimintaa juhlittiin lokakuussa 2011 Iltakoulujen opettajien syyspäivien yhteydessä komeassa Jyväskylän lyseotalossa, josta lukiokoulutus loppui kaksi vuotta myöhemmin. Vuoden 2014 alusta tapahtui muutto Jyväskylän Lyseon vanhasta talosta Harjun kampukselle. Tämä oli osa isoa lukioratkaisua, jossa vuoden 2015 alussa yhdistettiin Sepän lukio ja Jyväskylän Lyseon lukio Jyväskylän Lyseon lukioksi ja Voionmaan lukio ja Cygnaeus-lukio Schildtin lukioksi. Vuoden 2017 alussa Jyväskylän aikuislukion toiminta käynnistyi uudistuneissa tiloissa Harjulla.

Pedagoginen kehittäminen

Etäkurssit nousivat 2000-luvun alussa lähiopetuksen rinnalle opetuksen kehittämisessä. Etäopiskelu mahdollisti opintojen suorittamisen joustavasti eri elämän tilanteissa. Länsi-Suomen aikuislukioiden yhteinen kurssitarjonta laajensi kurssitarjontaa. Etäkurseista syntyi 2010-luvulla Pedanetin oppimisympäristössä monimuotoisia verkkokursseja ja viime vuosina sähköiset ylioppilaskirjoitukset ovat vaatineet opettajilta ja opiskelijoilta paneutumista digitaalisuuden uusiin mahdollisuuksiin. Maahanmuuttajien suomi toisena kielenä -opetusta on lisätty ja koko peruskoulun suorittaminen on myös heille mahdollista. Syksyllä 2016 aloitti Maahanmuuttajien ja vieraskielisten lukiokoulutuksen valmistava koulutus (LUVVA).

Jyväskylän aikuislukio on toiminut aktiivisesti erilaisissa lukiokoulutuksen kehittämishankkeissa. Niitä ovat olleet esimerkiksi aikuisopiskelijoiden ohjauksessa Opin ovi -hanke, Keski-Suomen lukiohanke ja Omalle polulle korkeakouluun -hanke. Muutoinkin on lisätty työelämävalmiuksia, verkkokurssitarjontaa ja korkeakoulu yhteistyötä Jyväskylässä. Uusia ideoita aikuisten opetukseen on haettu mm. Koe oppimisympäristönä -hankkeessa, Aktiiviset työtavat verkossa -hankkeessa, Digitutor- ja eBig -hankkeissa. Uudet opetussuunnitelmat ja uudet tilat innoittavat koko koulu yhteisöä oppimaan ja kehittämään yhdessä.

Rehtorit

1971–1993 *Kyösti Jaakonsaari*
1993–1995 *Seppo Keskinen*
1995–1998 *Ari Pokka*
1998–2000 *Jorma Kreivi*
2001– *Tarja Boe*

Järvenpään lukion aikuislinja

Järvenpään lukion aikuislinja aloitti toimintansa omana yksikkönään syksyllä 2005 Järvenpään lukion uudessa, vuonna 2003 valmistuneessa koulurakennuksessa, jonka modernit tilat tarjoavat erinomaiset puitteet opiskelulle. Aikuislinjan lähiopetusta on tarjolla vain iltaisin, mutta aikuislinjan opiskelijoilla on mahdollisuus myös osallistua lukion nuorisosaasteen päiväopetukseen. Toiminnan alussa palkattu opettajakunta on pysynyt pääosin samana ja on osin yhteinen nuorisolukion kanssa. Opiskelijoita on n.150, joista osa on tutkinnon suorittajia ja osa aineopiskelijoita (v. 2017). Toimintaamme ohjaa opiskelijamme toteamus: ”Tule Järvenpään lukion aikuislinjalle, valmistut varmasti!”

Apulaisrehtorit

2005–2007 *Tommi Suvensaari*

2007–2010 *Marja-Liisa Lehtiniemi*

2008–2009 *Päivi Järvinen*

2010– *Päivi Järvinen*



Järvenpään lukion ja aikuislinjan keskeinen tila on Areena, joka arkisin toimii opiskelijoiden ruokailu- ja opiskelutilana mutta muuntautuu juhlavaksi areenaksi mm. ylioppilasjuhlien aikaan.

Kaarinan lukion aikuislinja



Kaarinan aikuislukio sai perustamisluvan heinäkuussa 1996, ja tämän vuoksi toiminnan käynnistäminen siirrettiin poikkeuksellisesti vuodenvaihteeseen. Perustamislupa oli iloinen uutinen, koska vielä keväällä opetushallituksesta viestitettiin, että hanke saattaa viivästyä. Paineet aloittamiselle olivat kovat, koska aikuislukioista oli Kaarinassa haaveiltu jo viisi vuotta. Varsinainen opetus aloitettiin 21.1.1997 ja etukäteen arvioitiin, että opiskelijoiden määrä liikkuisi 30–60 opiskelijan välillä. Päätös aloittaa opetus kesken lukuvuoden osoittautui onnistuneeksi ratkaisuksi, koska kevätlukukaudelle ilmoittautui yli sata opiskelijaa. Opiskelijoiden lukumäärä on vuosien varrella vakiintunut noin 250 opiskelijaan, joista puolet on aineopiskelijoita.

Ensimmäinen ylioppilas lakitettiin keväällä 1998 ja kaikkiaan ylioppilastutkinnon suorittaneita vuoteen 2016 mennessä on noin 400. Yhteistyö Varsinais-Suomen maaseutuoppilaitoksen ja Kaarinan sosiaaalialan oppilaitoksen

kanssa aloitettiin vuonna 1998, ja ensimmäiset puutarhurit ja lähihoitajat kirjoittivat ylioppilaaksi vuoden 2001 keväällä. Ammatillisten oppilaitosten lisäksi yhteistyötä on tehty Turun yliopiston, Kaarinan kansalaisopiston ja muiden seudullisten oppilaitosten kanssa. Etälukiotoiminnassa aikuislinja on mukana Länsi-Suomen aikuislukioiden kanssa ja maahanmuuttajille on tarjottu suomen kielen opetusta vuodesta 2008 alkaen.

Kaarinan lukio ja aikuislukio yhdistettiin vuoden 2014 alussa ja samalla Kaarinan aikuislukion nimi vaihtui Kaarinan lukion aikuislinjäksi.

Rehtorit

1996 va. rehtori *Vuokko Aromaa*

1997–2016 rehtori *Heikki Mäkelä*

2016–2017 vt. apulaisrehtori *Pasi Kytöniemi*

Kajaanin lukion aikuislinja (aik. Kajaanin lyseon lukion aikuislinja)

Kajaanin lyseon lukion aikuislinja toimi osana Itä-Suomen virtuaaliverkkoa, johon lukio oli liittynyt jo pari vuotta aikaisemmin, vuonna 2000. Itä-Suomen virtuaaliverkon muodostivat useat Itä-Suomen lukiot, ja projekti toteutettiin yhteistyössä opetushallituksen ja Yleisradion kanssa. Virtuaaliverkko toteutettiin Euroopan sosiaalirahaston sekä Itä-Suomen ja Oulun lääninhallituksen rahoituksen avulla.

Lukuvuosi 2002 alkoi koulun historiassa ensimmäisenä, jolloin iltalukion ensimmäisen vuoden ryhmää ei syksyllä ollut voitu perustaa vähäisen opiskelijamäärän vuoksi. Koulussa oli toiminnassa iltalukion ryhmät ainoastaan toisella ja kolmannella vuosikurssilla. Iltalin- ja antoi opetusta myös etälukiossa, Kajaanin IT-lukiossa, Kajaanin medialukiossa (ent. Kajaanin viestintälukio) ja Kajaanin kesälukiossa. Aikuislinjan apulaisrehtorina aloitti vuonna 2000 FM Liisa Lehtinen ja samana vuonna

hänen johdolla alkoi etäopetus iltaopetuksen rinnalla. Pääosa etälukion opetuksesta oli ohjattua itsenäistä opiskelua. Ohjausta annettiin henkilökohtaisina tapaamisina oman opetusryhmän ja opettajan kanssa sekä verkkomateriaalia ja radio- ja tv-ohjelmia hyödyntäen. Ensimmäiset etälukion ylioppilaat valmistuivat vuonna 2003.

Kajaanin lyseon lukion ja Linnan lukion yhdistettyä vuonna 2004 Lyseon lukion aikuislinjan nimi muuttui Kajaanin lukion aikuislinjaksi. Kainuun maakuntahallinnon aloitettua toimintansa 1.1.2005 aikuislinja siirtyi muiden kainuulaisten lukioiden joukossa osaksi Kainuun maakunta-kuntayhtymän hallintoa. Kainuun maakuntahallinnon koulutustoimialan johtajana toimi vuodesta 2006 lähtien aiemmin aikuislinjan apulaisrehtorina toiminut FM Anssi Tuominen.

Ensimmäisten etälukion abiturienttien penkinpajaiset Kajaanin lyseon lukion pihalla.



Aikuislinja vietti 30-vuotisjuhliaan 19.11.2004 samana syksynä apulaisrehtorina aloittaneen FM Aune Kariluodon johdolla.

Etälukion lähiopetusta annettiin kursseilla kolme kertaa jakson aikana vuoteen 2007 saakka, jolloin aikuislinjan opiskelijamäärä väheni niin, ettei ensimmäisen vuosikurssin opetusta ollut mahdollista aloittaa. Opintojaan jatkaville opetus järjestettiin aiempaan tapaan. Kainuussa haluttiin kuitenkin turvata aikuislukion suorittamismahdollisuus tulevaisuudessakin ja opiskelijoille tarjottiin lukio-opetusta verkko-oppimisympäristössä opettajan ohjaamina itsenäisinä kurssisuorituksina Isoverstaassa. Kajaanin lukion aikuislinjasta tuli kirjaimellisesti etälukio, joka jatkaa edelleen toimintaansa etälukiona.

Vuonna 2009 alkaen Kajaanin lukion rehtorit ovat vastanneet oman toimensa ohella aikuislinjan rehtorin tehtävistä. Aikuislinjan opinto-ohjauksesta on vastannut opinto-ohjaaja oman toimensa ohella ja vuoteen 2016 saakka aikuislinjalla on ollut osa-aikainen toimistosih-teeri.

Lukuvuoden 2016–2017 aikuislinjasta on vastannut rehtori Markku Nissinen oman toimensa ohella, samoin opinto-ohjaaja. Erillistä toimistosih-teeriä ei aikuislinjalla ole. Koulu kuuluu Itä-Suomen aikuislukioverkkoon ja Isoverstaaseen.

Rehtorit

- 1974–1975 *Kaisa Matila*
1975–1992 *Sinikka Itävuo*
1992–1994 *Jorma Kauppinen*
1994–1995 *Yrjö Mulari*
1995 *Yrjö Mulari Kajaanin lyseon lukion rehtori, vastaa aikuislinjasta otona*
1995–1997 *Yrjö Tolonen, apulaisrehtori, vastaa aikuislukion rehtorin tehtävistä*
1997–2000 *Anssi Tuominen, apulaisrehtori, vastaa aikuislukion rehtorin tehtävistä*
2000–2004 *Liisa Lehtinen, apulaisrehtori, vastaa aikuislukion rehtorin tehtävistä*
2004–2009 *Aune Kariluoto, apulaisrehtori, vastaa aikuislukion rehtorin tehtävistä*
2009–2010 *Tuuli Romppainen, Kajaanin lukion rehtori, vastaa aikuislinjasta otona*
2010–2015 *Anna-Maria Palo, Kajaanin lukion rehtori, vastaa aikuislinjasta otona*
2015–2016 *Liisa Lehtinen, Kajaanin lukion rehtori, vastaa aikuislinjasta otona*
2016–2017 *Markku Nissinen, Kajaanin lukion rehtori, vastaa aikuislinjasta otona*

Kauhajoen lukion aikuislinja



Kauhajoen lukion aikuislinjan toiminta on hiipunut vuosien saatossa. Viimeinen iltapuolen ylioppilas lakitettiin syksyllä 2010. Sen jälkeen aikuislinja palveli hetken yksinomaan kahden tutkinnon suorittajia. Lukion aikuislinja on käytännössä lakannut toimimasta.

Vuonna 2002 toiminta oli vielä vilkasta. Lukio ja sen aikuislinja palkittiin kielenopetuksessa European Label-palkinnolla. Oli iltaopiskelijoita, kahden tutkinnon suorittajia sekä etäopiskelijoita, oli sekä koko tutkinnon suorittajia että aineopiskelijoita. Rehtorina toimi Taru Nieminen ja opettajia oli kymmenkunta.

Syksyllä 2005 otettiin käyttöön uusi opetus-suunnitelma. Samaan aikaan Kauhajoella suunniteltiin oppimiskeskuksen toteuttamista ja uusien oppimisympäristöjen luomista opiskelua helpottamaan. Hanke kuitenkin kutistui ja Kauhajoelle ja lähikuntiin perustettiin oppimispesä. Lukiolle tuli kielten oppimispesä sekä LUMA-pesä, kirjastoon, ammattioppilaitokselle ja kauppaoppilaitokselle omansa.

Oppimispesien myötä uusia oppimisympäristöjä alettiin hyödyntää myös videoneuvotteluo-petuksena. Lyhyiden kielten opetuksessa saatiin Etelä-Pohjanmaan virtuaalilukion yhteistyöllä toteutettua mm. latinan, ranskan, espanjan, venäjän ja italian kursseja. Verkko-opetuksessa mukaan tulivat myös Opinlakeus sekä Länsi-Suomen Reaalirengas.

Vuonna 2006 aikuislinjan toiminta ja hallinto muuttivat lukiolle takaisin lukion hallintosi-

ven remontin valmistuttua. Aiemmin opetus oli tapahtunut Yhteiskoulun tiloissa ja hallinto oli työskennellyt Panula-Opiston ja kirjaston rakennuksessa.

Aikuislinjan toiminta alkoi hiipumaan, kun uusia aloittavien ryhmiä ei enää saatu perustettua. Kahden tutkinnon suorittajille järjestettiin opetusta edelleen. Lukuvuonna 2006 – 2007 rehtori Taru Nieminen valittiin Kauhajoen lukion rehtoriksi ja aikuislinjan apulaisrehtoriksi tuli Kristiina Väliniemi.

Vuodesta 2010 vs. rehtorina ja vuoden 2014 alusta Kauhajoen lukion ja sen aikuislinjan rehtorina on toiminut Virpi Nyman, joka aloitti opettajan uransa vuoden 1990 syksyllä Kauhajoen lukion iltalinjalla.

Rehtorit

1986–1989 *Liisa Ruismäki*

1989–1999 *Kari Knuutila*

1995–1998 *Virpi Nyman*

1998–2006 *Taru Nieminen*

2006–2010 *Kristiina Väliniemi, apulaisrehtori*

2010– *Virpi Nyman*

Keravan lukio ja aikuislukio (ent. Keski-Uudenmaan aikuislukio)

Toimintaympäristön muutokset

Lukuvuonna 2002-2003 Keski-Uudenmaan aikuislukio opetti seitsemässä toimipisteessä. Keväällä 2003 saivat viimeiset Tuusulanjärven ammattiopistossa lukiokursseja suorittaneet lakkinsa, Keravan ammattiopiston viimeiset kolmen tutkinnon ylioppilaat jo 2002. Nykyisin kahden tutkinnon suorittajat opiskelevat nuorten lukiokoulutuksen puolella. Peruskouluarvosanojen korotuskurssit jatkuivat Tuusulanjärvellä kuten Keravan ammattiopistollakin vuosikymmenen lopulle. Varsinainen perusopetuksen jälkeinen lisäopetus, ”Jatkoaika”, suunniteltiin ja toteutettiin Keravan ammattiopiston yhteistyönä ensimmäisen kerran 2005.

Kauppakaaren maahanmuuttajakoulutuksen projektitilat siirrettiin syksyllä 2003 Keravan yhteiskouluun, jossa vuonna 1997 alkaneen maahanmuuttajanuorten ESR-projektin päättyessä aloitettiin maahanmuuttajien

kaksivuotinen peruskouluopetus. Se integroitiin osaksi henkilökohtaisten suunnitelmien mukaista kotoutumiskoulutusta, josta tehtiin sopimukset ympäristökuntien kanssa. S2-opetus oli aloitettu jo 1996 Keravan nuorisovankilassa ja iltakoulussa, lukion S2-kurssit 1998.

Järvenpään lukion toimipiste lakkautettiin keväällä 2005, kun Järvenpää käynnisti oman aikuislinjan. Keravan nuorisovankilan sivutoimipiste lakkasi toimimasta vuonna 2008. Vuonna



Kouluskoordinaattori Elisa Vuoremaa ottamassa opinhaluisia vastaan.

2009 siirryttiin perusteellisesti remontoitusta, perinteisestä Keravan yhteiskoulusta Nikkarin koulurakennukseen, joka saneerattiin nuorten ja aikuisten taloksi ja jonne muutti myös Keravan lukio. Keravan lukiot ja Keski-Uudenmaan aikuislukio yhdistettiin 2012, ja oppilaitoksen nimeksi tuli Keravan lukio ja aikuislukio. Se järjestää nuorten ja aikuisten lukiokoulutusta, aikuisten perusopetusta ja perusopetuksen lisäopetusta. Uusi muutos tapahtuu syksyllä 2017, kun perusopetuksen lisäopetus siirtyy Sompion yhtenäiskoulun alaisuuteen.

Pedagoginen kehittäminen

Vuonna 1999 käynnistynyt etälukio jatkui 2000-luvulla verkko-opetuksena ja monimuoto-opetuksena, joka nousi lähiopetuksen rinnalle. Videoneuvottelukurssit aloitettiin 2006 yhteistyössä Etelä-Suomen etälukioverkon kanssa. Aikuislukion lähiopiskelijoiden määrä on vähentynyt mutta verkkokurssien suorittaminen vastaavasti lisääntynyt. Opetusta kehitetään 2010-luvun työkaluilla ja pedago-

giikalla. Opettajat ja opiskelijat ovat vauhdilla oppineet ja ottaneet käyttöön uusia digitaalisia työvälineitä ja opiskelutapoja. Oppilaitos on samalla tuotu uusien sähköisten järjestelmien tasolle sekä verkkoyhteyksien että kone- ja laitekannan osalta. Lukuvuonna 2015-16 otettiin käyttöön sähköinen kurssikoejärjestelmä Abitti, jota pikkuhiljaa otetaan käyttöön kaikissa aineissa. Sähköiset ylioppilaskirjoitukset alkoivat syksyllä 2016. Jatkossa opintoja kehitetään yhä enemmän yksilöllisten suorittamistapojen suuntaan. Yhteistyö nuorten ja aikuisten lukio-koulutuksen välillä on joustavaa. Aikuislukion opiskelija voi halutessaan osallistua nuorten päiväopetuksen lähitunneille ja nuorten lukio-koulutuksen opiskelijat voivat valita tarjottimelta sekä nuorten että aikuisten lukiokursseja lähi- tai verkko-opintoina.

Aikuisten perusopetus on edelleen vahvalla pohjalla oppilaitoksessa. Pääasiallisesti opiskelijat ovat maahanmuuttajataustaisia. He suorittavat perusopetuksen kahdessa vuodessa, mutta ennen perusopetusta heille tarjotaan

vuoden valmentava koulutus, jossa annetaan vahva suomen kielen opetus yhdistettynä valmentaviin matematiikan, tietotekniikan, kielten ja muiden perusopetuksen aineiden kursseihin. Aikuisten perusopetuksen rahoituslaki muuttuu vuonna 2017 kurssiperusteiseksi, mikä vaikuttanee tulevaisuudessa oppilaitoksen opiskelijamääriin.

Rehtorit

1974–1996 rehtori (aluksi apulaisrehtori)

Aimo Mäkelä

1996–2008 rehtori *Tuula Torasvirta*

2008–2010 rehtori *Kimmo Mikkola*

2010–2012 oppimiskeskuksen johtaja

Mia Talikka

2010– rehtori *Pertti Tuomi*

2010– virka-apulaisrehtori *Ari Meriläinen*

Eläkkeelle. Tuula Torasvirran tilalle tulee Kimmo Mikkola. Emeritusrehtori Aimo Mäkelä seuraa vierestä.



Klaukkalan aikuislukio

Arkadian yhteislyseon muutettua vuonna 1991 Helsingin keskustasta Nurmijärven Klaukkalaan perusti Käpylän iltaoppikoulu (nyk. Eiran aikuislukio) sivutoimipisteen Klaukkalaan Arkadian yhteislyseon kiinteistöön. Tästä Käpylän iltaoppikoulun sivutoimipisteestä alettiin käyttää 1990-luvun loppupuolella nimeä Klaukkalan aikuislukio. Käpylän iltaoppikoulun halutessa lopettaa sivutoimipisteensä vuosituhannen vaihteessa siirtyi Klaukkalan aikuislukion ylläpito Ada Äijälän Koulu O/Y:lle. Ada Äijälän Koulu O/Y on myös vuonna 1927 perustetun yksityisen Arkadian yhteislyseon ylläpitäjä.

Klaukkalan aikuislukio aloitti toimintansa omana yksikkönään 1.8.2001. 2000-luvun alkuvuosina opiskelijamäärä oli noin sata, 2010-luvulla se on laskenut tasaisesti muutamaan kymmeneen. Tähän mennessä ylioppilaita on valmistunut noin 300. Huomattava osa valmistuneista ylioppilaista on aikoinaan nuorisoluokioissa opintonsa keskeyttäneitä. Myös moni parissa vuodessa hyvin arvosanoin kirjoittanut äiti on päässyt juhlimaan lakkia yhdessä esikoisensa kanssa. Läheisen ammattioppilaitoksen kaksoistutkintolaiset ovat kirjoittaneet aikuislukion puolella.

Iltaisin toimivan Klaukkalan aikuislukion opiskelijoilla on aina ollut mahdollisuus suorittaa joustavasti kursseja päivällä Arkadian yhteislyseossa ja osallistua mm. kansainvälisyystoimintaan. Mahdollisuus hyödyntää Arkadian yhteislyseon monipuolista laitteistoa

ja ohjelmia on tuonut työskentelyyn moniulotteisuutta. Hallinto, rehtori, osa opettajista ja kansliatoiminnot ovat olleet yhteisiä Arkadian yhteislyseon kanssa.

Rehtorit

1991–2001 *Pekka Karkela, apulaisrehtori (opinahjoa ylläpiti Käpylän iltaoppikoulu)*

2001– *Jaakko Julkunen*



Klaukkalan aikuislukio toimii Arkadian yhteislyseon viihtyisissä tiloissa.

Kokkolan aikuislukio

Kokkolassa aikuislukiot toiminta alkoi vuonna 1975 ensin Länsipuiston ja myöhemmin Kokkolan yhteislyseon lukion nimellä toimineen lukioyksikön yhteydessä omana linjanaan. Alkuvuosikymmeninä toimintaa johti apulaisrehtoriksi nimetty opettaja, mutta vuodesta 1985 aikuislukiot toiminnasta on vastannut oma rehtori. Aikuislukio-opettajat olivat aluksi pääsääntöisesti yhteisiä Kokkolan yhteislyseon lukion kanssa, mutta toiminnan laajennuttua 2000-luvulla ovat opetuksesta vastanneet pääosin oppilaitoksen omat opettajat.

Toiminta laajenee

Perinteisten aikuisten perusopetuksen ja lukiokoulutuksen lisäksi myös perusopetuksen lisäopetuksen eli kymppiluokan järjestäminen Kokkolassa tuli aikuislukion vastuulle 1990-luvun lopulla ja on siitä lähtien vakiintunut osaksi aikuislukion toimintaa. Nykyisin lisäopetusta ja aikuisten perusopetusta on annettu osittain yhteisessä opetusryhmässä, koska opiskelijoita on ollut melko vähän.

Merkittävä laajennus aikuislukion toiminnassa tapahtui syksyllä 2004. Tuolloin nuorisosteen koulutuskokeilun pohjalta alkoi Kokkolan kaupunki yhteistyössä toisen asteen ammatillista koulutusta järjestävien Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän ja Keski-Pohjanmaan konservatorion kanssa tarjoamaan mahdollisuutta suorittaa lukio-opinnot ja ylioppilastutkinto ammatillisten perusopintojen rinnalla. Näiden lukiokurssien järjestäminen tuli aikuislukion vastuulle ja opetusta ryhdyttiin antamaan Kokkolan kauppaopiston tiloissa, ja siitä lähtien Kokkolan aikuislukio on toiminut kahdessa toi-

mipisteessä. Nykyisin lukio-opintoja suorittaa aineopintoina vuosittain noin 250 ammatillisen koulutuksen opiskelijaa ja heidän lukio-opetuksensa annetaan nykyisin Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän tiloissa Kokkolan ammattikampuksella.

Rehtori- ja nimimuutoksia

Oppilaitoksen toiminnan laajetessa vuonna 2004 pitkään rehtorina toiminut Antti Saari siirtyi äidinkielen ja kirjallisuuden lehtoriksi ja uutena rehtorina aloitti Otavan opistolta Kokkolaan siirtynyt Panu Kela, jonka kaudella yhteistyö ammatillisen koulutuksen kanssa laajeni ja vakiintui. Panu Kelan tultua valituksi Oulun aikuislukion rehtorin virkaan vuonna 2009 valittiin rehtoriksi aikuislukiossa biologian ja maantieteen opettajana toiminut Terho Taarna.

Koulun nimenä ollut Kokkolan yhteislyseon lukion aikuislinja muutettiin lyhyempään muotoon Kokkolan aikuislukio vuonna 2012. Viime vuosina Kokkolan kaupungin lukiokoulutusta on myös organisoitu uudelleen, ja sen seurauksena Kokkolan aikuislukioista tuli oma oppilaitoksensa nuorten lukiokoulutusta tarjoavien Kokkolan suomalaisen lukion ja Karleby svenska gymnasiumin rinnalle.

Oppilaitoksen nimet

1994–2012 *Kokkolan yhteislyseon lukion
aikuislinja*

2012– *Kokkolan aikuislukio*

Rehtorit

1975–1977 *apulaisrehtori Eila Urmo*

1977–1978 *apulaisrehtori Marja-Leena
Kjellbäck*

1979 *apulaisrehtori Antero Saksala*

1979–1985 *apulaisrehtori Jorma Pietilä*

1985–1990 *rehtori Jorma Pietilä*

1991–2004 *rehtori Antti Saari*

2004–2009 *rehtori Panu Kela*

2009– *rehtori Terho Taarna*



Kokkolan aikuislukion penkkareissa rehtori Terho Taarnakin joutui pukeutumaan kuin nykynuoret. Kuvaaja: Anne Hautamäki

Kotkan aikuislukio

Kotkan aikuislukio toimii kaupungin keskustassa Kotkan lyseon tiloissa. Molemmat yli satavuotiaat jugendrakennukset on hiljattain peruskorjattu lukiokoulutuksen tarpeisiin. Niin Arcus-kuin Globus-talokin tarjoavat upeat puitteet ja ajanmukaisen tekniikan lukiotyökentelyyn.

Lukio

Digitalisaatio ja kansainvälistyminen ovat muokanneet 2000-luvulla merkittävästi suomalaista yhteiskuntaa. Muutokset ovat heijastuneet

myös Kotkan aikuislukion toimintaan. Aikaisemmin toimineesta etälukiosta on siirrytty huomattavasti laajempaan ja joustavampaan verkkokurssitarjontaan. Vuodesta 2014 alkaen lähes kaikki aikuislukion opetussuunnitelmaan sisältyvät pakolliset kurssit on ollut mahdollista suorittaa verkko-opintoina. Verkkokurssit ovat tarjolla koko lukuvuoden ajan, joten opiskelija voi suorittaa haluamansa verkkokurssin haluamassaan jaksossa. Verkkokurssit mahdollistavat lukio-opintojen ja muun elämän aiempaa joustavamman yhteensovittamisen ja opintojen

nopeamman etenemisen. Verkkokurssit ovat erittäin suosittuja, sillä kursseja suorittavat aikuislukion omien opiskelijoiden lisäksi alueen muiden lukioiden opiskelijat. Lähes jokainen aikuislukion opiskelija suorittaa lukion aikana muutamia kursseja verkossa. Osa opiskelijoista puolestaan suorittaa lähes koko tutkinnon verkko-opintoina.

Lukioiden suomi toisena kielenä (S2) -opetus on keskitetty Kotkassa aikuislukioon. Kaikkien kaupungin lukioiden opiskelijat suorittavat S2-opintonsa aikuislukiossa. S2-opiskelijoiden määrä on ollut jatkuvassa kasvussa. Lukioiden tutkinto-opiskelijoiden lisäksi aikuislukion suomen kielen kursseja suorittaa merkittävä määrä aineopiskelijoita.

Syksystä 2016 lähtien kaksoistutkintoa tavoittelevat opiskelijat ovat suorittaneet lukio-opintonsa Kotkan aikuislukiossa. Opiskelijat suorittavat painottamiensa aineiden kurssit ammatillisten opintojen rinnalla aikuislukion ilta- tai verkko-opintoina. Viime vuosina aikuislukion opiskelijakunnassa on näkynyt myös ammatillisen tutkinnon pohjalta ylioppilastutkinnon suorittavien opiskelijoiden määrän voimakas lisääntyminen.

Perusopetus

Ensimmäinen maahanmuuttajille suunnattu aikuisten perusopetuksen opetusryhmä aloitti Kotkan aikuislukiossa syksyllä 2009. Varsinaisen perusopetuksen lisäksi Kotkan aikuislukiossa on toteutettu myös perusasteen opintoihin valmistavaa opetusta. Suosituimpia aikuisten perusopetuksen kursseja ovat iltaopetuksena järjestettävät S2-kurssit. Aikuisten perusasteen koulutuksen kysyntä on lisääntynyt maahanmuuton myötä merkittävästi.

Rehtorit

1968–1971 *Esko Almgren*

1971–1974 *Sakari Petro*

1974–1982 *Pentti Vuorio*

1982–1998 *Anna-Kaisa Petro*

1998– *Erja Hämäläinen*



Kouvolan iltalukio – Oppimisen iloa vuodesta 1971

Per aspera ad astra, tie tähtiin, on kuvattuna Kouvolan iltalukion lipussa. Sen suunnitteli koulun pitkäaikainen, jo edesmennyt rehtori Markku Tuominen, jonka jälkeen koulun rehtorina on vuodesta 2010 saakka toiminut Maria Lammi.

Vuodesta 1991 hallinnollisesti itsenäisessä Kouvolan iltalukiassa on voinut opiskella tavoitteenaan joko ylioppilastutkinto tai lukion päättötodistus, tai yksittäisen oppiaineen hallinta. Kouvolan iltalukiassa opiskelee tällä hetkellä yli 400 aikuisopiskelijaa, joiden elämäkokemus ja aiemmat opinnot ovat lähtökohtana henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimiselle.

Monikulttuurisuudesta voimaa

2000-luvulla maahanmuuttajaopiskelijoiden määrä on kasvanut tasaisesti ja on aloitettu sekä tasoryhmittäin järjestettävät suomi toisena kielenä –opinnot että kaksivuotisena toimiva Monikulttuurinen peruskoulu, jossa oppivelvollisuusiän ylittäneet maahanmuuttajanuoret voivat saada jatko-opintokelpoisuuden toiselle asteelle. Opetus järjestetään päiväopintoina, ja vuosittain koulutukseen otetaan 15 uutta oppivelvollisuusiän ylittänyttä opiskelijaa. Useimmat opiskelijat tulevat peruskoulun valmistavilta luokilta, ja lisäksi opiskelijavalinnassa tehdään yhteistyötä TE-toimiston kanssa. Myös maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden lukio-opinnot ovat lisääntyneet. Opetushallitus antoi tammikuussa 2014 opetussuunnitelman perusteet lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen (LUVA) maahanmuuttajille ja vieraskielisille. Iltalukio on järjestänyt tätä koulutusta 1.8.2014 alkaen.



Ensimmäisissä LUVA-ryhmissä on opiskellut noin kymmenkunta opiskelijaa kussakin.

Opiskelua erilaisissa ympäristöissä

Perinteisen lukio-opiskelun rinnalla vuodesta 1999 toiminut etälukio on muuntautumassa non-stop –periaatteella toimivaksi verkkoluksi. Verkkokursseilla opiskellaan Peda.net -verkkoympäristössä opettajan ohjauksessa. Lukio-opintoja tarjotaan myös Kouvolan seudun ammattiopistossa ammatillista perustutkintoa suorittaville. Yhdistelmäopinnoissa ammatilliseen perustutkintoon on mahdollista sisällyttää lukio-opintoja ja tavoitella joko ylioppilastutkintoa (nk. kaksoistutkinto) tai vielä lisäksi lukion päättötodistusta (nk. kolmoistutkinto).

Iltalukiassa voi myös suorittaa perusasteen tutkinnon eli peruskoulun päättötodistuksen iltaopintoina. Lisäksi tarjotaan lukioon valmen-

tavia kursseja, joilla on mahdollista korottaa peruskoulun arvosanoja äidinkiessä, ruotsissa, englannissa ja matematiikassa.

Kevätlukukauden päätyttyä iltalukiossa jatkaa Kesälukio. Kesäkuun kolmena ensimmäisenä viikkona järjestetään päiväopintoina noin 30 lukiokurssia. Kesälukiota käyvät iltalukiolaiset, yhdistelmäopiskelijat ja päivälukioiden opiskelijat. Myös peruskoulunsa päättävät voivat valita eri aineiden ensimmäisiä kursseja. Elokuussa järjestetään syksyn ylioppilaskirjoitukseen valmentavia abikursseja.

Kuopion aikuislukio

Kuopion aikuislukion opiskelijarakenne on muuttunut. Vuonna 2003 oli koulussamme 393 tutkintoon tähtävää opiskelijaa ja 293 omaa aineopiskelijaa. Syksyllä 2016 tutkintoon tähtävien määrä oli 250. Omia aineopiskelijoita oli reilut viisisataa. Näille opiskelijoille aikuislukio tarjoaa luokkaopetuksen lisäksi etälukio- ja verkkokursseja sekä yksilöohjausta. Kuopion aikuislukio kuuluu Isoverstaaseen ja Itä-Suomen aikuislukioverkkoon. Isoverstaassa olemme toiseksi suurin verkko-opetusta tarjoava oppilaitos. Aikuislukioverkolla on myös yhteistä kurssitarjontaa, lähinnä pienempien aikuislukuioiden opiskelijat suorittavat meidän etälukiokursseilla opintoja. Lukuvuoden aikana ammatillisiin oppilaitoksiin myydään noin 300-400 kurssisuoritusta. Kesälukiotointa on jatkunut aikuislukiossamme vuodesta 1996 saakka. Kesäaikaan tarjotaan kesälukiossa opetusta ruotsin ja englannin kielessä sekä matematiikassa. Vajaan 400 osallistujan ryhmästä päivälukiolaisia on yli 90 %. Päivälukioiden opiskelijat suorittavat myös opintoja lukuvuoden aikana.

Aineopiskelijoiden suosiossa ovat erityisesti lyhyet kielet. Lyhyissä kielissä suosikin asema

Ensimmäiset sähköiset ylioppilaskokeet ovat takana ja niistä on saatu tärkeää palautetta jatkoka ajatellen. Opettajan työ vaatii tänä päivänä ajan hermolla olemista ja tutkivaa otetta; käsillä on monia haasteita.

Rehtorit

1971–1975	<i>Erkki Mikkola</i>
1975–1985	<i>Aimo Häyrynen</i>
1985–2009	<i>Markku Tuominen</i>
2010–	<i>Maria Lammi-Hyppänen</i>

on vaihdellut hieman vuosittain. Kielitarjonta on pidetty muutenkin laajana. Pitkänä kielenä on englannin lisäksi voinut opiskella saksaa ja espanjaa luokkaopetuksessa sekä venäjää itsenäisesti. Myös luonnontieteet ovat olleet viime vuosina suosittuja. Biologian, fysiikan ja kemian kursseilla on riittänyt mukavasti opiskelijoita. Lääketieteen pääsykokeet pohjautuvat lukiokursseihin. Tämä on lisännyt luonnontieteellisten aineiden opiskelijamääriä Kuopion aikuislukiossa.

Kymppiluokka eli ns. lukiokymppi aloitettiin Kuopion aikuislukiossa syksyllä 1997. Tässä perusopetuksen lisäopetuksessa opiskelijat korottavat peruskoulun arvosanojaan syyslukukauden aikana ja keväällä he suorittavat jo lukio-opintoja. Viime vuosina osa kympin opiskelijoista on ollut maahanmuuttajataustaisia. Aikuisille maahanmuuttajille suunnattu kaksivuotinen perusopetus aloitettiin syksyllä 2016. Lukioasteista suomi toisena kielenä -oppiainetta on ollut tarjolla 2000-luvun alkuvuosista saakka.

Etälukiotointa aloitettiin vuonna 1997. Viime vuosituhannen lopulla otettiin käyttöön ensimmäisenä verkko-oppimisympäristönä



Lotus Learning Space etälukion kursseille. Sitten verkko-opetuksessa olemme käyttäneet suurelta osin 15 vuoden ajan Moodle-oppimisympäristöä. Nykyään sähköisyys näkyy kaikkien kurssien opetuksessa, kurssikokeissa ja uuden opetussuunnitelman myötä oppikirjoissa. Nykyaikaisessa opetuksessa luokkaopetuksen ja verkko-opetuksen raja on häilyvä. Erityisesti luokkaopetuksen tukena on ollut Office365, pilvipalveluominaisuudet ovat tarjonneet hyvän mahdollisuuden oppimateriaalin jakamiseen.

Rehtorit

- 1972–1974 *Pertti Halonen*
(1972–1978 ap *Leena Räsänen*)
- 1974–1982 *Liisa Siltanen*
(1978–1985 ap *Jorma Saalanto*)
- 1982–1985 *Tapio Mustonen*
- 1985–2009 *Jorma Saalanto*
- 2009–2010 *Heikki Turunen*
- 2010–2011 *Martti Keinänen*
- 2011–2015 *Leena Laukkanen*
- 2015– *Heikki Aaltonen*

Kustaa Vaasan aikuislukio

Kustaa Vaasan aikuislukio ja Ressun aikuislukio yhdistyivät 1.8.2005 Helsingin aikuislukioksi [katso lisää kohdasta Helsingin aikuislukio].

Rehtorit

1996–2005 *Matti Lempiäinen*
2005 *Päivikki Korpinen*

Lahden yhteiskoulun aikuislukio

Lahden yhteiskoulun aikuislukio on Lahden yhteiskoulun säätiön ylläpitämä yksityinen oppilaitos. Aikuislukion toiminta alkoi vuonna 1963, ja se on Päijät-Hämeen alueen ainoa varsinainen iltalukio. Rehtori Markku Koskinen jäi eläkkeelle vuonna 2009, ja uudeksi rehtoriksi valittiin Riitta Yrjänä.

Vuonna 2004 koulun nimi muutettiin Lahden yhteiskoulun aikuislinjasta Lahden yhteiskoulun aikuislukioksi.

Opetusjaksoja lukuvuoden aikana on kuusi. Kesäopetusta voidaan tarvittaessa järjestää yhdestä kahteen jaksoa. Lukio-opinnot voi aloittaa jokaisen uuden jakson alussa. Opetus järjestetään sekä lähi-, etä- että verkko-opetuksena. Syksyllä 2004 siirryttiin nelipäiväiseen työviikkoon, jossa opetusta järjestetään maanantaista torstaihin aikavälillä klo 14.30–20.50. Oppitunnin pituus on 50 minuuttia. Osa lähiopetuksesta toteutetaan 100 minuutin kaksosistunteina, jolloin opetus on kahtena päivänä viikossa. Etäopetusta on annettu lähiopetuksen

rinnalla vuodesta 1999 lähtien. Etäkurssin toteutus koostuu lähiopetuksesta ja opiskelijan itsenäisestä työskentelystä. Etäopiskeluvaihtoehto on mahdollista tarvittaessa myös kaikilla lukion kursseilla. Etäopetus toi tietotekniikan opetukseen. Vuodesta 2010 lähtien etäopetusta on toteutettu myös verkon välityksellä. Opetusjakson lopussa on neljä koeiltaa, joissa järjestetään kurssikokeita. Lukuvuoden aikana on yksi koeviikoton jakso, jossa arviointi tapahtuu koko jakson ajan erilaisia arviointitapoja hyödyntäen. Koeviikoton jakso otettiin käyttöön lukuvuonna 2014–2015.

Aikuislukion koulutustehtävät ja opiskelijaprofili kuvastavat toimintaympäristön ilmiöitä. Aikuisten perusopetustarjonta supistui merkittävästi 2000-luvun alussa vähäisen kysynnän vuoksi. Perusopetus päättyi vuonna 2003. Suurin osa aikuislukion opiskelijoista haluaa suorittaa lukion ja ylioppilastutkinnon, koska ne tuottavat laajan yleissivistyksen niin jatko-opintoihin kuin työelämään. Aikuislukio

auttaa lukio-opintojen loppuunsaattamisessa, jos päivälukio-opinnot keskeytyvät. Yhä useampi opiskelija tarvitsee joustavampia ja yksilöllisempiä opiskelumahdollisuuksia, joita aikuislukio järjestää. Opintojen keskeyttämisistä tapahtuu myös aikuislukiossa paljon. Vuonna 2011 aikuislukiossa aloitettiin opintojen tukiprojekti, jossa edistetään saamaan kurssisuorituksia ja opintoja loppuun.

Aikuislukio tarjoaa koulutuspaikan ja yhteistyötä kouluasteiden nivelvaiheissa. Vuonna 2011 alkaneet starttikurssit kertaavat perusopetuksen keskeisiä asioita. Starttikurssit auttavat pääsemään lukio-opintoihin kiinni. Suomi toisena kielenä -opetus alkoi vuonna 2010. Maahanmuuttajille on järjestetty vuoden kestävä lukio-opintoihin valmistavaa koulutusta (LUVA) ennen lukio-opintojen aloittamista vuodesta 2014

lähtien. Aikuislukion kurssit ovat avoimia myös harrasteopiskelijoille, ilman tutkintotavoitetta. Mm. vieraiden kielten opintotarjonta, englanti, saksa, ranska, espanja ja venäjä, palvelee alueen aikuisopiskelijoita ja mahdollistaa kielen opiskelun maksutta. Aikuislukion opiskelijamäärä asettui 2000-luvulla noin 500 opiskelijaan, joista noin 200 opiskelee harrastemielessä. Aikuislukiolaisten keski-ikä on 22 vuotta. Lahden yhteiskoulun aikuislukio toimii aktiivisesti yhteistyökumppanina muiden alueen lukuioiden ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Aikuislukio tunnetaan monipuolisesta koulutustarjonnasta, monimuotoisista opiskelumahdollisuuksista ja alueen kesäopetuksesta. Aikuislukio on vahvasti mukana alueen nuorten ja aikuisten ohjauspalveluiden suunnittelussa, kehittämisessä ja toteutuksessa.



Kuvassa rehtori Riitta Yrjänä.

Rehtorit:

1963–1978 *Aarne O. Rautiainen*

1978–1985 *Matti Kuukka*

1985–2009 *Markku Koskinen*

2009– *Riitta Yrjänä*

(apulaisrehtori 2009–2011)

Lauritsalan ja Kimpisen lukion aikuislinja

Lauritsalan lukion 1969 aloittaneella aikuislinjalla jatkettiin 2000-luvun alussa aikuisopetuksen kehittämistä etä- ja verkko-opetuksen suuntaan. Kaikki lukion pakolliset kurssit oli mahdollista opiskella etänä, ja vuonna 2002 aloitettiin naapurikaupungin Imatran Vuokseniskan lukion kanssa vuorovaihteinen etäopetus videoneuvotteluyhteyden avulla. Opiskelijat toivoivat kuitenkin lähiopetusta, joten 2010-luvulle tultaessa äidinkielen, vieraiden kielten ja matematiikan opetuksessa palattiin takaisin lähiopetukseen. Etäopetus jäi käyttöön osassa reaaliaineita, joissa oli lähitunti joka toinen viikko. Aikuislinjan kielitarjonta monipuolistui, kun saksan, venäjän ja ranskan lisäksi tuli mahdolliseksi opiskella lyhyttä italiaa ja espanjaa. Erityisesti venäjän suosio alkoi lisääntyä. Lisäksi annettiin suomi toisena kielenä -opetusta.

1990-luvun puolivälissä aloitettu kaksoistutkinto-opetus ammattikoulun opiskelijoille täydentyi 2001, kun muissakin Lappeenrannan ammatillisissa oppilaitoksissa aloitettiin aikuisten lukio-opetus. Kaksoistutkinnossa opiskeltiin ja opiskellaan edelleen äidinkieltä, ruotsia, englantia ja lyhyttä matematiikkaa. Kaksoistutkinto-opiskelijat voivat halutessaan opiskella muita aineita illalla ja lukujärjestyksen sen mahdollistaessa myös päivälukiossa.

Vuosituhanen alussa kaksoistutkintoryhmät olivat pienehköjä, joten niissä syntyi hyvä ryhmähenki tiukkatahtisesta opiskelusta. Lukuvuonna 2005–2006 kaksoistutkinto-opiskelijoista muodostettiin kaksi rinnakkaisryhmää. Samalla kaksoistutkintoon lisättiin pitkän matematiikan opetus. Kaksoistutkinto saikin

osakseen suurta suosiota, ja halukkaita opiskelijoita jouduttiin karsimaan.

Lappeenrannan kaupungin palveluverkkoudistuksessa kaupungin neljä lukiota yhdistettiin kahdeksi, ja Lauritsalan lukion aikuislinja liitettiin päivälukion mukana Kimpisen lukioon. Vuonna 2014 nimi Lauritsalan aikuislinja muutettiin Kimpisen lukion aikuislinjaksi. Iltaopetuksen siirtyminen keskustaan lisäsi opiskelijoiden määrää, ja kaksoistutkinto-opetushan oli alun perinkin ollut keskustassa ammattioppilaitosten tiloissa. Kaksoistutkintoyhteistyö ammattiopisto Sampon kanssa on jatkunut entisenlaisena: Sampo ostaa opetuksen Kimpisen lukiolta. Ammattikoulutuksen säästöpaineeet vähensivät kaksoistutkinto-opiskelijoiden määrää yhteen ryhmään 2015, minkä vuoksi lähes puolet halukkaista opiskelijoista jää kaksoistutkinnon ulkopuolelle.

Tällä hetkellä aikuislukiossa on noin 20 tutkintotavoitteista opiskelijaa ja noin 175 aineopiskelijaa. Viime vuosina tutkintotavoitteisten opiskelijoiden määrä on hieman laskenut. Aineopiskelijoiden määrä on vastaavasti kohonnut. Vieraiden kielten lisäksi aikuislukioon tullaan opiskelemaan sellaisia reaaliaineita, joilla on vaikutusta korkeakouluhakuihin. Kaksoistutkintoa suorittaa 84 opiskelijaa, joista aineopiskelijoita kolme.

Kimpisen lukion aikuislinjan tulevaisuus näyttää opiskelijapohjan valossa vakaalta, ja Lappeenrannassa on aikuislukiokoulutukseen myös riittänyt hyvin resursseja.



Rehtorit

1969–1973 *Arvi Luukka*

1973–1995 *Aimo Sallinen*

Päivälukion rehtorin työn ohella aikuislinjan rehtoreina ovat toimineet

1995–2008 *Anja Meilahti*

2008–2012 *Merja Berg*

2012–2014 *Olli Mielonen*

2014–2015 *Kari Inkinen*

2015– *Olli Mielonen*

Ensimmäisen vuoden kahden tutkinnon suorittajia Kimpisen lukion aikuislinjalla.

Lohjan lukion aikuislinja

Lohjan lukion aikuislinjan perustamislupa saatiin 13.6.1991. Toiminta alkoi syksyllä 1992 ja ensimmäiset ylioppilaat valmistuivat 1993. Aikuislinja on ainut laatuaan Länsi-Uusimaalla. Opiskelijat tulevat paitsi Lohjalta myös naapurikunnista. Aikuislinja toimii samassa rakennuksessa ja tiiviissä yhteistyössä päivälukion kanssa.

Ensimmäisen kymmenen vuoden aikana ylioppilaita kirjoitti vuosittain 20–35. Tuolloin oppilasaines oli ikärakenteeltaan varsin heterogeeninen. Ylioppilaslakkaa tavoitteli moni



sellainen, jolla ei nuoruudessaan ollut taloudellisia mahdollisuuksia käydä lukiota tai joka asui paikkakunnalla, josta lukio puuttui. Lisäksi opiskelijamäärää nosti patoutunut kysyntä. Viimeisen kymmenen vuoden aikana ylioppilaita on vuosittain kirjoittanut 10–20.

Viimeisten vuosien aikana opiskelijoiden ikärakenne on nuorentunut. Pääosa opiskelijoista on 20–25-vuotiaita. Lisäksi ylioppilastutkinnon

suorittaa yhä useampi ammatillisen koulutuksen pohjalta. Tutkintoon tähtäävien opiskelijoiden lisäksi aikuislinjalla opiskelee runsaasti aineopiskelijoita. Suurin osa aineopiskelijoista on kurssivalikoimaansa täydentäviä päivälukion opiskelijoita. Matemaattis-luonnontieteellisiä aineita lukee moni yliopistoon pyrkivä.

Suurin pedagoginen muutos toiminnan aikana on tapahtunut etäopetuksessa ja -opiskelussa. Se soveltuu monella perheelliselle ja työsäikäyväälle. Menetelmät ovat jo niin syvällä koulun toimintakulttuurissa, että yo-tutkinnon uudistus on voitu ottaa vastaan varsin levollisin mielin.

Vieraskielisten opiskelijoiden lisääntymisen myötä oppilaitoksessa aloitettiin S2-kielen

opetus 2011. Opetusryhmä on yhteinen päivälukion kanssa. Lisäksi ryhmässä on muutama aineopiskelija.

Ylioppilaita Lohjan lukion aikuislinjalta on valmistunut lähes 500. Keväällä 2015 oppilaitos sai valtakunnallista huomiota, kun koulumme ylioppilas Kalle Kujanpää kirjoitti koko Suomen parhaan tuloksen ylioppilaskirjoituksissa: 10 laudaturia. Saavutus lienee kaikkien aikojen paras Suomen aikuislukioiden 90-vuotisessa historiassa.

Rehtorit

1992–2010 *Sakari Imppola*

2011– *Kimmo Mikkola*

Mäkelänrinteen aikuislukio

Mäkelänrinteen aikuislukio liittyi 1.8.2009 Helsingin aikuislukioon [katso lisää kohdasta Helsingin aikuislukio].

Rehtorit

1966–1995 *Raimo Paakkunainen*

1996–2009 *Ilppo Salonen*

Nokian lukion aikuislinja

Yhteistyö Pirkanmaan etälukioverkon kanssa tiivistyi vuoden 2002 jälkeen. Keskeisiä yhteistyökumppaneita olivat Pirkanmaan aikuislukio ja Valkeakosken aikuislukio. Videovälitteinen opetus lisääntyi, ja laadittiin yhteinen verkko-opetustarjotin. Yhteistyötä lisättiin myös ammatillisen puolen kanssa. Yhteistyöneuvottelut Pirkanmaan koulutuskuntayhtymän kanssa lukio-opetuksesta aloitettiin.

Yhdistymisneuvottelut Tampereen aikuislukion kanssa johtivat lukioiden yhdistymiseen.

Ensin yhdistettiin hallinto ja opettajat, ja lukuvuoden 2007–2008 alkaessa kaikki opiskelijat siirtyivät Tampereen aikuislukion opiskelijoiksi. Koulun toiminta itsenäisenä lukiona päättyi 31.7.2007.

Rehtorit

1990– *Eeva Tuokko*

2007 *Jorma Hämäläinen*

Oulun aikuislukio

Oulun aikuislukion hallinto, iltaopetus, aikuisten perusopetus ja lukioon valmistava koulutus siirtyivät lukuvuoden 2014–2015 alussa uuteen Kastellin monitoimitaloon.

Oulun aikuislukiossa voi opiskella lukio-opintoja ilta-, päivä- ja etäopintoina. Oulun aikuislukio järjestää ammattiopiston kanssa yhteistyössä lukio-opintoja ammatillista tutkintoa opiskeleville. Ammatillukio-opinnoissa opiskelee vuosittain noin 600 opiskelijaa.

Pohjois-Pohjanmaan etälukioverkostossa, eLukiossa, järjestetään opetusta Oulun aikuislukion opetussuunnitelman mukaisesti. eLukiossa järjestetään 250 lukiokurssia lukuvuosittain sadan opettajan voimin. eLukiossa on mukana 22 lukiota.

Oulun aikuislukio järjestää vankilaopetusta Mikkelistä Ylitornioon ulottuvalla Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueella. Vankilakoulussa on mahdollista opiskella videoneuvotteluvälitteisesti ja itsenäisesti.

Oulun aikuislukio järjestää Oulun yliopiston kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti ruotsin valmentavia kursseja Oulun yliopiston opiskelijoille. Vuosittain valmentaville kursseille osallistuu noin 350 opiskelijaa.

Oulun aikuislukiossa aloitettiin lukioon valmistavan koulutuksen pilotointi lukiostartin nimellä vuonna 2012. Varsinainen lukioon valmistava koulutus alkoi vuonna 2014. Lukioon valmistavaa koulutusta tarjotaan nuorille ja aikuisille.



Oulun aikuislukion henkilökunta.

Aikuisten varsinainen perusopetus on kaksi-vuotinen. Vuonna 2016 Oulun aikuislukiossa aloitettiin perusopetuksen alkuvaiheen opetus.

Rehtorit

Kastellin iltalinja:

1969–1978 *apulaisrehtori Lauri Meisaari*

1978–1992 *rehtori Lauri Meisaari*

Lassinkallion yhteiskoulun iltalinja:

1965–1978 *apulaisrehtori Antti Aavarinne*

1978–1989 *rehtori Antti Aavarinne*

Oulun iltalukio (vuonna 1992 Kastellin iltalinja yhdistettiin Oulun iltalukioon):

1989–1994 *rehtori Antti Aavarinne*

Oulun aikuislukio:

1992–2002 *rehtori Antti Aavarinne*

2002–2009 *rehtori Matti Lauronen*

2009– *rehtori Panu Kela*

Pirkanmaan aikuislukio

”On kuin viritetty mopo; pieni, menee lujaa ja ääni kuuluu kauas”.

Nämä aikuislukiotamme osuvasti kuvaavat sanat lausui Aamulehden pakinoitsija Matti Pitko syksyn 2012 ylioppilaiden lakituksen yhteydessä.

Parkanon lukion aikuislinjana vuonna 1989 aloittaneen aikuislukiomme ylläpitäjäksi vaihtui vuonna 2000 ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä LPKKY ja Sasky vuonna 2014 yhtymien fuusion myötä. Aikuislukio on ollut osana yhtymän yleissivistävän koulutuksen tulosaluetta, jossa on lisäksi kansalaisopisto, musiikkiopisto ja vuodesta 2016 Ruoveden lukio. Yleissivistävän toimialarehtorina ovat toimineet Martti Markkanen (1995–2008), Pertti Kohtala (2008–2016) ja Kimmo Levänen vuodesta 2016 alkaen. Käytännön toiminnasta ovat vastanneet apulaisrehtoreina Pertti (1996–2008) ja Kimmo (2008–2016).

Laatuguruna tunnettu Martti ja tietotekniikkaosaajina kunnostautuneet Pertti ja Kimmo virittivät piskuisen aikuislukiomme monipuoliseksi opetuksen kehittäjäksi. Huipentumina saimme vuonna 2003 valtakunnallisen aikuiskoulutuksen laatupalkinnon kehittämestämme etäopetuksen Parkanon-mallista ja 1. palkinnon vuonna 2006 Laatukeskuksen EFQM-laatupalkintokilpailussa osana LPKKY:n yleissivistävää koulutusta. Aikuislukio oli noihin aikoihin myös ISO-sertifioitu.

Parkanon mallin perustana oli luopuminen perinteisestä lähiopetuksesta. Vuodesta 2002 aikuisten opetusta järjestettiin noin 10 vuotta videoneuvotteluna yhteistyössä Valkeakosken aikuislukion kanssa, jonka jälkeen on opetusta toteutettu ohjelmajohdettuna siten, että opiskelijat voivat osallistua opetukseen kotoa tietokoneelta. Vakinaiseen henkilöstöön on kuulunut rehtori ja toimistos sihteeri sekä



Kuvassa takarivissä ovat Marita Peltoniemi, Laura Salonen ja Elina Niemmaa. Eturivissä ovat Pertti Kohtala ja Kimmo Levänen. Kuvan ottaja on Juha Anttila.

matemaattisten aineiden, vieraiden kielten ja äidinkielen opettaja. Lisäksi opetusta on ollut antamassa päivälukioiden ja ammattioppilaitosten opettajia sekä LSE-verkko. Merkittävää on Pirkanmaan aikuislukion toiminnassa ollut myös lukio-opintojen järjestäminen kuntayhtymien alueen ammattioppilaitosten oppilaille.

Kirjoittaja Pertti Kohtala on toiminut lehtorina Parkanon lukiossa 1980 -1996 ja aikuislukiossa sen perustamisesta lähtien 1989 opettajana, apulaisrehtorina ja rehtorina eläkkeelle siirtymiseen 1.8.2016 saakka.

Rehtorit

1989–2016 *Pertti Kohtala*

2016– *Kimmo Levänen*

Porin aikuislukio

24.4.1970 perustettu Porin aikuislukio on ehtinyt miltei 50-vuotisen historiansa aikana toimia Porin lyseon iltalinjan, Teljän lukion iltalinjan, Porin lyseon lukion iltalinjan ja Porin iltalukion nimisenä, mutta perustehtävä on kautta vuosikymmenten pysynyt samana: Porin aikuislukion tehtävänä on järjestää tutkintotavoitteista ja jatko-opintoihin valmentavaa yleissivistävää aikuiskoulutusta.

Suurimmat muutokset Porin aikuislukion 2000-luvun alun kahden ensimmäisen vuosikymmenen aikana ovat tapahtuneet perusasteen ja kolmoistutkinnon opetuksen järjestämisessä. Vielä vuosituhannen vaihteessa Porin aikuislukiossa toimi kaksivuotinen peruskoulu, mutta opiskelijamäärien pienentyminen pakotti kehittämään uutta. Räätelöitiin starttilukio, joka tarjosi nollakursseja niille, jotka halusivat korottaa perusasteen päättötodistuksen arvosanoja tai kerrata peruskoulun oppisisältöjä ennen lukio-opintoja. Samaan aikaan kehitettiin myös uudistetun ylioppilaskokeen niin kutsuttua ainerealia palvelevat reaaliaineiden lyhytkurssit. Vuonna 2014 starttilukio sulautettiin maahanmuuttajille suunnattuun lukioon

valmistavaan koulutukseen eli LUVA-koulutukseen.

Vuoteen 2009 saakka Porin aikuislukio hoiti Porin Palveluopiston ja Tekniikkaopiston lukiokoulutuksen osuuden kolmoistutkinnon mallissa, jossa opiskelijat suorittivat samanaikaisesti ammattitutkinnon, ylioppilastutkinnon ja lukion koko oppimäärän.

Toisen asteen koulutusorganisaation uudistuksenkin jälkeen yhteistyö WinNovan ja Palmgren-konservatorion kanssa on edelleen jatkunut, ja pitkästi yli sata satakuntalaista opiskelijaa on saanut suoritetuksi ammattitutkinnon ohella myös ylioppilastutkinnon Porin aikuislukion opiskelijana.

Uuden vuosituhannen opinahjomme on laajasti verkostoitunut. Ensin oli SataNoste ja Satakunnan etälukio, sitten Länsi-Suomen etälukioverkosto eli LSE, ”Lunntaa luvalla – opi oikeasti” –koekäytänteiden kehittämishanke, Valtakunnallinen lukioon valmistavan koulutuksen henkilöstökoulutushanke VALUVA sekä tieto- ja viestintätekniikan kehityshanke LEON100. Myös koulun ulkopuoliseen elämään on astuttu



LUVA-luokkalaista seisoo Porin aikuislukion ovelta keväällä 2016. Kuva: Ulla Suontausta

ja työelämäyhteistyötä harjoitettu Satakunnan pelastuslaitoksen ja Satakunnan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikön kanssa. Varsinkin opinto-ohjauksessa on oltu tiiviisti tekemisissä TE-toimiston, ELY-keskuksen sekä KompassiONE – ja Opin Ovi –hankkeiden kanssa.

Ressun aikuislukio

Ressun aikuislukio ja Kustaa Vaasan aikuislukio yhdistyivät 1.8.2005 Helsingin aikuislukioksi [katso lisää kohdasta Helsingin aikuislukio].

2000-luvun aikuislukio on myös mainostoimisto. Mainoslauseet ”Anna palaa, viisastu salaa, laadun takaa Porin aikuislukio”, ”Onneksi on aikuislukio” ja ”Aina voi oppia!” on keksinyt aikuislukion oma markkinointitiimi. Kotisivut ja Facebook-sivu on päivitetty, jaksotiedotteet saatettu digimuotoon ja esitteet taiteltu, jotta meidät löytäisi sekin, joka sanoo: ”Lähtökohdani eivät olleet parhaat. Takana oli kaksi keskeytynyttä koulutusta, sekä lukio että ammatikoulu. Lukion keskeyttäminen on painanut mieltäni vuosikaudet, samoin ammatin puute. Esteeksi on kuitenkin tullut liian alhainen peruskoulun päättötodistuksen keskiarvo.”

Rehtorit

1970–1974	<i>Kalle Juhani Pälsi, apulaisrehtori</i>
1974–1985	<i>Kullervo Järvi, apulaisrehtori</i>
1985	<i>Sirkka Rantamo, apulaisrehtori</i>
1985–1990	<i>Jorma Kreivi</i>
1990–1998	<i>Pekka Vuori</i>
1998–	<i>Anne-Maj Eskelinen</i>

Rehtorit

1983–2005	<i>Päivikki Korpinen</i>
-----------	--------------------------

Riihimäen aikuislukio – Riihimäen lukio ja aikuislukio



Riihimäen aikuislukio on 2000-luvun aikana toiminut ja toimii edelleen monessa eri toimipisteessä. Iltaopetus on yhteisissä tiloissa Riihimäen lukion kanssa. Päiväopetusta on Riihimäen vankilassa ja maahanmuuttajille Riihimäen kansalaisopiston tiloissa. Kaksois-tutkinto-opiskelijoita on opetettu Hyria kou-lutus Oy:n eri toimipisteissä ja opetetaan nyt lukiolla. Koulun vuotuinen opiskelijamäärä on koko tarkastelujakson ajan ollut kolmisensataa – tämän määrän sisällä on kuitenkin tapahtu-nut huomattavia muutoksia.

Iltaopetuksen ylioppilastutkintoon tähtäävät opis-kelijat ovat vähentyneet 2000-luvun alun noin 150 opiskelijasta viime vuosien noin 60:een. Iltaisin kouluun tuovat eloa aineopiskelijat ja erityisesti suomen kielen aineopiskelijat, joiden

määrä on jatkuvasti kasvanut. Yksittäisiä perus-koulun loppuun suorittajia iltaopetuksessa on vuosittain muutamia.

Vankilaopetus on 1980-luvulta asti ollut vakiintunut osa toimintaa. Lukion varsinaisia opiskelijoita on vuosien 2002–2016 kuluessa ollut vuosittain keskimäärin 15–20. Kymmenen viime vuoden aikana – syksystä 2006 kevää-seen 2016 - listasimme ylioppilaita vankilasta valmistuneen 24, ja lisäksi muutamat vanki-lassa opiskelleet ovat saaneet lakkinsa vapau-duttuaan. Vankilassa on myös peruskoulua opiskelevia ja aineopiskelijoita. Suomi toisena kielenä –kursseja vankilassa on toteutettu vuodesta 2006.

Etälukio, joka vuoden 1999 jälkeen kokosi suuria joukkoja muutamien vuosien ajan, hiipui 2010-luvulle tultaessa. Nyt etä- ja verkko-opintoja suorittavat yksittäiset opiskelijat ja valinnaisia kursseja tarvitsevat. Pitkän matematiikan kursseja toteutetaan yhteistyössä Hämeenlinnan lyseon lukion aikuislinjan ja Forssan yhteislyseon aikuisopetuksen kanssa Adobe Connect Pro -järjestelmällä.

Vuonna 1994 aloitettiin paikallisen aikuis-koulutuskeskuksen – nykyisen Hyria koulutus Oy:n – kanssa turvallisuuslukio, jonka opiskelijat suorittivat samanaikaisesti lukio-opinnot ja turvallisuusvalvojan erikoisammattitutkinnon. Tämä opiskelumuoto päättyi vuonna 2014. Vuodesta 1999 vuoteen 2015 toteutettiin kaupallis-tietoteknistä lukiota. Eri ammattitutkintoja suorittavia opiskelijoita on edelleen

Rovaniemen aikuislukion kehittyminen monipuoliseksi oppilaitokseksi vuoden 2002 jälkeen

Vuoden 2002 vuosikertomuksen mukaan Rovaniemen aikuislukion opiskelijamäärä oli 562. Opiskelijoista 293 oli ammattilukiolaisia ja 176 aikuislukiolaisia, 10 opiskeli peruskouluopetuksessa, 67 aineopiskelijoina sekä 16 opiskelijaa työvoimakoulutuksessa. Ammatillisen koulutuksen kanssa vuodesta 1996 lähtien tehty yhteistyö oli kasvanut koko olemassa olonsa ajan. Keväällä 2002 valkolakin sai 64 ylioppilasta, joista lähes kaikki suorittivat lukion, ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon. Keväällä 2002 aikuislukiosta valmistui

aikuislukion kursseilla aineopiskelijoina, kuten päivälukiolaisiakin.

Syksyllä 2003 aloitettu maahanmuuttajien perusopetus on tuottanut hyviä tuloksia. Maahanmuuttajien perusopetuksessa on ollut vuosittain 50 – 80 tutkintoon tähtäävää opiskelijaa, ja vuoden 2016 loppuun mennessä perusopetuksen päättötodistuksia maahanmuuttajille on jaettu 181.

Vuonna 2016 aikuislukio yhdistyi hallinnollisesti päivälukion kanssa, ja koulun nimi on nyt Riihimäen lukio ja aikuislukio.

Rehtorit

1970–1989 *Matti Huvinen*

1989–1996 *Heikki Vuori*

1996–2015 *Usko Saraneva*

2015– *Kari Jukarainen*



23 ylioppilasta. Tämä jälkeen aikuislukiosta on valmistunut 287 ja ammattilukiosta 1167 ylioppilasta.

Etälukio-opetus käynnistyi 2000-luvun alkuvuosina. Etälukio-opetuksessa oli vuoden 2002 syksyllä mukana 44 ja keväällä 33 opiskelijaa. Etälukio-opetuksessa käytettiin aluksi Telsi-Pro -oppimisympäristöä, vuoden 2005 alusta Optima-ympäristöä. Kesällä 2002 aloitettiin aikuislukiossa myös ns. kesälukiotoiminta. Aikuislukion rahoitus muuttui vuoden 2002 alussa. Enää ei ollut mahdollista saada suoraa

rahoitusta yhteistyöoppilaista ammattikoulun kanssa. Ammattikoulutuksen kuntayhtymä (nykyisin Rovaniemen koulutuskuntayhtymä) piti yhteistyötä niin tärkeänä, että päätti ostaa lukiokoulutuksen aikuislukiolta. Ammattilu-kiosta valmistuneiden ylioppilaiden määrä oli korkeimmillaan vuosina 2012 ja 2013, jolloin heitä oli molempina vuosina 144.

Lukuvuoden 2006–2007 alussa käynnistyi aikuisten maahanmuuttajien peruskoulu. Maahanmuuttajaperheiden tulo Rovaniemelle oli tehnyt tarpeelliseksi tarjota peruskouluopetusta myös aikuisille. Aikuiset tarvitsivat suomen kielen opetusta ja muutenkin perehdyttämistä suomalaisen yhteiskuntaan. Vuonna 2008 pe-

rusasteen päättötodistuksen sai 6 opiskelijaa, ja maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita oli koko lukuvuonna ollut 45. Kevääseen 2015 mennessä aikuisille tarkoitettun peruskoulun päättötodis-tuksen on saanut 83 opiskelijaa.

Rehtorit:

1965–66 Heikki Vainikka

1966–67 Reino Kuistio

1967–70 Juha Nelin

1970–82 Reino Kuistio

1982–94 Elsa Kantola

1995–2008 Marjatta Rautiainen

2008–2012 Jorma Hämäläinen

2012–2016 Risto Kuoksa

2016– Tuovi Palomaa

Salon aikuislukiosta Salon lukion aikuislinjaksi – Carpe Diem!

Aikuislukiokoulutus on nykyään yhä tärkeäm-mässä asemassa, kun katsotaan tulevaisuuden työelämän näkymiä. Salon aikuislukiossa on vuosien aikana reagoitu nopeasti työelämän tarpeisiin ja väestörakenteen muutoksiin. Salon lukion aikuislinjan opiskelijat ovat enim-mäkseen iältään 20–40-vuotiaita aikuisia. He ovat työssäkäyviä, työttömiä, sairauslomalla tai suuntaamassa uudelle uralle vakuutuksen turvin. Osa opiskelijoista aloittaa lukio-opinnot alusta ja toiset taas saattavat muutamaa kurssia vaille jääneet lukio-opinnot loppuun. Syrjäy-tymisen ehkäiseminen on yksi aikuislukion tärkein perustehtävä.

Vuosittain lukion oppimäärään ja ylioppilastut-kintoon suorittamiseen tähtääviä opiskelijoita on noin sata ja aineopiskelijoita on 300. Luvut ovat pysyneet suunnilleen samoina vuodesta toiseen. Peruskoulun suorittaneiden määrä on vuosien varrella laskenut roimasti koulutusta-son noustua.

Aikuislukiossa elinikäinen oppiminen ei jää juhlapuheisiin vaan se on koulutyön arkea. Tarjonnassa on ollut lukiokursseja, perusope-tuksen kursseja sekä avoimen yliopiston kurs-seja. Yhteistyötä on tehty tiiviisti Salon seudun alueen yritysten ja Salon seudun koulutuskun-tayhtymän kanssa. Vuosittain Salon aikuislu-kiosta valmistui ylioppilaita mukavana virtana aina 31.7.2016 asti. Salon aikuislukio lakkautet-tiin osana kaupungin säästötoimenpiteitä.

Salon lukion aikuislinja aloitti toimintansa 1.8.2016 rehtori Juha-Markus Koistisen johdol-la. Toimintaa suunnittelemaan valittiin aikuis-linjan apulaisrehtori Armi Nurmi. Toiminta jatkuu supistetusti Salon lukion alaisuudessa aikuislinjan muodossa. Uusi opetussuunnitel-ma otettiin käyttöön 1.8.2016. Syksyllä 2016 ylioppilaskirjoituksiin osallistuivat ensimmäiset kokelaat, jotka suorittivat sähköisen ylioppilas-kokeen. Opiskelijamäärä on kasvamaan päin. Salon lukion aikuislinjan yksi parhaista puolista



Salon lukion aikuislinjan rehtori Juha-Markus Koistinen, apulaisrehtori Armi Nurmi ja opintosihteeri Kristiina Kallioniemi.

on sen joustavuus. Toimintakulttuurissamme näkyvät toisista välittäminen, avoimuus, myönteisyys, rehtiys ja sinnikkyys. Yhteyksiä ja verkostoja lukion ulkopuolelle ja työelämään luodaan yritys- ja oppilaitosyhteistyöllä. Annamme opiskelijoille päivittäin uusia mahdollisuuksia. Olemme ylpeitä ja iloisia jokaisesta ylioppilaasta. Jos ei uskalla hypätä, ei voi lentää.

Rehtorit

1997–2016 *Kalervo Friberg*

2016– *Juha-Markus Koistinen*
(*aikuislinja*)

Savonlinnan aikuislukio

Savonlinnan aikuislukio on Savonlinnan kaupungin ylläpitämä luokaton ja kurssimuo-
toinen iltakoulu, jossa on peruskoulu ja lukio.
Se sijaitsee saman koulurakennuksen katon
alla kuin Savonlinnan lyseon lukio. Aikuislukio
aloitti toimintansa syksyllä 1978 nimellä
Piispanmäen lukion iltalinja. Päiväkoulun
saatua takaisin nimensä syksyllä 1981, muuttui
iltalinja Savonlinnan lyseon lukion iltalinjaksi.
Iltalinja muuttui aikuislinjaksi syksyllä 1994 ja
aikuislinja muuttui Savonlinnan aikuislukioiksi
1.8.2003.

Vaikka nimet ja nimitykset ovat muuttuneet,
koulun arki on pysynyt melko samanlaisena.
Ulkoisesti suurin muutos Savonlinnan Piispan-
mäellä koettiin vuonna 2005, jolloin koko ra-
kennus remontoitiin kellarista kattoon saakka.
Koulun henkilökunnan määrä on pysynyt koko
aikuislukion ajan aika samansuuruisena. Ny-
kyinen tehokkuusajattelu on toki karsinut pois
esimerkiksi iltavahtimestarin, mutta opettajien
lukumäärä on pysynyt hieman alle kymme-
nessä. Vaihtuvuutta on tapahtunut jonkin
verran eläköitymisten takia. Tehokkuusajattelu
on johtanut myös siihen, että osa opettajista
työskentelee myös kaupungin muissa kouluissa.
Suomalainen opettajakoulutus kuitenkin
tuottaa ammattinsa hyvin hallitsevia opettajia.
Niinpä voi ajatella, että vaihtuvuudesta huoli-
matta opiskelijat saavat aina korkeatasoista
opetusta. Suuri mullistus Savonlinnan aikuis-
lukiossa kuitenkin koettiin vuonna 2016, kun
koulua vuodesta 2000 ansiokkaasti johtanut
Tuija Timonen-Konsti jäi yllättäen eläkkeelle.
Tällöin tehokkuusajattelu nosti jälleen pää-
tään: vallitsevan talouskurimuksen johdosta
Savonlinnan kaupunki päätyi ratkaisuun, jossa
aikuislukio yhdistettiin hallinnollisesti Lyseon
lukioon. Niinpä Lyseon lukion rehtori Ismo



Falck on nykyään myös Savonlinnan aikuislukio-
n rehtori.

Vuoden 2002 jälkeen, kuluneiden viidentoista
vuoden aikana, Savonlinnan aikuislukio
on kasvanut yhteistyöverkoissaan, erityisesti
Isoverstaassa, keskeiseksi opetuksen tuottajak-
si. Isoversta on itäsuomalaisten oppilaitosten
muodostama yhteistyöverkosto, joka tarjoaa
opiskelijoilleen mahdollisuuden opiskella verk-
kokursseilla. Savonlinnan aikuislukio tarjoaa
opetusta myös paikkakunnan päivälukioiden
tarpeisiin. Esimerkiksi espanjan opiskelu on
suosittua sekä Lyseon lukiossa että taidel-
kiossa, ja näiden koulujen opiskelijat tulevat
aikuislukioon suorittamaan espanjan opintoja.
Savonlinnan aikuislukio on tiiviissä yhteistyös-
sä alueen muiden toisen asteen oppilaitosten
kanssa, ja esimerkiksi Savonlinnan Ammat-
ti- ja aikuisopisto SAMI:n kanssa opiskelijoille
tarjotaan mahdollisuuksia kaksoistutkinnon
suorittamiseen.

Vuonna 2016 otettiin käyttöön jälleen uusi
opetussuunnitelma. Sähköisiä oppimateriaa-
leja opettajat valmistavat itse, ja opiskelijoiden
valmiudet sähköistyvään ylioppilastutkintoon
paranevat entisestään. Yhä enemmän toimin-
nassa kiinnitetään huomiota maahanmuuttaji-
en tarpeisiin. Pian keski-ikäinen Savonlinnan
aikuislukio on omalta osaltaan tiivistä mukana
nykyajassa, jossa elinikäinen oppiminen on
keskeinen asia.

Rehtorit

1978–1992 *Taisto Piiparinen*

1992–1999 *Matti Korhonen*

2000–2016 *Tuija Timonen Konsti*

2016– *Ismo Falck*

Seinäjoen lukion aikuislinja



Lukuvuoden 2000–2001 jälkeen tapahtunutta

Etälukiotoiminta on löytänyt paikkansa. Lukiokympppitoiminta jatkui lukio-opintoihin valmentavina opintoina, mutta muuttui sitten vuosien kuluessa ammatillisen koulutuksen Valma-opinnoiksi. Lukion aikuislinjan opettajat ovat huolehtineet Valma-opiskelijoiden yleissivistävien opintojen opetuksesta ja perusopetuksen päättöarvosanojen korotuksista. Näin on aikuislinjan perusopetuskin tullut todeksi.

Seinäjoen lukion aikuislinja liittyi mukaan Noste-ohjelmaan, jonka tavoitteena on aikuisväestön koulutustason nostaminen. Lv. 2003–2004 toteutettiin ensimmäinen ilmiöpohjainen opintokokonaisuus ”Sama tie, erilaisia vaeltajia”, jossa historia, uskonto, maantiede ja äidinkieli muodostivat yhteisen elämyksellisen kokonaisuuden. Koulutyön järjestelyissä siirryttiin 90 minuutin opetusrupeamiin ja parannettiin yhteistyömahdollisuuksia ottamalla käyttöön muun 2. asteen koulutuksen kanssa samat jaksot, vaikkakin aikuislinjan lyhyempi lukuvuosi aiheutti pitempiä loma-aikoja lukuvuoden aikana. Kesäaikaan järjestettiin kesälukiotoimintana abeille suunnattuja preppauskursseja.

Yhteistyö lukion nuorten koulutuksen ja ammatillisen perustutkintokoulutuksen kanssa on mutkatonta. Tiivis yhteistyö nuorten lukiokoulutuksen kanssa samassa talossa ja osin yhteisten opettajien voimin on koitunut opiskelijoiden eduksi. Opiskelijat ohjataan mm. etäkurseille heidän halutessaan opiskella itsenäisesti lukiokursseja. Aikuislinja toimii yhä enemmän muiden 2. asteen koulujen tukipalveluna ja täydentää opiskelumahdollisuuksia

etäopiskelumahdollisuuksineen. Aikuislinjan etäopetus on toiminut airueena verkko- ja virtuaaliopetuksen kehittämisessä. Opettajat ovat kouluttautuneet tieto- ja viestintätekniikan käyttöön opetuksessa etäopetuksen alkaessa. Lukion aikuislinjan opiskelijajoukko muodostuu yhä enemmän tutkintoaan täydentävistä, jatko-opintokelpoisuuttaan parantavista, ammatillisten oppilaitosten ja muiden lukioiden opiskelijoista. Perinteiset työssäkäyvät aikuiset ovat käyneet vähiin.

Yhteistyötä tehdään myös Seinäjoen kansalaisopiston kanssa, joka järjestää lukion tiloissa opetusta ilta-aikaan, ja opiskelijoille luetaan hyväksi kansalaisopistossa suoritettuja, kriteerit täyttäviä opintoja.

Rehtorit

1970–1975 *Esko Palo*

1975–1978 *Matti Kujanpää*

1978–1997 *Kalevi Hjelt*

1997– *Tuula Lamminmäki*

Tampereen aikuislukio

Tampereen aikuislukio aloitti toimintansa vuonna 1964 yksityisenä Tampereen iltaopikouluna. Tammerkosken tyttölyseon ilta-linja perustettiin vuonna 1970. Koulun nimi muutettiin 1990-luvulla Tammerkosken lukion aikuislinjaksi.

Vuonna 2004 Tampereen aikuislukio ja Tammerkosken lukion aikuislinja yhdistyivät ja koulun nimeksi tuli Tampereen aikuislukio. Yhdistetyn lukion rehtorina toimi vuoteen 2006 saakka Elise Kääntönen. Yhdistynyt koulu toimi ensin kahdessa toimipisteessä. Vuonna 2005 aloitettiin toiminta Sammon keskuslukion tiloissa ja vuonna 2007 koko Tampereen aikuislukion iltaopetus keskitettiin tähän kiinteistöön.

1980-luvun lopulla alkanut ammatilukio-toiminta on jatkunut tähän päivään saakka. Suurin yhteistyökumppani on ollut Tampereen seudun ammattiopisto Tredu. Muita ammatillisia yhteistyöoppilaitoksia ovat Tampereen konservatorio, Tampereen palvelualueen oppilaitos sekä Ahlmannin ammattioppilaitos.

Tampereen aikuislukio tekee yhä enemmän yhteistyötä nuorten lukiokoulutuksen kanssa. Nuorten lukiokoulutusta opiskelevat opiskelijat käyvät täydentämässä opintojaan aikuislukion iltatarjonnasta, ja yhteistyössä tarjotaan iltapäivisin mm. sellaisia lyhyiden kielten lukiokursseja, joita yksittäiset lukiot eivät pysty resurssien puitteissa tarjoamaan.

Vuodesta 2013 lähtien Tampereen aikuislukiossa on opetettu aikuisten maahanmuuttajien perusopetusta. Opetuksessa tehdään paikallista yhteistyötä Tampereen seudun ammattiopisto Tredun maahanmuuttajakoulutuksen yksikön

kanssa sekä kansallista yhteistyötä muiden aikuislukioiden kanssa.

Vuonna 2000 alkanut etälukiotoiminta jatkuu edelleen. Etälukion kursseja kehitetään yhä enemmän verkko-opiskelun suuntaan ja vuonna 2016 jo kolmannes etälukiassa opetettavista opetussuunnitelman mukaisista pakollisista lukiokursseista on mahdollista suorittaa verkko-opintoina. Etälukiassa tehdään yhteistyötä muiden valtakunnan aikuislukioiden kanssa.



Rehtorit

1964–1970	<i>Rauno Mattila</i>
1970–1996	<i>Pentti Ahola</i>
1977–1978	<i>vs. rehtori apulaisrehtori Lauri Mikkola</i>
1984–1985	<i>sekä kevätlk., 1996 va. rehtori apulaisrehtori Lauri Mikkola</i>
1976–2004	<i>Terttu Kauppi (Tammerkosken lukion aikuislinja)</i>
1996–2006	<i>Elise Kääntönen</i>
2006–2008	<i>Jorma Hämäläinen</i>
2008–2012	<i>Jaana Leppä</i>
2012–2013	<i>Vesa Rantanen</i>
2013–2014	<i>Hannu Suoniemi (Sammon keskuslukio), apulaisrehtori Vesa Rantanen</i>
2014–2016	<i>Tuija Ylöniemi (Sammon keskuslukio), apulaisrehtori Vesa Rantanen</i>
2016–	<i>rehtori Vesa Rantanen</i>



Aikuislukioväen koulutustilaisuus Tampereen aikuislukion tiloissa vuonna 2007

Turun iltalukio

Turun iltaoppikoulu aloitti toimintansa syksyllä 1964 yksityisenä kouluna. Turun kaupungille koulu siirtyi vuonna 1980. Samalla nimi muutettiin Turun iltalukioksi. Koulumme asema ja merkitys on vahvistunut koko ajan niin paikallisena kuin maakunnallisenakin toimijana aikuislukioverkon supistuessa.

Koko lukiota suorittavien määrä on vuosien myötä laskenut. Samaan aikaan koulumme on kansainvälistynyt ja aineopiskelu on tullut entistäkin suosittumaksi. Vuonna 2013 alkoi lukioon valmistava koulutusmuoto eli LUVA. Vankilaopetus jatkuu, mutta opetus on muut-

tunut lähiopetuksesta opinto-ohjaajan avustuksella tapahtuvaksi itseopiskeluksi. Tämän aiheuttavat vankilan turvamääräykset ja opiskelijoiden vähäinen määrä. Suurin pedagoginen ja sosiaalinen ongelma on se, että vangit eivät saa toistaiseksi käyttää tietokonetta eivätkä pääse verkkoon.

1900-luvun lopulla mietittiin perusopetuksen (luokat 7–9) lakkauttamista. Onneksi näin ei tehty vaan 2000-luvun alussa perusopetuksen rooli alkoi vahvistua. Tämä johtui lisääntyneestä maahanmuutosta. Nytemmin perus-

opetus käsittää perusopetukseen valmistavan opetuksen sekä perusopetuksen alkuvaiheesta päättövaiheeseen. Ns. kymppiluokka on muutettu lukioartiksi, jonka perusfilosofiana on tarjota yksilöllisiä mahdollisuuksia perusopetuksen arvosanojen korotukseen ja joustava siirtyminen lukiokoulutukseen.

Kahden tutkinnon suorittamismahdollisuus alkoi Turussa 1990-luvun alussa. Toiminta jatkuu ja opiskelijamäärät ovat moninkertaistuneet. Vuositasolla ylioppilastutkinnon suorittaa noin sata ammatillisen oppilaitoksen opiskelijaa. Yksittäiset opiskelijat suorittavat jopa kolmoistutkinnon.

Etäopetus alkoi vuonna 1997. Lukuvuonna 2007–2008 etäkurssien lähiopetustunneista sekä vastaanottotunneista luovuttiin, ja etäopetus siirtyi kokonaan verkkoon, joten lukion voi käytännössä kokonaan suorittaa verkossa. Verkkokurssien osalta tehdään yhteistyötä Turun seudun etärenkaan sekä Länsi-Suomen aikuislukioiden verkoston (LSE) kanssa. Turun iltalukio vastaa Turun seudun etärenkaan koordinoinnista. Erityisesti Turun seudun etärenkaan alueellisen verkkokurssitarjonnan merkitys on kasvussa.



Tällä tekstillä voitti Paras slogan -kilpailu penkkariajoissa vuonna 2007.

Vuonna 2000 aineopiskelu tuli maksulliseksi, mikä salli sen, että kuka tahansa saattoi tulla opiskelemaan mitä tahansa lukion tai peruskoulun kurssia. Aineopiskelijoita on vuosittain noin 1500. Suosituimpia aineita ovat fysiikka ja kemia sekä vieraat kielet, joita kurssitarjonnassa onkin laaja valikoima. Uusimpia tulokkaita ovat japani ja kiina. Vuodesta 2015 lähtien Turun ammattikorkeakoulun opiskelijat suorittavat lyhyen kielen opintonsa Turun iltalukiossa. Ammattikorkeakoulun opiskelijoita on iltalukiossa yli sata.

Vuonna 1998 otettiin Turun iltalukion ohjelmistoon kesäopetus. Lukuvuonna 2010–2011 kesälukion toiminta laajeni. Kesäkuussa ovat tarjolla lähes kaikki nuorten lukion opetussuunnitelman mukaiset pakolliset kurssit, joista noin 2/3 on lähikursseja ja 1/3 verkkokursseja. Elokuussa järjestetään ylioppilaskirjoituksiin valmentavia kursseja. Opiskelijoita on kesälukiossa noin 300–400, suoritettujen kurssien määrän ollessa noin 800. Turun iltalukiossa on lukuvuosisitasolla kirjoilla yli 2000 opiskelijaa.

Rehtorit

1964–1999 *Paul Lemberg*

1999–2014 *Erja Vihervaara*

2014– *Esko Heikkonen,*
strateginen rehtori

2014– *Sami Peltonen,*
operatiivinen rehtori

Töölön yhteiskoulun aikuislukio

Aikuislukiomme kantaa Suomen vanhimman iltalinjan perinteitä ja on nyt 90-vuotias. Helsingin suomalaisen yksityislyseon iltalinja sai virallisen toimiluvan 1.12.1927. 1.8.1974 ylläpitäjäksi vaihtui Töölön yhteiskoulu Oy ja koulun nimeksi Töölön yhteiskoulun iltalinja. 1.8.1994 alkaen nimenä on ollut Töölön yhteiskoulun aikuislukio.

Perusopetuksen ja maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden määrän kasvu

Muutoksia on tapahtunut niin opetusjärjestelyissä kuin opetuksen painopisteessäkin. Suurin muutos lienee se, että perusopetuksen opiskelija- ja kurssimäärä, jotka aiemmin olivat murto-osa koulumme toiminnasta, ovat nousseet tasavahvoiksi lukion rinnalle.

Aikuisia maahanmuuttajia koulussamme on ollut jo pitkälti yli 10 vuoden ajan. Aluksi heitä oli vuosittain muutamia, mutta viime vuosina määrä on koko ajan kasvanut. Kuluvana lukuvuonna 2016–2017 aikuisten perusopetuksen opiskelijamäärä on lähes 200. Ryhmissä on vain muutamia suomenkielisiä joko korottamassa perusopetuksen arvosanoja tai suorittamassa kesken jäänyttä peruskoulua loppuun.

Uutena koulutusmuotona on alkanut lukioon valmistava koulutus, LUVA, syksystä 2014 alkaen. LUVA-koulutus on suunnattu maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille perusopetuksesta lukioon siirtymisen tukemiseksi. Uuden koulutusmuodon ryhmät ovat olleet pieniä mutta opiskelijat innostuneita ja jatko-opintoja suunnittelevia. Myös lukiolaisista yli 20 % on tällä hetkellä ilmoittanut äidinkielen muun kuin suomen. Aikuislukiossamme on läsnä vahva kotikansainvälisyys.

Kaksoistutkintoyhteistyö

Toinen suuri muutos Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa liittyy kaksoistutkintoyhteistyöhön pääkaupunkiseudun kolmen ammatillisen oppilaitoksen kanssa. Ammatillinen oppilaitos tarjoaa kaksoistutkintoa tekeville ammatillisen opetuksen, Töölön yhteiskoulun aikuislukio lukiokurssien opetuksen niissä aineissa, jotka ylioppilastutkintoon sisällytetään. Osa tästä opetuksesta tapahtuu koulumme iltaopetuksen yhteydessä, muiden aikuislukiolaisten mukana, mutta valtaosa oppitunneista järjestetään ammatillisen oppilaitoksen tiloissa aikuislukion opettajan johdolla.

Kaksoistutkintoyhteistyö on merkittävässä roolissa koulun kokonaisuuden kannalta, ja vuosittain yli 100 opiskelijaa saa valmiiksi kaksoistutkinnon.

Opetusmenetelmät ja sähköinen ylioppilaskoe Töölön yhteiskoulun aikuislukiossa on ollut käytössä sähköinen oppimisympäristö jo usean vuoden ajan. Tällä hetkellä käytössä on Peda.net-oppimisympäristö. Aikuisopiskelun luonteeseen kuuluu, että opiskelija ei pysty olemaan läsnä kaikilla oppitunneilla perhe-elämän tai työnteon vuoksi, ja siksi on olennaista jakaa opetusmateriaalia ja tehtäviä myös sähköisesti. Lisäksi on haluttu tarjota opiskelumahdollisuus myös sellaisille opiskelijoille, joiden on hankala esimerkiksi vuorotyön vuoksi järjestää aikaa säännölliseen, tiettyyn kellonaikaan tapahtuvaan opiskeluun. Töölössä onkin siksi tarjottu jo useiden vuosien ajan etä- ja verkkokursseja, joita nykyään kutsutaan e-kursseiksi. e-kurssien opetus annetaan Peda.net-oppimisympäristössä, jossa on opettajan materiaali ja tehtävät. Osan e-kurssien kokeista on myös voinut tehdä

sähköisesti kotoa käsin. Sähköisiä kokeita eri muodoissaan on pidetty myös niillä kursseilla, joilla opetus on tavalliseen tapaan oppituntimuotoista. Aikuislukiomme on mukana 18 yksityiskoulun Verkkolukio-hankkeessa, johon oma koulumme tarjoaa e-kurssien opiskelumahdollisuuden yhteistyössä mukana olevien koulujen opiskelijoille.

Tulevaisuus

Maahanmuuttajaopetus on nykyisellään noin puolet koulun toiminnasta. Tulevaisuudessa maahanmuuttajaopiskelijoiden määrä lienee entistä suurempi etenkin perusopetuksessa, mutta myös lukiossa. Jatkossa tarjoamme todennäköisesti koulutusta luku- ja kirjoitustaidottomien opetuksesta alkaen. Sähköistyvä ylioppilastutkinto lisää todennäköisesti erilaisia sähköisiä opetusmenetelmiä entisestään.

Yhteiskunnassa on tavoitteena lyhentää opiskeluaikoja ja saada nuoret nopeammin työelämään. Toisaalta opintojen valinnaisuutta halutaan lisätä, jolloin nuori saattaa jättää lukio-opinnoistaan pois aineen, jota kuitenkin tarvitsee myöhemmin elämässään. Tämä saattaa lisätä aikuisopiskelun ja aikuislukioiden merkitystä täydennyskoulutuksessa.

Saimme Jahnssonin pariskunnalta henkisenä perintönä unelman yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden toteuttamisesta erityisesti koulutuksen keinoin Yrjö Jahnssonin säätiön toiminnanjohtajan sanoja lainaten. Niinpä 90-vuotiaasta Töölön yhteiskoulun aikuislukioista on kehittynyt joustavasti ajan haasteisiin vastaava, omia opiskelumuotoja monipuolista-va, eri ikäisten, eri kulttuureista ja eri elämäntilanteista tulleiden opiskelijoiden koulu.

Rehtorit

1927–1938	<i>K.V.B. Gyllenbögel</i>
1944–1952	<i>Y.K. Laine</i>
1952–1957	<i>Lars Frösen</i>
1957–1973	<i>Kauko Salmenkallio</i>
1972–1982	<i>Elisabet Savio</i> (<i>päätoiminen apulaisrehtori</i>)
1982–1983	<i>Elisabet Savio</i>
1983–2001	<i>Maria Salomaa</i>
2001–2003	<i>Mikko Takala</i>
2003–	<i>Marja-Leena Ruha-Tuomola</i>



*Rehtori Marja-Leena Ruha-Tuomola.
Kuvaaja Noora Kivimäki*

Vaasan lyseon lukion aikuislinja

Aikuislinja perustettiin Vaasan lyseon lukioon vuonna 1973. Aikuislinja toimi itsenäisenä oppilaitoksena (Vaasan lyseon aikuislukio) vuosina 2000–2006. Keväällä 2006 aikuislukio siirrettiin hallinnollisesti takaisin päivälukion yhteyteen.

Vaasan lyseon lukion aikuislinjan ensimmäinen etäopetusryhmä aloitti toimintansa vuonna 2000. Aina vuoteen 2009 asti koulussa oli erilliset etä- ja lähiopetusryhmät. Yhteiskunnan muutos ajoi kuitenkin siihen, että nämä ryhmät jouduttiin yhdistämään. Tänä päivänä kaikkien kurssien opiskelu koostuu lähiohjaustuntien ja etäopintoina suoritettavien verkkotehtävien yhdistelmästä.

Aikuislinja on mukana Länsi-Suomen alueella toimivien iltakoulujen muodostamassa LSE-renkaassa. Tätä kautta opiskelijat saavat reaaliaineiden syventävien kurssien opetusta. Tammikuusta 2012 alkaen aikuislinja on toiminut Vaasan lyseon lukion Kirkkopuistikon kiinteistössä. Samassa rakennuksessa toimii myös Vasa svenska aftonläroverk.

Aikuislinja järjesti vuosina 1999–2006 maahanmuuttajille suunnattua suomi toisena kielenä

-opetusta. Tämä koulutus siirrettiin toiseen toisen asteen yksikköön syksyllä 2006.

Maahanmuuttajien määrän kasvaessa Vaasa-opisto ryhtyi vuonna 2012 järjestämään Suomeen muuttaneille peruskouluopintoja ja niihin valmentavaa opetusta. Näitä molempia koulutusohjelmia hallinnoi aikuislinja.

Aikuislinja antoi yhdistelmä-tutkinnon teoria-aineiden opetusta 2010-luvulle saakka. Organisaatiouudistusten myötä yhteistyökumppaniksi tuli vähitellen päivälukio.

Viime vuosina vankilaopetus on aktivoitunut jälleen.

Rehtorit:

1973–1985 *Matti Ylipoti*
1985–1994 *Raimo Teppo*
1994–2006 *Pertti Laaksonen*
2006–2015 *Kari Kukkohovi*
2015– *Jaakko Perttu*

Apulaisrehtorit

1973–1985 *Raimo Teppo*
1985–1994, 2006–2008 *Pertti Laaksonen*
1994– *Vesa Neste*



Vaasan lyseon aikuislukionväki 2016–2017.

Valkeakosken Tietotien aikuislukio

Valkeakosken Tietotien aikuislukio perustettiin vuonna 1988 nimellä Valkeakosken lukion iltalinja. Pian 30-vuotisen historiansa aikana koulun nimenä on ollut myös Valkeakosken lukion aikuislinja ja Valkeakosken aikuislukio. Nykyinen nimi Valkeakosken Tietotien aikuislukio otettiin käyttöön lukion muuttaessa elokuussa 2009 uusiin, upeisiin tiloihin Valkeakoski-Campukselle, Hämeen ammattikorkeakoulun Valkeakosken yksikön viereen.

Perinteisestä iltalukosta palvelevaksi etälukioksi

Valkeakosken aikuislukiota sen perustamisesta asti johtanut rehtori Reijo Suojanen jätti rehtorin virkansa vuonna 2006. Aikuislukiosta tuli hallinnollisesti päivälukion aikuislinja ja rehtoriksi tuli Pasi Syrjä. Aikuislukion käytännön toimintaa on koordinoanut siitä asti apulaisrehtori Tomi Pakalén. Nykyinen rehtori Jaana Leppä aloitti virassaan syksyllä 2012.

Vuonna 2006 Valkeakosken aikuislukiossa tehtiin merkittävä muutos opetuksen järjestämisessä. Luovuttiin perinteisestä neljänä iltana annettavasta lähiopetuksesta ja siirryttiin malliin, jossa lähiopetusta kussakin jaksossa on kerran viikossa, yhteensä 6-7 kertaa ja muu opetus annetaan verkko-opetuksena. Samaan aikaan aloitettiin yhteistyö videoneuvotteluopetuksessa Pirkanmaan aikuislukion ja Tampereen aikuislukion kanssa. Parhaimmillaan koulujen yhdessä muodostama Pirkanmaan etälukio tavoitti opinhaluiset kiinteillä, luokkiin sijoitetuilla videoneuvottelulaitteilla yli kymmenellä paikkakunnalla Pirkanmaalla. Tampereen aikuislukio irtaantui myöhemmin yhteistyöstä. Nyt Pirkanmaan etälukio tarjoaa



Tietotien lukion kaunis ja toimiva aulatila.

koko aikuislukion oppimäärän nettipohjaisena videoneuvotteluna sekä verkko-opetuksena ja opiskelijat voivat suorittaa kaikki kurssit kotoa käsin. Vuonna 2016 tapahtui seuraava iso muutos, kun Tietotien aikuislukiossa luovuttiin koeviikoista ja siirryttiin oppimistehtäviin ja verkkokokeisiin.

Verkko-opetusta, oppilaitosyhteistyötä ja vankilaopetusta

Viimeisen 25 vuoden aikana Valkeakosken Tietotien aikuislukion toiminta on koko ajan uudistunut. Vuonna 2006 aikuislukion yhteydessä toiminut Päivölän kuuluisa matematiikkalinja siirtyi osaksi päivälukiota ja myös ammatilliskolaiset opiskelivat jatkossa päivälukion ryhmissä. Aikuislukio tekee kielikoulutusyhteistyötä Hämeen ammattikorkeakoulun Valkeakosken yksikön kanssa ja on huolehtinut vuodesta 2002 alkaen Kylmäkosken vankilan perus- ja lukio-opetuksesta. Yhteistyö Pirkanmaan aikuislukion kanssa on hedelmällistä, ja lisäksi Tietotien aikuislukio on mukana Länsi-Suomen aikuislukioiden yhteisellä verkkokurssitarjottimella ja tarjoaa myös merkittävän määrän kursseja Tampereen alueen seututarjottimella Pirkanmaan toisen asteen opiskelijoiden valittavaksi.

Rehtorit

1988–2006	<i>Reijo Suojanen</i>
2006–2012	<i>Pasi Syrjä</i>
2012–	<i>Jaana Leppä</i>
2006–	<i>Tomi Pakalén</i> <i>aikuislukion apulaisrehtori</i>

Vantaan aikuislukio

Aikuisten lukiokoulutuksen vaiheita Vantaalla

Aikuisten lukiokoulutus Vantaalla alkoi vuonna 1970, jolloin perustettiin Vantaanjoen lukion iltalinja Länsi-Vantaalle. Rehtorina toimi alussa Vantaanjoen lukion rehtori Pertti Viitanen ja ensin apulaisrehtorina toiminut Esko Isoniemi seurasi varsinaisena rehtorina vuodesta 1978 vuoteen 2000. Tämän jälkeen lännen aikuislukioyksikön toiminnasta vastasi käytännössä apulaisrehtori Tuomo Niemelä vuoteen 2011 asti. Lännen koulu muutti 80-luvun lopussa Myyrmäkeen ja vuonna 2012 Martinlaaksoon.

Itä-Vantaalla iltalukiotoiminta alkoi vuonna 1972 Simonkylän lukion iltalinjana. Rehtorina toimi ensin Esko Kaarna, jota seurasi Sakari Mäkelä vuodesta 1979 aina 31.10.2011 asti. Koulu muutti 90-luvun alussa Tikkurilan entisen lukion rakennukseen ja 2000-luvun alussa valmistuneeseen Tikkurilan suurlukion taloon.

90-luvulla itsenäisinä toimineet Idän ja lännen kouluyksiköt liitettiin 1997 Vantaan aikuisopiston alaisuuteen, jonka rehtorina toimi Jyrki Jokinen. Hieman väkinäinen liitos purettiin 2000-luvun alkupuolella, jolloin idän ja lännen yksiköt yhdistettiin itsenäiseksi Vantaan aikuislukioksi Sakari Mäkelän toimiessa molempien virallisena rehtorina. Mäkelän siirtyessä eläkkeelle loppuvuodesta 2011 tätä molempien kouluyksiköitten rehtoriutta jatkoi vt. rehtori Harri Tuulio vuoden 2015 loppuun asti. Nykyään Tuulio toimii aikuislukion apulaisrehtorina.

Ensimmäinen tammikuuta 2016 alkaen Vantaan aikuislukio yhdistettiin Tikkurilan lukioon ja muuttui sen iltalinjaksi, ja rehtoriksi

tuli päivälukion rehtori Ari Ranki. Nimi säilyi kuitenkin Vantaan aikuislukiona.

Koulussa on kahden aikuislukion koko oppimäärän tarjoavan iltayksikön lisäksi päivisin annettavaa lukioaineitten kaksoistutkinto-opetusta Myyrmäessä ja Martinlaaksossa. Luokkaryhmien lisäksi on joitakin perjantai-iltaisin lähitunteja tarjoavia monimuotokursseja, joihin yhdistyy lähiopetuksen lisäksi itsenäistä ja etäohjattua opiskelua.

Aikuislukio tarjoaa kesäabikursseja englannissa ja matematiikassa elokuussa ennen normaalin iltapäätuksen alkua.

Rehtorit

1967–1988	<i>Pertti Viitanen</i>
1985–1999	<i>Esko Isoniemi</i>
1992–1993	<i>Tuomo Niemelä</i>
2000–2011	<i>Sakari Mäkelä</i>
2011–	<i>Harri Tuulio</i>

TYÖRYHMÄ

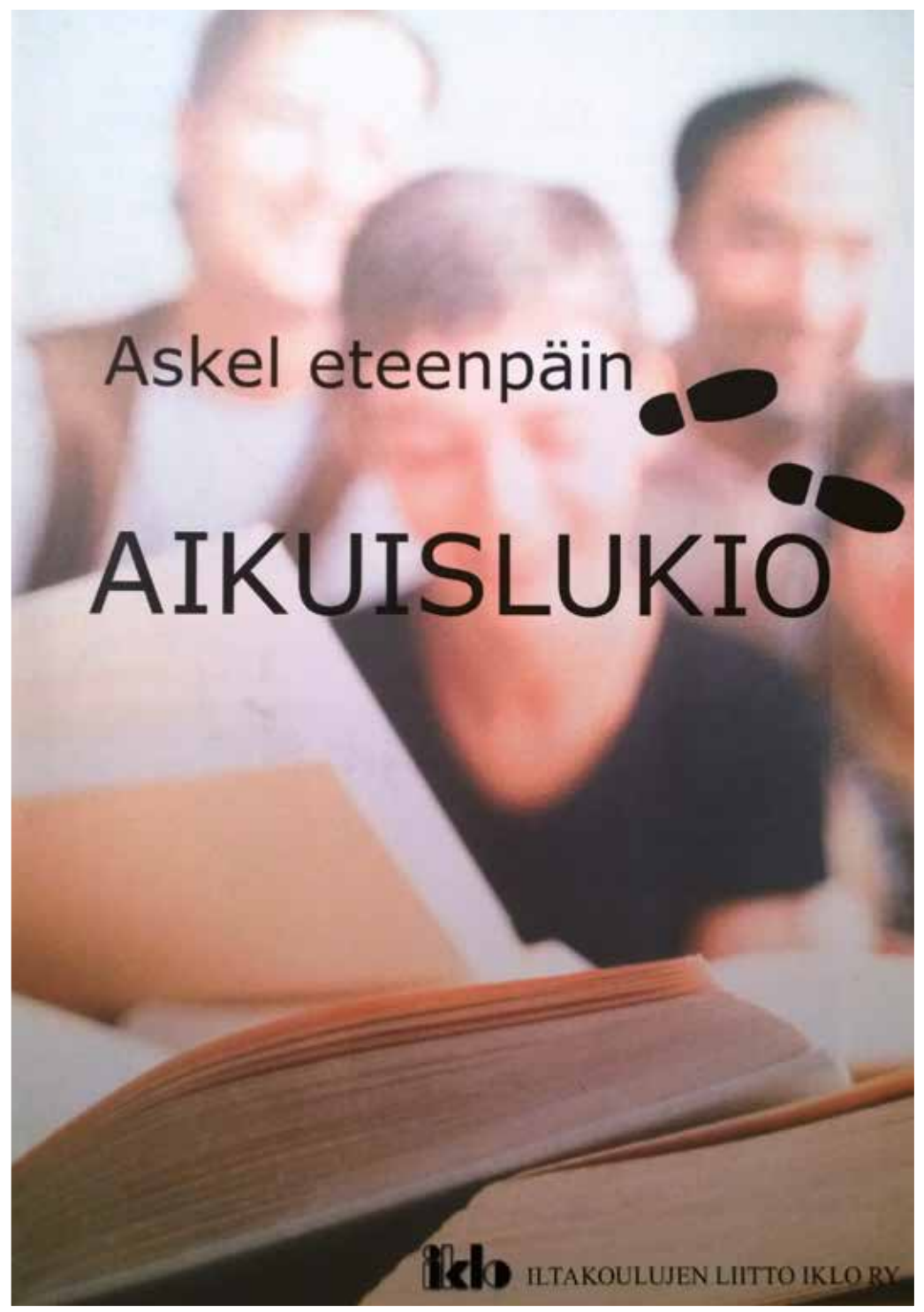
Karkela, Pekka, apulaisrehtori, Eiran aikuislukio (IKLO)
Palomäki, Irmeli, ruotsin ja saksan kielen lehtori, Itäkeskuksen aikuislukio (IOY)
Pulkkinen, Helmi-Paula, historian ja äidinkielen lehtori, Riihimäen aikuislukio (IOY)
Torasvirta, Tuula, rehtori, Keski-Uudenmaan aikuislukio (IKLO, IRY)
Vihervaara, Erja, opetusneuvos, rehtori, Turun iltalukio (IKLO, IRY)

KIRJOITTAJAT

Antikainen, Juuso, vankilan opinto-ohjaaja, Riihimäen vankila
Autio, Riikkamarja, äidinkielen ja kirjallisuuden lehtori, Turun iltalukio
Boe, Tarja, rehtori, Jyväskylän aikuislukio
Halla-aho, Päivikki, apulaisrehtori, Oulun aikuislukio
Jääskeläinen, Liisa, opetusneuvos, Opetushallitus
Kauppinen, Jorma, opetusneuvos, Opetushallitus
Kela, Panu, rehtori, Oulun aikuislukio
Nissilä, Leena, opetusneuvos, Opetushallitus
Rahkonen-Navia, Leila, Isoverstaan koordinaattori
Ronimus, Mauri, rehtori, Eiran aikuislukio
Salonen, Ilppo, rehtori, Helsingin aikuislukio
Vähähyyppä, Kaisa, ylioppilastutkintolautakunnan pääsihteeri

SPONSORIT

Yrjö Jahnssonin säätiö
Turun Opiskelijain tukisäätiö
Iltakoulujen liitto



Askel eteenpäin

AIKUISLUKIO



ILTAKOULUJEN LIITTO IKLO RY

